Α. Γ. ΤΕΡΕΧΟΒΑ κε Α. Γ. ΕΡΝΤΕΛΙ

ΓΕΟΓΡΑΦΙΑ

ΔΙΔΑΧΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ ΤΥ ΑΡΧΙΚΥ ΣΧΟΛΙΥ

ΜΕΡΟΣ

II

ΕΚΔΟΤΙΚΟ „ΚΟΜΥΝΙΣΤΙΣ"
ΚΡΙΜΣΚΑΓΙΑ
1937

D18
401-2a

Δ. Γ. ΤΕΡΕΧΟΒΑ κε Α. Γ. ΕΡΝΤΕΔΙ.

ΓΕΟΓΡΑΦΙΑ

ΜΕΡΟΣ ΔΕΦΤΕΡΟ

ΔΙΔΑΧΤΙΚΟ ΒΙΒΛΙΟ ΓΙΑ ΤΙΝ ΤΕΤΑΡΤΙ ΤΑΚΣΙ ΤΥ ΑΡΧΙΚΥ ΣΧΟΛΙΥ

11082

Ενκρίθικε απ' το Λαικο Επιτροπάτο
τις πεδίας ΡΣΟΣΔ

Μετάφρασι: Κ. ΚΑΝΟΝΙΔΙ

ΕΚΔΟΣΙ ΤΕΤΑΡΤΙ
ΜΕΤΕΠΕΚΣΕΡΓΑΖΜΕΝΙ

ΕΚΔΟΤΙΚΟ „ΚΟΜΥΝΙΣΤΙΣ“
ΚΡΙΜΣΚΑΓΙΑ
1937

Το βιβλίο αφτο ίνε μετεπεξεργασία του σταθεροποιιμένου βιβλίου τις Γεογραφίας για τιν 4-ι τάξι, που έχι εκδοθι στα 1933—34.

Ι Μετεπεξεργασία γένικε επι τι βάσι τον ιποδίξεον, τον αποφάσεον του Σοβιετ τον Λαικον Επιτρόπον τις ΕΣΣΔ κε τις ΚΕ του ΠΚΚ (μπ) τις 16 — V — 34, κε ένκιτε στα ακόλουθα:

1. Αναπτίχθικε με σινέπια το σίστιμα τις δουλιας, για τιν εδρέοσι τον γνόσεον, που πέρνοντε απ' το γεογραφικο χάρτι.

2. Για νάνε πιο σινκεκριμένο το ιλικο κε για να προσαρμοστι περισότερο στιν ιλικία τον μαθιτον, στο βιβλίο μπίκανε πολες παραστατικες γεογραφικες περιγραφες, έχι μετεπεξεργαστι ανάλογα το κίμενο με τον αντίστιχο τρόπο κε έχι αφξιθι ο αριθμος τον ικόνον.

3. Εχουνε γίνι πολες σιντομίες κε απλοπιίθικε το ιλικο ανάλογα με τις αλαγες, που γένικαν στο πρόγραμα σίμφονα με τιν απόφασι τις 16 — V — 34. Εχτος απ' τους σινγραφιάδες στι μετεπεξεργασία του βιβλίου πίρανε μέρος ι Ν. Ι. Ποπόβα κε ο Π. Γ. Τέρεχοφ.

Ι ΕΝΟΣΙ ΤΟΝ ΣΟΒΙΕΤΙΚΟΝ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΝ ΔΙΜΟΚΡΑΤΙΟΝ (ΕΣΣΔ).

Ι ΘΕΣΙ ΤΙΣ ΕΣΣΔ ΣΤΙ ΓΙΙΝΙ ΣΦΕΡΑ.

Ι Ενοςι τον Σοβιετικον Σοςιαλιςτικον Διμοκρατιον (ΕΣΣΔ) βρίςκετε ςτο ανατολικο ιμιςφέριο, ςτα διο μέρι τυ κόζμυ — ςτιν **Εβρόπι** κε ςτιν **Αςία.**

Βρέςτε ςτιν ιδρόγια ςφέρα κε ςτο χάρτι τον ιμιςφερίον τα μέρι τυ κόζμυ Εβρόπι κε Αςία.
Κιτάκςτε, ςε πιά μέρι τις Εβρόπις κε τις Αςίας βρίκετε ι ΕΣΣΔ.

Ι Ενοςι τον Σοβιετικον Σοςιαλιςτικον Διμοκρατιον ίνε ένα απο τα πιο μεγάλα κράτι τις γίινις ςφέρας. Ι Σοβιετικι Ενοςι καταλαμβάνι το ένα έχτο όλις τις κατικιμένις κςιρας. Ι Σοβιετικι Ενοςι εκτίνετε ςε απόςταςι 10 χιλιάδες

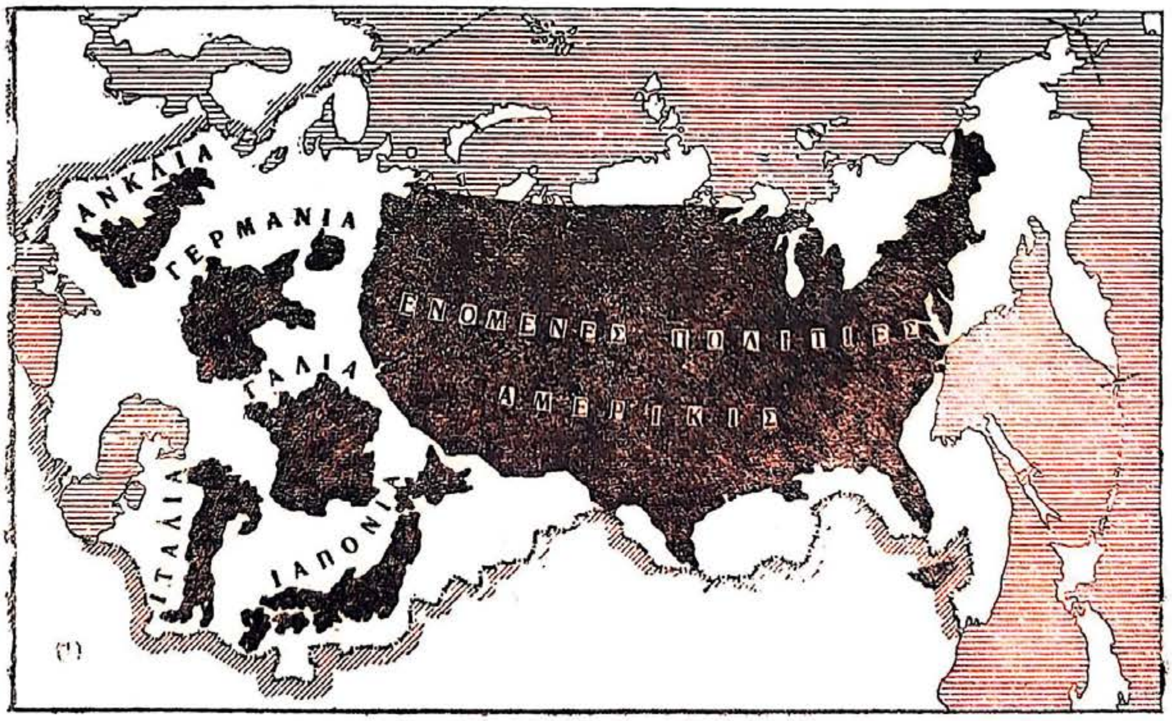

Ι έκταςι τις ΕΣΣΔ ςιμαντικα κςεπερνα τιν έκταςι τον μεγαλίτερον καπιταλιςτικον κρατον.

χιλιόμετρα απο τι δίςι στιν ανατολι. Απο το βορα στο νότο εχτίνετε σε $4^1/_2$ χιλιάδες χιλιόμετρα.

Βρέςτε ςτο χάρτι τις ΕΣΣΔ τιν πόλι Μινςκ ςτα διτικα σίνορα τις Ενοςις κε τιν πόλι Βλαδιβοςτοκ ςτα ανατολικα σίνορα, ςτιν παραλία τις Γιαπονέζικις θάλαςας.

Παρακολουθίςτε τι ςιδεροδρομικι γραμι, πυ περνάι ανάμεςα απο τις διο αφτες πόλις. Ι ταχία αμαξοστιχία κάνι αφτο το δρόμο μέςα ςε 13 μερόνιχτα.

Το Εβροπαικο κε Αςιατικο μέρος τις ΕΣΣΔ τα χορίζυνε τα Υράλια, ο ποταμος Υράλις, ι Καςπία θάλαςα κε τα Καφκαςιανα βυνα.

Βρέςτε ςτο χάρτι τα ςίνορα ανάμεςα ςτο Εβροπαικο κε Αςιατικο μέρος τις ΕΣΣΔ.

ΘΑΛΑΣΙΑ ΣΙΝΟΡΑ.

Κιτάχςτε ςτο χάρτι: απο διάφορα μέρι ι Ενοςί-μας περιβρέχετε απο θάλαςες. Μέςον αφτον τον θαλαςον ι Ενοςί-μας κάνι εμπόριο με τις άλες χόρες.

Απο το βορα ςε έχταςι πολον χιλιάδον χιλιομέτρον τιν Ενοςι τιν περιβρέχι ο **Βόριος Παγομένος οκεανος** (τον λέγανε κε Βόρια Πολικι θάλαςα). Οπος χςέρετε πια, αφτος βρίςκετε ςτιν πςιχρι ζόνι. Ενα μεγάλο μέρος-τυ ςκεπάζετε απο πάγυς όχι μόνο το χιμόνα, αλα κε το καλοκέρι. Ι πάγι εμποδίζυνε τι θαλαςοπλοία ςτον παγομένο οκεανο.

Μόνο ςτο διτικο μέρος, ανάμεςα ςτι χερςόνιςο **Κόλςκι** κε ςτα νι-

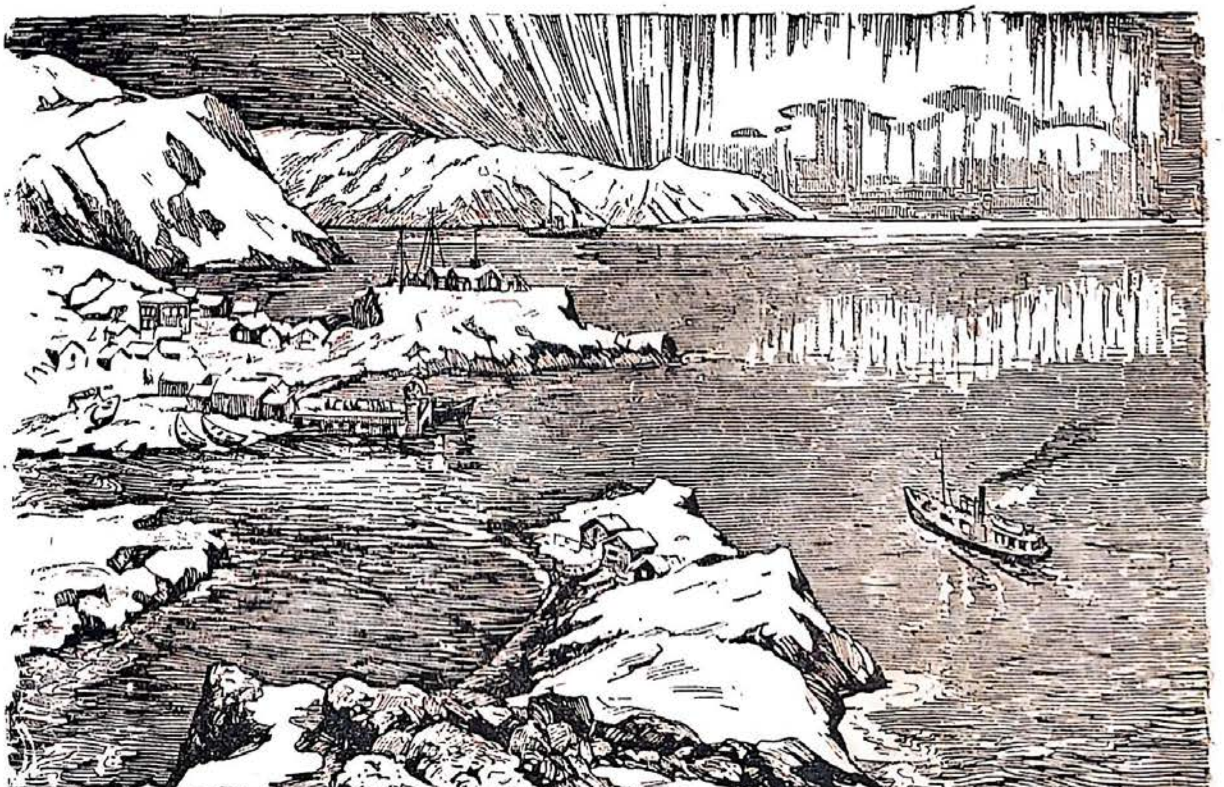

Ι θάλαςα τυ Βαρέντυ.

για τις **Νέας Γις,** ένα μέρος του Παγομένυ οκεανυ ίνε απαλαγμένο απο τυς πάγυς. Ινε ι θάλαςα τυ **Βαρέντυ.** Εδο απο τον Ατλαντικο οκεανο περνάι το ζεςτο ρέβμα **Γολφςτριμ.** Αφτο ζεςτένι τι θάλαςα τυ Βαρέντυ κε το καλοκέρι ι πάγι ςπρόχνοντε μακρια προς το βορα. Κοντα ςτιν παραλία τις χερςονίςυ Κόλςκι ι θάλαςα τυ Βαρέντυ δεν παγόνι κε το χιμόνα.

Προς νότο τις θάλαςας τυ Βαρέντυ μπένι μέςα ςτιν κςιρα ι **Λεφκι** θάλαςα. Στι θάλαςα αφτι δεν περνάι το ζεςτο ρέβμα κε ός έκςι μίνες ίνε ςκεπαζμένι απο πάγυς.

Κοντα ςτα διτικα ςίνορα τις ΕΣΣΔ βρίςκετε ο **Φινικος** κόλπος τις Βαλτικις θάλαςας. Απο δο περνάι ο πιο κοντινος θαλάςιος δρόμος ςτις χόρες τις Διτικις Εβρόπις: ςτι Γερμανία, Ανκλία, Γαλία. Στο Φινικο κόλπο μπένυνε πολα βαπόρια, πυ φέρνυν εμπορέβματα τυ εκςοτερικυ κε πέρνυνε δικά-μας.

Στο Νότο τυ Εβροπαικυ μέρυς τις Ενοςις βρίςκετε ι **Μάβρι** θάλαςα. Ι θάλαςα αφτι δεν παγόνι κε μας χριςιμέβι ςαν δρόμος για το εκςοτερικο.

Απο το βορα ςτι Μάβρι θάλαςα ιςχορι ι χερςόνιςος τις **Κριμέας.** Αφτι χορίζι απο τι μάβρι θάλαςα τι ριχι **Αζοφικι** θάλαςα.

Τα ανατολικα θαλάςια ςίνορα τις Ενοςις τα ςχιματίζυν ι θάλαςες τυ

Ι Μάβρι θάλαςα.

Ιρινιχυ οχεανυ: ι **Βερίνκιος** θάλαςα, ι **Οχότςκικι** χε ι **Γιαπονέζικι.** Τι Βερίνχιο θάλαςα χε τιν Οχότςχιχι τι χορίζι ι χερςόνιςος τις **Κομτςάτκας.** Ι πάγι ς' αφτες τις θάλαςες διςχολέβυνε τι θαλαςοπλοία. Ανάμεςα ςτιν Οχότςχιχι χε τι Γιαπονέζιχι θάλαςα βρίςχετε το νιςι **Σαχαλίνι.** Το βόριο μιςο μέρος τις Σαχαλίνις ανίχι ςτι Σοβιετιχι Ενοςι, το νότιο ςτιν Ιαπονία. Απ' αφτες τις θάλαςες ι πιο ςπυδέα ίνε ι Γιαπονέζιχι θάλαςα. Ι θάλαςα αφτι μας ανίγι δρόμο ςτον Ιρινιχο οχεανο.

ΑΣΚΙΣΙΣ. Στο ςχιματιχο χάρτι ςιμιόςτε με μαβι μολίβι τα θαλάςια ςίνορα τις ΕΣΣΔ, χε γράπςτε τις ονομαςίες τον θαλαςον, τον νιςιον χε χερςονίςον τις Σοβιετικις Ενοςις, πυ αναφέραμε. Θιμιθίτε τις ονομαςίες-τυς χε τι θέςι-τυς ςτο χάρτι.

Δίχςτε ςτο χάρτι το θαλάςιο δρόμο απο το Φινιχο χόλπο ός τιν Ανχλία.

Δίχςτε ςτο χάρτι το θαλάςιο δρόμο απο τι Μάβρι θάλαςα ός τι Γαλία χε απο το Βλαδιβοςτοχ ός τιν Ιαπονία.

Ι ΓΙΤΟΝΕΣ-ΜΑΣ.

(Τα παραμεθόρια κράτι).

Ι πιο χοντινι γίτονες τις ΕΣΣΔ ίνε: ςτι δίςι — ι **Φιλανδία,** ι **Εςθονία,** ι **Λετονία,** ι **Πολονία,** χε ι **Ρυμανία,** ςτο νότο — ι **Τυρκία,** το **Ιραν** (άλοτε ονομαζότανε Περςία), το **Αφγανιςταν,** ι **Κίνα,** ι **Τυβινικι λαικι διμοκρατία,** ι **Μονκόλικι λαικι διμοκρατία,** ι εβριςχόμενι χάτο απ' τιν εχςυςία τις Ιαπονίας **Μαντζυρία** χε **Κορέα** χε ςτο νιςι **Σαχαλίνι** ι **Ιαπονία.**

Βρέςτε ςτο χάρτι αφτα τα κράτι.

Ι ΕΣΣΔ ίνε το μοναδιχο χράτος τυ χόζμυ, όπυ ι εχςυςία βρίςχετε ςτα χέρια τις εργατιχις τάχςις χε τον εργαζόμενον αγροτον.

Ι εργατο-αγροτιχι εχςυςία τις Σοβιετιχις Ενοςις ίνε ι μοναδιχι ςτον χόζμο εχςυςία, πυ χάτο απο τιν χαθοδίγιςι τυ Κομυνιςτιχυ χόματος αγονίζετε για τιν ιρίνι ανάμεςα ς' όλυς τυς λαυς τις γίινις ςφέρας.

Ι λαι τις Σοβιετιχις Ενοςις δε θέλυνε πόλεμο, μα ίνε πάντα έτιμι να ιπεραςπίςυνε το ςοςιαλιςτιχό-τυς χράτος. Ο Κόχινος Στρατος άγριπνα φρυρι τα ςίνορα τις Σοβιετιχις Ενοςις.

ΑΣΚΙΣΙ. Στο ςχιματιχο χάρτι τις ΕΣΣΔ ςιμιόςτε με χόχινο μολίβι τα ςίνορα τις κςιρας χε γράπςτε τις ονομαςίες τον παραμεθόριον χρατον.

ΕΠΙΦΑΝΙΑ.

Κιτάχςτε το φιςιχο χάρτι τις ΕΣΣΔ. Το μεγαλίτερο μέρος τυ χάρτι ίνε χρωματιζμένο με πράςινο χρόμα. Αφτο ςιμένι, ότι ςτιν ΕΣΣΔ ιπάρχυνε πολες χαμιλες πεδιάδες.

Πεδιάδα.

Στο χάρτι ίνε ςιμιομένα τα τρία μεγαλίτερα βαθίπεδα: το **Ανατολικο-Εβροπαικο,** το **Δίτικο-Σιβιριακο** κε το **Τυρανικο.**

Στο πράςινο φόντο τυ χάρτι ςε διάφορα μέρι φένοντε κίτρινι λεκέδες ανιχτυ χρόματος. Ινε τα ιπςίπεδα: στο Εβροπαικο μέρος τις ΕΣΣΔ — το **Μεςεο-Ροςικο** κε το **Πριβόλζιε** κε ςτο Αςιατικο μέρος το **Ανατολικο-Σιβιριακο.**

Σ' όλο ςχεδον το μάκρος, πυ έχυν τα νότια κε ανατολικα ςίνορα τις ΕΣΣΔ, καθος κε τα ςίνορα, πυ ίνε ανάμεςα ςτο Εβροπαικο κε Αςιατικο μέρος τις ΕΣΣΔ, χτιπιτα κςεχορίζοντε ζόνες κανελι χρόματος. Ινε τα βυνα.

Στο Εβροπαικο μέρος τις ΕΣΣΔ βρίςκοντε τα βυνα τις **Κριμέας.**

Στα ςίνορα τυ Εβροπαικυ κε Αςιατικυ μέρυς τις ΕΣΣΔ βρίςκυντε τα **Υράλια** κε τα **Καφκαςιανα** βυνα. Στα ςίνορα με το Αφγανιςταν κε τιν Κίνα βρίςκετε ι ορινι χόρα **Παμιρ** κε τα βυνα **Τιαν-Σιαν.** Στα ςίνορα με τιν Κίνα κε τι Μονκολία — τα **Αλτάια** βυνα.

ΑΣΚΙΣΙΣ. Δίκςτε ςτο φιςικο χάρτι κε θιμιθίτε όλα τα βαθίπεδα, πυ αναφέραμε παραπάνο, καθος κε τα ιπςίπεδα κε τα βυνα.

Κιτάκςτε ςτο φιςικο χάρτι τις ΕΣΣΔ τιν ικόνα „Το ςχετικο ίπςος τον βυνοκορφον" κε βρέςτε τις κοριφες αφτες ςτο χάρτι.

Ι ΚΙΡΙΟΤΕΡΙ ΠΟΤΑΜΙ ΚΕ ΛΙΜΝΕΣ.

Στιν ΕΣΣΔ βρίςκοντε πολι μεγάλι ποταμι. Μεριχι απ' αφτυς πιγάζυνε απ' τα ιπςίπεδα, άλι τρέχυν απ' τα βυνα.

Απ' το χάρτι φένετε, ότι ι ποταμι τις Σοβιετικις Ενοςις τρέχυνε ςε διάφορα μέρι, ς' όλες τις θάλαςες, που τιν περιβρέχυνε.

Στις θάλαςες τυ Βόριυ Παγομένυ οκεανυ χίνοντε ι μεγάλι ποταμι: **Βόριος Ντβίνας, Πετςόρας, Οβις, Γενιςέις** κε **Λένας.**

Στιν Οχοτςκικι θάλαςα χίνετε ο πολίνερος **Αμυρ** με τα πολά-τυ νερα.

Στι Μάβρι θάλαςα χίνετε ο ποταμος **Ντνεπρ.** Πάνο ς' αφτον έχι φτιαςτι ο ιλεχτροςταθμος τυ Ντνεπρ.

Ανατολικα τυ Ντνεπρ βρίςκετε ο ποταμος **Ντον** πυ χίνετε ςτιν Αζοφικι θάλαςα. Το καλοκέρι ο Ντον, γίνετε πολι ριχος. Αφτο εμποδίζι πολι τιν ποταμοπλοία ςτο Ντον.

Στιν Καςπία θάλαςα χίνετε ο **Βόλγας,** ο πιο μεγάλος πλοτος ποταμος ςτο Εβροπαικο μέρος τις Ενοςις. Σ' αφτον χίνοντε πολι παραπόταμι. Ι μεγαλίτερι απ' αφτυς ίνε ο **Οκας** κε ο **Κάμας.**

Απο τα Υράλια κατεβένι ςτιν Καςπία θάλαςα ο μακρις **Υράλις,** πυ έχι λίγα νερα.

Στο Φινικο κόλπο χίνετε ο κοντος, μα πλατις **Νέβας,** πυ έχι πολα νερα.

Βρέςτε ςτο χάρτι όλυς αφτυς τυς ποταμυς. Παρακολυθίςτε-τυς απο τις πιγες ός τις εκβολές-τυς.

Ι λίμνι Μπαικάλι.

Στι Σοβιετικι Ενοςι ιπάρχυνε πολες λίμνες. Ι πιο μεγάλες λίμνες απο κίνες, πυ έχυνε γλικα νερα, ίνε ι βαθια **Μπαικάλι,** στο Ανατολικο-Σιβιριακο ιπςίπεδο, ι **Λαδόγα** κε **Ονέγα,** στο βοριοδιτικο Εβροπαικο μέρος τις ΕΣΣΔ.

Ι πιο μεγάλες αλμιρες λίμνες ίνε ι **Καςπία** κε ι **Αραλικι.** Τις λίμνες αφτες ςινίθος τις λένε θάλαςες.

Βρέςτε ςτο χάρτι τις λίμνες, πυ αναφέραμε.

ΑΣΚΙΣΙΣ. Γράπςτε ςτο ςχιματικο χάρτι τις ονομαςίες τον ποταμον κε τον λιμνον, πυ αναφέραμε παραπάνο.

Θιμιθίτε τις ονομαςίες-τυς κε τι θέςι-τυς ςτο χάρτι.

Σιμιόςτε με μαβι μολίβι ςτο ςχιματικο χάρτι κάθε ποταμο, πυ αναφέραμε, απο τις πιγες ός τις εκβολές-τυ.

Γράπςτε κοντα ςτις πιγες το όνομα τυ κάθε ποταμυ.

Χρωματίςτε με μαβι μολίβι ίτε με ςκιαγραφία όλες τις λίμνες, πυ αναφέραμε παραπάνο.

Τί ίνε ςχιματικος χάρτις κε πός ςχιματίζετε.

Σχιματικος χάρτις λέγετε ο χάρτις, όπυ ςιμιόνοντε ι ςκιαγραφίες τον μερον τις γις ίτε ιδιέτερον χορον, ποταμον, θαλαςον, χορις ονομαςίες.

Για να μάθι καλα κανις το γεογραφικο χάρτι, πρέπι χορις αλο να δυλέβι πάνο ςτο ςχιματικο χάρτι: πρέπι να κάνι πάνο ς' αφτον διάφορες ςιμιόςις κε επιγραφες.

Δεν ίνε δίςκολο να κάνι μόνος-τυ ο καθένας ςχιματικο χάρτι. Πρέπι να πάρι μικρο γεογραφικο χαρτι κε να τον απλόςι πάνο ςε γιαλι παράθιρυ. Πάνο απ' το χάρτι πρέπι να βάλι καθαρο φίλο χαρτι. Αν το γιαλι θα φοτιςθι καλα, ο χάρτις τότε θα φένετε μέςα απο το χαρτι. Μένι μόνο να τραβίξι κανις το μολίβι πάνο ςτις γραμες, πυ θα φένοντε κάτο απ' το χαρτι.

Μπορι κανις ακόμα να βγάζι το χάρτι με λεπτο χαρτι, ίτε με χαρτι τις κόπιας (καρμπον).

II. ΙΚΟΝΕΣ ΑΠΟ ΤΙ ΦΙΣΙ ΚΕ ΤΙ ΖΟΙ ΤΟΝ ΚΑΤΙΚΟΝ ΤΙΣ ΕΣΣΔ.

Ι έκταςι τις ΕΣΣΔ απο το βορα ςτο νότο ίνε $4^1/_2$ χιλιάδες χιλιόμετρα. Το βόριο μέρος τις ΕΣΣΔ βρίςκετε πίςο απο τον πολικο κίκλο, περιβρέχετε απο τον πςιχρο Βόριο Παγομένο οκεανο κε γι' αφτο έχι κρίο κλίμα.

Το μεγαλίτερο μέρος τις ΕΣΣΔ βρίςκετε ςτιν έφκρατι ζόνι.

Επιδι ι ΕΣΣΔ έχι μεγάλι έκταςι απ' το βορα ςτο νότο, γι' αφτο ι φίςι-τις ίνε πολι πικιλόμορφι.

Ι φοβερες χιμονιάτικες παγονιες τις πςιχρις ζόνις, όςο προχορι κανις ςτο νότο, τόςο πιο πολι γίνοντε μαλακότερες. Το κλίμα απο κρίο γίνετε μέτριο-κρίο, κατόπι μέτριο κε ςτο πιο νότιο μέρος γίνετε μάλιςτα μέτριο-ζεςτο.

Ετςι το κλίμα τις ΕΣΣΔ αλάζι απο το βορα ςτο νότο. Με τιν αλαγι τυ κλίματος αλάζι κε ο φιτικος κε ζοικος κόζμος.

Σίμφονα με τα ιδιέτερα γνορίζματα τις φίςις-τις, τιν ΕΣΣΔ τιν χορίζυνε ςε κάμποςες ζ ό ν ε ς.

1. ΠΟΛΙΚΙ ΖΟΝΙ.

Κιτάκςτε ςτιν ιδρόγια ςφέρα κε ςτο χάρτι τον ιμιςφερίον: ςτα βόρια παράλια τις Εβρόπις, τις Αςίας κε τις Αμερικις, γίρο ςτο βόριο πόλο, ςε πολες χιλιάδες χιλιόμετρα απλόνετε ο Βόριος Παγομένος οκεανος.

Ολα ςχεδον τα νιςια τυ Βόριυ Παγομένυ οκεανυ, πυ βρίςκοντε κοντα ςτις βόριες παραλίες τις Εβρόπις κε τις Αςίας ανίκυν ςτι Σοβιετικι Ενοςι.

Αφτο ίνε το πιο βορινο μέρος τις ΕΣΣΔ, ι π ο λ ι κ ι ζ ό ν ι τις Σοβιετικις Ενοςις.

Τραχια ίνε ι φίςι τις πολικις ζόνις. Το χιμόνα ς' αφτα τα μέρι ο ίλιος κάμποςυς μίνες καθόλυ δε φένετε κε έχυμε τότε τιν π ο λ ι κ ι ν ί χ τ α. Στα βόρια παράλια τις χερςονίςυ Κόλςκι ι πολικι νίχτα βαςτάι διο μίνες, ςτι Νέα Γι 4 μίνες κε ςτο βόριο πόλο μιςο χρόνο.

Το καλοκέρι ο ίλιος κάμποςυς μίνες καθόλυ δε βαςιλέβι. Εχυμε τότε τιν π ο λ ι κ ι μ έ ρ α.

Ο ίλιος όμως δεν ανεβένι πςιλα το μεςιμέρι κε γι' αφτο ζεςτένι λίγο.

Στο Βόριο Παγομένο οκεανο.

Βόριος Παγoμένος οκεανος.

Το χιμόνα. Ι παγομένι έριμος εκτίνετε ς' όλες τις πλεβρες κε δε φένετε ι άκρι-τις.

Τεράστιι παγομένι κάμπι ςκεπάςανε τον οκεανο. Κινύντε κε χτιπάνε ο ένας πάνο στον άλο. Σπάζυνε με τριγμο κε κρότο ι πάγι κε ςχιματίζοντε μεγάλι ςορι, πυ ονομάζοντε «τορος».

Γίνοντε μεγάλες παγονιες κε μανιάζυν ι χιονοθίελες κε ι χιονοςτρόβιλι.

Ινε περιςότερο απο μίνας, πυ όλα τα ςκέπαςε ι μαβρίλα τις πολικις νίχτας. Ι ζοι νεκρόθικε. Κάθε ζοντανο κρίφτικε. Μόνο ι άςπρι αρκύδα κάποτε κάνι βόλτες πάνο στιν παγομένι έριμο.

Πότε-πότε ο υρανος κςαςτερόνι κε ι έριμος φοτίζετε με τι λάμπςι τον άςτρον κε το φος τυ φενκαριυ. Πότε-πότε λάμπι στο υρανο το πολικο ςέλας.

Το καλοκέρι. Ο ίλιος κάμποςυς μίνες δε βαςιλέβι.

Ο πάγος αρχίζι να λιόνι στιν επιφάνια τυ οκεανυ. Ι κάμπι, πυ ίνε ςχιματιζμένι απο πάγο, ςπάζυν, θριματίζοντε, λιόνυν αργα-αργα, κε όλο το καλοκέρι πάνε κ' έρχοντε πάνο στον οκεανο.

Ι φόκιες μαζέβοντε πάνο στυς πάγυς κε ζεςτένυντε στον ίλιο. Αρχίζυνε να φένοντε κοπάδια ρένκες, μυρύνες, κε άλα πςάρια.

Στις βραχόδιχες αχτες τις Νέας Γις φένοντε πολα χοπάδια θαλάςια άλογα χε στα αχρογιάλια τις Αςίας — φάλενες.

Βρέςτε ςτο χάρτι τον ιμιςφερίον το μέρος τυ Βόριυ Παγομένυ οχεανυ, πυ ανίχι ςτιν ΕΣΣΔ.

Βρέςτε τις αχόλυθες θάλαςες: τι θάλαςα τυ Βαρέντυ, τι Λεφχι χε τι θάλαςα τυ Καρα.

Τα πολιχα νιςια.

Πολα νιςια μιχρα χε μεγάλα ιπςόνοντε πάνο απ' τιν επιφάνια τυ Βόριυ Παγομένυ οχεανυ, πΰνε ςχεπαζμένι με πάγυς.

Στα πολιχα νιςια ο χιμόνας βαςτάι παραπάνο απο μιςο χρόνο χε τα νιςια μαζι με τον οχεανο ίνε δεζμεβμένα απο πάγυς χε ςχεπαζμένα με χιόνι.

Μόνο για 2 — 3 μίνες ζοντανέβι εδο ι φίςι. Λιόνυν τα χιόνια χε ι πάγι. Χςεγιμνόνοντε ι βράχι. Κάπυ-χάπυ χςεπροβάλι λίγι φιτία: πιχιλόχρομι λιχίνες, πράςινα βρία, χι ανάμεσα στα βρία φένοντε μιχρα λυλυδάχια —πολιχες παπαρύνες, μιμελιζμόνι χε χαμπανύλες.

Παζάρι τον πυλιον.

Στυς παραλιαχυς βράχυς τον νιςιον μαζέβοντε πολα πυλια. Εδο έρχοντε να φτιάςυνε τις φολιές-τυς ι γάγες, ι χόλομβι χε ι γλάρι. Ι φολιές-τυς απλόνοντε μεριχες φορες ςε χάμποςα χιλιόμετρα. Σα ςίνεφα πιγενοέρχοντε τα πυλια πάνο απ' τυς βράχυς χε ι χραβγές-τυς γεμίζυνε τον αέρα. Γι' αφτο τα μέρι αφτα λέγυντε παζάρια τον πυλιον.

Το χαλοχέρι όμος δε βαςτάι πολι ςτα πολιχα νιςια. Δεν προφτένυν αχόμα να λιόςυν τα χιόνια χε ι πάγι, χε αρχίζυν χςανα ι πςιχρι χερι. Τα πυλια φέβγυνε ςτο νότο χε ςε λίγο έρχετε ο χιμόνας.

Τραχια ίνε ι φίςι τον πολιχον νιςιον.
Δεν ίνε πολις χερος πυ αρχίςανε να ενχαταςτένοντε εχι άνθροπι.

Στι Νέα Γι.

Βρέςτε ςτο χάρτι τις ΕΣΣΔ τα νιςια τις Νέας Γις.

Ι πρότι κάτικι. Εχςίντα χρόνια πριν ίρθανε ςτι Νέα Γι ι νέντςι προμίςλενιχι ο Θομας Βίλχας με τιν ιχογένιά-τυ χε τυς ςιντρόφυς-τυ.

Αποβιβάςτιχαν λιπον ςτο αχρογιάλι χε ανεβίχανε ςτυς βράχυς.

Κίταχςε γίρο-τυ ο Βίλχας. Μάβρα πέτρινα βυνα ςχεπαζμένα απο χιόνι χε βρία ςτις ςχιζμάδες... Υτε πςιχι δεν έβλεπες... Υτε φονι δεν άχυες... Τρομάχςανε.

Θελίςανε να γιρίςυνε πίςο ςτον τόπο-τυς, μα βρίχανε χοντα ςτιν παραλία μια χαλαζμένι χαλίβα χε μίνανε. Ο τόπος τυς φάνιχε χατάλιλος για πρόμιςλο: εδο χετεβένανε μεγάλα χοπάδια, φόχες χε ςτα βυνα πλανόνταν ελάφια.

Ι χινιγι ςχοτόςανε πολα θερια χε ετιμαςτίχανε να γιρίςυνε πίςο ςτιν πατρίδα-τυς.

Ο Βίλχας όμος δε θέλιςε να γιρίςι χ' έμινε ςτο νιςι με τι γινέχατυ, τα πεδιά-τυ χε μ' ένα ςίντροφό-τυ. Φτιάςανε ένα χαλιβάχι. Μπαρύτι χε τρόφιμα ίχανε αρχετα.

Ιρθε ο χιμόνας. Ι θάλαςα ςχεπάςτιχε απο πάγο. Εφιγε ο ίλιος χι άρχιςαν να βυίζυν ι άνεμι. Σφιρίζαν ι χιονοθίελες. Ολα ςχεπαςτίχανε με χιόνι. Βαρις ίταν ο χιμόνας. Το χαλιβάχι ςχεπάςτιχε ςχεδον όλο απο χιόνι χε ίταν ανανχαζμένι να βγένυν απο τον χαπνοδόχο. Πολες φορες πλιςιάςανε ςτιν χαλίβα χε ι αρχύδες με τιν ελπίδα, ότι χάτι θα βρύνε για να φάνε. Μα πιο βαρι απ' όλα ίτανε το ςχοτάδι χε το χρίο. Ο ςίντροφος τυ Βίλχα δεν πρόφταςε να δι τον ανιχςιάτιχο ίλιο. Πέθανε.

Μα νά, φάνιχε ο ίλιος. Ιρθε ι άνίχςι. Αρχιςε να ςαλέβι ο πάγος μέςα ςτι θάλαςα. Ανεβίχανε πάνο ςτυς πάγυς ι φόχες. Κςαναγιρίςανε τα πυλια. Τα νερα χιλύςαν απ' τα βυνα με θόριβο. Ο Βίλχας ίχε ςχοτόςι πολα πυλια χε θερια τις θάλαςας.

Οςτόςο επιθίμιςε τυς ανθρόπυς. Τράβιχςε χατα μίχος τις παραλίας, για να τυς βρι. Δε βρίχε όμος χανένα πυθενα.

Ιρθε χε πέραςε χε άλος χιμόνας. Τιν άλι άνιχςι ο Βίλχας αντάμοςε τιχέα προμίςλενιχυς, πυ ίρθαν απο τις τύντρες. Τυς πύλιςε όλο το χινίγι-τυ χε απέναντι ς' αφτο πίρε μπαρύτι, τυφέχι χε τρόφιμα. Γιρίςανε ι προμίςλενιχι ςτιν τύντρα χε διιγιθίχανε, πος ςτι Νέα Γι ίνε χαλο πρόμιςλο χε πος εχι ζι χε χάνι πρόμιςλο ο Βίλχας.

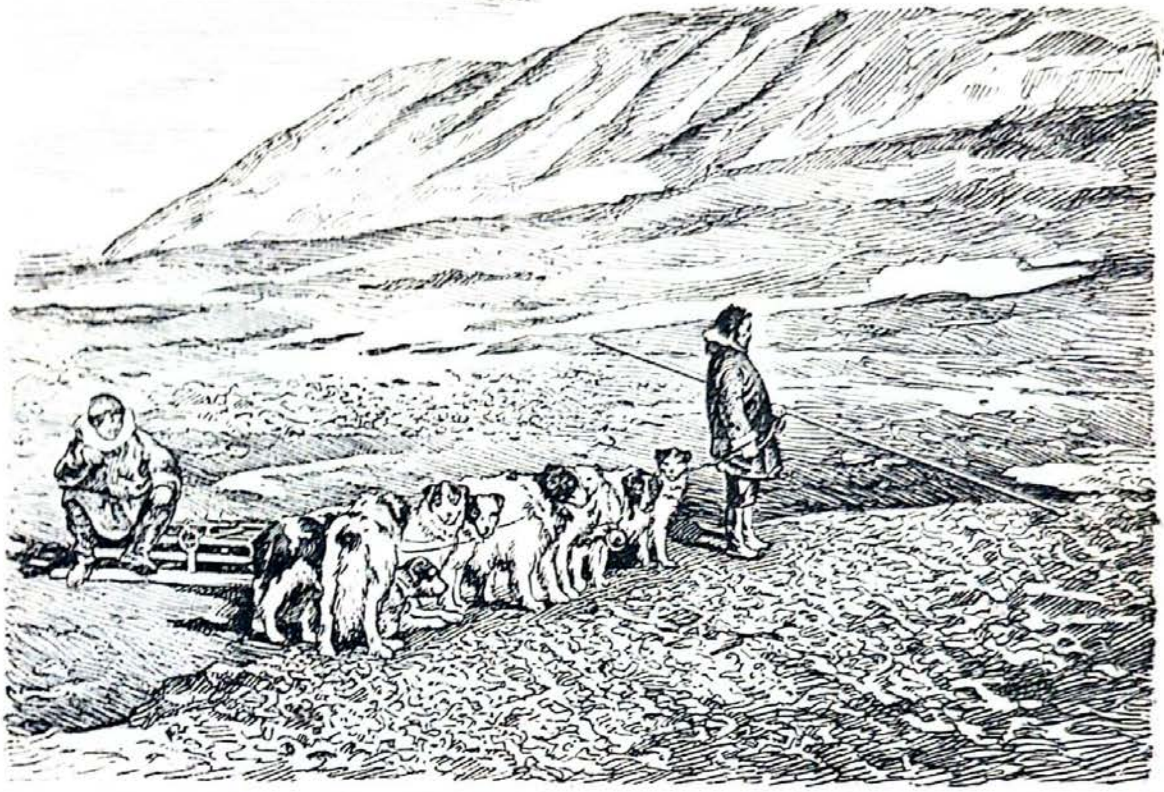

Сти Νèα Γι.

Αρχίςανε τότε απο τιν τύντρα να περνάνε εκι νέντςι φτοχι. Ετςι ςχιματίςτικε ο πρότος επικιζμος ςτι Νέα Γι.

Ι νέι επικιςτες ενοθίκανε ςε αρτέλι κε εκλέκςανε προιςτάμενό-τυς το Βίλκα.

Δίςκολι ίταν ι ζοι τον πρότον κατίκον τις Νέας Γις. Πολι απ' αφτυς πέθαναν: άλος απ' τιν τςίνκα κε τιν πίνα, άλος πνίγικε, άλον τον ςιντρίπςανε ίτε τον παραςίρανε ι πάγι ςτιν ανιχτι θάλαςα.

Πός άλακςε ι ζοι ςτι Νέα Γι. Ιςτερα απ' τιν Οχτοβριανι ςοςιαλιςτικι επανάςταςι ι ζοι ςτι Νέα Γι άλακςε πολι. Τόρα εχι πια ίνε κάμποςα χορια με ςχολια κε νοςοκομία. Ι κάτικι τον νιςιον ενοθίκανε ςε κινιγετικα αρτέλια. Τα θαλάςια θερια τα κινιγύνε ςτι θάλαςα με βενζινάκατες. Μαζέβυνε πολα γυναρικα απο πολικες αλεπύδες κε αρκύδες.

Διο φορες το χρόνο έρχοντε εδο βαπόρια κε φέρνυνε ςτυς νέντςυς όλα τα προιόντα, πυ τυς χριάζοντε: μπαρύτι, όπλα κε πέρνυνε μαζί-τυς γυναρικα κε λίπος.

Εχυν χτιςτι διο νοςοκομία κε ένα ςχολιο. Φτιαςτίκανε διο ραδιοςταθμι. Τόρα ι κάτικι τις Νέας Γις μπορύνε να επικινονύνε με όλι τιν Ενοςι. Εχι οργανοθι εκςερεβνιτικος ςταθμος. Σ' αφτο το ςταθμο μελετύνε τι φίςι τις Νέας Γις.

Στι Νέα Γι ιπάρχι Σοβιετ, πυ ριθμίζι τι ζοι τον κατίκον-τις. Ο πρόεδρος τυ ςοβιετ ίνε απο τι γενια τυ Βίλκα.

Πολικο προμιςλιακο νικοκιριο.

Στιν πολικι ζόνι τις ΕΣΣΔ ιπάρχυνε πολα θαλάςια θερια, πςάρια κε πυλια.

Για να χριςιμοπιίςι όλα αφτα τα πλύτι ι ςοβιετικι κιβέρνιςι, οργανόνι κε καλιτερέβι εδο το πολικο προμιςλιακο νικοκιριο. Οργανόνοντε κολχόζια πςαράδον κε κινιγον. Σχιματίζοντε αλιεφτικες βάςις. Κάθε βάςι έχι δεκάδες προμιςλιακα καράβια. Σα βοίθια ςτα πρόμιςλα χριςιμοπιύντε τα παγοθραφςτικα, τα αεροπλάνα κε το ράδιο.

Κινίγι τις φόκιας με το παγοθραφςτικο.

Πάνο ςτυς διάφανυς κε γαλάζιυς πάγυς ζεςτένοντε ι φόκιες κάτο απο τις ζεςτες αχτίνες τυ ανιχςιάτικυ ίλιυ. Ινε χιλιάδες. Μόλις ζεςτένοντε, λαγοκιμύντε ολάκερες όρες κε κάπυ-κάπυ γιρίζυν απο τι μια πλεβρα ςτιν άλι.

Δεν κιμάτε μόνο μια γέρικια φόκια, ο φίλακας.

Πςιλα ςτον αέρα πέτακςε ένα αεροπλάνο. Ινε ο εναέριος ανιχνεφτις τυ πρόμιςλυ απο το παγοθραφςτικο. Αμα βλέπι ο αεροπόρος το κοπάδι τον φόκιον, ιδοπιι αμέςος με το ράδιο ςτο παγοθραφςτικο ςε πιό μέρος βρίςκετε.

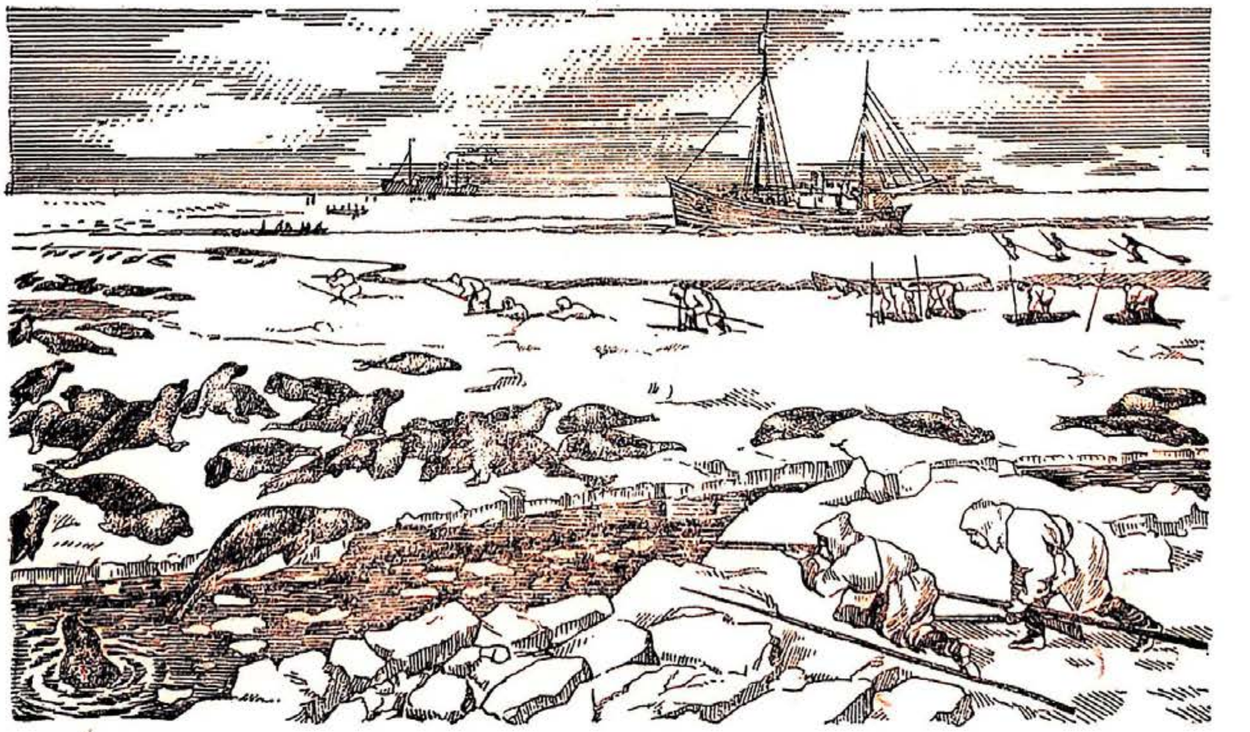

Κινίγι τις φόκιας.

Ιςτερα απο λίγο φένετε απο μακρια το παγοθραφςτικο. Για να μι τρομάκςι τις φόκιες, ςταματάι ςε μεγάλι απόςταςι απο το κοπάδι. Ι κινιγι φοράνε άςπρυς χιτόνες κε βγένυνε ςτον πάγο. Σιγα-ςιγα με τα τυφέκια ςτα χέρια πλιςιάζυνε κριφα τις φόκιες. Ο καλίτερος ςκοπεφτις πιγένι πιο μπροςτα. Με επιτιχιμένο πιροβολιζμο ςτο κεφάλι ςκοτόνι το φίλακα.

Ιςτερα απ' αφτο αρχίζι πικνο τυφεκίδι κε ςε λίγο πέφτυνε ςκοτομένες πάνο απο εκατο φόκες. Ι κινιγι προχορύνε παρακάτο.

Πίςο απ' τυς ςκοπεφτες έρχυντε ι γδάρτες. Στα χέρια-τυς κρατάνε μεγάλα μιτερα μαχέρια. Γδέρνυν τις ςκοτομένες φόκιες κε πέρνυνε το δέρμα κε το λίπος.

Μετα έρχετε το παγοθραφςτικο, φορτόνι το κινίγι κε πιγένι ςε άλο κοπάδι ςίμφονα με τις οδιγίες, πυ τυς δίνι ο αεροπόρος με το ράδιο.

Τα αλιεφτικα πρόμιςλα.

Στι βορινι παραλία τις χερςονίςυ Κόλςκι ίνε ςκορπιζμένι ςε διάφορα μέρι ι αλιεφτικι ςταθμι κε ι αλιεφτικες βάςις.

Βρέςτε ςτο χάρτι τις ΕΣΣΔ τι χερςόνιςο τυ Κόλςκι.

Σιχνα έρχοντε εδο καίκια (πανοκάραβα) κε βενζινάκατες κε ανκιροβολύνε ςτον κόλπο. Αλα φέρνυνε πςάρια, άλα πέρνυνε προμίθιες, εκςαρτίματα, δολόματα κε πάνε για κινίγι.

Οταν αρχίζι το κινίγι, κυβαλάνε τα πςάρια ακατάπαφςτα. Τα κςεφορτόνυνε ςτι ςκάλα, τα βάζυνε ςε βαρέλια, τα αλατίζυνε κε τα ςτέλνυνε ςτις αποθίκες.

Ι μυρύνες ςινίθος πιγένυν κατα κοπάδια, ςχιματίζοντας ζόνι, πυ έχι μάκρος κε πλάτος κάμποςα χιλιόμετρα. Ετςι πάι κε ι ρένκα. Αφτι δεν απομακρίνετε απο τιν ακρογιαλια κε μπένι ςε ίρεμυς κόλπυς.
Εκι πιάνετε μέςα ςτα δίχτια κε απο κι τι βγάζυνε με κυβάδες κε με ςακια.

Τα πςάρια τα αλατίζυνε, τα κςερένυνε κε τα κάνυνε καπνιςτα.

Το πιο πλύςιο κινίγι τον πςαριον γίνετε με τα καράβια, πυ λέγοντε τράυλερ. Το νέο ςοβιετικο τράυλερ ίνε ολάκερο πλεύμενο εργοςτάςιο.

Το τράυλερ όχι μονάχα πιάνι τι ρένκα, αλα κε τιν κατεργάζετε κε τι μετατρέπι ςε έτιμα προιόντα.

Μόλις βγένι το τράυλερ ςτιν ανιχτι θάλαςα, αρχίζι να δυλέβι ο ραδιοςταθμός-τυ. Ο αςιρματιςτις επικινονι με όλα τα τράυλερ, πυ βρίςκοντε κίνι τι ςτιγμι ςτι θάλαςα κε ο καπετάνιος ορίζι τον τόπο τυ κινιγιυ ςίμφονα με τις ανακινόςις, πυ δίνι ο αςιρματιςτις για τιν πορία τον πςαριον.

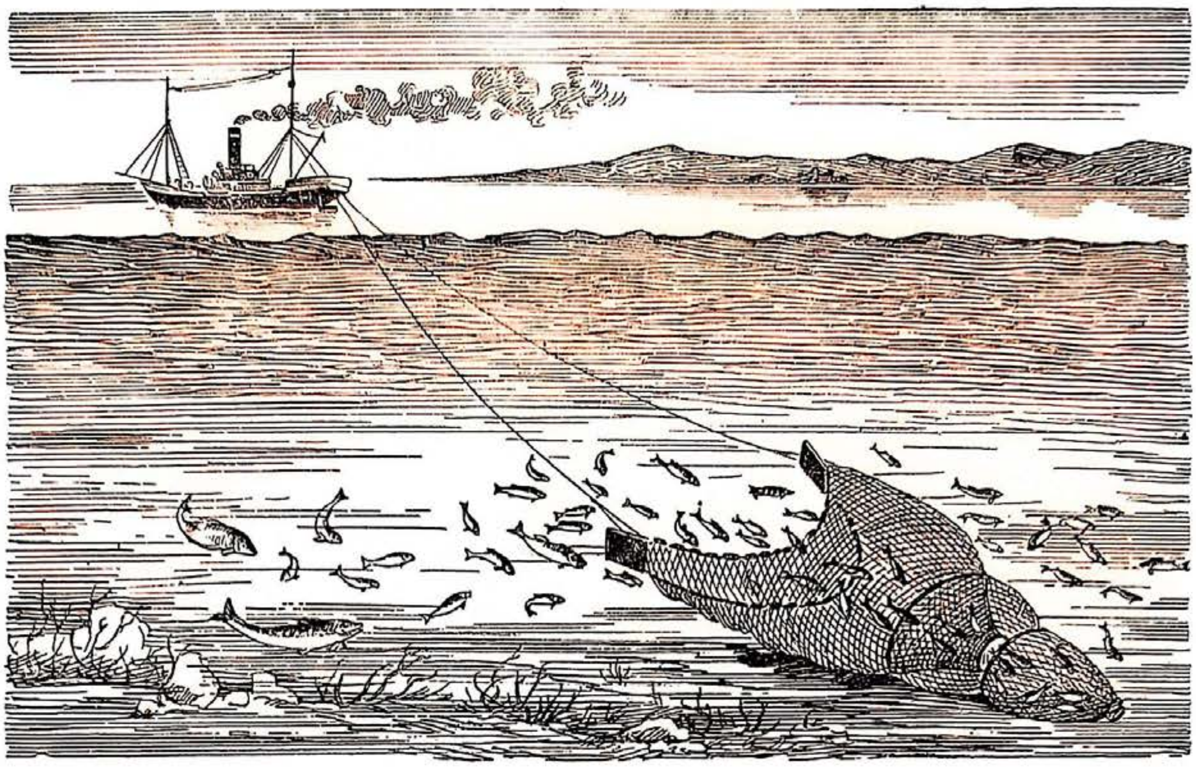

Το πςὰρεμα με το τράυλερ.

Το τράυλερ τράβα για το οριζμένο ςιμίο. Ρίχνυνε ςτι θάλαςα το τραλ (ιδικο δίχτι). Το χαράβι προχορι κε το πςάρεμα αρχίζι.

Ιςτερα απο μια όρα τραβάνε απάνο το τραλ, το ςικόνυνε με το βίτζι κε τα πςάρια, «χίνυντε» πάνο ςτο κατάςτρομα. Κάθε μια όρα ανεβένι το τραλ κε φέρνι πςάρια ός χίλια χιλιόγραμα.

Αρχίζι κατόπι ι κατεργαςία τον πςαριον. Ι δυλια γίνετε έτςι: ςχιματίζυνε αλιςίδα· ένας νάφτις αρπάζι μ' ένα μεγάλο πιρύνι τι ρένκα κε τιν απιθόνι ς' ένα καθαρο τραπέζι, ςτρομένο με τενεκε. Ενας άλος κόβι το κεφάλι τυ πςαριυ μ' ένα ζβέλτο χτίπιμα με τον μπαλτα· το πςάρι γλιςτράι πάνο ςτι γλιςτερι επιφάνια τυ τραπεζιυ. Κατόπι, τ' αρπάζυν με ζβελτοςίνι άλα χέρια, κόβυνε με μιτερο μαχέρι το χόρο τις κιλιας κε καθαρίζυνε το εςοτερικό-τυ.

Ετςι το πςάρι περνάι απο χέρι ςε χέρι. Το γδέρνυν, το χορίζυνε ςε διο μέρι κε τυ βγάζυνε τι ςπονδιλικί-τυ ςτίλι. Τα πςαχνα μέρι-τυ τα αλατίζυνε κε τα βάζυνε ςτο αμπάρι.

Εδο, πάνο ςτο τράυλερ απο τα κόκαλα κάνυνε κοκαλένιο αλέβρι κε απο τα ςικοτάκια τις ρένκας με τι θέρμανςι βγάζυνε το πςαρόλαδο, πυ χριςιμοπίτε ςα φάρμακο κε ςαν τροφι.

Ο Βόριος θαλάςιος δρόμος.

Στον μακρινο βορα τις Ενοςίς-μας ιπάρχι μεγάλος φιςικος πλύτος. Σε χιλιάδες χιλιόμετρα εκτίνοντε ςονόβια δάςι, όπυ βρίςκοντε πολα

πολίτιμα γυνάτα θερια. Σε διάφορα μέρι έχυνε βρεθι κάρβυνο, νάφθα, γραφίτις κε άλα οφέλιμα οριχτα.

Μα πός να παρθι ο πλύτος αφτος απο τις τεράςτιες εκτάςις τις τύντρας κε τις ταιγας, πυ πολι δίςκολα μπορι να περάςι κανις απ' αφτες;

Κιτάχςτε ςτο χάρτι τις Σοβιετικις Ενοςις. Μεγάλι πολίνερι ποταμι διαςχίζυνε ςε πολα μέρι όλο το βόριο μέρος τις Ενοςις κε κυβαλάνε τα νερά-τυς ςτις βόριες πολικες θάλαςες. Περνόντας απ' αφτες τις θάλαςες το καλοκέρι μπορι κανις να φτάςι ός το πιο απόμακρο μέρος τις βορινις παραλίας τις Ενοςις, καθος κε ς' άλες χόρες.

Μα δίςκολι κε επικίνδινι ίνε ι θαλαςοπλοία ςτις βόριες πολικες θάλαςες. Πολα βαπόρια χαθίκανε ς' αφτες τις θάλαςες, γιατι τα ςιντρίπςανε ι πάγι.

Ι ςοβιετικι κιβέρνιςι έβαλε μπροςτά-τις το πρόβλιμα να εκςερεβνίςι καλα αφτες τις θάλαςες, κε-να ςχιματίςτι ακίνδινο θαλάςιο δρόμο ςτο μάκρος όλις τις βόριας παραλίας τις ΕΣΣΔ.

Γι' αφτο το ςκοπο κάθε χρόνο ςτέλνοντε αποςτολες, πυ αποτελύντε απο ιςχιρα παγοθραφςτικα κε αεροπλάνα. Ι αποςτολες αφτες μελετύνε τις πολικες θάλαςες.

Πολες ςοβιετικες αποςτολες έχυνε περάςι πια τον Παγομένο οκεανο κοντα απ' τα βόρια παράλια τις Ενοςίς-μας ς' ένα μόνο καλοκέρι.

Στα νιςια έχυνε φτιαςτι πολι πολικι ςταθμι, πυ όλο τον κερο κάνυνε παρατιρίςις πάνο ςτον κερο κε ςτιν κίνιςι τον πολικον πάγον. Τις παρατιρίςις-τυς τις ανακινόνυν με το ράδιο ς' όλα τα βαπόρια, πυ ταξιδέβυνε ςτις πολικες θάλαςες.

Στα τελεφτέα χρόνια τα ςοβιετικα παγοθραφςτικα οδιγύνε μέςο τις πολικις θάλαςας δεκάδες εμπορικα πλία.

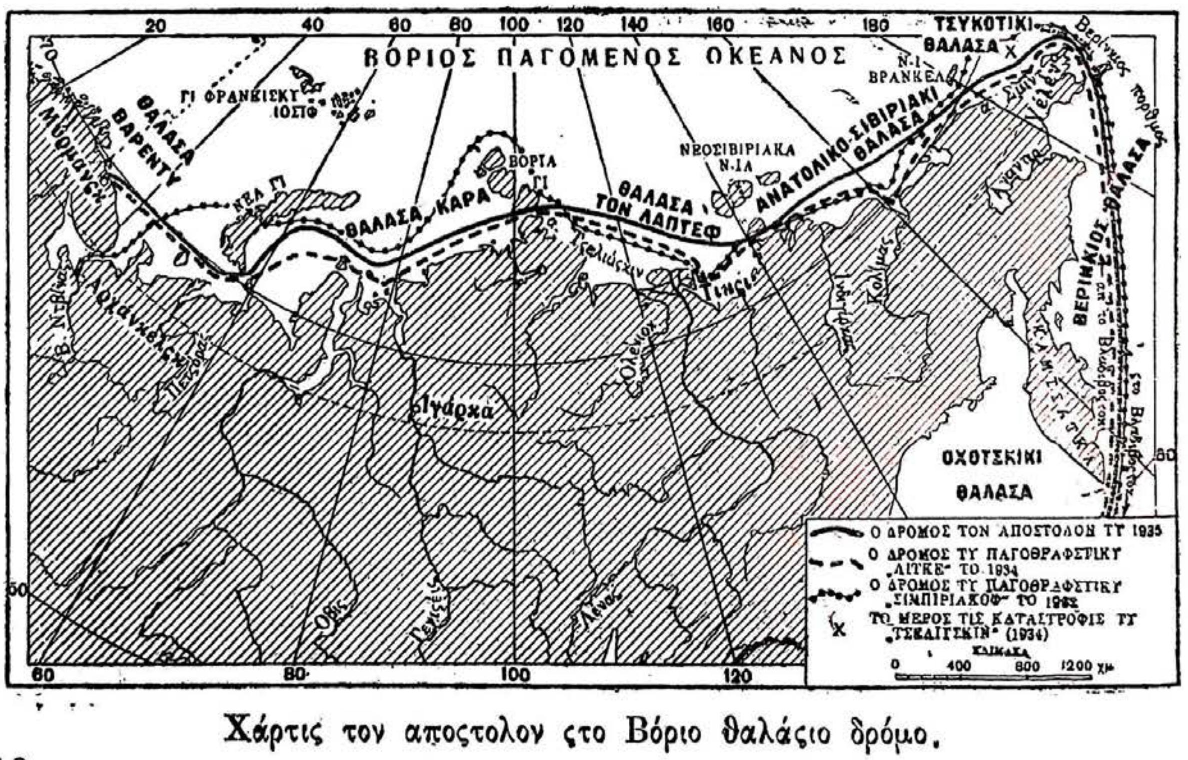

Χάρτις τον αποςτολον ςτο Βόριο θαλάςιο δρόμο.

Το χαλοχέρι τυ 1935 άρχισαν να ταξιδέβυν εμποριχα βαπόρια απο το Μύρμανσχ στο Βλαδιβοστοχ χε πίσο. Κοντα σ' αφτο, σε πολα μέρι τυ Βόριυ θαλάσιυ δρόμυ ίχαν χάνι σταθμο ισχιρα παγοθραφστιχα. Τα παγοθραφστιχα αφτα οδιγύσανε τα βαπόρια ανάμεσα απ' τυς πάγυς τoν πολιχον θαλασον.

Βρέστε στο χάρτι τυς δρόμυς τις αποστολις: τυ „Σιμπιριαχοφ", τυ „Δίτχε" χε το δρόμο τον βαποριον, πυ χσεχίνισαν το χαλοχέρι τυ 1935, περνόντας το Βόριο θαλάσιο δρόμο.

Ι πολιχες όμος θάλασες δεν έχυνε αχόμα αρχετα μελετιθι χε ι θαλασόπλοία σε πολα μέρι ίνε αχόμα πολι επιχίνδινι. Γι' αφτο ι εχσερεβνίσις τον βόριον πολιχον θαλασον σινεχίζοντε. Οργανόνοντε νέες αποστολες. Φτιάνοντε σε διάφορα μέρι χενύργιι πολιχι σταθμι.

Δίσχολι ίνε ι ζοι στυς πολιχυς σταθμυς. Βαριες ίνε ι σινθίχες τις θαλασοπλοίας ανάμεσα απ' τυς πάγυς τις πολιχις θάλασας. Μεγάλι σταθερότιτα, αντοχι χε αποφασιστιχότιτα έχυνε ι εχατοντάδες σοβιετιχι εργάτες, νάφτες χε εχσερεβνιτες, πυ παλέβυνε ενάντια στιν τραχια φίσι τυ Παγομένυ οχεανυ για το Μεγάλο βόριο δρόμο, για τιν χατάχτισι τις πολιχίς-μας ζόνις.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΚΣΟ ΑΠ' ΤΟ ΜΑΘΙΜΑ. Παραχολυθίστε απο τις εφιμερίδες, πός περάσανε ι πολιχες αποστολες αφτο το χρόνο, Σιμεόστε με σιμεύλες στο χάρτι τυς δρόμυς, πυ περάσανε.

Ι εχστρατία τυ «Τσελιύσχιν».

Διαβάζοντας το άρθρο, παραχολυθίστε όλο τον χερο το χάρτι.

Τον Αβγυστο τυ 1933 απο το Μύρμανχς βγίχε το πολιχο βαπόρι «Τσελιύσχιν». Πάνο στο «Τσελιύσχιν» ιπίρχε εχσερεβνιτιχι αποστολι για τιν μελέτι τυ Βόριυ θαλάσιυ δρόμυ.

Αρχιγος τις αποστολις ίταν ο γνοστος επιστίμονας χε εχσερεβνιτις τυ πόλυ, Γ. Σμιντ. Κιβερνύσε το βαπόρι ο δοχιμασμένος πολιχος χαπετάνιος Βορόνιν.

Ι πρότι πάγι. Τις πρότες διο μέρες το «Τσελιύσχιν» έπλεε στι θάλασα τυ Βαρέντυ.

Ισιχία. Ο χερος ζεστος. Κάπυ-χάπυ σιναντύσανε μεγάλα αλιεφτιχα βαπόρια. Πότε-πότε, σχίζοντας τα νερα, έβγενε στιν επιφάνια ι ράχι χάπιας φάλενας.

Τιν τρίτι μέρα το βαπόρι ζίγοσε τα χιονισμένα χε βραχόδιχα αχρογιάλια τις Νεας Γις. Ανάμεσα απο τον πορθμο, πυ σχιματίζυνε τα νισια, βγίχε στι θάλασα τυ Καρα.

Στι θάλασα τυ Καρα το βαπόρι σινάντισε τυς πάγυς. Σε λίγο το «Τσελιύσχιν» βρέθιχε πια ανάμεσα σε απέραντυς πάγυς.

I πάγι με τεράστια δίναμι χτιπάνε στις πλεβρες τυ βαποριυ. Αλάζοντας κάθε λίγο διέφθινσι, ο καπετάνιος Βορόνιν φροντίζι να λιγοστέπςι τι δίναμι, πυ έχυν τα χτιπίματα. Αφτο όμος λίγο βοιθάι. Στιν πρόσι σίνκρυςι με τυς μεγάλυς πάγυς στο σκάφος τυ «Τςελιύςκιν» ανίγετε ρίγμα. Ανανκάζοντε να το επιδιορθόςυν.

Τέλος ι πάγι γίνοντε αδιάβατι. Το «Τςελιύςκιν» ανανκάζετε να ςταματίςι. Το παγοθραφςτικο «Κράςιν», πυ καλέςανε με το ράδιο, το βγάζι απ' τυς μεγάλυς πάγυς.

Το βαπόρι ςινεχίζι το δρόμο-τυ. Πάνο ς' αφτο δυλέβυν οργανομένα, χορις να ςταματίςυν ύτε μια ςτιγμι. Ο καπετάνιος παρακολυθα άγριπνα τι θάλαςα απο τι γέφιρά-τυ. Μέρα κε νίχτα ακύοντε ι οδιγίες τυ καπετάνιυ τις βάρδιας. Μέρα κε νίχτα ςτέκοντε κοντα ςτα καζάνια τυ βαποριυ ι μιχανικι. Κάθε τέςερες όρες αλάζι ι βάρδια τον ναφτον. Ι επιςτίμονες ςινεχίζυν αδιάκοπα τις εκςερεβνίςις-τυς.

Το βαπόρι ςχίζι κε περνα αργα-αργα τι θάλαςα τυ Καρα. Μόλις γλίτοςε απ' τυς πάγυς, έπεςε ςε μια πικνι ομίχλι. Μόλις γλίτοςε απ' τιν ομίχλι έπεςε κςανα ςε αδιάβατυς πάγυς.

Τέλος τι δέκατι έβδομι μέρα το βαπόρι έφταςε ςτο ακροτίριο τυ Τςελιύςκιν. Ο, τί χαρα! Εδο ςιναντιέτε με τα πέντε καλίτερα πολικα βαπόρια τις Σοβιετικις Ενοςις.

Το «Τςελιύςκιν» εχμάλοτο ςτυς πάγυς τις Τςυκοτικις θάλαςας. Πίςο απ' το ακροτίριο Τςελιύςκιν το βαπόρι προχορι δέκα μέρες χορις καθιςτέριςι, τραβόντας προς το Βερίνκιο πορθμο.

Δεν ίνε πια μακρια κε το νιςι τυ Βράνκελ κε πίςο απ' αφτο ι τελεφτέα θάλαςα, ι Τςυκότικι. Μα ο δρόμος αφτος ίνε ο πιο δίςκολος. Το «Τςελιύςκιν» πέφτι κςανα μέςα ςε μεγάλυς πάγυς.

Σε λίγο έρχετε ο χιμόνας. Ι πάγι αρχίζυνε να κολνάνε ο ένας με τον άλό. Το βαπόρι προχορι ολοένα κε πιο αργα. Συχνα ι πάγι πιέζυνε τόςο δινατα το βαπόρι, όςτε αφτο κινίτε μόνο με τιν πίεςί-τυς.

Νά, τέλος κε ο Βερίνκιος πορθμος...

Κςάφνυ ολότελα αναπάντεχα ςπρόχνυνε ι πάγι ςτιν αντίθετι διέφθινςι το βαπόρι κε το φέρνυνε κςανα ςτιν Τςυκότικι θάλαςα...

Εφταςε πια ο χιμόνας κε ι πάγι μένυν ακίνιτι. Το βαπόρι ςταματα καρφομένο ςτον απέραντο κάμπο τυ πάγυ... Θ' ανανκαςτύνε να κςεχιμονιάςυν εκι, ςτυς πάγυς. Ζβίνυνε τα καζάνια, για να ικονομίςυν τιν κάφςιμι ίλι. Ι τςελιυςκινίτες αντικρίζυνε θάρετα το χιμόνα. Ι επιςτίμονες ςινεχίζυν τις εκςερεβνίςις-τυς με περιςότερι ενέργια. Ολι καταπιάνοντε ςοβαρα με τι μάθιςι.

Ι καταςτροφι τυ «Τςελιύςκιν». Πάνε πια διο μίνες, πυ μένι καρφομένο το «Τςελιύςκιν» ςτυς πάγυς τις Τςυκότικις

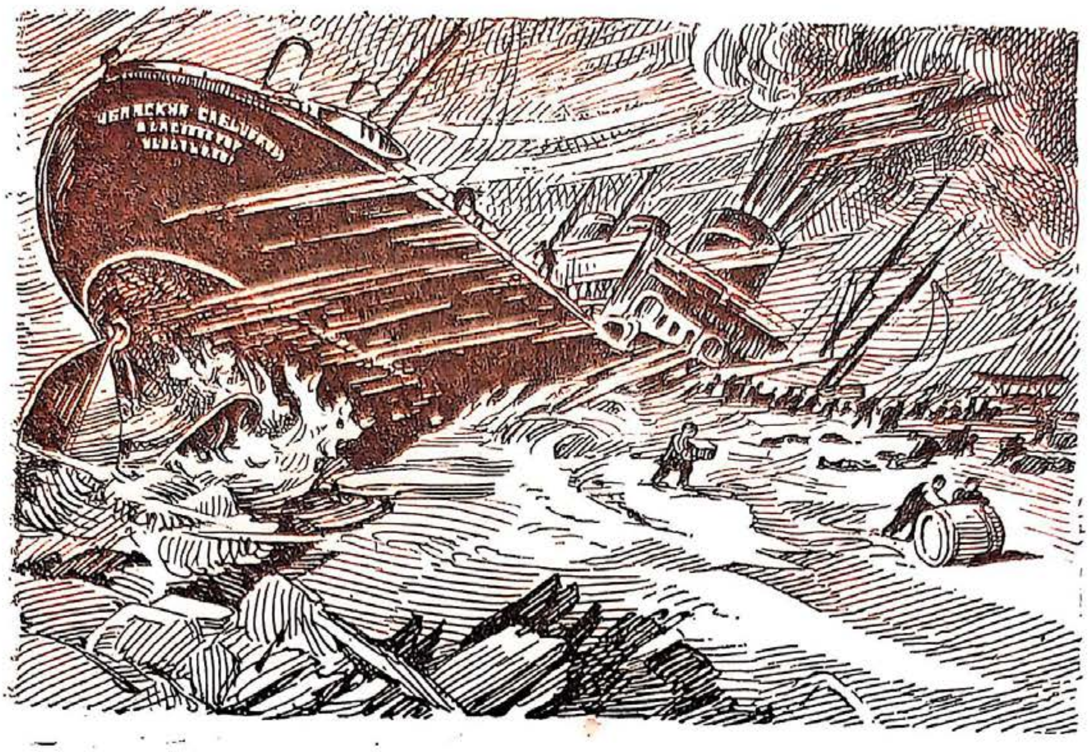

Ι καταςτροφι τυ „Τςελιύςκιν".

θάλαςας. Μαζι με τον τεράςτιο κάμπο τυ πάγυ πιγενοέρχετε το «Τςελιύςκιν» πάνο ςτι θάλαςα.

Ι κάμπι τυ πάγυ, πυ ςκεπάζυνε τι θάλαςα, πιέζυν ο ένας τον άλο. Με κρότο κε τριγμο ςπάζυν θριματίζοντε ι πάγι κε ςχιματίζυνε τεράςτιυς ςορυς.

Πέραςε ο Δεκέβρις κε ο Γενάρις. Ινε πια 13 τυ Φλεβάρι. Ι ζοι πάνο ςτο «Τςελιύςκιν» περνάι όπος κε πριν, αν κε τόρα πιο ςιχνα απο κάθε άλι φορα ακύοντε τα χτιπίματα κι ο τριγμος τον πάγον, πυ ςπάζυν. Μα όλι πια έχυνε ςινιθίςι ς' αφτο. Μονάχα το διικιτικο προςοπικο τυ βαποριυ, με το Σμιντ κε το Βορόνιν επικεφαλις, παρακολυθύνε άγριπνα τυς πάγυς. Κι όχι τυ κάκυ.

Ακςαφνα, πάνο-κάτο ι όρα 2 το μεςιμέρι, ακύετε κάπιο κςεκοφαντικο χτίπιμα κ' ένας τεράςτιος ςορος πάγον τραβάι καταπάνο ςτο «Τςελιύςκιν». Στιν πλεβρά τυ βαποριυ ανίχτικε μια μεγάλι ςχιζμάδα.

Δίνετε διαταγι αμέςος να κςεφορτοθύνε πάνο ςτον πάγο τα ανανκέα αποθέματα. Σε λίγα δεφτερόλεφτα όλι ίνε ςτι θέςι-τυς. Χορις περιτες κινίςις, χορις θόριβο κςεφορτόνυνε γρίγορα-γρίγορα τ' αποθέματα.

Ι πάγι κάνυνε νέα επίθεςι πάνο ςτο βαπόρι. Ι μια πίςο απο τιν άλι ςπάζυνε ι λαμαρίνες τυ βαποριυ. Ι αριςτερι πλεβρα τυ βαποριυ κςεκαρφόθικε. Ορμιςε μέςα το νερο. Το «Τςελιύςκιν» αρχίζι να βυλιάζι. Αφτο το βλέπυν όλι κςεκάθαρα. Δεν ακύοντε όμος απελπιςτικες φονες. Ι εργαςία εκςακολυθι. Γρίγορα όλα τα ανανκέα αποθέματα, ι επι-

ςτιμονιχες ςιςχεβες χε τα ιλιχα βρεθίχανε πάνο ςτον πάγο. Μα νά, ι πλόρι τυ βαποριυ αρχίζι να γέρνι. Γέμιςε το κατάςτρομα νερο. Ακύετε ι διαταγι: «Να βγύνε όλι απ' το βαπόρι».

Ι πλόρι τυ βαποριυ γρίγορα βιθίζετε μέςα ςτο νερο. Ι πρίμνι ςικόνετε πςιλα πάνο απ' το νερο.

Τελεφτέι κατεβένυν απ' το βαπόρι ο αρχιγος τις αποτολις Σμιντ κε ο καπετάνιος Βορόνιν. Ιςτερα απο λίγα δεφτερόλεφτα το «Τςελιύςκιν» χάνετε πια κάτο απ' τυς πάγυς.

Ι καταςκίνοςι πάνο ςτυς πάγυς. Το βαπόρι βύλιαξε κε ι άνθροπι μίνανε άςτεγι πάνο ςτιν έριμο τυ πάγυ.

Σκοτάδι. Χιονοςτρόβιλος. Αγρια παγονια.

Βιαςτικα-βιαςτικα βάνυνε το κοντάρι τυ ράδιυ, φτιάνυνε τις ςκινες. Ι δυλια ίνε πολι δίςκολι: δεν έχυνε εργαλία, τα χέρια-τυς κοκαλιάζυνε απ' τιν παγονια, ο αέρας τυς ρίχνι χάμυ, ο χιονοςτρόβιλος τιφλόνι τα μάτια-τυς. Τέλος, εξςαντλιμένι ολότελα, μυςκεμένι, ξεπαγιζμένι τα ξεχνύνε όλα ςτο βαθι ίπνο μέςα ςτις ςκινες.

Το πρωι τυς φέρνι τιν ελπίδα τις ςοτιρίας: ο ραδιοςταθμος τις Υέλεν (ςτιν Τςυκότικι χερςόνιςο) ακύι τυς τςελιυςκινίτες. Ο Σμιντ με το ράδιο ανακινόνι ςτι Μόςχα τιν καταςτροφι τυ βαποριυ.

«Θα μας γλιτόςυν... Φτάνι μονάχα να βαςτάξςυμε» ςκέφτετε ο καθένας.

Σιγα-ςιγα ι ζοι αρχίζι να μπένι ςτο δρόμο. Πάνο απο τιν καταςκίνοςι κιματίζι ι ςοβιετικι κόκινι ςιμέα.

Το ράδιο φέρνι απο τι Μόςχα τιν ίδιςι, ότι ςτέλνοντε για βοίθια αεροπλάνα, πιδαλιυχύμενα κε το παγοθραφςτικο «Κράςιν». Αμέςος αλάζι ι διάθεςι όλον. Γίνοντε πιο θαρετι. Αρχίζυνε να ζιτάνε δο κε κι πλατία κε να τιν καθαρίςυνε, για να μπορέςυνε να προςγιοθύνε τα αεροπλάνα.

Ο κάμπος όμος τυ πάγυ, όπυ βρίςκετε ι καταςκίνοςι, όλι τιν όρα κινίτε. Πότε εδο, πότε εκι ανίγυνε μεγάλες ςχιζμάδες. Μαζέβυντε κε προχορύνε τεράςτιι ςορι απο πάγυς. Το ένα πίςο απο τ' άλο ςπάζυνε τ' αεροδρόμια. Ορμιςαν ι πάγι, χαλάςανε τιν κυζίνα, καταςτρέπςανε τιν παράνκα. Μια φορα λίγο έλιπςε να βυλιάξςι κάτο απ' τον πάγο το κατάρτι τυ ράδιυ. Ολο τον κερο ι καταςκίνοςι βρίςκετε ςε κίνδινο. Βοίθια όμος δεν έρχετε απο πυθενα. Εμποδίζυνε ι χιονοθίελες κε ι ομίχλι. Πάι πια ένας μίνας, πυ περιπλανάτε πάνο ςτι θάλαςα ι πλεύμενι καταςκίνοςι. Ι τςελιυςκινίτες όμος δε χάνυνε το ιθικό-τυς. Με μπολςεβίκικι επιμονι αγονίζοντε ενάντια ςτυς πάγυς κε ςινεχίζυνε τις εξςερεβνίςις-τυς ςτιν Τςυκότικι θάλαςα. Ι κομυνιςτες κε ι κομςομόλι παντυ ίνε προτοπόρι, ςτιν πιο βαρια κε ιπέφθινι δυλια.

Για να ανιπςόςυνε το θάρος-τυς οργανόνυν ανάγνοςι, πεγνίδια, τραγύδια, βγάνυνε τιν εφιμερίδα τυ τίχυ «Δε θα παραδοθύμε».

Τέλος, μια φορα πάνο απο τιν κατασκίνοσι φάνικε ένα αεροπλάνο, πυ κατόρθοσε να περάσι ανάμεσα απ' τιν ομίχλι κε το χιονοστρόβιλο. Ι πρότι ομάδα τον τσελιυσκινίτον γλίτοσε.

Ι ομίχλι όμος κε ο χιονοστρόβιλος μεγαλόνυν. Θα χριαστι ακόμα να περιμένυν.

Ενα ολόκλιρο μίνα οκόμα εκσακολυθι στιν πλεύμενι κατασκίνοσι ο επίμονος αγόνας ενάντια στον πάγο.

Ολι ι Σοβιετικι Ενοσι με μεγάλο ενδιαφέρο παρακολυθα απ' τις εφιμερίδες όλα, όσα γίνοντε στιν απόμακρι βόρια ανατολι. Ολι ανιπόμονα περιμένυνε κσάστερες κε ίσιχες ιμέρες στιν Τσυκότικι θάλασα.

Τέλος, στις αρχες πια τυ Απρίλι, ι κερι σιάκσανε. Το ένα πίσο απο τ' άλο κατεβένυνε τα αεροπλάνα στον πάγο κε πέρνυνε μαζί-τυς τυς τσελιυσκινίτες. Στις 13 τυ Απρίλι φέβγυνε με το αεροπλάνο ι τελεφτέι έκσι άνθροπι. Ολι γλιτόσανε.

Ολι ι χόρα με χαρα κε ιπεριφάνια ιποδέχετε τυς τσελιυσκινίτες κε τυς σοτίρες-τυς, τυς ίροες αεροπόρυς.

Ι καταστροφι τυ βαποριυ «Τσελιύσκιν» δε σταμάτισε τις εκσερεβνίσις για το Βόριο θαλάσιο δρόμο. Ιστερα απο 5 μίνες το παγοθραφστικο «Λίτκε» πέρασε όλο το δρόμο τυ Βόριυ Παγομένυ οκεανυ απο το Βερίνκιο πορθμο ός το Μύρμανσκ.

Δίκστε στο χάρτι το μέρος τις καταστροφις τυ „Τσελιύσκιν".

Στον πολικο σταθμο.

Βαριες ίνε ι σινθίκες τις ζοις εκίνον, πυ κσεχιμονιάζυνε στυς πολικυς σταθμυς. Μα καταλαβένυνε πολι καλα, πόσο σπυδέα ίνε ι εκσερέβνισι τον βόριον πολικον θαλασον, ιποφέρυνε θαραλέα όλες τις δισκολίες τις ζοις στυς πολικυς πάγυς μέσα στο σκοτάδι τις πολικις νίχτας, κι όλι τι δυλιά-τυς τιν κάνυνε υντάρνικα.

Νά τί διιγίθικε με το ράδιο για τι ζοι τυ πολικυ σταθμυ ένας απο εκίνυς, πυ κσεχιμονιάσανε στο σταθμο τις Γις τυ Φρανκίσκυ Ιοσιφ.

«Ακύστε, ακύστε. Μιλάι ι Γι τυ Φρανκίσκυ Ιοσιφ. Τόρα έχυμε πολικι νίχτα. Ινε διο μίνες τόρα πυ κρατα. Το σπίτι σκεπάστικε απο τεράστιυς όνκυς χιόνι. Το χιόνι γεμίζι τα παράθιρα κε τις πόρτες. Ιμαστε ανανκαζμένι κάθε μέρα να τα κσεσκάφτυμε. Μερίκες φορες λισομανάι τέτιος άνεμος, πυ σκορπάι σ' όλο το σπίτι παγερο κρίο.

Απο τα σκαλοπάτια, πυ κάναμε στο χιόνι, ανεβένυμε με το φανάρι στα χέρια πάνο στυς σορυς τυ χιονιυ, για να πάμε στο κελάρι ίτε στιν αποθίκι για κάφσιμι ίλι.

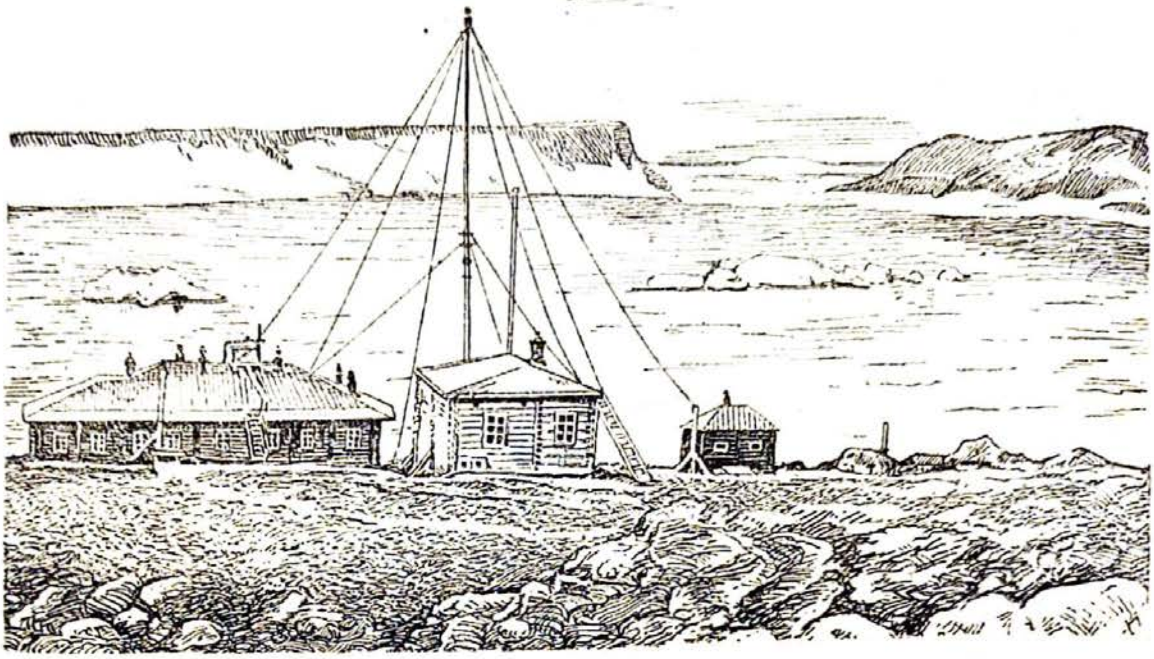

Πολικος ςταθμος.

Οπιαδίποτε κακοκερία κι αν ίνε ι δυλια τυ ςταθμυ ςινεχίζετε κανονικα. Τι ςινιθιζμένι όρα μ' ένα μικρο φαναράκι στο χέρι, ςχεδον απαρατίριτος μέςα στο ςκοτάδι, τις πολικις νίχτας τραβάι ο παρατιριτις στιν πλατία, για να κάνι παρατιρίςις πάνο στον κερο. Με παρόμιο φαναράκι ένας άλος παρατιριτις πιγένι κάθε όρα κανονικα στι ςιςκεβι, πυ ίνε βαλμένι πάνο στον πάγο, για να κάνι παρατιρίςις στι θάλαςα.

Κάθε 15 λεφτα βγένι ο επιςτάτις, για να παρακολυθίςι το πολικο ςέλας.

Δε σταματάι ι δυλια κε στο σπίτι. Μέςα στο λαμποράτοριο χτιπάνε τα ρολόγια κε ι ςιςκεβες, πυ γράφυνε μόνες-τυς.

Μέςα στο διάδρομο ετιμάζυνε βάρκες, λιγίζυνε ξίλα για να φτιάςυν έλκιθρα κε κατεργάζοντε τα δέρματα τον θεριον.

Μέςα στιν κυζίνα θοριβι ο μάγερας με τις κατςαρόλες.

Ιςτερα απ' το δίπνο ακύμε τι ραδιο-εκπομπι τις βραδινις εφιμερίδας, τυ κοντςέρτυ, πέζυμε ςκάκι, ντάμα, διαβάζυμε βιβλία».

ΕΡΓΑΣΙΑ. Παρακολυθίςτε το διικιτικο χάρτι τις ΕΣΣΔ κε πέςτε ςε πιά νιςια βρίςκοντε πολικι ςταθμι.

Ι επίδραςι τις βόριας πολικις περιοχις ςτον ατμοςφερικο κερό-μας.

Ι επιςτιμονικες εκςερεβνίςις αποδίκςανε, ότι ο ατμοςφερικος κερος τις βόριας πολικις περιοχις επιδράι πολι πάνο στο δικό-μας ατμοςφερικο

κερο. Ι βόρια πολικι περιοχι ίνε ένα τεράςτιο πςιγίο, απ' όπυ έρχοντε ς' εμας πςιχρι άνεμι. Οςο περιςότερι πάγι μαζέβοντε ςτον Παγομένο οκεανο, τόςο πιο πςιχρότερος γίνετε ο κερος ςε μας.

Στιν πολικι περιοχι το κλίμα δεν ίνε όμιο παντυ. Ι ζεςτι ζόνι μέςα ςτιν παγομένι θάλαςα εκςαρτάτε, όπος κςέρυμε πια, απο το ζεςτο ρέβμα τυ Γολφςτριμ. Αν δεν θα ίταν αφτο το ρέβμα, ςτο βόριο μέρος τις Εβρόπις θα μαζέβονταν πολι πάγι κε το φοβερο κρίο θα διςκόλεβε πολι τι ζοι. Ι κάθε αλαγι, πυ γίνετε ςτι θερμοκραςία τυ ζεςτυ ρέβματος, επιδράι κε ςτο δικό-μας ατμοςφερικο κερο. Για να προβλέπςυμε τον κερο, πρέπι να κςέρυμε, πός αλάζι ο κερος ςτι βόρια πολικι ζόνι κε πός κινύντε ι πάγι ςτο Βόριο Παγομένο οκεανο.

ΑΣΚΙΣΙΣ. Σιμιόςτε ςτο ςχιματικο χάρτι τιν πολικι ζόνι τις ΕΣΣΔ.

Γράπςτε ςτο χάρτι αφτο τις θάλαςες, τα νιςια κε τις χερςόνιςες τις πολικις ζόνις.

Σιμιόςτε το δρόμο, πυ έκανε το παγοθραφςτικο «Δίτκε» το καλοκέρι τυ 1934.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΚΣΟ ΑΠ' ΤΟ ΜΑΘΙΜΑ. Σχιματίςτε άλμπυμ: „Ι πολικι ζόνι τις ΕΣΣΔ" απο καρτ-ποςταλ, ικόνες κε ζογραφιες απ' τις εφιμερίδες κε τα περιοδικα.

2. Ι ΖΟΝΙ ΤΙΣ ΤΥΝΤΡΑΣ.

Στιν παραλία τυ Βόριυ Παγομένυ οκεανυ ς' όλο το μάκρος τις Σοβιετικις Ενοςις εκτίνετε ι τύντρα.

Βρέςτε τι ζόνι τις τύντρας ςτο χάρτι τον ζονον τις φίςις.

Ι τύντρα το χιμόνα.

Τα ελάφια-μας πιγένανε γρίγορα-γρίγορα πάνο απ' τιν τύντρα. Γίρο απλονόταν απέραντι χιονιζμένι πεδιάδα. Πίςο-μας ι πεδιάδα αφτι φενόταν εριμικι κε μονότονι. Ολα ίταν κάταςπρα. Γίρο ύτε ένας λεκες. Ο κρίος τςυχτερος άνεμος έκοβε τιν ανάςα-μας κε μας ράντιζε με πςιλο χιόνι. Σαν αςτραπι πέραςε ι μικρι χιμονιάτικι μέρα, ίτε καλίτερα, το χιμονιάτικο ςύρυπο. Εφταςε ι νίχτα. Πίκνοςε το ςκοτάδι.

Ο άνεμος κόπαςε για μια ςτιγμι, ίςτερα όμος άρχιςε να βυίζι με νέα δίναμι.

Κςάφνυ έπεςε πάνο-μας ολόκλιρος ςορος απο χιόνι. Γίρο, ςαν απέραντι άςπρι λυρίδα, ςτριφογίριζε ο χιονοςτρόβιλος. Σε μια ςτιγμι ςχιματίζονταν τεράςτιι ςορι απο χιόνι. Τα έλκιθρα πότε με διςκολία ανεβένανε τυς λόφυς τυ χιονιυ, πότε κατέβεναν ορμιτικα κάπυ βαθια. Ολάκερες όρες πια εκςακολυθα με τιν ίδια δίναμι ι χιονοθίελα.

Κάμποςες φορες ςταματίςανε τα ελάφια για να κςεκυραςτύνε. Τέλος έχαςαν όλες τις δινάμις-τυς κε ςταμάτιςαν ολότελα.

Στιν τύντρα το χιμόνα.

Πίραμε απο το έλκιθρο τα δέρματα κι αρχίςαμε να φτιάνυμε μια μικρι ςκινι. Δεν πέραςε πολις κερος κε μας πλάκοςε το χιόνι.

Ος 4 όρες ίμαςταν κςαπλομένι κάτο απο το χιόνι.

Οταν βγίκαμε κάτο απ' το ςορο τυ χιονιυ, μίναμε μ' ανιχτο το ςτόμα.

Σαν να μιν ίχε γίνι τίποτε. Το πολικο ςέλας, τρεμοζβίνοντας ςκορπύςε ολόγιρα το φός-τυ. Μέςα στον κάμπο τυ χιονιυ πετύςαν εδο κε κι ςπίθες κι απλόνονταν γίρο όλα τα χρόματα τις ίριδας. Ζέπςαμε τα ελάφια κε κςεκινίςαμε. Κςεκυραζμένα τόρα τα ελάφια τρέχςανε γρίγορα, χορις να ςταματίςυν πυθενα.

Αρχιςε να χαράζι. Σε λίγο φανίκανε τρία τςυμια (ςκινες).

Ι τύντρα το καλοκέρι.

Ιςτερα απο 4 μίνες γιρίςαμε πίςο απο τον ίδιο δρόμο. Ιχαμε πια καλοκέρι. Ι τύντρα φενότανε αγνόριςτι. Ολι ίτανε ςκεπαζμένι απο πράςινα κοκινοπα βρία με ςταχτερο λιχίνα, το γιάκελ. Ανάμεςα στα βρία κοκινίζανε ι μιρτίλι κε φενόντανε λογις-λογιόνε μύρα. Κάπυ-κάπυ βλέπαμε ζοιρυς λεκέδες, πυ ςχιματίζανε τα λυλύδια, ι ρονύνκυλι, τα μιμελιζμόνι κε ι πολικες παπαρύνες. Κάπυ-κάπυ φένονταν κε μικρες ςιμίδες κε ιτιες.

Απ' όλες τις μεριες λαμποκοπύςαν λίμνες. Απο ψιλα φένονταν ςα γαλάζιι λαμπερι καθρέφτες. Ο ίλιος δε βαςίλεβε καθόλυ. Ι ζοι έβρα-

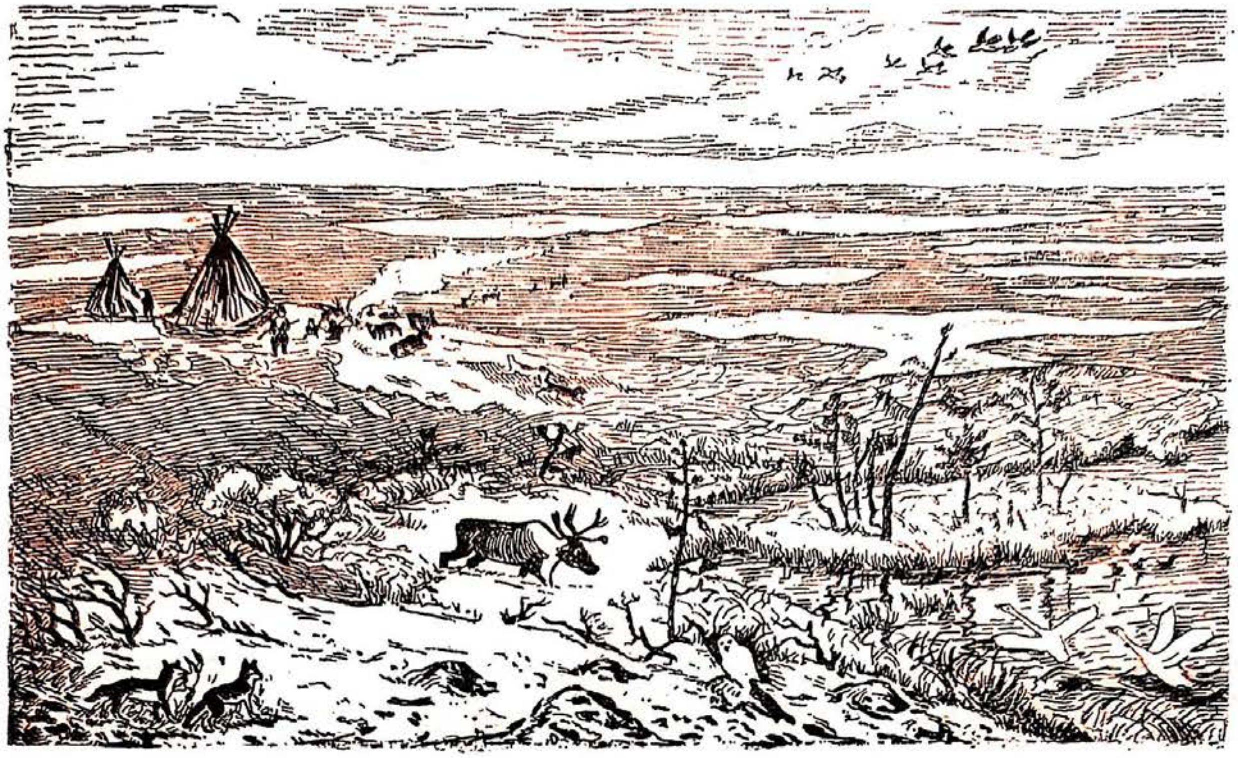

Ι τύντρα το καλοκέρι.

ζε μέρα κε νίχτα ςτιν τύντρα. Εκατομίρια χίνες, πάπιες, κίκνι κε άλα πυλια ςκεπάζανε τις λίμνες κε πετύςαν ςτον αέρα. Μέρα κε νίχτα ςτις λίμνες αντιχύςαν ι φονες τον πυλιον.

Κςεκυραςτίκαμε κοντα ςτιν όχθι τις λίμνις. Εδο, πάνο ς' ένα μεγάλο λόφο, βρίςκονταν ςκινες νέντςον. Ι νέντςι ολόκλιρες μέρες κινιγύςανε πυλια, πςαρέβανε, κε τα πςάρια τα κάνανε καπνιςτα, τα κςερένανε κε τα φιλάγανε για το χιμόνα.

Ελαμπςε κε μας ζέςτανε ο καλοκεριάτικος ίλιος. Τόρα ίχαμε μπόλικι τροφι για τυς ανθρόπυς κε τα ελάφια. Μα τα κυνύπια δε μας άφιναν ίςιχυς. Σα ςίνεφα πετύςανε ςτον αέρα, τριγιρίζανε κάθε ζοντανο, ςα να το ςκέπαζε ομίχλι. Ιτανε τόςο πολα, πυ με διςκολία μπορύςε κανις να αναπνέι. Τα ελάφια κοπάδια-κοπάδια τρέχανε μανιαζμένα ςτ' ανιχτα μέρι, όπυ τα κυνύπια ίτανε λιγότερα, γιατι τα παράςερνε ο αέρας.

Ι φίςι τις τύντρας.

Βρέςτε τι ζόνι τις τύντρας ςτο χάρτι τον ζονον τις φίςις κε ςτο φιςικο χάρτι τις ΕΣΣΔ.

Ι επιφάνια τις τύντρας. Σχεδον όλι ι έκταςι τις τύντρας ίνε βαμένι με πράςινο χρόμα. Αφτο ςιμένι, ότι ι επιφάνια τις τύντρας ίνε ομαλι. Σε μερικα μέρι ι τύντρα ίνε λοφόδικι. Στο χάρτι ι

λόφι δε ςιμιόνοντε, γιατι ο χάρτις ίνε ςχιματιζμένος πάνο ςε πολι μιχρι κλίμακα. Πύ κε πύ ςιναντύντε στιν τύντρα ακόμι κε ορινα μέρι.

Εκςετάςτε ςτο χάρτι, ςε πιά μέρι τις τύντρας περνύνε βυνα.

Κλίμα. Σχεδον όλι ι ζόνι τις τύντρας βρίςκετε πίςο απ' τον πολικο κίκλο, όπυ το χιμόνα ο ίλιος δε φένετε καθόλυ κάμποςες μέρες, ακόμα κε μίνες. Τα ακρογιάλια τις τύντρας περιβρέχοντε απο πςιχρες θάλαςες, όπυ ακόμα κε το καλοκέρι πλέυνε πάγι. Γι' αφτο το κλίμα τις τύντρας ίνε τραχι. Ο χιμόνας εδο βαστα 8 — 9 μίνες. Συχνα γίνοντε μεγάλες παγονιες κε χιονοθίελες· κάθε λίγο φιςυν πςιχρι κε κςερι άνεμι. Χιόνι πέφτι λίγο, οςτόςο ι γι παγόνι ςε μεγάλο βάθος.

Το καλοκέρι ςτιν τύντρα ίνε μικρο. Ο ίλιος πολες μέρες, ακόμα κε μίνες, δε βαςιλέβι. Αλα κε το μεςιμέρι ακόμα δε ςικόνετε πςιλα κε τι γι τι ζεςτένι πολι λίγο. Γι' αφτο ςτιν τύντρα, ςε μικρο βάθος — 50 ός 100 **ςμ** — βρίςκετε ςτρόμα, πυ ίνε πάντα παγομένο.

Λίμνες κε ποταμι ςτιν τύντρα. Οταν λιόνυν τα χιόνια, το ςτρόμα, πυ ίνε πάντα παγομένο, δεν αφίνι να περάςι βαθια το νερο ςτι γι. Γι' αφτο ι τύντρα ίνε πλύςια απο λίμνες κε βάλτυς.

Τιν τύντρα τι διαςχίζυνε πολι ποταμι, πυ έχυνε πολα νερα. Ι περιςότερι απ' αφτυς έχυνε τις πιγές-τυς μακρια ςτο νότο. Τιν τύντρα τιν διαςχίζυνε μονάχα ςε μια μικρι απόςταςι κε μετα χίνοντε ςτις πολικες θάλαςες.

Βρέςτε ςτο φιςικο χάρτι τις ΕΣΣΔ τις εκβολες τον ακόλυθον ποταμον: τυ Πετςόρα, τυ Οβι, τυ Γενιςέι κε τυ Λένα.

Φιτία. Ι φιτία τις τύντρας δεν ίνε πλύςια. Δάςι εδο δεν ιπάρχυνε, γιατι ι γι κςεπαγόνι ςε μικρο βάθος. Στα χαμιλα μέρι φιτρόνυν β ρ ί α κε ςτα πιο πςιλα — λ ι χ ί ν ε ς. Απ' τις λιχίνες πιο πολι ςιναντάτε το γ ι ά κ ε λ. Σπάνια βλέπι κανις χαμόδεντρα, πυ απλόνοντε ςτι γι: ς ι μ ί δ ε ς-ν ά ν ι, ι τ ι ε ς κ ε π έ φ κ α. Ανάμεςα ςτα βρία ίνε πολα φιτα, πυ φέρνυν ρόγιες: μ ι ρ τ ί λ ι κε β α τ ό μ υ ρ α.

Μόνο ςτα μέρι, πυ φιλάγοντε απο τυς πςιχρυς άνεμυς, φιτρόνυν χόρτα με χτιπιτα χρόματα.

Ι τύντρα ίνε έκταςι χορις δάςι, όπυ φιτρόνυνε βρία κε λιχίνες.

Ο ζοικος κόζμος τις τύντρας δεν ίνε πολι πικιλόμορφος, οςτόςο ίνε πολιάριθμος.

Μέςα ςε μεγάλες τρίπες ζύνε πολα πολικα ποντίκια, ι π ε ς τ ρ ύ - ς κ ε ς, πυ τρέφοντε με λιχίνες κε άλα φιτα τις τύντρας.

Κοντα ςτις όχθες τον πολιάριθμον λιμνον, το καλοκέρι ζύνε αποδιμιτικα πυλια — π ά π ι ε ς, χ ί ν ε ς κε κ ύ κ ν ι. Εδο βρίςκυνε πλύςια

τροφι: ιδρόφιτα, μικρα πςαράκια κε άλα ζόα τυ νερυ. Στυς ποταμυς κε ςτις λίμνες ζύνε άφθονα πςάρια.

Στιν τύντρα ιπάρχυνε πολες πολικες αλεπύδες κε πολικες κυκυβάγιες, πυ κινιγύνε τις πεςτρύςκες κε τα αποδιμιτικα πυλια. Σιχνα ςινάντα κανις κε λίκυς. Το καλοκέρι ο αέρας τις τύντρας βυίζι απο τα κυνύπια, πυ ςα ςίνεφα κινιγύνε κάθε ζοντανο.

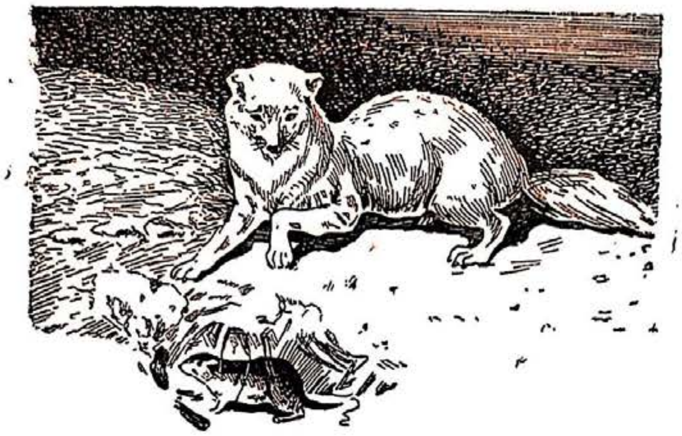

Πολικι αλεπυ κε πεςτρύςκα.

Πολικι κυκυβάγια.

Ι κάτικι τις τύντρας.

Ι τύντρα έχι έκταςι διο φορες μεγαλίτερι απο τιν έκταςι, πυ έχυνε ι Ανκλία, Γαλία κε Γερμανία μαζι. Ι τεράςτια αφτι έκταςι ίνε κατικιμένι πολι αρεα.

Στιν τύντρα ζύνε ι παρακάτο λαι: νέντςι, λοπ-άρι, τςύκτςι, κε καμτςαντάλι. Στις λιγοςτες πόλις, πυ έχυνε ι τύντρες κε κοντα ςτα ποτάμια ζύνε ρόςι.

Βρέςτε ςτο χάρτι ςτι ςελίδα 136 πύ ζύνε αφτι ι λαι.

Ολι ςχεδον αφτι ι λαι ζύνε με το κινίγι, με το πςάρεμα κε έχυνε πολα κοπάδια απο ελάφια. Σχεδον όλι-τυς ζύνε όχι ςτις πόλις κε ςτα χορια, αλα περνάνε απο ένα τόπο ςε άλο, ζιτόντας τροφι για τον εαφτό-τυς κε για τα ελάφια-τυς.

Ι ζοι τυ νομαδικυ πλιθιζμυ τις τύντρας ός τον τελεφτέο κεροεκςαρτιόνταν πολι απο τιν γίρο τραχια φίςι. Οταν γίρο βρίςκετε καλο χόρτο για τα ελάφια, τότε το κινίγι πάι καλα κε ι κάτικι τις τύντρας περνάνε ορέα. Μα όταν κάνι παγονια, δεν ιπάρχι πια τροφι για τα ελάφια, το ελάφι αδινατίζι κε πςοφα. Φέβγι κε το θεριο ςε άλα μέρι κε ςταματα πια κε το κινίγι. Τότε πάι πια ι καλοπέραςι τυ νέντςυ — αρχίζι ι πίνα, ι αρόςτιες κε ι φτόχια.

Ανάμεςα ςτυς νομάδες τις τύντρας ιπάρχυνε ακόμα ιπολίματα κυ-

λάχον. Αφτι φροντίζυν να εμποδίζυν τι ςοβιετιxι ανιxοδόμιςι. Δεν έχυν εxλίπςι xε ι παπάδες (ςαμάνι), πυ ιποςτιρίζυν τις διςιδεμονίες ανάμεςα ςτυς νομάδες τις τύντρας xε τυς εxςαπατυν.

Ι Σοβιετιxι εxςυςία αγονίζετε επίμονα για να αναδιοργανόςι τι ζοι τον λαον τις τύντρας.

Ι νέντςι.

Ι νέντςι καταγίνοντε με τιν ελαφοτροφία. Ολι-τυς ι ζοι ίνε ςινδεμένι με τα ελάφια. Ολο το χρόνο ζύνε ςε τςύμια, ςxεπαζμένα με δέρματα ελαφιον. Κιμύντε πάνο ςε δέρματα ελαφιον, τρέφοντε με πςάρια xε xρέας ελαφιον. Τα ρύχα-τυς τα xάνυνε xι αφτα απο δέρματα ελαφιον.

Τα ελάφια τρέφοντε με γιάxελ, πυ ςxεπάζι τις τεράςτιες εxτάςις τις τύντρας. Μόλις τρόνε τα ελάφια όλο το γιάxελ, τότε ι νέντςι περνύνε ςε νέα βοςxοτόπια.

Μεγάλι ςιμαςία για τυς νέντςυς έχι το xινίγι τον γυνάτον θεριον xε τυ θαλάςιυ θεριυ. Σxοτόνυνε πολιxες αλεπύδες, λίxυς, αρxύδες, θαλάςια άλογα xε φόxιες. Το xινίγι τον γυνάτον ζόον αρχίζι απο τις αρχες τυ χιμόνα.

Το xαλοxέρι xινιγύνε τα θαλάςια θερια, πςαρέβυν, xινιγάνε πυλια xε μαζέβυν αγβα.

Το χιμόνα ι νέντςι περνάνε ςτο νότο, xοντα ςτα δάςι, το xαλοxέρι — ςτις αxρογιαλιες τον πολιxον θαλαςον.

Στις παγονιες, ςτις θίελες, ςτιν ομίχλι, ςτο ςxοτάδι τις πολιxις νίχτας, μεταxομίζοντε ι νέντςι πάνο απ' τις ςιοπιλες χιονιςμένες εxτάςις, πάνο απ' τιν απέραντι πεδιάδα τις τύντρας.

Μόλις xςεπαγόςι ι γι, ζοντανέβυν τ' αxρογιάλια τον πολιxον θαλαςον. Κάθε xαλοxέρι εδο έρχοντε νέντςι. Ο αγέρας τις θάλαςας διόχνι απο δο τα xυνύπια xε τις αλογόμιγες x' έτςι γλιτόνυνε τα ελάφια.

Μα το μιxρο πολιxο xαλοxέρι περνάι γλίγορα. Κοντα ςτις αxρογιαλιες ολοένα xε πιο πολι πιxνόνυν ι ομίχλες. Το χιόνι πέφτι πιο ςιχνα xε ο αέρας ςφιρίζι xε υρλιάζι. Φέβγυνε τα πυλια, φέβγυνε τα θερια xε ι άνθροπι περνάνε ςτο βάθος τις τύντρας, πιο xυντα ςτα δάςι.

Ι Τςύxτςι.

Ι τςύxτςι ζύνε ςτιν Τςυxότιxι χερςόνιςο ςτο πιο βοριο-ανατολιxο μέρος τις Αςίας.

Βρέςτε ςτο χάρτι τις ΕΣΣΔ τιν Τςυxότιxι χερςόνιςο.

Ενα μέρος τον τςύxτςον — „αxρογιαλίτες" ζύνε ςτιν αxρογιαλια xε xαταγίνοντε με το πςάρεμα. Ι άλι — ι «ελαφιxι» τςύxτςι επίςις όπος

κε ι νέντςι, καταγίνοντε με τιν ελαφοτροφία κε περνάνε με τα ελάφιατυς στα διάφορα μέρι τις τςυκότικις τύντρας.

Το χιριότερο κινίγι τον ακρογιαλίτον τςύκτςον ίνε ι νέρπα (φόκια). Απο το δέρμα τις νέρπας ι τςύκτςι φτιάνυνε ρύχα, τρόνε το κρέας τις νέρπας κε το πάχος-τις το χρισιμοπιύνε για κάψιμι ίλι κε φοτιζμο.

Απ' το ψάρεμα εξαρτάτε όλι ι ζοι τον ακρογιαλίτον τςύκτςον. Οταν στι θάλαςα εξακολυθι πολι κερο φυρτύνα, το κινίγι σταματα για πολι κερο κε ι τςύκτςι, ξοδέβοντας τα αποθέματά-τυς, κάθοντε στις κατικίες-τυς χορις τροφι κε χορις θέρμανςι.

Τα χορια, όπυ κατικύνε ι ακρογιαλίτες τςύκτςι, ίνε σκορπιζμένα ς' όλι τιν ακρογιαλια κε αποτελύντε απο 20 — 30 τςύμια.

Το τςυκότικο τςύμι ίνε μεγάλο κ' έχι κάμποςα διαμερίζματα. Μέςα ςτο εσοτερικο διαμέριζμα έχυνε τζάκι κε εκτος απ' αφτο, έχυνε λάμπες, πυ ανάβυνε με λίπος φόκιας. Το χιμόνα, όταν το κρίο ανεβένι ίςαμε ξαρανταπέντε βαθμυς, το τςύμι ίνε πολι ζεςτο. Φτάνι να ιπάρχι λίπος φόκιας.

Ο ςκίλος ίνε ένα απ' τα πιο ανανκέα ζόα για τυς ακρογιαλίτες, γιατι αντικαταςτένι το ελάφι.

Για να πάι ο τςύκτςος το χιμόνα στι θάλαςα, για πρόμιςλο, ίτε για να αγοράςι εμπορέβματα, ίτε να στίςι παγίδα για τα θερια, ζέβι τυς ςκίλυς στο έλκιθρο. Ι ςκίλι τρέχυνε χορις χαλινάρια. Τυς οδιγύνε μόνο με φονες.

Πός ι Σοβιετικι εξςυςία αναδιοργανόνι τι ζοι τον λαον τις τύνρας.

Τα Σοβιετ ςτιν Τύντρα.

Ι νομαδικι λαι τις τύντρας, πυ δεν ίχαν δικεόματα στον κερο τυ τςάρυ, ίστερα απ' τιν Οχτοβριανι ςοςιαλιςτικι επανάςταςι έγιναν πολίτες τις Σοβιετικις Ενοςις.

Σίμφονα με τυς ςοβιετικυς νόμυς έχυνε τα τυντρικά-τυς ςοβιετ. Οταν περνά απο ένα μέρος ςε άλο ο πλιθιζμος τις τύντρας, μαζί-τυς περνα κε ι ςοβιετικι εξςυςία τις τύντρας: το καλοκέρι στο βορα, στο θαλάςιο αέρα, το χιμόνα, όταν κάνι παγονιες, στο νότο, όπυ τυς προφιλάγυνε τα δάςι.

Σ' ένα μικρο καλοκεριάτικο ςινικιζμο, πυ αποτελύνταν απο μερικες καλίβες, ίχε ενκαταςταθι για το καλοκέρι το ςοβιετ τις τύντρας.

Πάνο ςτιν αχρινι καλίβα κιματίζι ι κόκινι ςιμέα. Πάνο απ' τι χαμιλι πόρτα ίνε χαρφομένο ένα ςανιδάκι με τιν επιγραφι «Σοβιετ».

Ι μικρι χαλίβα ίνε γιομάτι απο ανθρόπυς. Τα μέλι τυ ςοβιετ, νέντςι, κάθοντε πάνο ςε ςκαμνια, πάνο στο πάτομα κε ςε πεζύλια.

Αρχίζι ι ςινεδρίαςι.

Σιζιτάνε για το κινίγι.

— Χριαζόμαςτε παγίδες, τυφέκια, — λέγι ένας.

— Καλίβες δεν έχυμε. Το χιμόνα ι προμίςλενικι δεν έχυνε μέρος να ζεςταθύνε κε να περάςυνε τι νίχτα-τυς. Κιμύμαςτε πάνο στο χιόνι.

Ολι πέρνυν μέρος στι ςιζίτιςι κι αποφαςίζυνε να φτιάςυν ενια καλίβες ςε διάφορα μέρι κε να ζιτίςυν απ' τιν κοπερατίβα να φέρι παγίδες κε τυφέκια.

Σιζιτύνε για το ελαφικο νίκοχιριο. Λένε, για το τί πρέπι να κάνυν, για να σταματίςυν τις αρόςτιες κε το πςόφιμα τον ελαφιον, πος να μιραςτύνε τα βοςκοτόπια, έτςι πυ να μιν αδικιθι κανένας.

— Εμις ι φτόχι δεν έχυμε ελάφια, — λέγι ο νέντςος Νικον.

— Κινιγύμε αλεπύδες κε θαλάςια θερια. Προτίτερα πέφταμε στα πόδια τυ πλύςιυ ελαφοτρόφυ. Μας έδινε χρέας κε απετύςε να τυ δόςυμε αλεπύδες. Τυ δίναμε πολες αλεπύδες. Τόρα το Γοςτοργ μας δίνι ελαφίςιο κρέας. Ο φτοχος νέντςος δε θα κυβαλίςι πια στον πλύςιο τις αλεπύδες-τυ.

Ο νεαρος νεντςος Λομπάζοφ διιγίτε, ότι στο πιο κοντινο ραγιόνι έχυν οργανοθι κάμποςα νέντςικα κολχόζια, ότι εκι ζύνε καλίτερα, κε ότι όλι ι νέντςι έχυν ελαφίςιο κρέας.

Εδο αρχίζυν να μιλαν όλι μαζι. Πέρνυν απόφαςι να στίλυν αντιπροςοπία να δύνε, πός ζύνε ι νέντςι κολχόζνικι κε αν ζύνε καλα, τότε να οργανόςυν κε εδο κολχόζι.

Φέβγυν ι νέντςι στα ςπίτια-τυς κι ο καθένας μέςα-τυ ςκέφτετε: ι ζοι τόρα στι ςοβιετικι εκςυςία καλιτέρεπςε.

Τα φακτόρια εκτοπίζυν τυς λιςτες εμπόρυς.

Στον κερο τις τςαρικις εκςυςίας ι λαι τις τύντρας ίταν καθιςτεριμένι κε απροςτάτεφτι.

Για τον έμπορο, πυ ερχόταν στιν τύντρα, ίταν πολι έφκολο να κςεγελάςι το νομάδα, πυ βρίςκονταν απομονομένος κε χαμένος ανάμεςα στις απέραντες εκτάςις τις τύντρας.

Ι έμπορι πιγένανε στιν τύντρα, όχι μονάχα με τα εμπορέβματα. πυ

ίταν ανανχέα για τιν τύντρα — με όλα, ότι χριάζονταν για το κινίγι: με αλέβρι, με αλάτι, με ςπίρτα, — μα φέρνανε μαζί-τυς κε βότκα. Μεθύςανε τυς κατίκυς τις τύντρας, πέρνανε ςχεδον δορεαν ολόκλιρα κοπάδια ελάφια, ακριβα γυναρικα κε φέβγανε πίςο πλύςιι.

Κε ι φτοχι, ι απροςτάτεφτι νομάδες, κάθε χρόνο φτοχένανε πιο πολι.

Ι Σοβιετικι εχςυςία έδιοχςε απο τιν τύντρα τυς εμπόρυς, πυ λιςτέβανε το λαο. Σ' όλι τιν τύντρα οργανόθικαν φακτόρια, πυ αγοράζυνε απο τυς νέντςυς γυναρικα, κε τυς πυλυν τα απαρέτιτα εμπορέβματα.

Κοντα ςτιν καλοκεριάτικι ςτάνι τον νέντςον ίχε ενκαταςταθι το φακτόριο.

Διο μεγάλες αποθίκες ίνε γεμάτες απο διάφορα εμπορέβματα. Στι μια — ςακια γεμάτα αλέβρι, μπλυγύρι, αλάτι. Στιν άλι — μπαρύτι, ςκάγια, ςφέρες, βύτιρο, τςάι, ζάχαρι, κυφέτα, πιάτα. Εχι κε ρύχα, βιβλία, πλακάτες.

Μέςα ςτο φακτόριο μπενοβγένι πολις κόζμος. Ενας πίςο απο τον άλον έρχοντε να παραδόςυνε γυναρικα. Κινίγι πλύςιο — όλο φέρνυν κε φέρνυν εμπορέβματα.

Στα τραπέζια, ςτα παράθιρα, ακόμα κε ςτο πάτομα, παντυ βλέπις δέρματα αλεπυς.

Ι ιπάλιλι κυράςτικαν. Μερικι εχςετάζυνε τα γυναρικα, άλι κάνυνε το λογαριαζμο, κι άλι δίνυνε προιόντα κε εμπορέβματα.

Ι νέντςι παραδίνυνε τα γυναρικα κε περιμένοντας το λογαριαζμο πίνυν τςάι. Πέρνυνε τα ανανχέα προιόντα κε εμπορέβματα, τα βάζυν πάνο ςτα έλκιθρα κε τραβάνε για τα ςπίτια-τυς.

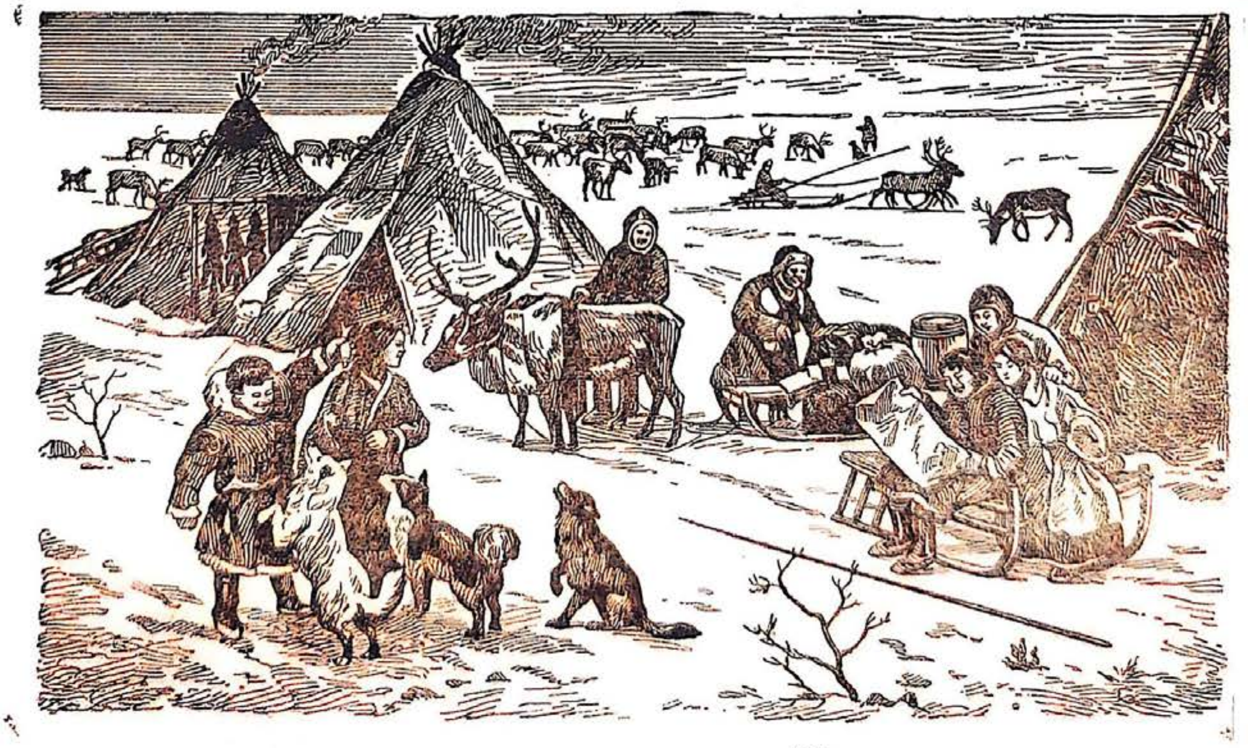

Ι νέντςι γιρίςαν απ' το φακτόριο.

Μορφοτικι δυλια ςτιν τύντρα.

Μεγάλι μορφοτικι δυλια γίνετε ανάμεςα ςτυς νομάδες ςτα μέρι κίνα, όπυ κςεχιμονιάζυν. Σχιματίζοντε μορφοτικες βάςις· ςε κάθε βάςι φτιάνυντε: ςχολιο, νοςοκομίο, ραδιοςταθμος, ςπίτι κυλτύρας κε κοπερατίβα.

Απ' όλα τα μέρι έρχοντε εδο εκατοντάδες κάτικι τις τύντρας, άλι πεζι, άλι με έλκιθρα, πυ τα ςέρνυν ελάφια κε ςκιλια.

Οργανόνυντε επίςις κόκινα τςύμια. Ο δάςκαλος κι ο βοιθος τυ γιατρυ, (φέλντςερ), ο κινιματογράφος, το ράδιο, ι βιβλιοθίκι, το φαρμακίο, κυβαλύντε με έλκιθρα, απο ένα μέρος ςε άλο. Τα κόκινα τςύμια φτάνυν ςτα πιο απόκεντρα μέρι, πάνε απο τόπο τόπο κε διαδίνυνε τα έμβρια τις ςοβιετικις κυλτύρας.

Σχεδον όλα τα πεδια τις τύντρας ςπυδάζυνε ςτα ςχολια.

Ιςαμε τον τελεφτέο κερο ι νομαδικι λαι τις τύντρας δεν ίχανε δικό-τυς αλφάβιτο. Σίμερα έχυνε εκδοθι αλφαβιτάρια ςτι νέντςικι κε ςτιν τςυκότικι γλόςα.

Τα ςκολια, πυ έχυνε κοντά-τυς κινόβια, έχυνε μεγάλι ςιμαςία. Εδο τα πεδια τον νομάδον ςινιθίζυνε ςτιν εκπολιτιζμένι ζοι.

Πός αναδιοργανόνι ι ςοβιετικι εκςυςία τιν ικονομία τις τύντρας.

Ι ελαφοτροφία ςτιν τύντρα.

Ι ελαφοτροφία ίνε ο βαςικος κλάδος τις ικονομίας ςτιν τύντρα. Το ελάφι ίνε πολι χρίςιμο ςτι δυλια τυ νομάδα. Εκςον απ' αφτο, το κρέας-τυ

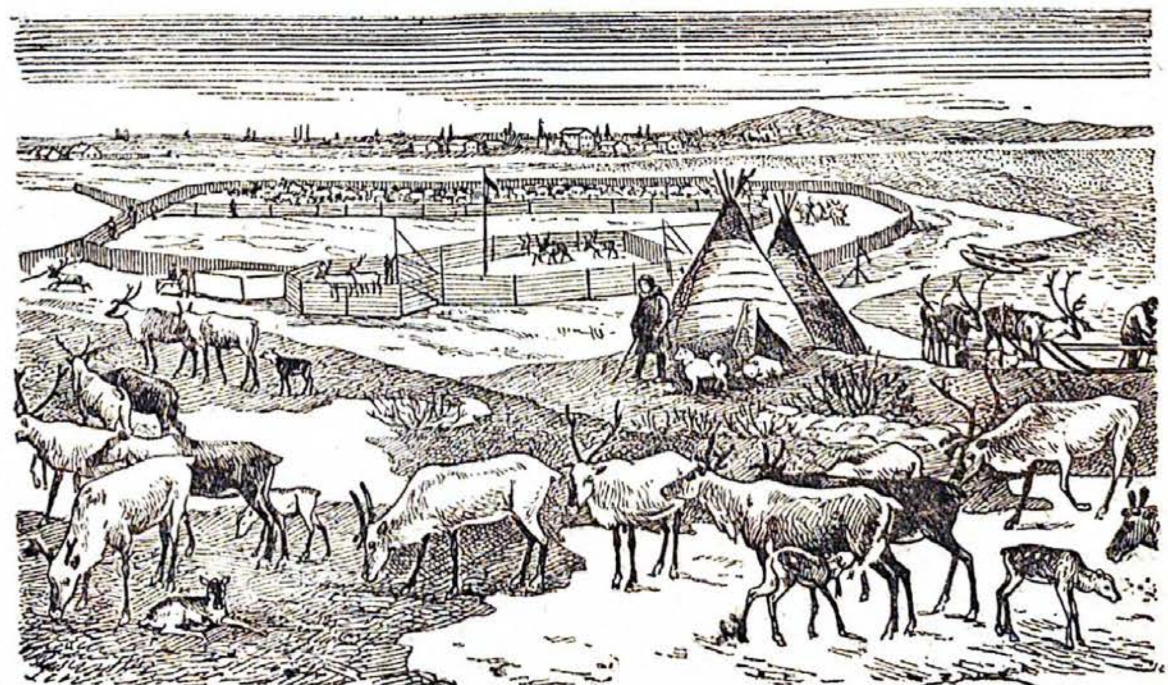

Ελαφοτροφικο ςοβχόζι.

πάι στα εργοστάσια κονσέρβας, το δέρμα-τυ ίνε σπυδέα πρότι ίλι για τι βιομιχανία. Κε όμος τα ελάφια πολι ιποφέρυν απο τιν τραχια φίσι τις τύντρας.

Ολόκλιρα κοπάδια καταστρέφοντε απ' τιν παγονια κι απ' τυς χιονοστρόβιλυς. Πιο πολι χάνοντε τα νέα ελάφια, πυ τα τρόνε τα άγρια θερια στον κερο τις πολικις νίχτας, ιποφέρυν απ' τα κεντρίζματα τις αλογόμιγας, τυ ίστρυ, τυ κυνυπιυ κε πσοφάνε απ' τις κολιτικες αρόστιες.

Ι σοβιετικι εκσυσία πέρνι όλα τα μέτρα, για ν' αναπτίκσι τιν ελαφοτροφία στιν τύντρα. Εχι οργανοθι ελαφοτροφικος σταθμος, όπυ ιδικι μελετάνε το ελάφι κε τις αρόστιες-τυ.

Οργανόνοντε ιποδιγματικα ελαφοτροφικα σοβχόζια. Οργανόνοντε ελαφοτροφικα κολχόζια. Εχι ανιχτι ελαφοτροφικο τέχνικυμ.

Το πρόμισλο τον γυναρικον.

Μεγάλι σιμασία έχι για τιν τύντρα το κινίγι τον γυνάτον θεριον, προπάντον τις πολικις αλεπυς.

Σε πολες χόρες τα γυναρικα ίνε λίγα. Στις χόρες αφτες τα γυναρικά-μας έχυνε μεγάλι ζίτισι. Τα γυναρικα δίνυνε στι Σοβιετικι Ενοσι χρισο, πυ μας χριάζετε για να αγοράσυμε απ' το εκσοτερικο οριζμένες μιχανες για τα εργοστάσια κε τις φάμπρικες. Πρέπι, λιπον, ν' αναπτίκσυμε το πρόμισλο τον γυναρικον κε να αφκσίσυμε τιν εκσαγογι γυναρικον σε άλες χόρες.

Στιν τύντρα οργανόνοντε αρτέλια κινιγον.

Φτιάνυνε φέρμες θεριον, όπυ τρέφυν κε περιπιύντε τα πιο πολίτιμα θερια τις τύντρας έτσι, όπος περιπιύντε τα σπιτικα ζόα.

Ανίχνεφσι κε επεκσεργασία τον οφέλιμον οριχτον τις τύντρας.

Ο πλύτος τις τύντρας, πυ βρίσκετε μέσα στι γι, δε μελετίθικε ακόμα πολι. Οστόσο ακόμα κε τόρα ίνε ολοφάνερο, ότι ι τύντρα μπορι να δόσι στι σοσιαλιστικι ανικοδόμισι τις ΕΣΣΔ πολι σπυδέα οφέλιμα οριχτα. Καλίτερα απ' όλα έχυνε μελετιθι τα οφέλιμα οριχτα τις τύντρας στι χερσόνισο Κόλσκι.

Ανάμεσα στυς βάλτυς τον δασον κε στις λίμνες ιπσόνοντε τα χαμιλα **Χιμπινικα** βυνα: προς τα κάτο — δάσος απο βελονόφιλα δέντρα, λιγάκι ιπσιλότερα σιναντύντε σιμίδες κε πιο πάνο βρία κε λιχίνες τις ορινις τύντρας.

Βρέστε στο χάρτι τα Χιμπινικα βυνα, πυ βρίσκοντε στι χερσόνισο Κόλσκι.

Εδο κε χάμποσα χρόνια το μέρος αφτο ίταν έριμο κε χορις ανθρόπυς.

Τέσερα χρόνια δύλεβαν εδο επιστίμονες. Εκσερεβνίσανε τον οριχτο πλύτο, πυ έχυνε τα Χιμπινικα βυνα. Ανάμεσα στυς άγριυς ακατίκιτυς βράχυς, πυ ίνε σκεπαζμένι απο βρία κε λιχίνες, βρίκανε πολα πολίτιμα οριχτα. Πολίτιμο οριχτο ίνε ο χιμπινικος α π α τ ί τ ι ς, πυ δίνι καλο λίπαζμα για τα χοράφια.

Περάσανε χάμποσα χρόνια κε ι χιμπινικι τύντρα, πυ ίταν άγρια, αναζοογονίθικε.

Μέρα κε νίχτα δυλέβυνε τα μεταλία τυ απατίτι. Εδο ιπάρχυνε χιλιάδες εργάτες. Γίρο ακύοντε βυβα ι εκρίκσις κε ο αντίλαλός-τυς κσεχίνετε πλατια στον αέρα. Σφιρίζυν ι ατμομιχανες. Δυλέβυν ι διατριτικες μιχανες.

Ανάμεσα στις απόκριμνες πλαγιες τον βυνον, κοντα στιν όχθι μιας διάφανις λίμνις, απλόθικε μια νέα πόλι.

Ι πόλι αφτι μεγάλοσε χάρις στιν ακλόνιτι ενέργια κε τιν μπολσεβίκικι επιμονι τυ σ. Κίροφ κε ονομάστικε με το όνομά-τυ — **Κίροφσκ.**

Βρέστε στο χάρτι το Κίροφσκ.

Ι πολιτία Κίροφσκ.

Το Κίροφςκ φτιάςτικε τελεφτέα κε όμος ιπάρχυν πια αφτυ κάμποςές φάμπρικες κε εργοςτάσια, πέτρινα χτίρια, κάμποσα νοςοκομία κε θεραπεφτίρια, ςχολια, κλυμπ, βιβλιοθίκες κε μεγάλος ιχιτικος κινιματόγραφος.

Στυς δρόμυς τυ Κίροφκς πιγενοέρχοντε αφτοκίνιτα κε λεοφορία.

Κατίκυς έχι παραπάνο απο 30 χιλιάδες. Κοντα στο Κίροφςκ φτιάςτικε ιλεχτρικος ςταθμος, πυ δίνι ιλεχτρικο ρέβμα ς' όλι τιν πόλι κε τα μεταλία.

Ετςι λιπον άλακςε ι άγρια χιμπινικι τύντρα. Ιςτερα απο κάμποςα χρόνια ι ανικοδόμιςι θα κςαπλοθι κε ςε πολα άλα μέρι τις τύντρας.

Ι αγροτικι ικονομία ςτιν τύντρα.

Ι κάτικι τις τύντρας ςιχνα πινύςανε. Το φαγί-τυς ίταν όλο τον κερο το ίδιο: πςάρι, κρέας ελαφιυ κε κρέας απο θαλάςια θερια. Μονάχα ι ςοβιετικι κοπερατίβα άρχιςε να φέρνι ςτιν τύντρα αλέβρι, αλάτι. Τα λαχανικα εκι δεν τα κςέρανε καθόλυ. Δεν ίχανε ύτε χοράφια, ύτε λαχανόκιπυς.

Κε μίπος μπορύνε να φιτρόςυνε ςιτιρα κε λαχανικα ςε παγομένο έδαφος κε ςε βάλτυς — έτςι ςκέφτονταν όλι. Κάνανε πιράματα κε φάνικε, ότι ίνε δινατο αφτο το πράμα.

Τόρα ςτι χερςόνιςο Κόλςκι, κοντα ςτο Κίροφςκ, φτιάςτικε πιραματικος αγροτικος ςταθμος, πυ καλιεργι όχι μόνο πατάτες κε λάχανα, μα ακόμα κε φράυλες. Ο πιραματικος ςταθμος απόδικςε, ότι ςτιν τύντρα μπορι ν' αναπτιχτι κιπυρικι κε αγροτικι ικονομία.

Τα μέςα τις ςινκινονίας ςτιν τύντρα.

Κιτάκςτε ςτο χάρτι: μονάχα το διτικο μέρος τις τύντρας το διαςχίζι ςιδερόδρομος, — ο Κ ι ρ ο β ι κ ο ς ςιδερόδρομος.

Αλι ςιδερόδρομι ςτιν τύντρα δεν ιπάρχυν.

Ι ςινκινονία ανάμεςα ςτα διάφορα μέρι τις τύντρας γίνετε κιρίος με τα ελάφια κε τα ςκιλια.

Σπυδέα ςιμαςία για τιν τύντρα, όπυ δεν ιπάρχυνε δρόμι, έχι ι ςινκινονία με τα ποτάμια.

Στιν παραλία τον πολικον θαλαςον βρίςκοντε κάμποςες μεγάλες πόλις, πυ ίνε θαλάςια λιμάνια. Απ' τις πόλις αφτες γίνετε το εμπόριο με τα διάφορα κράτι.

Τα πιο ςπυδέα απ' αφτα τα λιμάνια ίνε: το **Μύρμανςκ,** το **Αρχάνκελςκ** κε ι **Ιγάρκα.** Το Μύρμανςκ ίνε το πιο κατάλιλο λιμάνι. Δεν παγόνι ολόκλιρο χρόνο, επιδι κοντα απ' το Μύρμανςκ περνάι ζεςτο ρέβμα.

ΑΣΚΙΣΙΣ. Σιμιόςτε τι ζόνι τις τύντρας ςτο ςχιματικο χάρτι.

Γράπςτε ς' αφτον τυς χιριότερυς ποταμυς, πυ διαςχίζυν τιν τύντρα.

Σιμιόςτε ςτο ςχιματικο χάρτι ςε πιό μέρος τις τύντρας ζύνε ι νένιτςι, ι λοπάρι, ι τςύκτςι κε ι καμτςαντάλι.

Σιμιόςτε τιν πόλι Κίροφςκ κε τα ςπυδεότερα βόρια λιμάνια: Μύρμανςκ, Αρχάνκελςκ, Ιγάρκα.

Κιτάκςτε, απο πύ μπένι το ζεςτο ρέβμα τυ Γολφςτριμ ςτι θάλαςα τυ Βαρέντυ.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΚΣΟ ΑΠ' ΤΟ ΜΑΘΙΜΑ. Σχιματίςτε άλμπυμ με θέμα «Ι ζόνι τις τύντρας».

3. Ι ΖΟΝΙ ΤΟΝ ΔΑΣΟΝ.

Προς το νότο απ' τιν τύντρα ς' όλι τιν ΕΣΣΔ απο τα διτικά-τις ςίνορα ός-τα παράλια τυ Ιρινικυ οκεανυ, απλόνοντε δάςι. Καθοριςμένα ςίνορα ανάμεςα ςτιν τύντρα κε τα δάςι δεν ιπάρχυνε πυθενα. Απο τιν τύντρα ςιγα-ςιγα αρχίζι το δάςος.

Στιν αρχι ςτιν τύντρα φένοντε κςεχοριςτα αροςτιάρικα χαμιλα δέντρα με κςερες κορφες. Ινε ι δαςότυντρα. Πιο κάτο προς το νότο, τα δέντρα γίνοντε πιο μεγάλα κε πιο γερα. Οςο προχοράμε, τόςο περιςότερο πλιθένυν. Τέλος ι τύντρα εκςαφανίζετε κι αρχίζυνε να παρυςιάζοντε πολι πικνα δάςι.

Βρέςτε τι δαςότυντρα ςτο χάρτι τον ζονον τις φίςις.

Τα δάςι πιάνυνε πολι μεγαλίτερι έκταςι, απ' ότι ι τύντρα. Στι ζόνι τον δαςον θα μπορύςανε να χορέςυνε δεκαοχτο κράτι ςαν τιν Γαλία.

Δαςότυντρα.

Το μεγαλίτερο μέρος απ' αφτα τα δάςι αποτελίτε απο βελονόφιλα δέντρα κε αποτελύνε άγρια κε αδιάβατι τ α ι γ α.

Τα δάςι, που βρίςκοντε ςτο νοτιο-διτικο μέρος τις ζόνις, ίνε α ν ά μ ι χ τ α, αποτελύντε, διλαδι απο βελονόφιλα κε φιλοφόρα δέντρα.

Βρέςτε ςτο χάρτι τον ζονον τις φίςις τι δαςότυντρα, τιν ταιγα κε τα ανάμιχτα δάςι.

Ι ΖΟΝΙ ΤΙΣ ΤΑΙΓΑΣ.

Πάνο απο τιν ταιγα κε ςτιν ταιγα.

Το αεροπλάνο ιπςόθικε πάνο απο το Κραςνογιαρςκ κε πέταξε προς βορα κατα μίκος του ποταμυ Γενιςέι.

Βρέςτε τιν πολιτία Κραςνογιαρςκ, που βρίςκετε κοντα ςτιν όχθι του ποταμυ Γενιςέι.

Κάτο απο μας μαβρίζανε τα βελονόφιλα δάςι.

Σ' όλες τις μεριες — ςτο βορα, ςτο νότο, ςτιν ανατολι κε ςτι δίςι, — απλόνονταν απέραντι ι ταιγα.

Μονάχα το γιαλιςτερο ποτάμι διέςχιζε τιν ταιγα, μπένοντας πότε ίςια κε πότε ςχιματίζοντας ελιγμυς.

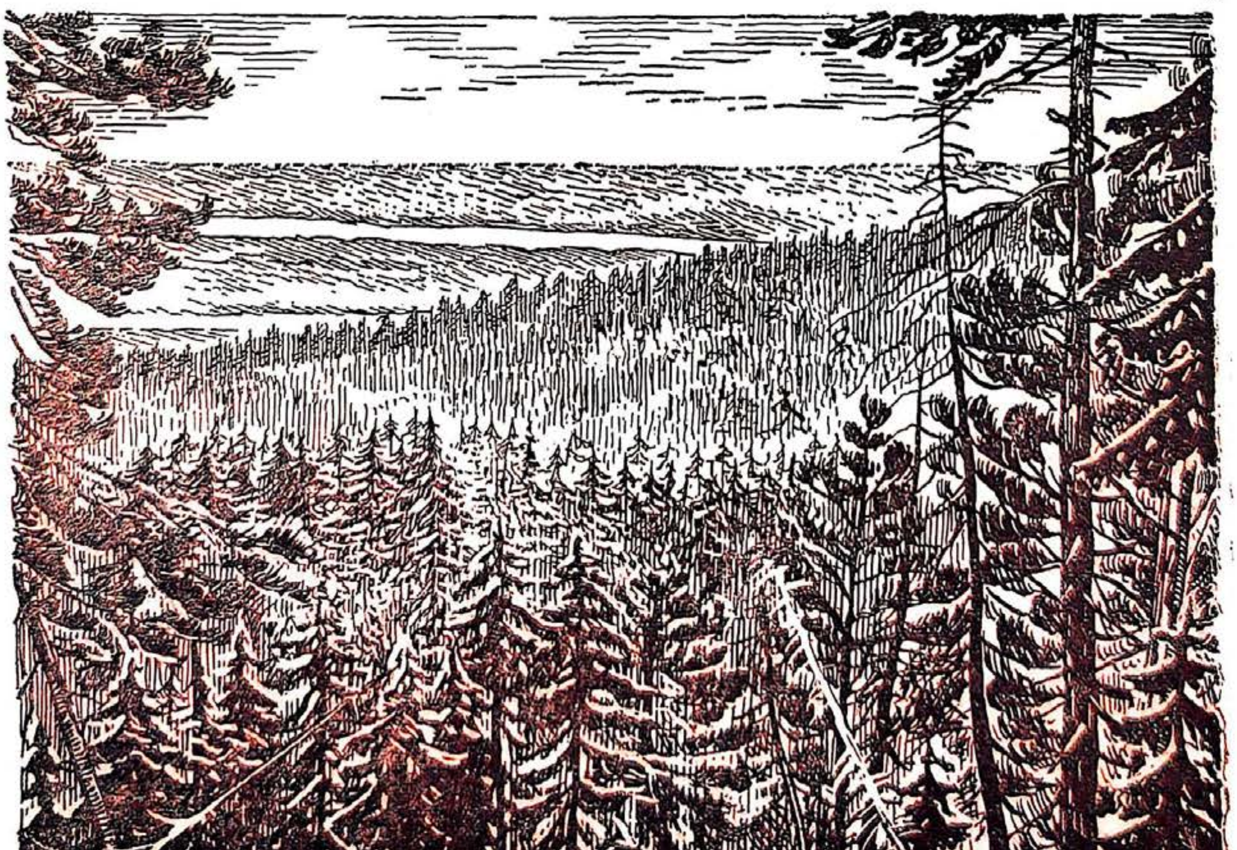

Στιν ταιγα.

Κάπυ-καπυ κοντα ςτο ποτάμι κρίβοντε ςτριμογμένα απο τιν ταιγα χορια κε κάπυ-κάπυ καπνίζυνε εργοςτάσια κςιλίας.

Πετάκςαμε ίςαμε χίλια χιλιόμετρα πάνο απ' το Γενιςέι κε γίρο, όςο έβλεπε το μάτι, όλο τον κερο απλονόταν ι ατέλιοτι ταιγα.

Οταν το αεροπλάνο κατέβικε, πέραςε απο ένα ςτενο μονοπάτι, πυ μόλις φενότανε ςτο εςοτεριχο τις ταιγας. Δεν πρόκανα να χάνο ύτ' ένα χιλιόμετρο κε βρέθικα μπροςτα ςε αδιάβατο δάςος. Σαν ένας μεγάλος τίχος με τριγίριςαν απ' όλες τις μεριες χνυδάτα κέδρα, άςπρα έλατα κε ςινιθιζμένα έλατα. Αν κε ι μέρα ίτανε κςάςτερι κε ιλιόλυςτι, εκι ίτανε ςκοτινα, ςα να πλάκοςε ι νίχτα.

Τα πεζμένα δέντρα, τα κλαρια κε ι πέτρες ςχιματίζανε ςορυς, πυ ίταν ςκεπαζμένι απο βρία κε λιχίνες. Νεκρικι ιςιχία.

Φοβίθικα μίπος χάςο το δρόμο-μυ κε γίριςα πίςο ςτο αεροπλάνο.

Ι φίςι τις ταιγας.

Επιφάνια. Κιτάκςτε ςτο φιςικο χάρτι τις ΕΣΣΔ.

Ενα μεγάλο μέρος τις έκταςις, πυ πιάνι ι ταιγα, ίνε χρονατιζμένο ςτο χάρτι με πράςινο χρόμα. Ινε τα βαθίπεδα. Σχεδον απο τι μέςι τα βαθίπεδα αφτα τα διαςχίζυνε τα **Υράλια** όρι. Πίςο απο τον ποταμο Γενιςέι αρχίζι το **Μεςεο-Σιβιριακο ιπςίπεδο.** Το ιπςίπεδο αφτο το διαςχίζυνε βυνα ςε διάφορες διεφθίνςις.

Κλίμα. Ι ζόνι τις ταιγας βρίςκετε νοτιότερα απ' τιν τύντρα. Το καλοκέρι εδο ο ίλιος ανεβένι πιο αψιλα κε ζεςτένι πιο πολι τι γι. Ι γι κςεπαγόνι ςε μεγάλο βάθος.

Ο χιμόνας ςτιν ταιγα ίνε πιο πςιχρος κε διαρκι πολι, αλα οςτόςο ίνε μικρότερος απ' ότι ςτιν τύντρα (6 — 8 μίνες).

Το κλίμα τις ταιγας δεν ίνε όμιο ς' όλα-τις τα μέρι.

Στο διτικο μέρος τις ταιγας (ςτο Εβροπαικο) το κλίμα ίνε πιο μαλακο. Αφτο το μέρος τις ταιγας βρίςκετε πιο κοντα ςτο ζεςτο Ατλαντικο οκεανο. Το Αςιατικο μέρος τις ταιγας κςεχορίζι με το τραχί-τυ κλίμα. Ι θερμι κε ιγρι άνεμι τυ Ατλαντικυ οκεανυ δεν έρχοντε ίςαμε εδο κε ι βόριες παραλίες περιβρέχοντε απο τις πςιχρες πολικες θάλαςες.

Το χιμόνα εδο ςιχνα κάνι παγονια ός 40° κε 50°. Στο **Βερχογιανςκ** ι παγονια φτάνι ός 70°. Αφτο ίνε το πιο πςιχρο μέρος τις γίινις ςφέρας („ο πόλος τυ πςίχυς"). Οταν κάνι τέτιο κρίο, ο ιδράργιρος τυ θερμόμετρυ παγόνι, το ςίδερο γίνετε έφθραφςτο, τα δέντρα ςπάζυνε με τριγμο, τα πυλια, εκι πυ πετυν, παγόνυνε κε πέφτυνε ςτι γι.

Βρέςτε ςτο χάρτι τιν πόλι Βερχογιανςκ.

Ποταμι. Τιν ταιγα τιν διαςχίζυνε μεγάλι κε πολίνερι ποταμι. Ι πιγές-τυς βρίςκοντε μαχρια ςτο νότο, ςινίθος ςτα βυνα. Ι ποταμι αφτι περνυν κατόπι ανάμεςα απ' τιν ταιγα κε τιν τύντρα κε χίνοντε ςτις πςιχρες πολικες θάλαςες. Στις κιλάδες τον ποταμον απλόνοντε πολι όμορφα νεροπάτιτα λιβάδια.

Βρέςτε ςτο χάρτι τυς ποταμυς: Βόριο Ντβίνα, Πετςόρα, Οβι, Γενιςέι κε Λένα.

Φιτία. Ι επιφάνια κε το κλίμα τις ταιγας καθος κε ι φιτία δεν ίνε όμια ςτα διάφορα μέρι-τις.

Ι εβροπαικι ταιγα αποτελίτε απο π έ φ κ α κε έ λ α τ α. Σπάνια ςιναντύντε εδο ς ι μ ί δ ε ς κε κ ε ρ κ ί δ ε ς (λέφκες). Στιν αςιατικι ταιγα, όπυ το κλίμα ίνε πιο τραχι, φιτρόνυν άλα δέντρα: κ έ δ ρ α, λ ά ρ ι κ ε ς, ά ς π ρ α έ λ α τ α.

Σκιθροπι ίνε ι ταιγα· ανάμεςα απο τα βελονοιδι φίλα τον δέντρον περνα λίγο φος. Εδο όλα ίνε πάντα μιςοςκότινα, νοτερα κε ιγρα. Κάτο απο το ςκοτινο θόλο τον βελονόφιλον δέντρον αναπτίςοντε καλα μονάχα τα βρία, ι λιχίνες κε τα μανιτάρια. Το έδαφος τον βελονόφιλον δαςον ίνε πάντα ςκεπαζμένο με πεζμένα βελονοιδι φίλα.

Σε πολα μέρι ι ταιγα ίνε αδιάβατι: παντυ βλέπις ςορυς απο πεζμένα δέντρα, απο πέτρες κε ςιχνα ςιναντύντε βαλτόδικα μέρι.

Σκιθροπι κε ςιοπιλι ίνε ι ταιγα. Κε μόνο ςτι θίελα γεμίζι απο ιπόκοφο θόριβο, πυ μερικες φορες μετατρέπετε ςε απιλιτικο βυιτο. Τότε ςυ φένετε, ςα να υρλιάζι κάπιο ερεθιζμένο θεριο.

Αρεόνι ι ταιγα κε ιποχορι μόνο εκι, όπυ τρέχυνε ι ποταμι κε απλόνοντε μεγάλι βάλτι, όπυ φτιάνοντε πόλις κε χορια.

Εδάφι. Τα εδάφι τις ταιγας ίνε ςκεπαζμένα με ςτρόμα απο βρία κε πεζμένα βελονόφιλα. Το ςτρόμα αφτο ςινκρατι καλα τιν ιγραςία. Το νερο κάθε λίγο κατεβένι ανάμεςα απ' το ςτρόμα βαθια κε πέρνι απ' το έδαφος τις θρεφτικες υςίες. Τα εδάφι τις ταιγας ίνε λίγο έφορα. Ονομάζοντε ι π ο ς τ α χ τ ύ χ α εδάφι.

Ο ζοικος κόζμος. Ο ζοικος κόζμος τις ταιγάς ίνε πλύςιος κε πικιλόμορφος. Απο τα πυλια ςτιν ταιγα παντοτινα ζύνε ι κ ς ι λ ο π ε τ ι ν ι, ι α γ ρ ι ο π ε τ ι ν ι κε ι λ ι β α δ ο π έ ρ δ ι κ ε ς. Τρέφοντε με τα φίλα τον δέντρον κε με ρόγιες κε το χιμόνα με ςπόρυς κε μπυμπύκια. Ι δ ρ ι ο κ ο λ ά π τ ε ς επίςις ίνε παντοτινι κάτικι τις ταιγας. Με τα μιτερά-τυς νίχια έφκολα γατζόνυν απ' τι φλύδα τον δέντρον, με το μακρί-τυς ράμφος τριπάνε τι φλύδα κε βγάζυν απο κι ςκυλίκια.

Απο τα μεγάλα ζόα τυ δάςυς εδο ζι ι ά λ κ ι. Ι άλκι το καλοκέρι τρέφετε με χόρτα κε το χιμόνα κςεφλυδίζι τυς θάμνυς κε τα κλαρια τον δέντρον.

Απο δέντρο σε δέντρο πιδα με εφκολία ο σκίυρος· σ' αφτο τον βοιθα ι μακρυλι κε φουντοτι ουρά-του. Ο σκίυρος τρέφετε με σπόρυς φιτον κε με μπυμπύκια.

Στιν ταιγα βρίσκοντε πολα σαρκοφάγα ζόα.

Τα πυλια κε τυς σκίυρυς τι νίχτα τα κινιγύνε τα κυνάδια, ι αζβι κε τα σαμύρια.

Σχεδον αθόριβα πετάνε τι νίχτα στο δάσος ι κυκυβάγιες κε ι μπύφι. Τα μικρα ζόα κε πυλια τα κινιγάι ι αλεπυ. Απο τα δέντρα ορμα ενάντια στα ζόα ο λίνκας.

Στις άκρες τυ δάσυς ζύνε λίκι. Το χιμόνα μαζέβοντε κοπάδια-κοπάδια κε ορμάνε μάλιστα ακόμα κε πάνο σε πολι μεγάλα ζόα.

Στο πικνο μέρος τυ δάσυς ζι ι φεα ι αρκύδα, πυ τρέφετε με φιτικες υσίες, ρόγες κε ζόα. Το χιμόνα τον περνάνε απονασκομένες μέσα στις σπιλιές-τυς.

ΕΡΓΑΣΙΑ. Απαντίστε στις εροτίσις: Σε τί διαφέρι το κλίμα τις ταιγας απο το κλίμα τις τύντρας; Πιά διαφορα ιπάρχι ανάμεσα στο κλίμα τις ανατολικις κε διτικις ταιγας; Σε τί διαφέρι ι φιτία τις ανατολικις ταιγας απο τι φιτία τις διτικις; Πιά ζόα ζύνε στιν ταιγα κε σε τί διαφέρυνε απο τα ζόα τις τύντρας;

Ι κάτικι τις ταιγας.

Στι ζόνι τις ταιγας ζύνε εβένκι (άλοτε τυς ονομάζανε τυνκύσυς), γιακύτι, καρέλι, κόμι κε ρόσι.

Ι εβένκι καταγίνοντε με το κινίγι, τιν ελαφοτροφία κε το ψάρεμα.

Ι γιακύτι, πυ ζύνε μόνιμα ίτε μισομόνιμα, καταγίνοντε με τι χτινοτροφία, τι γεοργία κε το κινίγι.

Ι καρέλι, ι κόμι κε ι ρόσι ζύνε μόνιμα σ' ένα μέρος κε καταγίνοντε κιρίος με τα πρόμισλα τις γυναρικις, τις ξιλίας κε με το αγροτικο νικοκιριο. Τις περισότερες φορες ζύνε κοντα στυς ποταμυς κε στυς σιδερόδρομυς.

Τα μικρα κε μεγάλα ποτάμια ίταν άλοτε ι μοναδικι δρόμι, πυ περνύσαν ανάμεσα απ' τα αδιάβατα δάσι. Πάνο απ' τα ποτάμια περνύσε ο άνθροπος στιν ταιγα με μπαλτα κε τυφέκι στο χέρι. Ι άνθροπι φτιάνανε τυς σινικισμύς-τυς κοντα στυς ποταμυς, πάνο στυς λόφυς, ανάμεσα στα πικνα δάσι, κόβανε κε κέανε τα γίρο δέντρα κε κάνανε χοράφια.

Στο βάθος τις ταιγας ι σινικισμι βρίσκοντε σε κίνα τα μέρι, όπυ κατεργάζοντε τα ξίλα κε βγάζυνε διάφορα οφέλιμα ορικτα.

Σίμερα στιν ταιγα ιπάρχυνε πια αρκετες πόλις. Σχεδον όλες ι πόλις βρίσκοντε κοντα στυς σιδερόδρομυς κε στυς ποταμυς.

ΑΣΚΙΣΙΣ. Βρέστε στο χάρτι στι σελ. 136 σε πιά μέρι τις Εβροπαικις ταιγας ζύνε καρέλι κε κόμι, σε πιά μέρι τις Ασιατικις ταιγας ζύνε γιακύτι κε εβένκι κε σε πιά μέρι τις ταιγας ζύνε ρόσι.

Πός καλιτερέβι ι ζοι τον λαον τις ταιγας στι σοβιετικι εκσυσία.

Στιν εποχι τυ τσάρυ ι εβένκι κε ι άλι λαι τις ταιγας, πυ καταγίνονταν με το κινίγι, βρίσκονταν μακρια απ' τα μορφοτικα κέντρα κε όλιτυς τι ζοι τιν περνύσανε παλέβοντας ενάντια στιν τραχια φίσι. Οντας οπλιζμένι άσχιμα, πιγένανε απο τόπο σε τόπο με τα ελάφια κε ζιτύσανε γυνάτα θερια στιν ταιγα. Τα γυναρικά-τυς τα δίνανε στυς αγοραστες σχεδον δορεαν κε εκσαρτύνταν ολότελα απ' αφτυς.

Μόλις ίρθε ι σοβιετικι εκσυσία, άρχισε ν' αλάζι γρίγορα ι ζοι τον λαον τις ταιγας, όπος κε τις τύντρας. Τυς εμπόρυς τυς εκτοπίσανε τα φακτόρια. Φτιάνοντε μόνιμι επικιζμι, μορφοτικες βάσις, σχολια, κοπερατίβες.

Μερικι νομάδες κε κινιγι τις ταιγας, στιν προεπαναστατικι ακόμε εποχι, αρχίσανε να περνάνε σε μόνιμι ζοι κε να καταγίνοντε με τι γεοργία. Το νικοκιριό-τυς όμος ίτανε φτοχο κε σιχνα πινύσανε. Ι σοβιετικι εκσυσία καταπιάστικε σοβαρα με τιν αναδιοργάνοσι τυ νικοκιριύ-τυς.

Ι κινιγι-εβένκι.

Μόλις χιονίζι, αρχίζι ι παγονια κε μαζι μ' αφτι αρχίζι το κινίγι στο δάσος. Κάμποσες μέρες στι σιρα κινιγύνε γίρο απ' τι στάνι-τυς. Σκοτόνυν όλυς τυς σκίυρυς κε κατόπι πιγένυνε βαθια μέσα στιν ταιγα.

Ο εβένκος στο κινίγι.

Κοντα ς' ένα ποτάμι, πυ βρίσκετε βαθια μέςα στιν ταιγα, απλόθικε ι στάνι τον εβένκον. Πάνο απ' τα τςύμια στριφογιρίζι ο καπνος, πυ βγένι απ' τυς καπνοδόχυς. Κοντα στα τςύμια βόςκυνε τα ελάφια.

Μέςα απο το τςύμι-τυ βγίκε ένας κινιγος.

Σιγα-ςιγα προχορι απο ποτάμι ςε ποτάμι, απο κορφι ςε κορφι κε κιτάζι στοχαστικα πότε δο πότε κι, κςέρι πύ κρίβετε ι ςυβλερόμυρι αλεπυ, γνορίζι τα χνάρια, πυ αφίνι πίςο-τυ το πονιρο κακύμι, κύι ςε πιυς τόπυς πιδάι ο κςένιαςτος ςκίυρος. Πάνο στο άςπρο χιόνι διαβάζι κάτι ακατανόιτα ςιμάδια, πυ μόλις φένοντε. Μαζι με τον κινιγο πιγένι κι ο ςκίλος-τυ. Πότε-πότε ςταματα κοντα ςε κάπιο δέντρο. Γαβγίζι κε με τα νίχια-τυ κςεφλυδίζι το δέντρο.

Κάθετε στο γόνατο ο κινιγος, ςικόνι το τυφέκι κε πιροβολι. Πάι παρακάτο. Στο ζονάρι-τυ κυνιέτε ένας ακόμα ςκίυρος.

Ο χτεςινος νομάδας γίνετε εργάτις.

Τέλιοςε ο χιμόνας. Κερος να πάι κανις απο τιν ταιγα στο ποτάμι για να πςαρέπςι. Ενα πρoι ο εβένκος Πέτρος Μίρας κςεκίνιςε με το γιό-τυ γιά τον ποταμο Γενιςέι. Γίρο καταχνια. Τυς έμινε λιγότερο απο μιςι μέρα δρόμος.

Τα ριάκια, ι βάλτι, τα δέντρα όλα γνοςτα... Μα τί πάθανε τα ελάφια; Σταματίςανε, ρίχτικαν εδο κ' εκι κε κςανα σταματίςανε, δεν προχοράνε.

«Φένετε, αρκυδοφολιες θα ίνε κοντα στιν όχθι» — ςκέφτετε ο Μίρας βιάζοντας τα ελάφια, πυ τρέμυνε απ' το φόβο-τυς.

Ακςαφνα σταματίςανε τα ελάφια. Γίρο ακύςτικε κάπιο βυιτο, πυ έβγαζε ένα τέρας «υ-γυ-γυ-γυ».

Ο Κέλκας, ο γιος τυ Μίρα, πίρε το τυφέκι, ςφίριξε το ςκίλο κε τράβικςε μέςα στιν ταιγα. «Τί κςοτικο ίνε· γιά να πάο να δο» — ίπε μέςα-τυ ο Κέλκας.

Ιρθε στο μέρος, όπυ τον περαςμένο χρόνο ίτανε ι στάνι-τυς, κε δεν το γνόριςε.

Πάνο στο ποτάμι φένοντε, ι μια πίςο απο τιν άλι, σχεδίες φορτομένες με κςίλα. Τα ςιδερένια νίχια τις μιχανις αρπάζυνε τα δοκάρια, τα ςικόνυνε πςιλα κε τα κρίβυνε μέςα στα τεράςτια στόματα τυ βαποριυ. Λίγο παραπέρα ι άνθροπι ρίχνυνε τα δέντρα, ςκάβυνε τι γι κε φτιάνυνε ςπίτια. Κοντα στο ποτάμι ίνε φτιαγμένο πια ένα μεγάλο ςπίτι, όπυ μπορύνε να χορέςυν εκατο τςύμια.

Αφτι τι φορα ο Κέλκας δε γίριςε πια με τον πατέρα-τυ στιν ταιγα. Εμινε να δυλέπςι στο εργοςτάςιο.

Ο χτεςινος νομάδας έγινε εργάτις.

Μέςα ςε τρία χρόνια ς' αφτο το μέρος χςεφίτροςε μια κενούργια πόλι, ι Ιγάρκα.

Ι γιακύτι-χτινοτρόφι κε γεοργι.

Ι γιακύτι ζύνε ςε μεγάλι έκταςι στις διο πλεβρες τυ μέςυ κε κάτο ρέβματος τυ Λένα.

Το μέρος αφτο το διαςχίζυνε οροςιρες (κίτα το φιςικο χάρτι) κε ίνε ςκεπαςμένο απο δάςι κε βάλτυς. Εδο ι χιμόνες ίνε ι πιο πςιχρι ς' όλο τον κόζμο. Ο πλιθιζμος ίνε πολι αρεος. Ι γιακύτι καταγίνοντε με τι χτινοτροφία κε ενμέρι με τι γεοργία κε το κινίγι.

Τα χοράφια τον γιακύτον ίνε ςκορπιζμένα στις κιλάδες τον ποταμον ανάμεςα στα βυνα, στα αδιάβατα δάςι κε στυς βάλτυς κε μακρια το ένα απο τ' άλο. Γίρο-γίρο βόςκυνε τα ζόα: αγελάδες κε άλογα. Ι γινέκες περιπιύντε τα ζόα. Ι άντρες θερίζυνε. Το καλοκέρι δυλέβυνε ςχεδον χορις καμια ανάπαφςι. Στο βορα το καλοκέρι ίνε μικρο κε πρέπι να ετιμαςτι χορτάρι για τον τραχι χιμόνα, πυ βαςτάι πολι κερο.

Στα μικρα γιακύτικα χορια φιλάχτικαν ακόμα ι παλιες γιακύτικες γιύρτες, πυ τις φτιάνανε με κςίλο, κε απ' έκςο τις αλίβαν με πιλο. Το χιμόνα αντις τζάμια βάζανε πάγυς, τι στέγι τι φτιάναν απο κοντάρια κε το πάτομα απο χόμα. Στι μέςι τις γιύρτας ίτανε το τζάκι με τον καπνοδόχο. Γίρο-γίρο στυς τίχυς βρίςκονταν κςίλινι πάνκι. Πάνο ς' αφτυς πλαγιάζανε κε δυλέβανε.

Οςο πιο πολι αναπτίςοντε τα κολχόζια, τόςο πιο γρίγορα καλιτερέβι ι ζοι τον γιακύτον. Φτιάνυνε κενούργια σπίτια, ςχολια, νοςοκομία, κλυμπ κε άλα μορφοτικα ιδρίματα.

Λίγο-λίγο καλιτερέβυνε τις γαλατοφόρες ράτςες τον ζόον. Αρχίζυνε να φένοντε θεριστικες μιχανες. Σχιματίζοντε ςοβχόζια, όπυ ι γιακύτι μαθένυνε, πός πρέπι να διατιρίςυνε κε να περιπιύντε τα ζόα.

Στο νότιο μέρος τις Γιακύτιας άρχιςε να αναπτίςετε πολι ι γεοργία. Πριν απ' τιν επανάσταςι χοράφια ςπέρνανε μόνο ι πλύςιι. Ι φτοχι δεν ίχανε ύτε χόμα για όργομα, ύτε εργαλία. Το πςομι ποτε δεν τυς έφτανε κε ανακατόνανε με το αλέβρι φλύδες απο τα δέντρα.

Τόρα ι αγροτικι ικονομία καλιτερέβι πολι γρίγορα. Τα ςοβχόζια καλιεργύνε τέτια ςιτιρα, πυ αντέχυνε στο κρίο. Στα χοράφια φανίκανε τράκτορα. Τόρα κι ο γιακύτις χορικος τρόι πςομι όςο θέλι κε τα λαχανικα γένικαν γι' αφτον ςινιθιζμένι τροφι.

Γρίγορα αναπτίςετε ι κιπυρικι. Ακόμα κε στο Βερχογιανςκ καλιεργύνε λαχανικα.

Ικονομία κσιλίας.

Ι ταιγα πιάνι τεράςτια έκτασι ςτιν ΕΣΣΔ. Τέτιες μεγάλες εκτάςις απο δάςι δεν έχι κανένα άλο κράτος ςτον κόζμο. Τα δάςι-μας πάντα τραβύςανε τυς εμπόρυς τυ εκςοτερικυ.

Πολι κςιλία χριςιμοπιύμε για τον εαφτό-μας, πολι εκςάγυμε ςτο εκςοτερικο κε με το χριςο, πυ πέρνυμε, αγοράζυμε εκι τις χριαζύμενες για μας μιχανες.

Ι τςαρικι έμπορι, πυ ίχαν ςτα χέρια-τυς το πρόμιςλο τις κςιλίας, κατάςτρέφανε αλίπιτα τεράςτιες εκτάςις δάςι. Ι έμπορι αφτι ένα μονάχα ςκέφτονταν, πός να πάρυνε περιςότερα κέρδι. Κόβανε δέντρα εκι, όπυ μπορύςανε να τα βρύνε κε να τα μεταφέρυνε εφκολότερα: κοντα ςτυς ποταμυς, κοντα ςτις άκρες τις ταιγας, ίςια-ίςια εκι, όπυ έπρεπε να διατιριθυν τα δέντρα. Τα κόβανε ςίριζα, κςεγιμνόνανε το μέρος, όπυ βρίςκονταν το δάςος, χορις να ςκεφτύνε για τιν ανανέοςί-τυ. Τις δυλιες τυ δάςυς τις κάνανε με πολι απλο τρόπο. Για τυς ανθρόπυς, πυ δυλέβανε ςτο κόπςιμο τον κςίλον, βέβεα, δε ςκέφτονταν καθόλυ ι έμπορι, πυ ίχανε ςτα χέρια-τυς το πρόμιςλο τις κςιλίας.

Στι Σοβιετικι Ενοςι ι ικονομία κςιλίας οργανόνετε πάνο ςε ςοςιαλιςτικες βάςις. Εχυνε οργανοθι πρόμιςλα για τιν ικονομία τις κςιλίας. Ι πρόιν «χιμονιάτικες» τρόγλες, όπυ ζύςανε ι κςιλοκόπι, τόρα αντικαταςτένοντε με φοτινες παράνκες κε ςπίτια ςτα μέρι, όπυ κόβυνε κςίλα. Ι εργάτες δυλέβυνε με μπριγάδες.

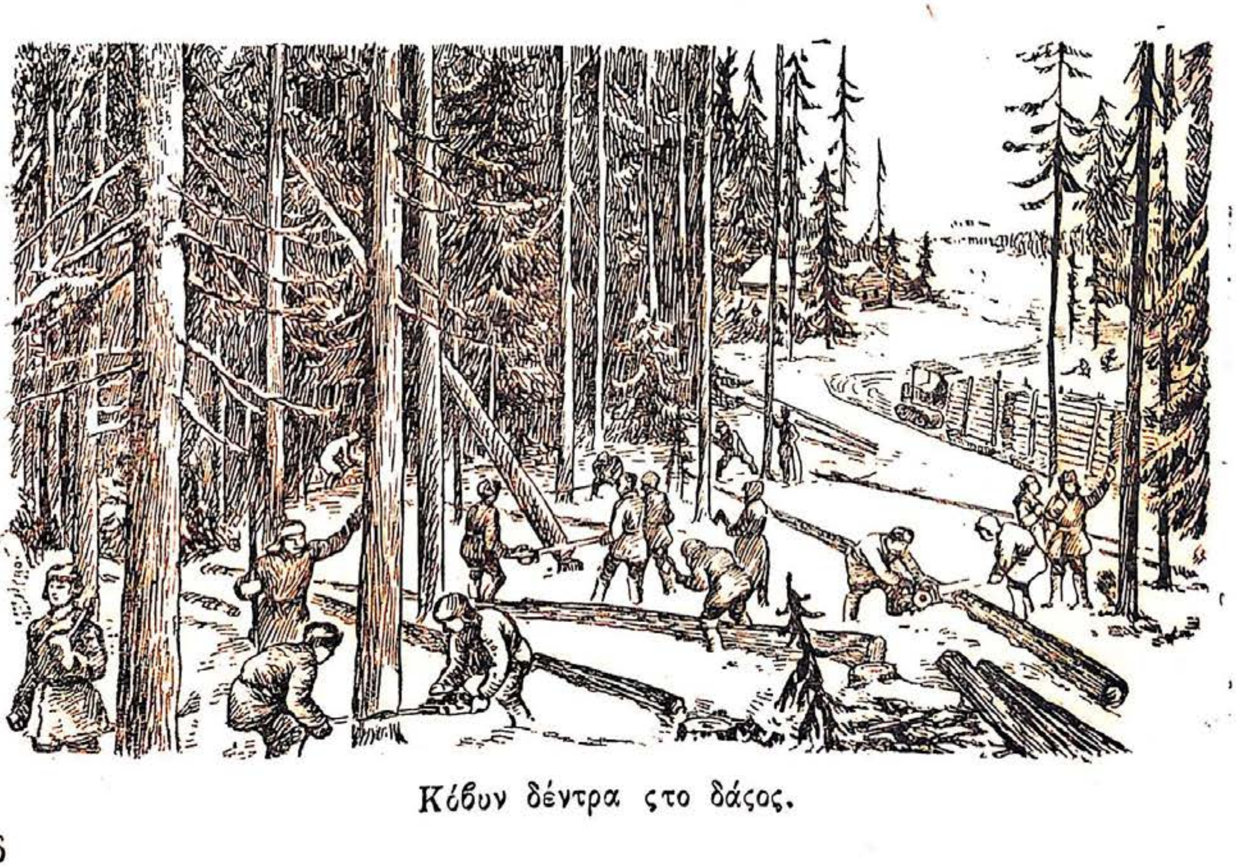

Κόβυν δέντρα ςτο δάςος.

Αντι πριόνι τυ χεριυ ολοένα κε πιο ςιχνα χριςιμοπιυν το μιχανικο πριόνι. Τα κςίλα τα μεταφέρυν όχι με άλογα αλα με τράχτορα.

Φτιάνοντε νέι δρόμι κε παγόδρομι. Πάνο απ' αφτυς γλιςτρύνε πολι έφκολα τα έλκιθρα, πυ ίνε φορτομένα με βαρια δοχάρια. Καθαρίζυνε τυς ποταμίςιυς δρόμυς, πυ χριςιμέβυν για το κατέβαζμα τον κςίλον.

Εκι, όπυ άλοτε δεν βρίςκονταν ύτε ένας άνθροπος, ςίμερα κςεφιτρόνυνε ολάκερι ςινικιζμι απο κςιλοκόπυς με κοπερατίβα, ςχολιο κε νοςοχομίο.

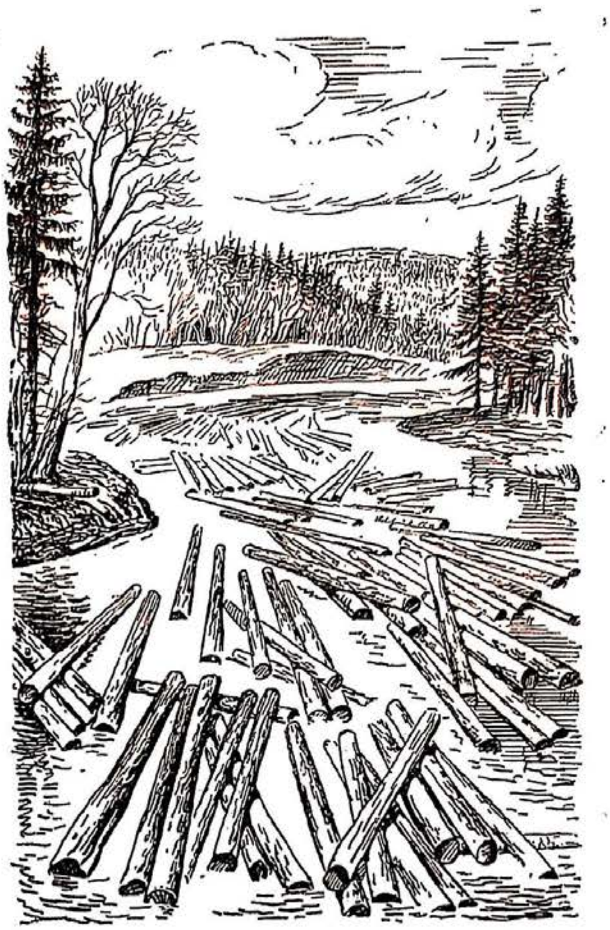

Κατέβαζμα κςιλίας απ' τον ποταμο.

Ι κςιλία ίνε ικοδομίςιμο ιλικο. Για πολες επιχιρίςις ι κςιλία ίνε πρότι ίλι. Απ' αφτι φτιάνυνε χαρτι κε διάφορα χιμικα προιόντα.

Τιν ίλι αφτι ςιμφέρι πιο πολι να τιν κατεργαςτυν εκι, όπυ βρίςκετε, παρα να τιν μεταφέρυν ακατέργαςτι ςε διάφορα μέρι κε να κςοδέπςυνε παραπανίςια λεφτα.

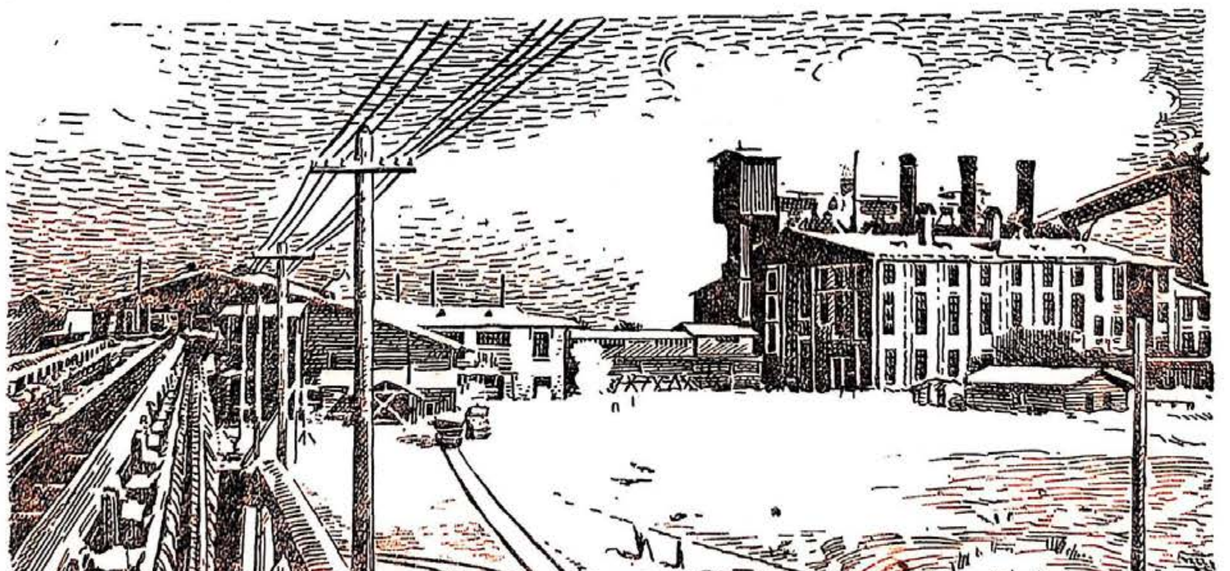

Φάμπρικα χαρτιυ ςτιν ταιγα.

Πιο πολι επίςις ςιμφέρι να πυλιθι στο εκςοτεριχο έτιμι ικοδομίςιμι ίλι κε άλα προιόντα απο κατεργαζμένο κςίλο, παρα ακατέργαστι.

Κε νά, μέςα στιν αδιάβατι ταιγα φτιάνοντε κε δυλέβυνε πια πριονιςτίρια, φάμπριχες χαρτιυ κε χιμικα εργοςτάςια.

Ικονομία γυναρικον.

Στιν τςαρικι εποχι ι κινιγι ςκοτόνανε τα θερια, χορις να πάρυν ιπόψι τίποτε, εκςολοθρέβανε τον πλύτο τον γυναρικον τις ταιγας.

Τα πολίτιμα θερια ολοένα λιγοςτέβανε.

Ι ςοβιετικι εκςυςία απαγορέβι το κινίγι ςε οριζμένα μέρι, για να διαςόςι τον πλύτο τον γυναρικον απο τιν εκςολόθρεψι, κε ν' αναπτίκςι το πρόμιςλο τον γυναρικον. Αφτο το κάνι για να πλιθένυνε τα θερια.

Οργανόνοντε κε φέρμες, όπυ φιλάγυνε τα πιο ςπάνια θερια: ςαμύρια καχύμια, κυνάδια, κε μαβρόκςανθες αλεπύδες. Διαλέγυνε προπάντον τις πιο πολίτιμες ράτςες. Τις ράτςες αφτες τις περεπιύντε καλα κε τις τρέφυν κανονικα. Πάνο ς' αφτες γίνοντε επιςτιμονικες παρατιρίςις.

Οργανόνοντε κινιγετικα κολχόζια.

Ο οριχτος πλύτος τις ταιγας.

Τα οφέλιμα οριχτα τις ταιγας ίςαμε τον τελεφτέο κερο τα ίχανε μελιτίςι πολι λίγο.

Ι εκςερεβνίςις, πυ γενίκανε τα τελεφτέα χρόνια, έδικςαν, ότι στα βάθι τις ταιγας βρίςκετε μεγάλος πλύτος: χ ρ ι ς ο ς, μ ε τ α λ έ β μ α τ α α ς ι μ ι υ, μ ο λ ι β ι υ κ ε τ ς ί ν κ υ, π ε τ ρ ο κ ά ρ β υ ν ο, α λ ά τ ι, γ ρ α φ ί τ ι ς κ ε ν ά φ θ α.

Το πετροκάρβυνο, πυ βρίςκετε στο λεκανοπέδιο τυ Κυζνετςκ έχι τεράςτια ςιμαςία. Το λεκανοπέδιο τυ Κυζνετςκ βρίςκετε στα νοτιο-ανατολικα τυ Νοβοςιμπιρςκ. Εδο βρίςκετε πολι κάρβυνο πρότις πιότιτας.

Στα τελεφτέα χρόνια ι εκςόρικςι τυ πετροκάρβυνυ στο Κυζνετςκ αναπτίχτικε πάρα πολι. Το κάρβυνο, πυ βρίςκετε στο λεκανοπέδιο τυ Κυζνετςκ, έχι μεγάλι ςιμαςία για τιν ανάπτικςι τις βιομιχανίας.

ΕΡΓΑΣΙΑ. Βρέςτε στο χάρτι τις ΕΣΣΔ, πό βρίςκοντε τα ακόλυθα οφέλιμα οριχτα: το πετροκάρβυνο τυ λεκανοπέδιυ τυ Κυζνετςκ (νοτιο-ανατολικα τυ Νοβοςιμπιρςκ), ι νάφθα (στον παραπόταμο τυ ποταμυ Πετςόρα κε στι διτικι πλαγια τον Υραλίον), ο χριςος (στον ποταμο Λένα κε στον παραπόταμό-τυ Αλνταν).

Μπερεζνικι.

Διτικα απ' τον Υράλι, ςτιν αριςτερι όχθι τυ Κάμα, βρίςκετε κάτο απ' τι γι ςτρόμα απο διάφορα άλατα, πυ έχι 500 μ πάχος.

Μεριχα άλατα τα χριςιμοπιύνε ςτιν τροφι. Τέτιο ίνε το μαγιρικο αλάτι. Αλα άλατα αποτελύνε καλο λίπαζμα για τα χοράφια. Αφτα ίνε τα άλατα τυ καλίυ.

Λίγο μακρίτερα απ' αφτα τα άλατα βρίςκοντε κιτάζματα απο πετροκάρβυνο κε φοςφορίτες. Πολι λίγο χριςιμοπιύςανε τον τεράςτιο αφτο πλύτο ςτον κερο τυ τςάρυ.

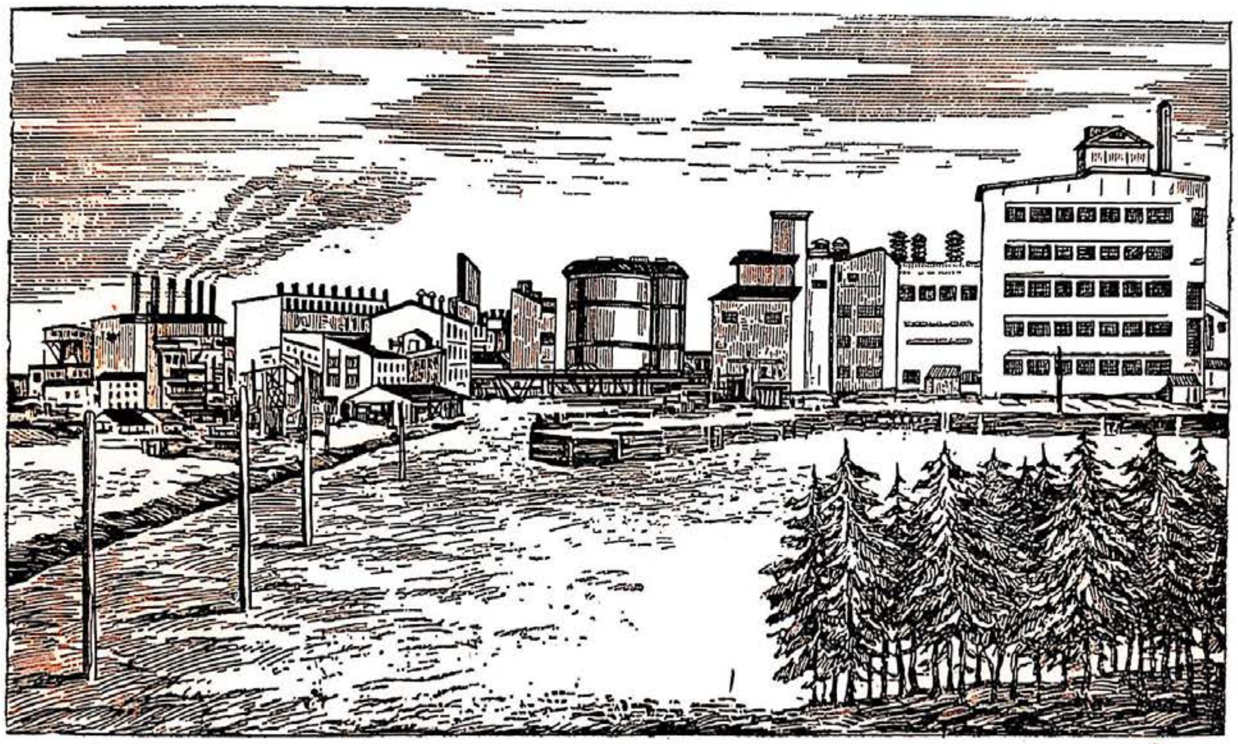

Μπερεζνικι.

Τόρα εδο φτιάςτικε το μεγαλίτερο ςτον κόζμο χιμικο κομπινάτο, το **Μπερεζνικι.** Το κομπινάτο αφτο αποτελίτε απο κάμποςα μεγάλα εργοςτάςια, πυ επεκςεργάζοντε διάφορα λιπάζματα απ' τα οφέλιμα οριχτα. Τα βράδια φένοντε δεκάδες χιλιόμετρα μακρια τα ιλεχτρικα φότα, πυ φοτίζυνε γίρο-γίρο τα χτίρια τυ κομπινάτυ.

Απο δο, πάνο απ' τον ποταμο Κάμα, ςτέλνοντε λιπάζματα ςτα διάφορα μέρι τις ΕΣΣΔ, ςτα απέραντα χοράφια τον κολχοζιον κε ςοβχοζιον.

Βρέςτε ςτο χάρτι το Μπερεζνικι.

Ι αγροτικι ικονομία ςτιν ταιγα.

Το κατέργαζμα τις κςιλίας κε τα γυναρικα ίνε τα κιριότερα πρόμιςλα τυ πλιθιζμυ κε ι κιριότερι κλάδι τις ικονομίας ςτι ζόνι τις ταιγας.

Ι κάτικι όμος τις ταιγας έχυν ανάνκι απο διάφορα προιόντα τροφις. Χριάζοντε ψομι, λαχανικα, γαλατερα προιόντα κε κρέας. Ι μεταφοράτυς απο μακρια ίνε όχι μόνο δίςκολι, μα κε δε ςιμφέρι. Γι' αφτο ίνε ανάνκι να παράγοντε ςτιν ταιγα όλα τα προιόντα, πυ ίνε αναγκέα. Ι φιςικες όμος ςινθίκες τις ταιγας δεν ίνε εβνοικες για το αγροτικο νικοκιριο: τα εδάφι δεν ίνε πολι έφορα, τιν άνικςι κάνι κρίο κε ι παγονιες αρχίζυνε νορις. Οςτόςο τα πιράματα, πυ γένικαν, αποδίκςανε, ότι εδο μπορύνε να αναπτιχτύνε καλα ι γεοργία κε ι χτινοτροφία.

Εδο μπορύνε να οριμάςυνε πολες αγροτικες φιτίες, πυ ός τον τελεφτέο κερο φιτρόνανε μόνο ςτο νότο.

Απο τα φιτα αφτα κατορθόςανε να βγάλυνε τέτια ίδι, πυ αντέχυνε ςτο κρίο.

Τα γαλατοφόρα ζόα μπορύνε να δόςυνε πολι περιςότερο γάλα, όταν τα περιπιύντε καλα κι όταν διαλέγυνε ράτςες, πυ αντέχυνε ςτο κρίο.

Ι ςοβιετικι εκςυςία πίρε αποφαςιςτικα μέτρα για τιν ανάπτικςι τις αγροτικις ικονομίας ςτι ζόνι τις ταιγας.

Οργανόνοντε ςοβχόζια κε κολχόζια. Τα ςοβχόζια δίνυνε το παράδιγμα, πός πρέπι να γίνι ι γεοργία, ι λαχανοκιπυρικι κε πός πρέπι να φιλάγοντε τα ζόα.

Ι ςοβιετικι εκςυςία έδοςε ιδιέτερι προςοχι ςτο να πολαπλαςιαςτύνε τα γαλατοφόρα ζόα ςτι ζόνι τις ταιγας, γιατι ςτις κιλάδες τον ποταμον ιπάρχυνε καλα λιβάδια.

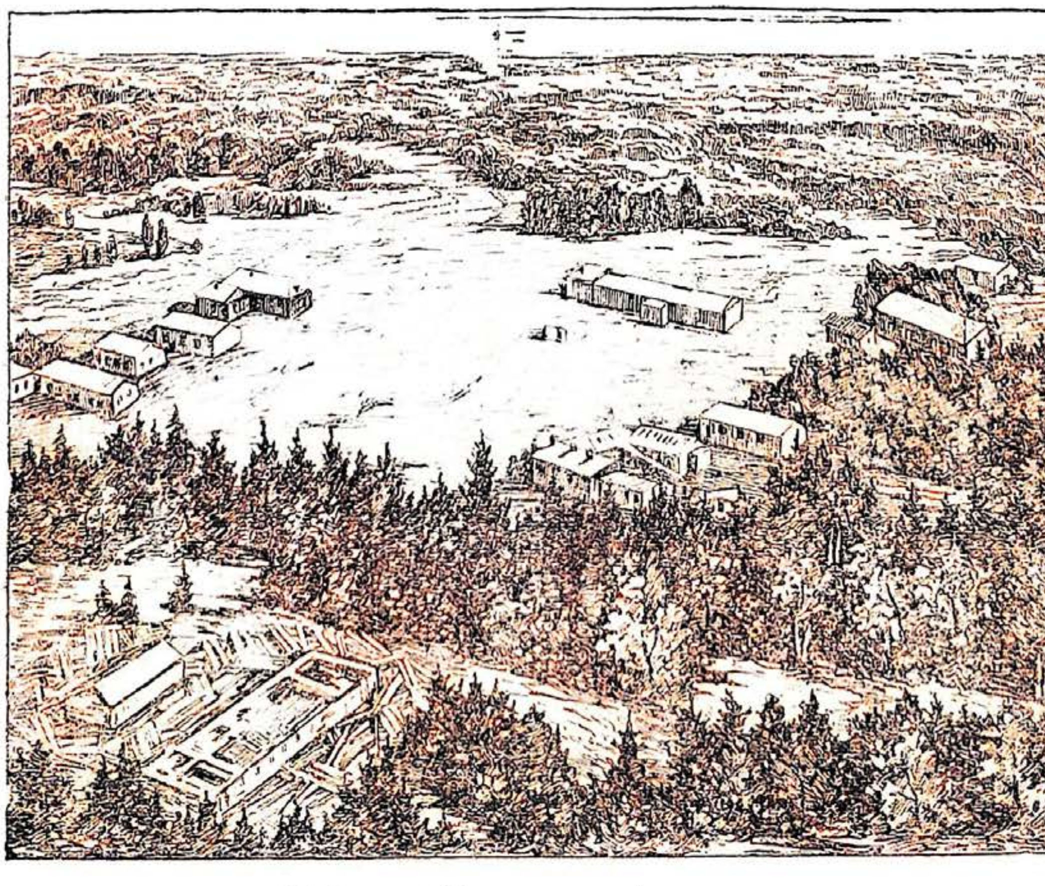

Χτίςιμο πόλις ςτι γιακύτικι ταιγα.

Πόλι ςτιν ταιγα.

Στιν ταιγα ι ανιχοδόμιςι τον πόλεον γίνετε με γρίγορα τέμπα.
Μέςα σε μιχρο χρονιχο διάςτιμα ςτιν ταιγα τις Απο Ανατολις, ςτον Αμυρ, μεγάλοςε μια νέα πόλι, ι **Κομςομολςκ.** Ι Κομςομολςκ ίνε μια απο τις πιο νέες πόλις τις ΕΣΣΔ.
Απο τις διάφορες πόλις τις ΕΣΣΔ ίρθανε ςτιν ταιγα κομςομόλι, κόπςανε τα δέντρα ς' ένα μέρος τις ταιγας, αποχςεράνανε τυς βάλτυς κ' έτςι ςτιν όχθι τυ ποταμυ Αμυρ χςεφίτροςε μιά νέα βιομιχανιχι πόλι με εργοςτάςια χε φάμπριχες, με δίπατα ςπίτια, νοςοχομία, κλυμπ, μαγαζια χε χινιματογράφυς.

Βρέςτε ςτο φιςιχο χάρτι τις ΕΣΣΔ τιν πόλι Κομςομολςκ.

Ι δρόμι ςινκινονίας ςτιν ταιγα.

Μέςα απο τιν ταιγα περνάνε μονάχα τρις ςιδεροδρομιχες γραμες.
Ι μια γραμι περνάι χατα μίχος τις νότιας περιφέριας τις ταιγας: Λενινγραντ — Βολόγδα — Περμ — Σβερντλοφςκ — Νοβοςιμπιρςκ — Ιρκυτςκ — Βλαδιβοςτοκ. Ι διο άλες διαςχίζυνε τιν ταιγα ςτο πλάτος-τις: 1) Λενινγραντ — Μύρμανςκ χε 2) Βολόγδα — Αρχάνκελςκ.

Βρέςτε-τις ςτο χάρτι.

Για τιν ανάπτιχςι τις ιχονομίας ςτιν ταιγα μεγάλι ςιμαςία έχυν ι ποταμίςιι δρόμι χε ο Βόριος θαλάςιος δρόμος. Απ' αφτυς τυς δρόμυς ίνε δινατο να μεταφέρυν απ' τιν ταιγα το φιςιχο πλύτο χε να φέρυνε ς' αφτι όλα, όςα τις χριάζοντε.
Μα δε φτάνυνε μονάχα ι ιδάτινι δρόμι. Μέςα ςτιν ταιγα χριάζοντε αχόμα χε χαλι δρόμι για αφτοχίνιτα. Τόρα ι δρόμι αφτι φτιάνοντε. Σε μεριχα μέρι το μάχρος-τυς έχι φτάςι ςε εχατοντάδες χιλιόμετρα.
Ι εχςαγογι τις χςιλίας ςτο εχςοτεριχο γίνετε απ' τα αχόλυθα θαλάςια λιμάνια: Λενινγραντ, Αρχάνκελςκ, Μύρμανςκ, Ιγάρχα.

Ι διόριγα Λεφκις θάλαςας-Βαλτικις, ονόματι Στάλιν.

Στο βοριοδιτιχο μέρος τις ταιγας, χοντα ςτα ςίνορα τις Φιλανδίας βρίςκετε μεγάλος πλύτος. Τα θαβμάςια δάςι, πυ ιπάρχυν εδο, δίνυνε πολίτιμο χςίλο χε γυναριχα. Απο τα οφέλιμα οριχτα εδο βρίςχοντε μεταλέβματα ςίδερυ χε χαλχυ, χριςος χε λιπάςματα για τα χοράφια. Τέτιες ςτερεες ιχοδομίςιμες ίλες, όπος ο γρανίτις, ιπάρχυν εδο άφθονες. Ι ποταμι χιλάνε γρίγορα χε ι χαταράχτες μπορύνε να δόςυνε μεγάλι

ενέργια. Μα στιν τςαριχι εποχι ι περιφέρια αφτι ίταν άγρια χε παραμελιμένι. Δεν ιπίρχαν ύτε αμαχςοτι δρόμι ύτε άλι χατάλιλι δρόμι ςινχινονίας.

Βρέςτε ςτο χάρτι το βοριο-διτιχο μέρος τις τάιγας.

Τριαχόςια χρόνια πριν λέγανε, ότι με τυς ποταμυς χε τις λίμνες τυ βοριο-διτιχυ μέρυς τις ταιγας ίνε δινατο να ενοθύνε διο θάλαςες — ι Βαλτιχι χε ι Λεφχι.

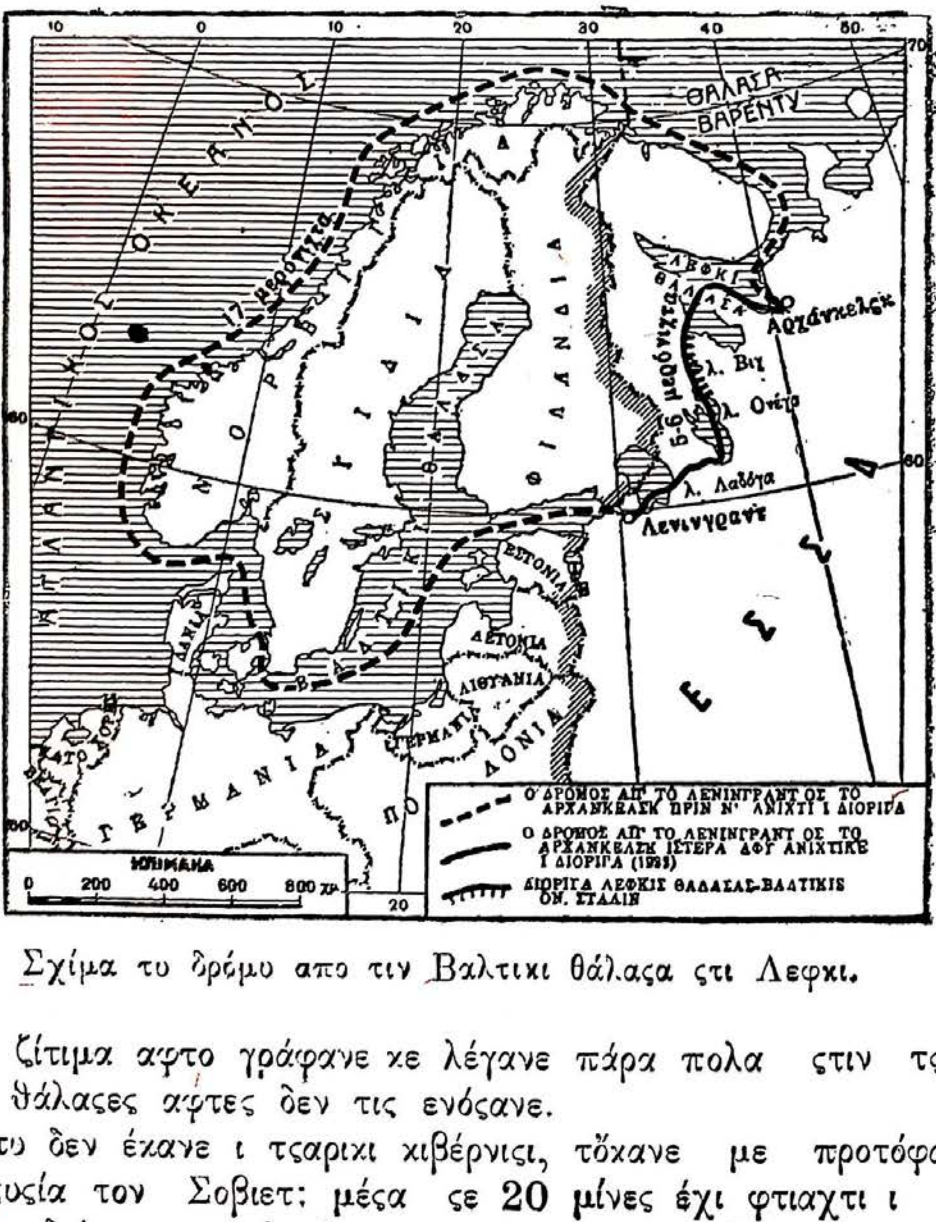

Σχίμα τυ δρόμυ απο τιν Βαλτιχι θάλαςα ςτι Λεφχι.

Για το ζίτιμα αφτο γράφανε χε λέγανε πάρα πολα ςτιν τςαριχι εποχι, μα τις θάλαςες αφτες δεν τις ενόςανε.

Κίνο, πυ δεν έχανε ι τςαριχι χιβέρνιςι, τὄχανε με προτόφαντι γριγοράδα ι εξςυςία τον Σοβιετ: μέςα ςε 20 μίνες έχι φτιαχτι ι μεγαλίτερι ςτον χόζμο διόριγα, ι **διόριγα Λεφχις θάλαςας-Βαλτιχις, ονόματι Στάλιν**, πυ έχι μάχρος πάνο απο 200 χιλιόμετρα.

Το χανάλι αφτο ενόνι τι λίμνι Ονέγα με τι Λεφχι θάλαςα. Περνόντας απ' το χανάλι αφτο μπορι χανις μέςα ςε 5—6 μερόνιχτα να πάει απ' το Λενινγραντ ός τι Λεφχι θάλαςα. Αλοτε για ένα τέτιο ταχςίδι θα χριάζονταν πάνο-χάτο 17 μερόνιχτα, γιατι το βαπόρι ίταν ανανχαςμένο χάνι ένα μεγάλο γίρο απ' τα βόρια παράλια τις Εβρόπις.

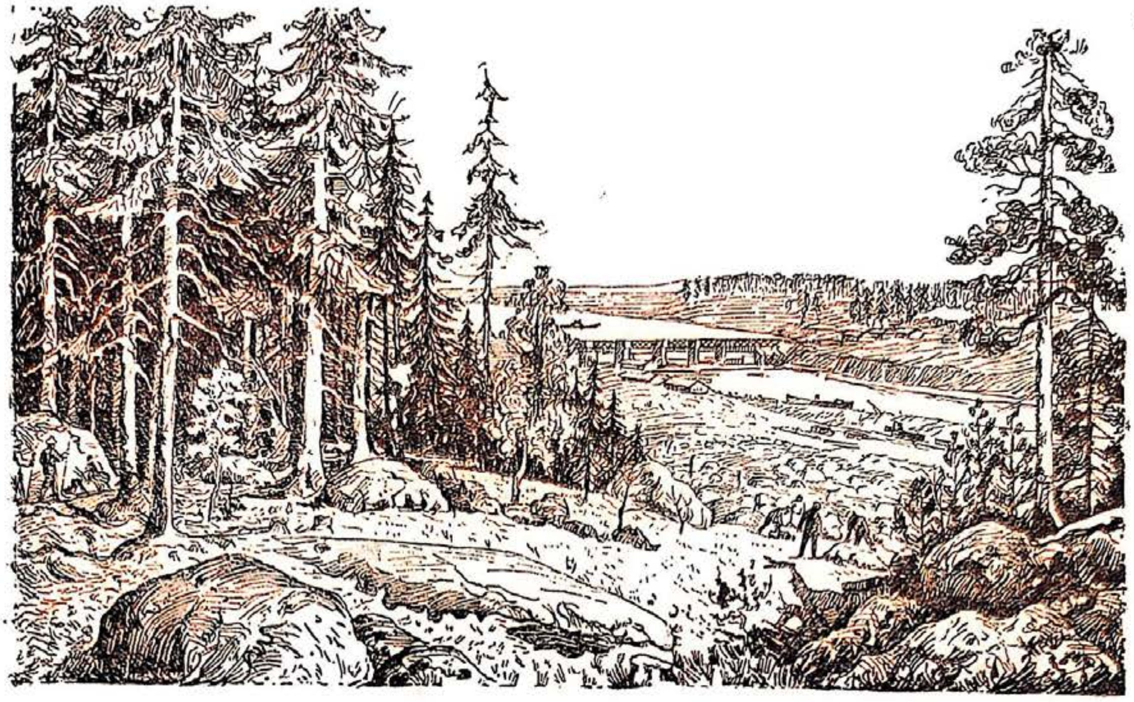

I ταιγα κοντα ςτο κανάλι Λεφκις θάλαςας-Βαλτικις.

I διόριγα τις Λεφκις θάλαςας-Βαλτικις έχι τεράςτια ςιμαςία για όλι τι Σοβιετικι Ενοςι.

Απ' τι διόριγα αφτι κατεβάζυν απ' το βορα ςτα διάφορα μέρι τις Ενοςίς-μας: κςιλία, πςάρια, λιπάζματα, ικοδομίςιμες ίλες κε φέρνυν ςτο βορα: πςομι, νάφθα, αλάτι κε διάφορα εμπορέβματα φαρδιας καταvάλοςις.

Σ' όλο το μάκρος τις διόριγας ανικοδομύντε ιλεχτρικι ςταθμι, φάμπρικες κε εργοςτάςια. Σε λίγο ς' όλι τιν ταιγα θα λάμπςι το ιλεχτρικο φος Στις πολιάριθμες φάμπρικες κε ςτα εργοςτάςια θα ετιμάζοντε ςανίδια, καπλαμας, χαρτι· απ' τα απορίματα τυ κςίλυ — ζάχαρι, ςιρόπι, κςίδι κε ςπίρτο. Ανάμεςα ςτα αδιάβατα δάςι θα περάςυν αμακςοτι δρόμι κε ιλεχτρικα τρένα.

Στυς αποκςεραμένυς βάλτυς θα κιματίζυνε τα ςιτιρα κε θα πραςινίζυνε τα χόρτα, πυ καλιεργύντε για τροφι τον ζόον.

Εκι, όπυ ακόμα πριν λίγο κερο πλανόταν ο μαλιαρος «νικοχίρις τον δαςον», ι αρκύδα, θα κςεφιτρόςυνε μεγάλι ςινικιςμι κε πόλις.

Το λιμάνι Αρχάνκελςκ.

Βρέςτε ςτο χάρτι το λιμάνι Αρχάνκελςκ.

Το ςτόμιο τυ **Βόριυ Ντβίνα** απλόθικε πλατια ανάμεςα ςτις χαμιλες βαλτόδικες όχθες. Αργα-αργα κε χαμιλα παραχοράνε ςτον υρανο τα ςίνεφα κε τα κςανθοπα νερα τυ Ντβίνα φένοντε ςκοτινα.

Οςτόςο όταν βλέπι κανις να βράζι ι ζοι κοντα ςτι όχθες, εφχαρι-

ςτίτε το μάτι-τυ. Κοντα ςτα πριονιςτίρια καπνίζυν ι τςιμινιέρες. Οπυ κιτάζις — παντυ ατέλιοτες αποθίκες κςίλον: μεγάλες ςτίβες δοκάρια κε ςανίδια, πυ ίνε ςκεπαζμένα με λαφριες ςτέγες.

Τα θίντζια αργα-αργα βγάζυνε απο τα νερα, ςικόνυνε πςιλα κε ςτιβάζυνε κανονικα ολόκλιρα δέντρα, πυ κατέβαςαν ι ποταμι πάνο ςε ςχεδίες.

Τρέχυνε τα βαγόνια τυ τραμ, ςφιρίζυνε τα πριονιςτίρια, ακύοντε ι ςιρίνες τον βαποριον. Εκατοντάδες εργάτες με ςαχια κε με πριόνια ςτυς όμυς γεμίζυνε τιν προκιμέα. Εκατοντάδες βαπόρια τυ εκςοτερικυ έρχοντε ςτο Αρχάνκελςκ να φορτόςυνε ςανίδια κε δοκάρια. Τα πςιλά-τυς κατάρτια κε ι πικιλόχρομες ςιμέες-τυς κιματίζυνε πανο απ' τον ποταμο.

Τα βαπόρια αφτα μεταφέρυν τιν κςιλία-μας ς' όλι τι γίνι ςφέρα.

Μαζι μ' αφτα ερχοντε τα ςοβιετικα αλιεφτικα καράβια κε τα επιβατικα βαπόρια, πυ μεταφέρυν τυς εργάτες.

Μα όλα αφτα χάνοντε μέςα ςτιν άφθονι κςιλία. Κςιλία παντυ — με ςανίδια κε δοκάρια ίνε γεμάτες ι όχθες τυ Ντβίνα· μεγάλες ςτίβες κςιλίας κίντε μπροςτα ςτα κςένα βαπόρια. Δοκάρια κε ςανίδια φορτόνυνε ςτις ςκάλες. Με δοκυς ίνε ςκεπαζμένος κε ο ποταμος κοντα ςτα πριονιςτίρια. Πάνο απο ιδικα γιοφίρια τα κυβαλάνε μέςα ςτα εργοςτάςια.

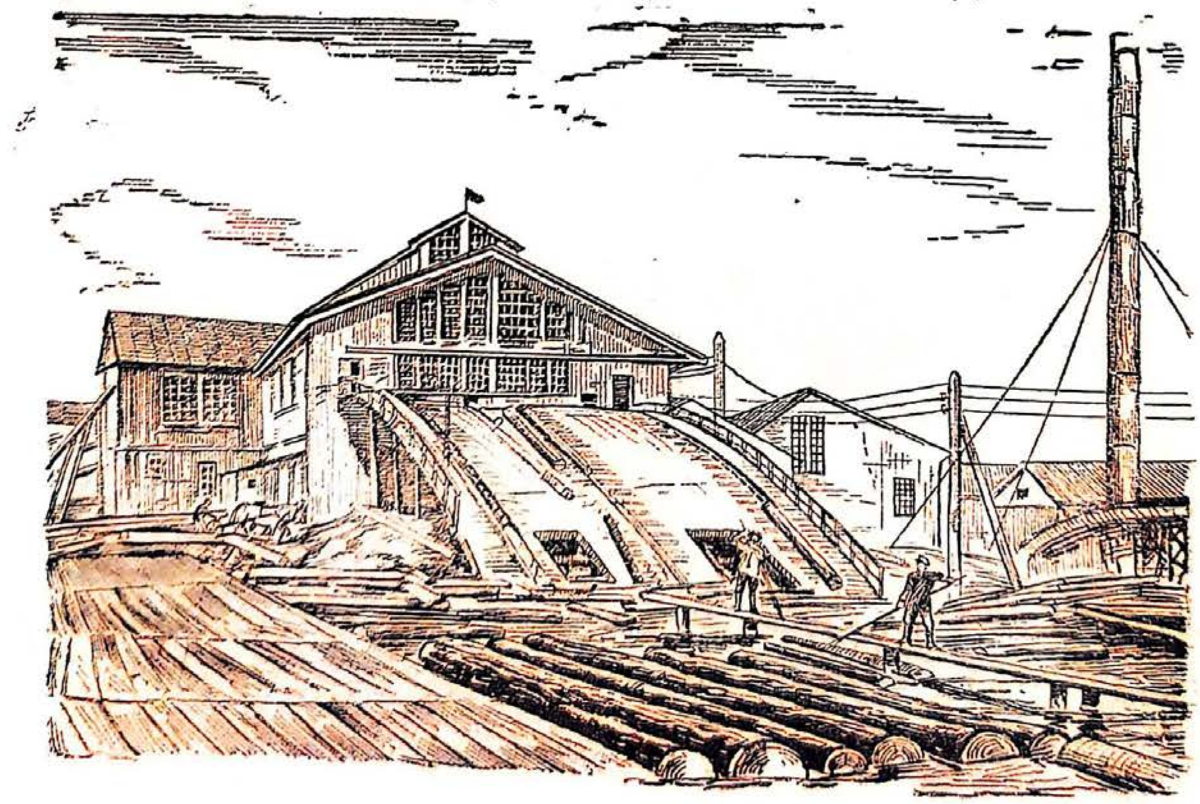

Πριονιςτίριο.

Ι ιγάρκα — πολικο λιμάνι.

Βρέςτε ςτο χάρτι το λιμάνι Ιγάρκα.

Στι δεκςια όχθι τυ ποταμυ Γενιςέι ςτα τελεφτέα χρόνια κςεφίτροςε το νέο λιμάνι **Ιγάρκα.**

Στο λιμάνι Ιγάρκα.

Δεν ίνε πολις κερος, πυ ι ικοδόμι τις Ιγάρκας δε μπορύςανε να κιμύντε χορις ν' ανάβυνε φοτιες κε νἄχυν φίλακες κοντα στις ςκινές-τυς: τι νίχτα μπορύςε να τυς επιτεθι καμια αρκύδα.

Ι πρότι κάτικι τις νέας αφτις πόλις ίταν απομονoμένι απ' όλο τον άλο κόζμο, ιποφέρναν απο έλιπςι τροφις κε παλέβαν επίμονα ενάντια στιν ταιγα κε στιν πολικι παγονια.

Μέςα σε διο χρόνια πίςο απ' τον πολικο κίκλο κςεφίτροςε μια βιομιχανικι πόλι, πυ έχι κε λιμάνι. Εδο έρχοντε απ' το εκςοτερικο βαπόρια για κςιλία. Το φόρτομα γίνετε ςχεδον όλο το μερόνιχτο.

Καπνίζυνε ι τςιμινιέρες τον εργοςτασίον. Τρία πριονιςτίρια πριονίζυνε εδο κςιλία για εκςαγογι στιν Εβρόπι κε στιν Αμερικι. Δίπλα-τυς βρίςκοντε εργοςτάσια για τιν επεκςεργασία καπλαμα κε κςιλόδικον ινον, πυ απ' αφτα φτιάνυνε χαρτι κε τεχνιτο μετάκςι. Δυλέβυνε κε εργοςτάσια κονςέρβας.

Στο νιςι, πυ βρίςκετε στο αντικρινο μέρος τις πόλις, τι γι τιν οργόνυνε με τράχτορα. Στυς λαχανόκιπυς φιτρόνυνε πατάτες, λάχανα, κρεμίδια κε άλα λαχανικα. Στα λιβάδια βόςκυνε καλα γαλατοφόρα ζόα.

Μέςα στιν πόλι ιπάρχυνε πολα σπίτια, πλατιι δρόμι, στίλι με ιλεχτρικα σίρματα. Ιπάρχι κε ιλεχτρικος σταθμος. Μιλάι το ράδιο. Φτιάςανε κινιματόγραφο. Ανίκςανε ςχολια, κλυμπ, Στο κλυμπ κάνυνε διαλέκςις, εκθέςις κε οργανόνυνε βραδιες.

ΑΣΚΙΣΙΣ. Σιμιόςτε στο ςχιματικο χάρτι τι ζόνι τις ταιγας. Γράπςτε τις ονομαςίες τον ποταμον τις ταιγας. Σιμιόςτε στο ςχιματικο χάρτι τις πόλις: Βερχογιανςκ, Γιακυτςκ, Μπερεζνικι, Αρχάνκελςκ, Μύρμανςκ κε Ιγάρκα.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΚΣΟ ΑΠ' ΤΟ ΜΑΘΙΜΑ. Σχιματίςτε άλμπουμ με θέμα „Ι ζόνι τις ταιγας".

Ι ΖΟΝΙ ΤΟΝ ΑΝΑΜΙΧΤΟΝ ΔΑΣΟΝ.

Ι ζόνι τον ανάμιχτον δαςον βρίςκετε νοτιο-διτικα απ' τιν ταιγα.

Τα ςίνορά-τις περνυν πάνο-κάτο ςτι γραμι Λενινγραντ — Καζαν. Προς το νότο τα ςίνορα περνύνε απ' το Καζαν ός το Κίεβο.

Βρέςτε ςτο χάρτι τι ζόνι τον ανάμιχτον δαςον.

Απ' το αεροπλάνο.

Διαβάζοντας παρακολυθίςτε κε το φιςικο χάρτι τις ΕΣΣΔ.

Το αεροπλάνο άφιςε πίςο-τυ μακρια τιν πόλι Βίςνι Βολοτςοκ κε τράβιχςε για τι Μόςχα.

Σ' όλα τα μέρι απλόνοντε δάςι. Πότε-πότε ανάμεςα ςτα δάςι φένοντε βάλτι κε ανιχτα μέρι, όπυ κόπςανε τα δέντρα. Το μέρος ίνε ίςιο, λίγο λοφόδικο. Λαμποκοπύνε τα ποτάμια, πυ μιάζυνε ςαν αςιμένιες λυρίδες, πυ τα τριγιρίζυνε χοράφια κε λαχανόκιπι.

Ολοένα κε πιο ςιχνα ςιναντύντε κομένα δάςι, ολοένα κε πιο πλατια ίνε τα χοράφια κε πιο πολα τα χορια.

Ελαμπςε ένα μεγάλο ζμαραγδένιο χοράφι ςπαρμένο απο λινάρι. Κα-

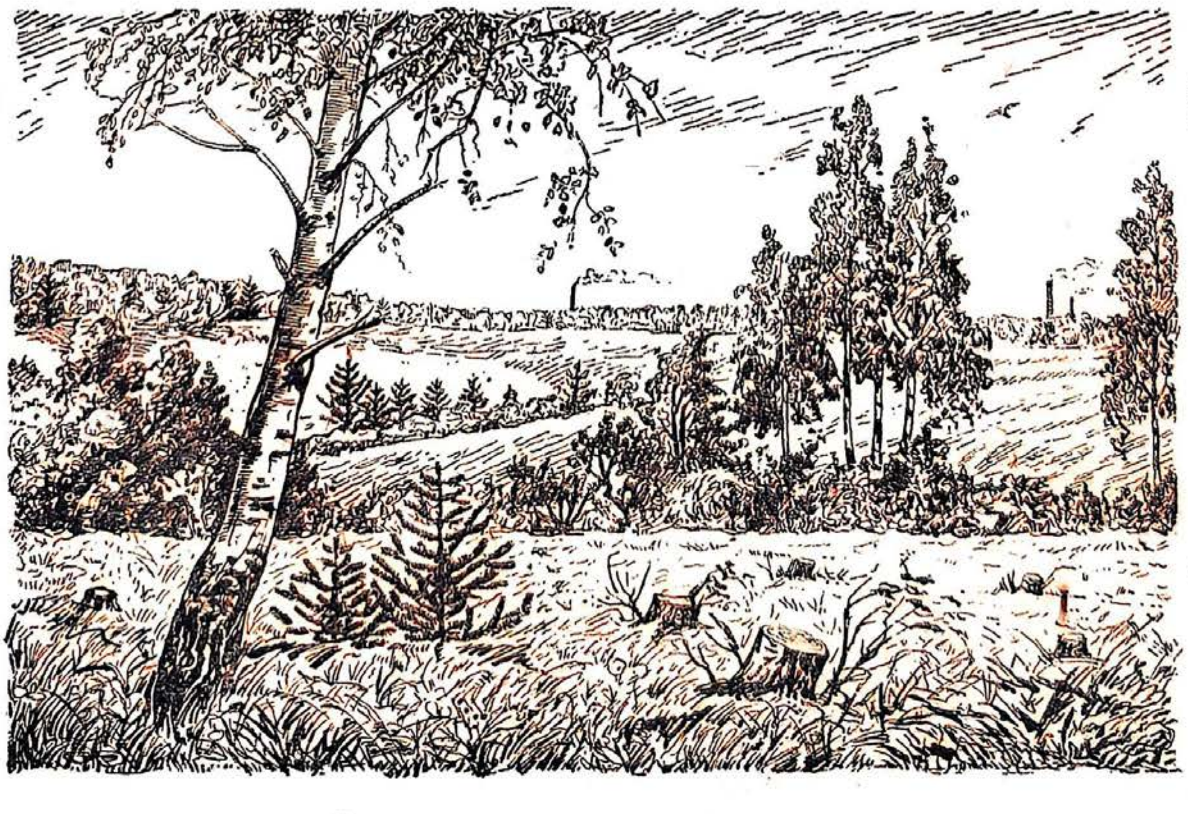

Στι ζόνι τον ανάμιχτον δαςον.

τόπι δέφτερο, τρίτο... Ινε τα κολχόζικα χοράφια, που τα ςπίρανε με λινάρι.

Κοντα ςτιν πόλι Καλίνιν απλόνετε τεράςτια έκταςι απο βάλτυς τίρφις. Καπνίζυνε ι τςιμινιέρες ςτα εργοςτάςια κε ςτις φάμπρικες τις πόλις Καλίνιν.

Το αεροπλάνο διαςχίζι τι φιδοτι γιαλιςτερι λυρίδα τυ Βόλγα κε ξανα απο κάτο φένοντε τα δάςι, μα τόρα φένοντε πιο ςπάνια, απ' ότι ςτο βορα. Τα δέντρα τόρα φένοντε φυντοτα, δε μιάζυνε ςα γυρυνότριχες. Ανάμεςα ςτα δάςι βρίςκοντε τόρα πιο πολα φιλοφόρα δέντρα.

Ιςτερα απο εκατο χιλιόμετρα το αεροπλάνο ϑάνε πια ςτι Μόςχα.

Σιχνα το ένα πίςο απο τ' άλο περνάνε χορια, νέι εργατικι ςινικιζμι, εργοςτάςια κε φάμπρικες.

Τα δάςι αρχίζυνε να αρεόνυνε πιο πολι. Μονάχα πύ κε πύ φένοντε άκοπα δάςι ςε μικρι έκταςι. Απ' αφτο μπορι να καταλάβι κανις, ότι εδο κάποτε ίτανε δάςι.

Ι φίςι ιποχόριςε μπροςτα ςτιν ανϑρόπινι ϑέλιςι, μπροςτα ςτιν ανικοδόμιςι.

Τέλος, νά κε ι Μόςχα... Γίρο-γίρο φένετε ολάκερο δάςος απο τςιμινιέρες κε μεγάλα πέτρινα ςπίτια.

Πός άλακςε ι γενικι όπςι τις ζόνις τον ανάμιχτον δαςον.

Στα παλια τα χρόνια ι ζόνι τον ανάμιχτον δαςον ίτανε ςκεπαςμένι με αδιάβατα κε πικνα δάςι.

Τα μέρι αφτα ίταν κατάλιλα για τυς αρχέυς ςινικιζμυς τον ανϑρόπον. Το δάςος τυς ιπεράςπιζε απο τις ξαφνικες επιϑέςις, πυ κάναν ι εχϑρι. Ι ποταμι, πυ τρέχαν εδο ςε διάφορες μεριες, ίτανε καλι δρόμι ςινκινονίας ανάμεςα ςτα αδιάβατα δάςι.

Ο άνϑροπος ίρϑε ςτο δάςος με τον μπαλτα ςτο χέρι. Εκοπςε τα δέντρα κε καϑάριςε τα λιβάδια, για να τα οργόςι κε να φτιάςι κατικίες.

Τα πικνα δάςι ςιγα-ςιγα λιγοςτέβανε κε αρεόνανε. Στον τόπο-τυς φένοντε χοράφια, λιβάδια κε χορια...

Περάςανε ολάκερι εόνες κε ι δυλια, πυ κάνανε πολες γενεες, έκανε τι ζόνι τον ανάμιχτον δαςον ολότελα αγνόριςτι.

Τα δάςι εξαφανίςτικαν ςε τεράςτιες εκτάςις· διατιρίϑικαν μονάχα ςε λίγα μέρι. Αποξιράνανε χιλιάδες εχτάρια βάλτυς.

Στα μέρι, πυ κόπςανε τα δάςι κε αποξιράνανε τυς βάλτυς, ξεφιτρόςανε χορια κε πόλις, εργοςτάςια κε φάμπρικες, κε ς' όλες τις μεριες απλόϑικαν ςιδερόδρομι.

Ιςτερα απ' τιν Οχτοβριανι ςοςιαλιςτικι επανάςταςι κςεδιπλόθικε πλατια ι οργάνοςι κολχοζιον κε ςοβχοζιον.

Κςεφιτρόςανε εργοςτάςια, πυ τα ονομάζυν γίγαντες.

Μέςα ςτα πράςινα μεγάλα νέα δάςι κε πάρκα, φτιάςτικαν νέες πόλις. Μεταςχιματιςτίκανε κε ςκεπαςτίκανε με πάρκα κε μπυλβάρτα ι παλιες πόλις.

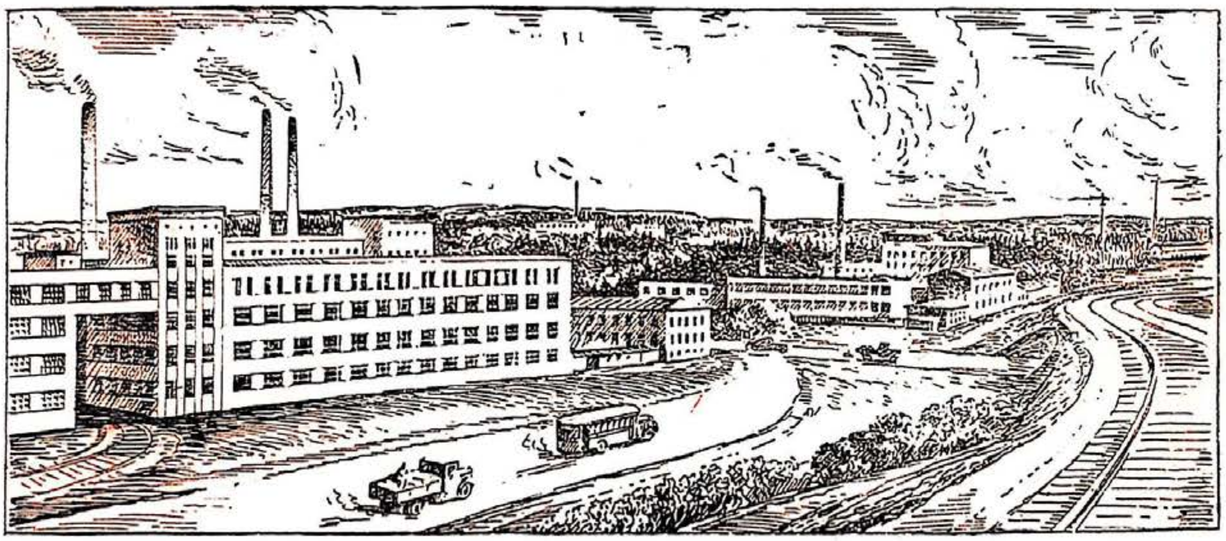

Φάμπρικες κε εργοςτάςια ςτι ζόνι τον ανάμιχτον δαςον.

Στο ανάμιχτο δάςος.

Κοντα ςτιν όχθι τυ ποταμυ κςεφίτροςε ένα χοριο.

Ολόγιρα ςτο χοριο φένοντε χοράφια κε πίςο απ' αφτο δάςος... Στις ζεςτες καλοκεριάτικες μέρες ςε τραβα ι πικνι πραςινάδα τυ δάςυς με τον ίςκιο κε τι δροςιά-τυ. Στις άκρες τυ δάςυς μεγαλόςανε νέες ςιμίδες. Ι αχτίδες τυ ίλιυ περνάνε ανάμεςα απ' τα κλαρια κε ςα ζοιρι λεκέδες κάθυντε πάνο ςτο πικνο κε παρδαλο χαλι, πυ ςχιματίζι το χόρτο. Πύ κε πύ φένοντε μαβιες καμπανύλες, κοκινίζι το γαρύφαλο, το τριφίλι. Κάπυ-κάπυ προβάλυν ανάμεςα απ' τα χόρτα ι ορεχτικες φράυλες.

Διγάκι παραμέςα το δάςος γίνετε πιο πικνο κε ι ςιμίδες ολοένα πιο λιγότερες. Λίγο-λίγο τις ςκεπάζυνε τα απςιλα ςκοτινα έλατα. Ανάμεςα ς' αφτα βρίςκοντε φιλίρες κε λέφκες. Εδο κε κι αςπρίζυνε τα μεγάλα λυλύδια τυ βίπυρνυ. Το χόρτο δεν ίνε πια τόςο πικνο κι ανάμεςα ς' αφτο δε βρίςκοντε πια πολα λυλύδια. Τα μύρα εδο ίνε λίγα. Βρίςκοντε όμος μανιτάρια. Σιχνα ακύετε ο χτίπος, πυ κάνι ο δριοκολάπτις με το ράμφος-τυ πάνο ςτον κορμο κάπιυ παλιυ έλατυ. Κάπυ-κάπυ περνα ςαν αςτραπι ανάμεςα απο τα κλαδια τον δέντρον ο κόκινος ςκίυρος. Κελαιδύνε τα πυλια τυ δάςυς.

Νά μια μεγάλι έκταςι κομένυ δάςυς.

Σιρες-ςιρες ςτέχοντε τα ςχιζμένα χςίλα, χι ανάμεςα ς' αφτα, μέςα ςτα χόρτα χςεπροβάλυνε φρέςχα χύτςυρα. Αχόμα το χιμόνα χόπςανε εδο τα δέντρα χε το μέρος αφτο ςχεπάςτιχε πια με πςιλο χιμόδιχο χορτάρι χι ολόγιρα ςτα χύτςυρα μεγαλόςανε βατόμυρα.

Πίςο απ' αφτι τιν ανιχτι έχτασι φένετε χςανα δάςος, μα το δάςος αφτο ίνε βαλτόδιχο. Το χαλοχέρι ίνε αδίνατο να περάςι χανις απο δο.

Ι φίςι τις ζόνις τον ανάμιχτον δαςον.

Ι επιφάνια τις ζόνις τον ανάμιχτον δαςον, όπος φένετε χε ςτο χάρτι, ίνε χαμιλι πεδιάδα. Στι μέςι, απο το βορα ςτο νότο, περνάι το **Μεςεο-Ροςιχο** ιπςίπεδο.

Ι επιφάνια τις πεδιάδας δεν ίνε ολότελα ίςια, ίνε λοφόδιχι.

Ποταμι. Στο χάρτι φένετε, ότι ι ποταμι, πυ διαςχίζυνε τι ζόνι τον ανάμιχτον δάςον, πιγάζυν απ' το Μεςεο-Ροςιχο ιπςίπεδο, τρέχυνε ςε διάφορες μεριες χε χίνοντε ςε τρις θάλαςες: ςτι Βαλτιχι, ςτι Μάβρι χε ςτιν Καςπία.

Βρέςτε ςτο χάρτι τυς ποταμυς: Βόλγα, Ντον, Ντνεπρ, Διτιχο Ντβίνα. Παραχολυθίςτε το ρέβμα-τυς απο τις πιγες ός τις εχβολες.

Το χλίμα τις ζόνις τον ανάμιχτον δαςον ίνε πιο ζεςτο απ' το χλίμα τις ταιγας. Ι άνεμι, πυ φιςυν απ' τι δίςι, απο το θερμο Ατλαντιχο οχεανο, ζεςτένυνε χε μαλαχόνυνε τις χιμονιάτιχες παγονιες. Ο χιμόνας εδο βαςτα πάνο-χάτο 5 μίνες, μα ίνε πολι πιο μαλαχος, απ' ότι ςτιν ταιγα. Το χαλοχέρι εδο βαςτα πιο πολι χε ίνε πιο ζεςτο, απ' ότι ςτιν ταιγα. Σιχνα βρέχι. Τις βροχες τις φέρνυνε ι άνεμι, πυ φιςύνε απ' τον Ατλαντιχο οχεανο.

Τα εδάφι εδο ίνε ιποςταχτύχα, όπος χε ςτιν ταιγα. Οςτόςο **εδο ίνε πιο έφορα.**

Ι φιτία χε ο ζοιχος χόζμος. Χάρις ςτο μαλαχο χλίμα εδο φιτρόνυνε διάφορες φιλοφόρες ράτςες δέντρον: ς ι μ ί δ α, β ε λ α ν ι δ ι α, χ λ ί θ ρ α, ς φ ε ν τ ά μ ν ι χε φ λ α μ ό ρ ι. Τα φιλοφόρα χε βελονόφιλα δέντρα φιτρόνυνε ανάχατα. Ι τιρφόβαλτι απλόνοντε ςε μεγάλες εχτάςις.

Στα πολι παλια χρόνια εδο ίταν αδιάβατα παρθένα δάςι. Σίμερα ςχεδον όλα ίνε χομένα. Μεγάλες εχτάςις δάςι μίνανε μονάχα ςτο πιο διτιχο μέρος τις ζόνις, ςτο Πολέςιε.

Στα μέρι, όπυ διατιρίθιχαν τα δάςι, ζύνε τα ίδια θερια χε πυλια τυ δάςυς, πυ ζύνε χε ςτιν ταιγα.

Πός αναπτίςετε ι βιομιχανία ςτι ζόνι τον ανάμιχτον δαςον.

Κιτάχςτε ςτο χάρτι: διο μεγάλες βιομιχανικες περιφέριες ςιμιόνοντε ςτι ζόνι τον ανάμιχτον δαςον. Ι μια βρίςκετε κοντα ςτο Λενινγραντ κε ι άλι ανάμεςα ςτις πολιτίες: Μόςχα, Καλίνιν, Ιβάνοβο κε Γόρκι.

Σ' αφτες τις περιφέριες ιπίρχαν κε πριν ακόμα πολα εργοςτάςια κε φάμπρικες. Οςτόςο πιο πολι αναπτίχτικε ς' αφτες ι βιομιχανία ςτον κερο τις ςοβιετικις εκςυςίας.

Αναδιοργανόθικε εκ νέυ ι βιομιχανία τις Μόςχας κε τυ Λενινγραντ. Εδο φτιάςτικαν κε αναδιοργανόθικαν πολα μεγάλα εργοςτάςια.

Σ' αφτα τα εργοςτάςια για πρότι φορα αρχίςανε να ετιμάζυνε διάφορες πολίπλοκες μιχανες για τον εκςοπλιζμο τον εργοςταςίον κε τον ιλεχτροςταθμον, πυ φτιάνοντε ςτα διάφορα μέρι τις ΕΣΣΔ.

Φτιάςτικε το μεγάλο εργοςτάςιο αφτοκινίτον ςτιν πόλι Γόρκι. Μεγαλόςανε κε αναδιοργανόθικαν τα ιφαντυργία, πυ ιπίρχανε ςτι Μόςχα, κοντα ςτι Μόςχα, ςτο Καλίνιν κε ςτο Ιβάνοβο.

Στι ζόνι τον ανάμιχτον δαςον ι βιομιχανία αναπτίςετε πολι γρήγορα. Για να δυλέβυνε αδιάκοπα τα πολιάριθμα εργοςτάςια κε ι φάμπρικες, χριάζετε πολι κάφςιμι ίλι.

Αρχιςε ι εκςόρικςι τις τίρφις, πυ εόνες κίτονταν εδο αχριςιμοπίιτι ανάμεςα ςε τεράςτιυς αδιάβατυς βάλτυς. Για να χριςιμοπιιθι με μεγαλίτερι οφέλια ι τίρφι, αρχίςανε να φτιάνυνε ιλεχτροςταθμυς κοντα ςτυς τιρφόβαλτυς. Φτιάςτικαν κε δυλέβυνε πια με τίρφι διο μεγάλι ιλεχτροςταθμι: ο ιλεχτροςταθμος τις Σατύρας ονόματι τυ Λένιν, 135 **χμ** ανατολικα απ' τι Μόςχα κε ο ιλεχτροςταθμος «Κράςνι Οχτιαμπρ» κοντα ςτο Λενινγραντ.

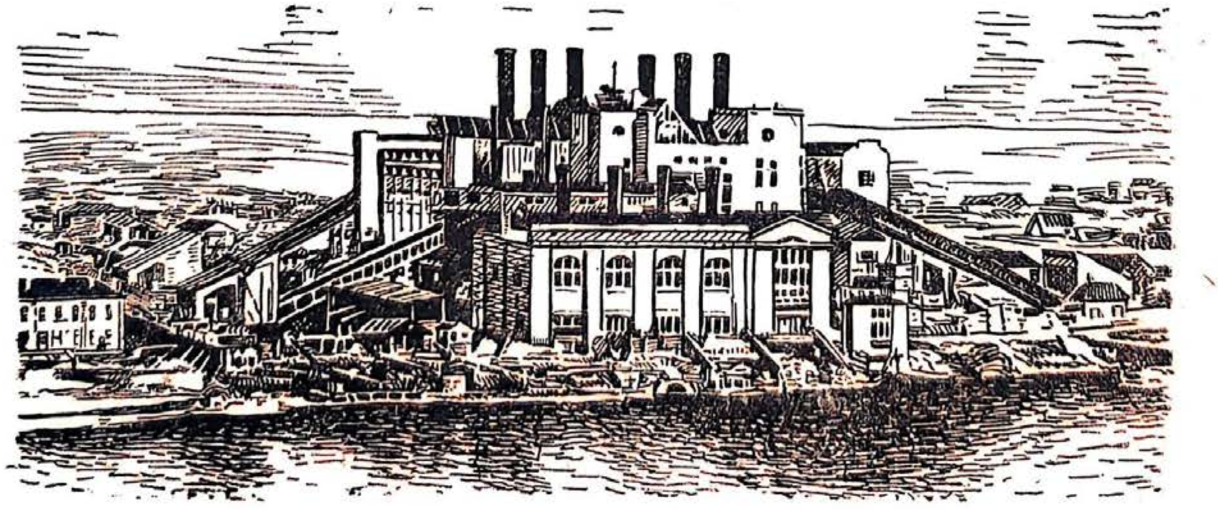

Ο ιλεχτροςταθμος „Κράςνι Οκτιαμπρ".

Ι λενινικι Σατύρα.

Βρέςτε ςτο φιςικο χάρτι τον ιλεχτροςταθμο τις Σατύρας.

Στο μέρος, όπυ βρίςκετε τόρα ο ιλεχτροςταθμος τις Σατύρας, απο τα παλια χρόνια ιπίρχαν αδιάβατι βάλτι ςκεπαζμένι με βρία.

Σε έκταςι πολον χιλιάδον εκταρίον απλόνονταν απέραντος βάλτος, με μικρα κε αροςτιάρικα δέντρα.

Πύ κε πύ πάνο ςτα μικρα νιςια, πυ βρίςκονταν ανάμεςα ςτυς βάλτυς, βρίκανε καταφίγιο κάτι φτοχα χοριυδάκια.

Ι βάλτι φέρνανε ςτυς χορικυς τι φτόχια κε τις αρόςτιες. Κι οςτόςο ι βάλτι αφτι ίχανε μέςα-τυς μεγάλο πλύτο — τεράςτια αποθέματα απο τίρφι.

Ιρθε ο Οχτόβρις τυ 1917. Ι εργάτες πίρανε ςτα χέρια-τυς τιν εξυςία. Αρχιςε εματιρος αγόνας ενάντια ςτυς άςπρυς. Ι ςτρατιγι πίραν ςτα χέρια-τυς τα μέρι, όπυ έβγενε κάρβυνο κε νάφθα. Ι βιομιχανικι περιφέρια τις Μόςχας έμινε χορις κάφςιμι ίλι.

Εζβιναν ι φοτιες ςτα εργοςτάςια. Ι κατικίες μίνανε χορις κάφςιμι ίλι. Ι ιλεχτρικες λάμπες φένκανε θαμπα.

Επρεπε με κάθε τρόπο να βρεθι κάφςιμι ίλι.

Θιμιθίκανε τότε τυς βάλτυς τις Σατύρας.

Ο Β. Ι. Λένιν έδοςε διαταγι ν' αρχίςι αμέςος ι δυλια για τιν επεξεργαςία τις τίρφις. Ι δυλια άρχιςε πια να βράζι. Ι εργάτες ςκάφτανε χαντάκια για να βγι το νερο, πυ βρίςκονταν μέςα ςτυς βάλτυς, κι άρχιςαν να κόβυν τιν τίρφι.

Ετςι ι τίρφι με το ςιδερόδρομο ςτέλνονταν ςτι Μόςχα κε ςε άλα βιομιχανικα κέντρα.

Αρχιςαν να βγάζυν ολοένα κε πιο πολι τίρφι ςτι Σατύρα. Μα δε ςίφερνε να τιν κυβαλίςυν με το ςιδερόδρομο· χριαζόντανε πολα βαγόνια.

Τότε ςκεφτίκανε να φτιάςυνε ςτο βάλτο μεγάλο ιλεχτρικο ςταθμο κε να ςτέλνυνε με τα ςίρματα το ρέβμα εκι, πυ χριαζότανε.

Περάςανε αρκετα χρόνια. Κε νά ςτυς ςατύρικυς βάλτυς κςεφίτροςε ο πιο μεγάλος ιλεχτροςταθμος ςτον κόζμο, πυ δυλέβι με τίρφι.

Παραπάνο απο δεκαπέντε χρόνια δυλέβι ο ιλεχτροςταθμος τις Σατύρας. Στις φοτιές-τυ κέετε ι ςατύρικι τίρφι. Ι ατμοκίνιτες μιχανες βάζυνε ςε κίνιςι τις τυρπίνες. Δυλέβυνε ι ιλεχτρικες μιχανες κε τρέχι το ρέβμα απ' τα ςίρματα ςε διάφορες μεριες, ςε δεκάδες κε εκατοντάδες χιλιόμετρα.

Αγροτικι ικονομία.

Στι ζόνι τον ανάμιχτον δαςον αχόμα απ' τα πιο παλια χρόνια καταγίνοντε με τιν αγροτικι ιχονομία.

Τα εδάφι ς' αφτι τι ζόνι ίνε λίγο πιο έφορα, απ' ότι ςτιν ταιγα.

Το χλίμα ίνε πιο μαλαχο κε πιο κατάλιλο για τι γεοργία.

Απο τα παλια χρόνια καλιεργύςαν εδο χ ρ ι θ ά ρ ι, β ρ ό μ ι, ς ί χ α λ ι, λ ι ν ά ρ ι, κ α ν ά β ι, π α τ ά τ α κε άλα λαχανικα. Τελεφτέα ςε πολα μέρι άρχιςαν να ςπέρνυνε ςιτάρι.

Οςτόςο ι αγροτικι ιχονομία ςτι ζόνι τον ανάμιχτον δαςον δε μπορύςε ποτε να θρέπςι με τα προιόντα-τις ακόμα κε τυς ίδιυς τυς αγρότες. Το χόμα ίχε ανάνκι απο καλι καλιέργια κε λίπαζμα κε ι χορικι, πυ ίταν καταςτραμένι απ' τιν τςαρικι κιβέρνιςι κε τυς τςιφλικάδες, δε μπορύςανε να καλιεργίςυνε το χόμα, όπος έπρεπε, κε να το λιπένυνε καλα. Πολι δεν ίχανε ζόα, δεν ίχανε τις ανανκέες μιχανες κε τα εργαλία, πυ χριάζονταν για τι γεοργία. Κοντα ς' όλ' αφτα ι χορικι βριςκόντανε πάντα ιποδυλεμένι ςτυς κυλάκυς κε ςτυς τςιφλικάδες.

Τα βιομιχανικα κέντρα, πυ αναπτίςοντε, χριάζοντε ολοένα κε πιο πολα τρόφιμα κε ι αγροτικι ικονομία τα προιόντα αφτα μπορι να τα δόςι.

Στι ζόνι τον ανάμιχτον δαςον ι αγροτικι ιχονομία αναδιοργανόνετε γρίγορα κε ριζικα. Γίνετε μεγάλος αγόνας για τιν εδρέοςι τον κολχοζιον, αγόνας ενάντια ςτα απομινάρια τις κυλακιας.

Οργανόνοντε ςοβχόζια κε μιχανοτρακτορικι ςταθμι. Γίρο απ' τυς μεγάλυς βιομιχανικυς ςινικιζμυς ςχιματίζοντε νικοχιρια γάλατος κε καλιεργύντε λαχανόκιπι.

Ι κάτικι τις ζόνις τον ανάμιχτον δαςον.

Στι ζόνι τον ανάμιχτον δαςον ζύνε κιρίος μ π ε λ ο ρ ύ ς ι κε ρ ό ς ι.

Εδο βρίςκετε ι **Μπελορύςικι Σοβιετικι Σοςιαλιςτικι Δημοκρατία.** (Μπ ΣΣΔ).

Βρέςτε ςτο χάρτι τι Μπ ΣΣΔ.

Στον κερο τυ τςάρυ ι εργαζόμενι μπελορύςι ζύςαν πολι φτοχικα. Τα μπελορύςικα χορια ίτανε ςκορπιζμένα αρια-αρία ανάμεςα ςτυς βάλτυς κε τα δάςι.

Ι γέες δίνανε μικρι ςοδια, γιατι δεν ίταν έφορες. Ι βιομιχανία εδο

ίτανε αναπτιγμέτι πολι λίγο. Ι κάτιχι ίταν καθιςτεριμένι κε αγράματι. Στα ςχολια, πυ ίταν πολι λίγα, τα μαθίματα γινόντανε μονάχα ςτι ρύςιχι γλόςα.

Ιςτερα απ' τιν Οχτοβριανι ςοςιαλιςτιχι επανάςταςι ι ζοι τον εργαζομένον μπελορύςον χαλιτέρεπςε πολι.

Για τον αγόνα ενάντια ςτυς αδιάβατυς βάλτυς, πυ ίταν ι χιριότερι μάςτιγα τις αγροτιχις ιχονομίας, ςτι Μπελορύςια δόθιχε μεγάλι προςοχι. Αποχςιράνανε μεγάλες εχτάςις απο βάλτυς κε ςτον τόπο-τυς απλοθίκανε νέα χοράφια κε βοςχοτόπια.

Στυς τιρφόβαλτυς, πυ αποχςεράνανε, χςεφίτροςαν ιλεχτροςταθμι, πυ δίνυν ιλεχτριχο ρέβμα ςτιν αγροτιχι ιχονομία κε ςτι βιομιχανία. Ι αγροτιχι ιχονομία άρχιςε πια να δυλέβι χανονιχα.

Φτιάςτιχαν πολα εργοςτάςια για τιν επεχςεργαςία τις χςιλίας.

Με γρίγορα τέμπα αναπτίςετε κε ι μορφοτιχι ζοι ςτι Μπελορύςια. Εχι ιςαχθι ι γενιχι εχπέδεφςι. Βγένυνε πολες εφιμερίδες κε περιοδιχα ςτι μπελορύςιχι γλόςα. Οργανόθιχαν δεχάδες ανότερα εχπεδεφτιχα ιδρίματα κε επιςτιμονιχο-εχςερεβνιτιχα ινςτιτύτα.

Δρόμι ςινκινονίας.

Κιτάχτε ςτο χάρτι τι ζόνι τον ανάμιχτον δαςον. Απ' όλες τις μεριες απλόνοντε πάνο ς' αφτι τι ζόνι ςιδεροδρομιχες γραμες, πυ πάνε ςτι Μόςχα. Εντεχα ςιδεροδρομιχες γραμες κατεβένυνε ςτι Μόςχα κε ςχιματίζυνε το μοςχοβίτιχο κέντρο ςιδεροδρομιχις διαχλάδοςις. Ι ςιδερόδρομι αφτι ενόνυνε τι Μόςχα κε μέςον αφτις ενόνυνε κε τα χοντινα βιομιχανιχα κέντρα με τις απόμαχρές περιφέριες τις Σοβιετιχις Ενοςις.

Εχατομίρια τόνι λογις-λογιον εμπορέβματα, πυ παράγοντε ςτα βιομιχανιχα κέντρα τις ζόνις τον ανάμιχτον δαςον, πάνε απ' αφτυς τυς δρόμυς ςτις διάφορες γονίες τις Σοβιετιχις Ενοςις. Απ' αφτυς τυς δρόμυς πάνε ςε αντίθετι διέφθινςι λογις-λογιον πρότες ίλες κε χάφςιμι ίλι.

Παραχολυθίςτε ςτο χάρτι κε πέςτε, πύ μπορύνε να μεταφερθυν εμπορέβματα απο τι Μόςχα με το ςιδιρόδρομο.

Οςτόςο μονάχα ι ςιδιρόδρομι δε φτάνυνε. Ι πιο φτινι δρόμι ίνε ι ποταμίςιι κε θαλάςιι δρόμι.

Κιτάχτε ςτο χάρτι τις ΕΣΣΔ. Απ' τι ζόνι τον ανάμιχτον δαςον πιγάζι ο πιο μεγάλος ποταμος τις Εβρόπις ο **Βόλγας.** Ο ποταμος αφτος ςχιματίζι μαχρι ιδάτινο δρόμο. Το μάχρος-τυ ίνε παραπάνο απο $3^1/_2$ χιλ. χιλιόμετρα.

Στιν αριςτερι όχθι τυ Βόλγα εκβάλυν μεγάλι ποταμι, πυ διαςχίζυνε πικνα δάςι. Στιν δεκςια όχθι εκβάλι ο ποταμος **Οκας** με τον παραπόταμό-τυ **Μόςχα.** Κοντα ςτον ποταμο Μόςχα βρίςκετε ι πόλι Μόςχα.

Ο Βόλγας διαςχίζι ςχεδον όλι τι ζόνι τον ανάμιχτον δαςον, περνα κοντα απ' τις πόλις: Καλίνιν, Γόρκι, Καζαν κε κυβαλα τα νερά-τυ ανάμεςα απ' τι ςτέπα ςτιν Καςπία θάλαςα.

Μα ι Μόςχα, πυ ίνε το πιο μεγάλο βιομιχανικο κέντρο τις ζόνις τον ανάμιχτον δαςον, πυ ίνε προτέβυςα όλις τις Σοβιετικις Ενοςις, βρίςκετε παράμερα απο το μεγάλο ιδάτινο δρόμο. Τα μεγάλα βαπόρια τυ Βόλγα δε μπορύνε να φτάςυνε ίςαμε τι Μόςχα, γιατι τα νερα τυ ποταμυ Μόςχα ίνε λίγα.

Κε όμος ι απόςταςι ανάμεςα ςτον ποταμο Βόλγα κε Μόςχα ίνε πολι μικρι.

Βρέςτε ςτο χάρτι το μέρος, όπυ ο Βόλγας πλιςιάζι πιο πολι τον ποταμο Μόςχα.

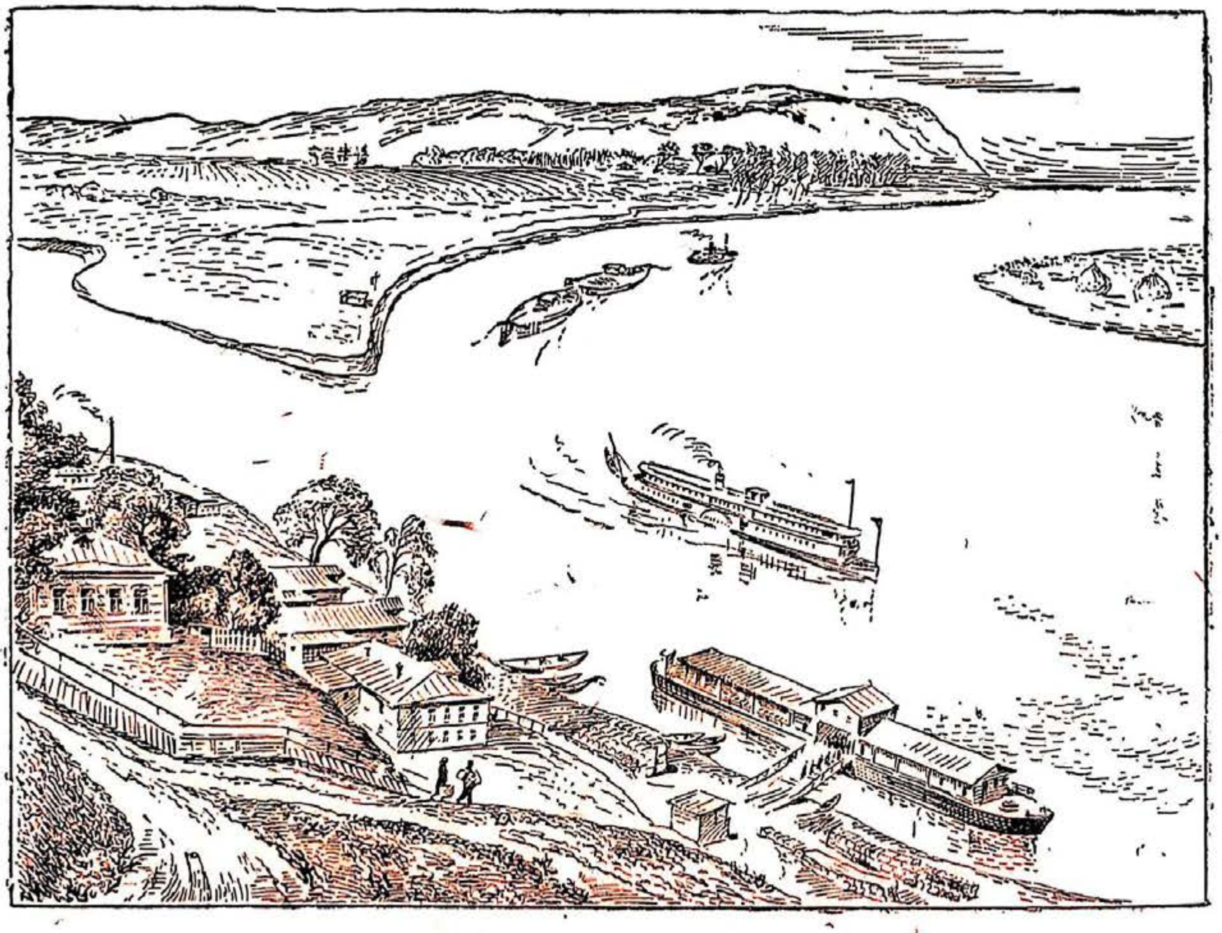

Ο ποταμος Βόλγας.

Ι ςοβιετικι κιβέρνιςι αποφάςιςε να φέρι τον ιδάτινο δρόμο ός τι Μόςχα, για να κάνι τον ποταμο Μόςχα πλοτο.

Κε νά, αρχίσανε να ανίγυνε χανάλι ανάμεσα στο Βόλγα κε Μόσχα.

Αμα θ' ανίχσυνε το χανάλι, θα τρέχσι το νερο τυ Βόλγα στον ποταμο Μόσχα κ' έτσι θα γίνι πολίνερος.

Τότε απ' τιν χόχινι προτέβυσα θα πάνε πλατιι ιδάτινι δρόμι στα διάφορα μέρι τις απέραντις χόρας-μας, στιν Κασπία θάλασα, στι Βαλτικι κε στι Λεφχι.

Θα σφιρίζυνε στι διόριγα μεγάλα βαπόρια. Θα φέρυνε στι Μόσχα εκατομίρια τόνυς φορτία: πσομι, αλάτι, πσάρια κε νάφθα, πέτρες κε χσίλα.

Κι απο τι Μόσχα θα πάρυνε άλα φορτία: μιχανες, διάφορα ιφάζματα κε βιβλία για όλυς τυς λαυς τι Ενοσις.

Παραχολυθίστε πάνο στο χάρτι (σελ. 132) τον ιδάτινο δρόμο απο τι Μόσχα στιν Κασπία, στιν Βαλτικι κε τι Λεφχι θάλασα.

ΑΣΚΙΣΙΣ. Σιμιόστε στο σχιματικο χάρτι τι ζόνι τον ανάμιχτον δασον.
Σιμιόστε τις ακόλυθες πόλις: Λενινγραντ, Καζαν, Κίεβο, Μόσχα, Γόρχι, Καλίνιν, Ιβάνοβο.

Σιμιόστε απο πύ θα περάσι ι ιδιόριγα Μόσχα-Βόλγα.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΚΣΟ ΑΠ' ΤΟ ΜΑΘΙΜΑ. Σχιματίστε άλμπυμ με θέμα: „Ι ζόνι τον ανάμιχτον δασον".

4. Ι ΖΟΝΙ ΤΙΣ ΔΑΣΟΣΤΕΠΑΣ ΚΕ ΤΟΝ ΜΑΒΡΟΧΟΜΑΤΟΝ ΣΤΕΠΟΝ.

Νοτιότερα απ' τα δάσι απλόνοντε ι μαβροχόματες στέπες σε έχτασι πολον χιλιάδον χιλιόμετρον.

Ι στέπες αφτες αρχίζυνε χοντα στα διτιχα σίνορα τις ΕΣΣΔ, περνύνε απο όλο το Εβροπαιχο μέρος τις Ενοσις κε προχορύνε βαθια μέσα στιν Ασία.

Ιστερα απ' τα δάσι ι στέπες δεν αρχίζυνε μονομιας. Στιν αρχι ανάμεσα στα δάσι φένοντε ανιχτες εχτάσις, τα δάσι αρχίζυνε να γίνοντε δ α σ ό σ τ ε π ε ς.

Πιό νότια ι ανιχτες εχτάσις γίνοντε περισότερες κε τα δάσι λιγότερα.

Τέλος τα δάσι εχσαφανίζοντε ολότελα κε στι θέσι-τυς παρυσιάζετε απέραντι σ τ έ π α.

Ι μαβροχόματες στέπες τυ Εβροπαιχυ μέρυς τις ΕΣΣΔ φτάνυνε ός τι Μάβρι κε Αζοφιχι θάλασα.

Βρέστε στο χάρτι τι ζόνι τις δασόστεπας κε τον μαβροχόματον στεπον.

Δαςόςτεπα.

Απο τι ζόνι τον δαςον ςτις μαβροχόματες ςτέπες.

Διαβάζοντας τιν περιγραφι, παρακολυθίςτε το χάρτι τον ζονον τις φίςις.

Κςεχινίςαμε απο τι Μόςχα για το Ροςτοβ.

Αφίςαμε πια πίςο τι Μόςχα με τις εργοςταςιαχες τςιμινιέρες-τις κε τις χιλιάδες πέτρινα χτίρια.

Κοντα απ' τα παράθιρα περνύνε γοργα-γοργα τα δάςι, τα χοράφια κε τα λιβάδια.

Κάπυ-κάπυ το δάςος πλιςιάζι κοντα ςτι ςιδεροδρομικι γραμι.

Περνάνε ςαν αςτραπι τα έλατα, ι αςπρόκορμες ςιμίδες, τα κοκινόκορμα πέφκα, ι λέφκες, ι πικιλόμορφι θάμνι κε τα λυλύδια ςτις άκρες τυ δάςυς.

Κάποτε εδο ίταν μεγάλα δάςι. Τόρα όμος ςχεδον τάχυμε κόψι.

Οςο πιο μακρια προχοράμε ςτο νότο, τόςο λιγότερα ίνε τα δάςι.

Περνάμε τον ποταμο Οκα. Εδο το μέρος γίνετε πολι πιο ανιχτο.

Κοντα ςτο Βορόνεζ τα δάςι εκςαφανίζοντε ολότελα.

Γίρο, όςο βλέπι το μάτι, βρίςκοντε απέραντες ανιχτες εκτάςις. Μονάχα κάπυ-κάπυ κοντα ςτα ποτάμια βρίςκοντε ςτριμογμένα μικρα δάςι. Σ' όλες τις πλεβρες απλόνετε ςα μια απέραντι θάλαςα το ςιτάρι, πυ κιματίζι.

Κάπυ-κάπυ ςα φοτινι χριςι λεκέδες κςεχορίζυν τ' ανθιζμένα ιλιοτρόπια ςτα χοράφια, αςτράφτυνε ι μπαχτςέδες με τα όριμα καρπύζια.

Κε γίρο απ' αφτα φένετε κςανα ι ίςια, πύ κε πύ λοφόδικι έκταςι, πΰνε ςπαρμένι με ςιτιρα.

Ος το Ροςτοβ το τρένο περνάι ανάμεςα απο τα ςιτιρα, πυ μιάζυν ςα θάλαςα. Φένετε κάπιο εργοςτάςιο, το ελεβάτορ, ι ςινικιζμι... Κε κςανα όλα πινίγοντε μέςα ςτα ατέλιοτα χοράφια πΰνε ςπαρμένα με ςιτιρα. Σε μερικα μέρι άρχιςε πια το μάζεμα τις ςοδιας.

Τόρα ςχεδον όλες ι μαβροχόματες ςτέπες οργόθικαν κε μετατράπικαν άλες ςε χοράφια, άλες ςε περιβόλια κε άλες ςε λαχανόκιπυς.

Εδο κε διακόςια χρόνια ι ςτέπες αφτες ίχανε διαφορετικι όπςι. Τότε δεν ιπίρχαν ύτε χοράφια ςιταριυ, ύτε μπαχτςέδες, ύτε χοράφια ιλιοτρόπιυ, ύτε ακόμα κε χορια. Στις τεράςτιες εκτάςις απλόνονταν ςτέπες, πυ δεν τις άνκιχςε ποτες το χέρι τυ ανθρόπυ.

Τόρα ι χέρςα ςτέπα διατιρίθικε μονάχα ςε λίγα μέρι.

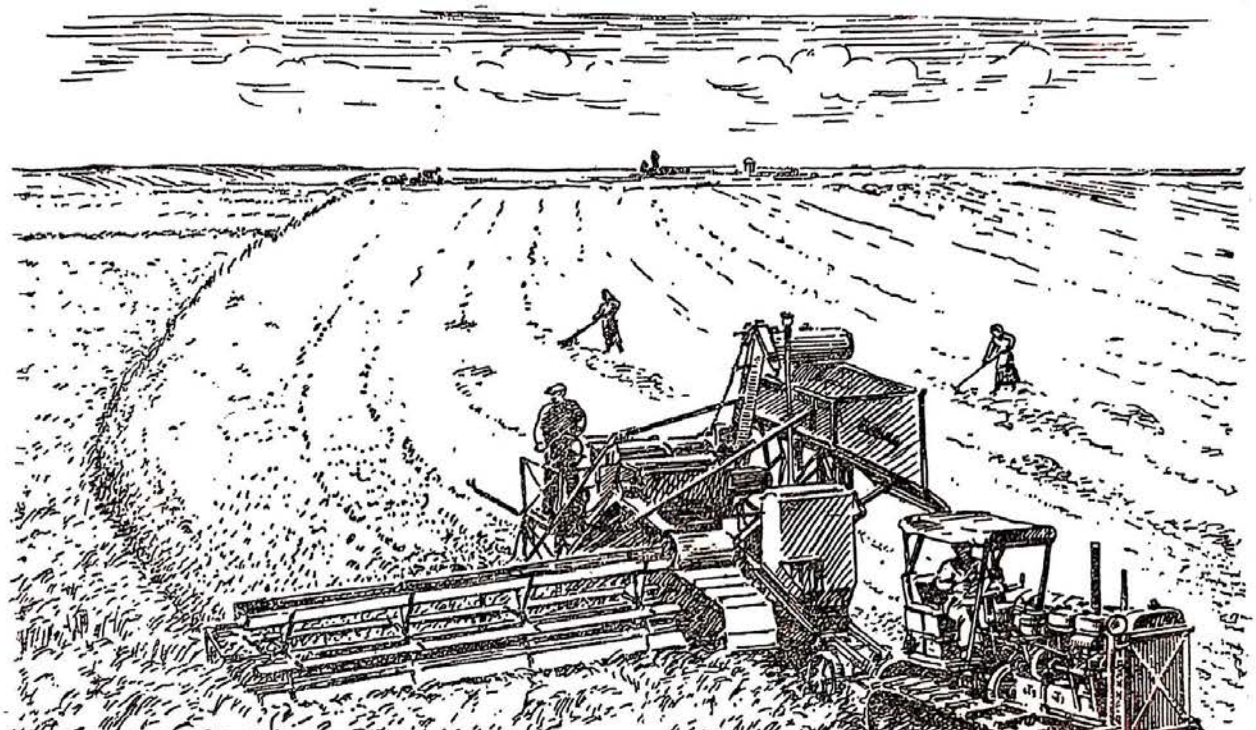

Το ςόδιαζμα τον ςιτιρον ςτι ςτέπα με κομπάιν.

Ι φίςι τον μαβροχόματον ςτεπον.

Σίνθεςι τις επιφάνιας. Κιτάχτε ςτο φιςικο χάρτι: το μεγαλίτερο μέρος τις έκταςις, πυ πιάνυν ι μαβροχόματες ςτέπες ίνε βαμένο με πράςινο χρόμα. Ι μαβροχόματες ςτέπες, ίνε απλομένες, ςε χαμιλι-πεδιάδα.

Σε μεριχα μέρι, π. χ., στα διτιχα σίνορα, στιν ανατολι χοντα στον ποταμο Βόλγα χε στα Υράλια το πράσινο χρόμα γίνετε χιτρινοπο. Σ' αφτα τα μέρι ι επιφάνια τον στεπον ιπσόνετε.

Ο χιτρινοπος αφτος λεχες βρίσχετε αχόμα χε βοριο-ανατολιχα απ' τιν Αζοφιχι θάλασα. Εδο βρίσχετε το πιο πσιλο μέρος τυ διτιχυ τμίματος τον μαβροχόματον στεπον, ι **οροσιρα τυ Ντονέτσχι χριαζ.** Εδο βρίσχετε το γνοστο σ' όλο τον χόζμο **Ντονμπας.**

Τι μαβροχόματι πεδιάδα τις στέπας τι διασχίζυνε σε διάφορες μεριές χαράδρες. Αφτο όμος δε φένετε στο γεογραφιχο χάρτι, γιατι αφτος ίνε σχιματιζμένος με μιχρι χλίμαχα.

Ποταμι. Στο διτιχο μέρος τις πεδιάδας τις στέπας τρέχυνε, σχιματίζοντας θαβμάσιυς ελιγμυς, ι μεγάλι ποταμι: ό **Ντνεστρ,** ο **Ντνεπρ,** ο **Ντον** με τον παραπόταμό-τυ **Ντονετς,** ο **Κυμπαν,** ο **Βόλγας** χε ο **Υράλις.** Ι πεδιάδα τις στέπας ίνε γερμένι προς τις νότιες θάλασες, γι' αφτο χι όλι αφτι ι ποταμι τρέχυνε σ' αφτες τις θάλασες.

Ανατολιχα απ' τον Υράλι στις στέπες ίνε λίγι ποταμι. Σχεδον όλι αφτι χίνοντε στον Οβι.

Βρέστε στο χάρτι τυς ποταμυς, πυ αναφέραμε παραπάνο. Μάθετε, απο πυ πιγάζυνε χε σε πιές θάλασες χίνετε ο χαθένας-τυς.

Κλίμα. Ι μαβροχόματες στέπες βρίσχοντε στο νότιο μέρος τις ΕΣΣΔ. Εδο χάνι πιο πολι ζέστι απ' ότι σε πολα άλα μέρι τις Ενοσις. Το χαλοχέρι στις μαβροχόματες στέπες ίνε πολι ζεστο χε βαστα πολι: 4—5 μίνες. Αρχίζι απο το Μάι. Ο αέρας το χαλοχέρι ίνε χσερος. Βροχες πέφτυνε πολι σπάνια. Κάποτε φισα *λίβας*, διλαδι, ζεστος χσερος άνεμος. Ο λίβας αφτος έρχετε απο το Τυρανιχο βαθίπεδο.

Ιστερα απο μιχρο χινόπορο αρχίζι ο χιμόνας. Ο χιμόνας εδο δε βαστα πολι, ίνε πολι πιο μαλαχος απ' ότι στι δασιχι ζόνι, μα ι παγονιες χάποτε φτάνυνε ός 20°. Σιχνα φισάνε άγρια ι πσιχρι βοριοανατολιχι άνεμι χε ι χιονοθίελες, πυ σχεπάζυνε τα χορια, τυς δρόμυς χε σταματύνε τα τρένα.

Ι άνιχσι έρχετε νορις χε περνάι γρίγορα. Ιστερα απο το χιμόνα, πυ χάνι πολι χιόνι, τιν άνιχσι ιπάρχι μεγάλι ιγρασία στο χόμα χε στον αέρα. Ο ίλιος ζεστένι το χόμα χε τον αέρα. Μέσα σε πολι σίντομο χερο χσιπνα όλι ι φίσι.

Οσο πιο μαχρια πάι χανις στιν ανατολι, τόσο πιο πολι απομαχρίνοντε απο τις θάλασες ι μαβροχόματες στέπες. Ι άνεμι φέρνυνε ολοένα χε πιο λίγι ιγρασία. Το χλίμα γίνετε ολοένα χε πιο χσερο. Ι διαφορα ανάμεσα στο χιμόνα χε το χαλοχέρι γίνετε πιο χτιπιτι.

Οφιτιχος χε ζοιχος χόζμος στι χέρσα στέπα. Ι άνιχσι ίνε ι πιο χαλι εποχι στι στέπα.

Ιςτερα απ' τυς παγερυς χιμονιάτικυς άνεμυς κε τις θίελες αρχίζι το Μάρτι ζεςτος κερος. Το χιόνι λιόνι γρίγορα κε ι γεμάτι απο ιγραςία γι ςκεπάζετε απο πολίτιμο παρδαλο χαλι, απο χόρτα, πυ ανθίζυνε. Πρότες ανθίζυνε ι αμαριλίδες κε ι λαλέδες. Τον περαζμένο χρόνο αφτα μαζέπςανε θρεφτικες υςίες στυς βολβύς-τυς. Κατόπι αναφένοντε διάφορα χόρτα.

Το μαλακο χορταρένιο χαλι ίνε γιομάτο απο τζιτζίκια, ςκαθάρια κε άλα έντομα. Δεν ανανκάζοντε να τρέχςυνε για να βρύνε τροφι. Αφτι βρίςκετε μπόλικι γίρο-τυς. Ινε τα φιτα τις ςτέπας.

Σιχνα ςιναντα κανις αρυρέυς, αρκτόμιδες κε άλα τροχτικα. Αφτα επίςις τρέφοντε με φιτα κε γι' αφτο ίνε μπόλικι κε ι δικί-τυς ι τροφι.

Απ' το νότο έρχοντε εδο χιλιάδες λογις-λογιον πυλια.

Ολι τιν ιμέρα ςτον ανιχςιάτικο αέρα αντιχύνε ι φονες τον πυλιον.

Στίπα.

Ολα αφτα τα κοπάδια τον πυλιον ζύνε τρόγοντας έντομα κε φιτα τις ςτέπες.

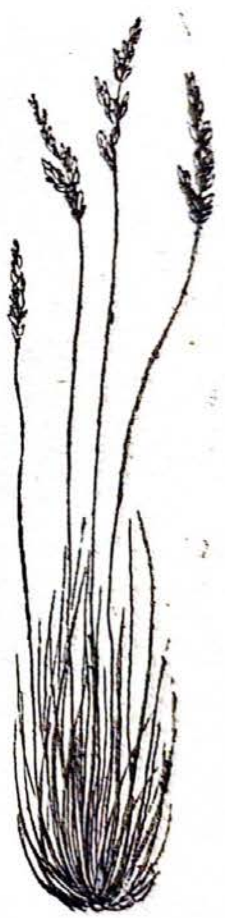

Τιπτςαχ.

Μα νά, έρχετε το καλοκέρι. Ο ίλιος κέι πολι, αρχίζι ι ζέςτι. Το έδαφος κςερένετε. Πέφτυνε τα λυλύδια κε χάνοντε τα πρόιμα φιτα τις ςτέπας, πυ μάζεπςαν πια θρεφτικες υςίες στυς βολβύς-τυς για τον ερχόμενο χρόνο.

Τα φιτα αφτα αντικαταςτένοντε με άλα φιτα, πυ αντέχυνε καλα ςτο ζεςτο κςερο κερο κε ςτιν έλιπςι ιγραςίας ςτο έδαφος.

Ι ςτέπα εκςακολυθι να ίνε ςκεπαζμένι με πολίτιμο χαλι, όπος κε τιν άνιχςι, μα το χαλι αφτό ίνε πια διαφορετικο. Τα λυλύδια ίνε πια λιγότερα. Φύντοςε ι ςτίπα κε το τιπτςαχ (πςιλα χόρτα με μακρυλα κε ςτενα, ςα γυρυνότροχες, φίλα).

Φέβγυνε απο τι ςτέπα τα πυλια, πυ ίρθανε εδο τιν άνιχςι. Μένυνε ςτι ςτέπα ι αγριόγαλι, ι κοριδαλι κε ι αιτι τις ςτέπας.

Αρχίζι το δέφτερο μιςο τυ καλοκεριυ.

Ο ίλιος κέι ολοένα κε πιο ανιπόφορα. Στον αέρα δεν ιπάρχι καθόλυ ιγραςία. Ι ςτέπα γίνετε αγνόριςτι. Εκςαφανίζοντε όλα τα φιτα, πυ με το

φυντοτο παρδαλο χαλί-τυς σκεπάζανε τι ςτέπα. Ρίχςανε τα λυλύδια-τυς, οριμάςανε ι ςπόρι κε τελιόςανε πια τον κίκλο τις ζοίς-τυς.

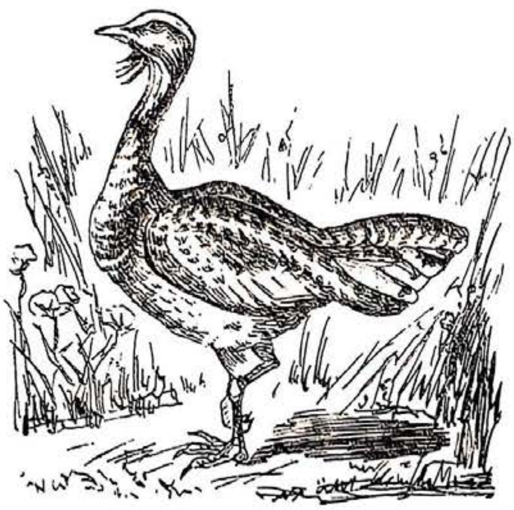

Αγριόγαλος.

Μένυνε μονάχα τα φιτα, πυ αντέχυνε πιο πολι στι ζέςτι κε στιν κςερασία: ι ςτίπα, το τιπτςακ κε διάφορα άλα άγρια χόρτα τις ςτέπας. Μα κε αφτα καίκανε κε κιτρινίςανε. Τόρα ι ςτέπα φένετε κιτρινοπι κε ιπόκςανθι.

Ινε ι τελεφτέα αλαγι τις φιτίας στι ςτέπα. Ι ςτέπα φένετε ςαν πεθαμένι. Ι ςιοπι όμος τις μέρας κςεγελα τυς ανθρόπυς.

Ος τιν ανατολι τυ ίλιυ στι ςτέπα ιπάρχι ζοιρι κίνιςι.

Πότε δο, πότε κι φτερυγίζυν ολάκερα κοπάδια απο π έ ρ δ ι κ ε ς. Ανάμεςα στα χόρτα ακύετε αδιάκοπα ι μυςικι τον εντόμον. Σφιρίζυνε κάθε λίγο κε λιγάκι ι αρυρέι. Πάνο απ' τι ςτέπα κάνι γίρυς κε κιτάι κάτο τελία-τυ ο αιτος τις ςτέπας.

Αρυρέος.

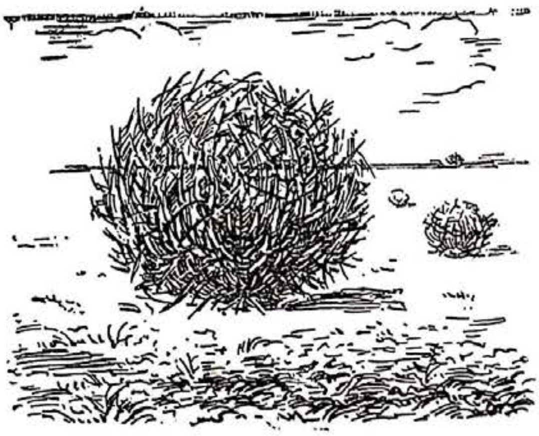

Γιπςοφίλι.

Μα νά, ι ζέςτι λιγοςτέβι. Αρχίζυνε να φιςυν κρίι άνεμι. Ερχετε πια το κινόπορο· κερος πια να ςπαρθύνε ι ςπόρι. Φιςα ο άνεμος, κιλιέτε ι γ ι π ς ο φ ί λ ι κε ρίχνι έδο κ'εκι στο δρόμο τυς ςπόρυς-τις. Σοπένυν ολότελα τα πυλια κε τα έντομα. Ετιμάζοντε για το χιμόνα κε τα τροχτικα.

Εδαφος. Ολι αφτι ι ςτέπα, πυ απλόνετε δεκάδες χιλιόμετρα, ίνε ςκεπαζμένι με παχι ςτρόμα μαβροχόματος.

Τέτια μεγάλι έκταςι απο έφορο μαβρόχομα δεν έχι καμια χόρα τυ κόζμυ.

Ολάκερυς εόνες ι γι ίταν ςκεπαζμένι απο χράνο ςε χρόνο με πικνα

χόρτα τις ςτέπας. Κάθε χρόνο τα χόρτα αφτα φιτρόνανε, κςερένονταν κε ςαπίζανε. Ετςι, ςε διάςτιμα, πυ βάςταχςε πολυς εόνες, μαζέφτιχε ςτο έδαφος ςαπίλα κε ςχιματίςτιχε παχι ςτρόμα απο μαβρόχομα.

Το **μαβρόχομα** ίνε ο κιριότερος πλύτος τον μαβροχόματον ςτεπον.

Οταν δεν τιχένι καταςτρεφτικι κςεραςία, ι ςτέπα δίνι άφθονι ςοδια: φυντοτα χόρτα, θαβμάςια ςιτιρα, κε λογις-λογιον καρπυς κε λαχανικα.

ΕΡΓΑΣΙΑ. Κάντε ςίνκριςι ανάμεςα ςτο κλίμα τον μαβροχόματον ςτεπον κε ςτο κλίμα τις ταϊγας.

Κάντε ςίνκριςι ανάμεςα ςτι φιτία τον μαβροχόματον ςτεπον κε τι φιτία τις ταιγας.

Πέςτε, πός αλάζι ςτο διάςτιμα τυ καλοκεριυ ι φιτία ςτις μαβροχόματες ςτέπες. Γιατί αλάζι;

Κάντε ςίνκριςι ανάμεςα ςτο έδαφος τον μαβροχόματον ςτεπον κε το έδαφος τις ταιγας. Γιατί ιπάρχι πολι ςαπίλα ςτο έδαφος τον μαβροχόματον ςτεπον;

Ι κάτικι τις δαςόςτεπας κε τον μαβροχόματον ςτεπον.

Ι δαςόςτεπες κε ι μαβροχόματες ςτέπες ίνε κατικιμένες πικνα.

Ενα μέρος αφτον τον κατίκον καταγίνετε με τι γεοργία.

Τα χορια, πυ ιπάρχυνε ςτις ςτέπες, ίνε μεγάλα, μα ςιχνα δε φένοντε απο μακρια. Βρίςκοντε μέςα ςε παλιες χαράδρες, ςτριμογμένα κοντα ςε μεγάλα κε μικρα ποτάμια. Εδο το νερο το βρίςκυνε πιο έφκολα.

Ι άςπρες καλίβες ίνε φτιαγμένες ι μια πίςο απ' τιν άλι κε ςχιμα-

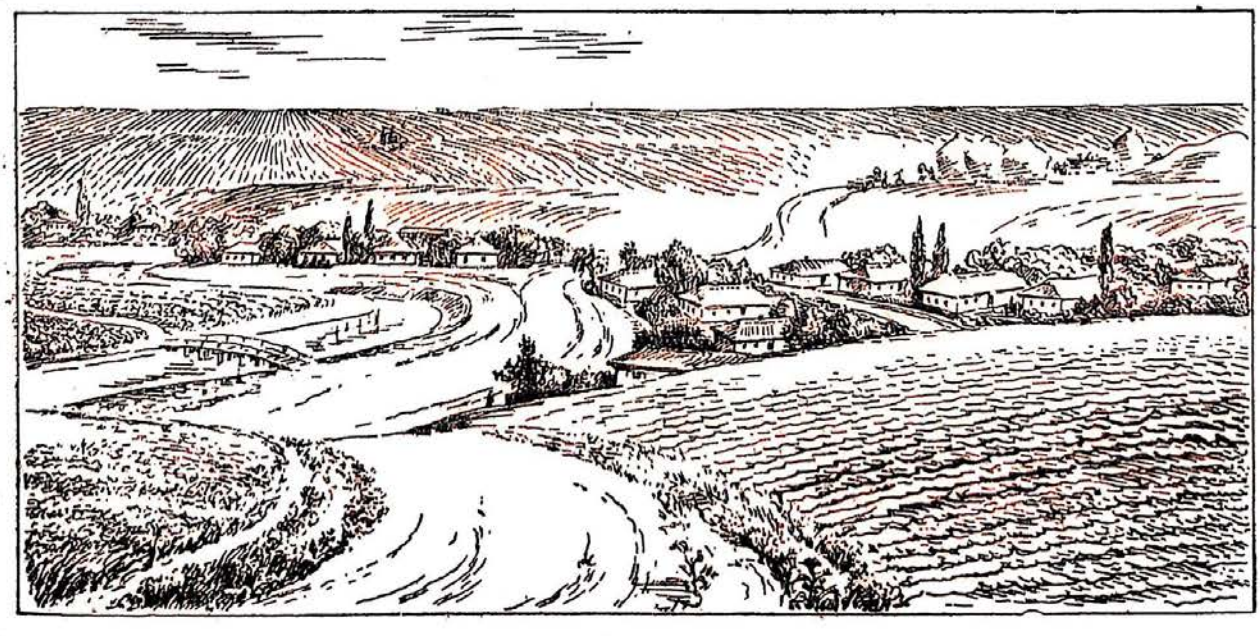

Χοριο ςτι ςτέπα.

τίζυνε μακρυλες ςιρες. Ολες ι καλίβες ίνε φτιαγμένες απο άργιλο.

Ενα άλο μέρος τυ πλιθιζμυ δυλέβι στα εργοστάσια, ςτις διάφορες επιχιρίςις κε τα ιδρίματα.

Οπος ςτι ζόνι τον ανάμιχτον δασον, έτςι κε εδο ιπάρχυν πολες μεγάλες πόλις κε πολα εργοστάσια κε φάμπριχες. Σ' όλες τις μεριες πάνε ςιδεροδρομιχες γραμες.

Στι ζόνι τις δαςόςτεπας κε τον μαβροχόματον ςτεπον πιο πολι ζύνε υ χ ρ α ν ι κε ρ ό ς ι.

Στιν τςαριχι Ροςία ι ζοι όλον τον εργαζομένον ίτανε δίςχολι. Ι εργαζόμενι όμος υχρανι ζύςαν πιο δίςχολα, απ' ότι ι ρόςι. Δεν ίχανε ακόμα κε το διχέομα να μιλάνε ελέφθερα ςτι μιτριχί-τυς γλόςα. Στα ιδρίματα όλι ίταν ιποχρεομένι να μιλάνε ςτα ρύςιχα.

Τα πεδια τον υχρανον ίταν ιποχρεομένα να ςπυδάζυνε ςτα ρύςιχα ςχολια. Στιν υχρανιχι γλόςα δεν ιπίρχαν ςχεδον χαθόλυ βιβλία.

Ιςτερα απ' τιν Οχτοβριανι ςοςιαλιςτιχι επανάςταςι ι ζοι τον εργαζομένον υχρανον άλαχςε ριζιχα. Σχιματίςτιχε ι **Υχρανιχι Σοβιετιχι Σοςιαλιςτιχι Διμοχρατία.** Ι ιχονομία κε ι μορφοτιχι ζοι ςτιν Υχρανία αναπτίςοντε γρίγορα. Ι ιχονομιχι κε μορφοτιχι ανιχοδόμιςι τις Υχρανίας έχυν μεγάλι ςιμαςία για τι ςοςιαλιςτιχι ανιχοδόμιςι όλις τις Ενοςις.

Βρέςτε ςτο χάρτι τιν Υχρανιχι Σοβιετιχι Σοςιαλιςτιχι Διμοχρατία.

Ι αγροτιχι ιχονομία ςτις μαβροχόματες ςτέπες.

Ι μαβροχόματες ςτέπες ίνε ο ςιτοβολόνας τις ΕΣΣΔ. Ι μαβροχόματες ςτέπες ίνε δεχάδες χιλιάδες εχτάρια χοράφια, μπαχτςέδες, περιβόλια κε λαχανόχιπι.

Νά ι χιριότερες αγροτιχες φιτίες, πυ βρίςχοντε ςτις μαβροχόματες ςτέπες:

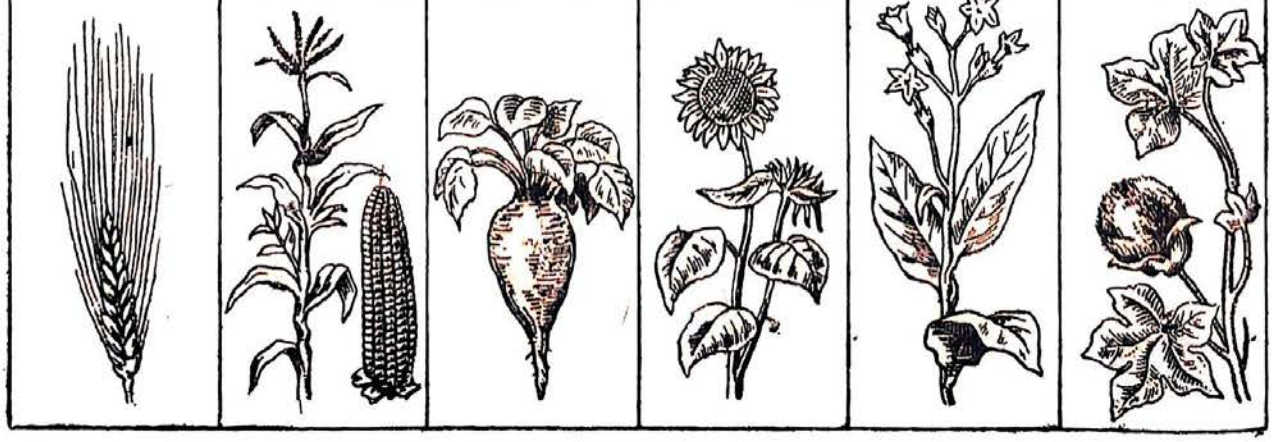

ςιτάρι, καλαμπόκι, κοκινογύλι, ιλιοτρόπιο, καπνος, μπαμπάκι.

Πός διεκςαγότανε το νικοκιριο ςτις μαβροχόματες ςτέπες ός τιν Οχτοβριανι ςοςιαλιςτικι επανάςταςι.

Ος τιν Οχτοβριανι ςοςιαλιςτικι επανάςταςι τα καλίτερα, τα πιο έφορα χόματα, πυ ιπίρχαν ςτις μαβροχόματες ςτέπες, τα ίχανε ςτα χέριατυς ι μεγάλι τςιφλικάδες κε κυλάκι.

Ι αγρότες — μεςέι κε φτοχι — ίχανε μικρα κομάτια γις, λίγα ζόα, ςιχνα δεν ίχανε τα χιριότερα γεοργικα εργαλία, δεν ίχανε βοςκοτόπια κε μέρι για να ποτίζυνε τα ζόα-τυς. Γι' αφτο πάντα ίταν ιποδυλομένι ςτυς κυλάκυς κε ςτυς τςιφλικάδες.

Το μικρο αγροτικο νικοκιριο διεκςάγονταν με προτόγονο τρόπο κε ολοένα χιροτέρεβε.

Πός αναδιοργανόνετε ι αγροτικι ικονομία τον μαβροχόματον ςτεπον ςτι ςοβιετικι εκςυςία.

Τα αγροτικα νικοκιρια τον μαβροχόματον ςτεπον ενοθίκανε ςε κολχόζια. Για τιν εδρέοςι τον κολχοζιον κε για τιν καλιτέρεψι τις ζοις τον κολχόζνικον γίνετε αποφαςιςτικος αγόνας.

Οργανόθικαν κε οργανόνοντε εκατοντάδες ςοβχόζια, πυ ςπέρνυν ιδικα ςιτιρα κε ςοβχόζια, πυ παράγυν άλα προιόντα. Τα ςοβχόζια αφτα ίνε πραγματικες αγροτικες φάμπρικες. Σχεδον όλι ι δυλια, πυ γίνετε ς' αφτα, — το όργομα, το ςπάρςιμο κε το ςόδιαζμα — γίνετε με μιχανες.

Οργανόθικαν χιλιάδες μιχανοτραχτορικι ςταθμι. Ι μιχανοτραχτορικι ςταθμι κε τα ςοβχόζια με τα τράχτορα, πυ έχυν, κε με τιν ιποδιγματικι διεκςαγογι τυ νικοκιριύ-τυς βοιθάνε τυς αγρότες κολχόζνικυς να διεκςάγυν ςοςτα το κολεχτιβιςτικό-τυς νικοκιριο.

Γίνετε αδιάκοπος αγόνας ενάντια ςτιν κςεραςία κε ςτα βλαβερα ζόα.

Στι ςτέπα τον κερο τυ ςοδιάζματος.

Βρέςτε ςτο χάρτι τιν Οντέςα.

Ταξιδέβαμε ςτι ςτέπα εκατο χιλιόμετρα μακρια απ' τιν Οντέςα.

Πόςο άλαξε ι ςτέπα ςτα τελεφτέα χρόνια!

Παντυ φτιάςτικαν νέι δρόμι. Απο τα διο μέρι τυ δρόμυ, ςε μικρι απόςταςι ι μια απο τιν άλι, απλόνοντε ςτενες πράςινες λυρίδες. Ινε ι θάμνι, πυ φιτέψανε, για να προφιλάξυν τα χοράφια απ' τυς ανέμυς κε για να ςινκρατίςυν το χιόνι κε τιν ιγραςία.

Στο δρόμο ςιναντύμε ςιχνα φορτιγα αφτοκίνιτα κε τράχτορα. Τα τράχτορα ςέρνυν απο πίςο-τυς αλέτρια κε βολοκόπια, μεταφέρυνε βενζίνα κε πετρέλεο, κάρα με εργάτες. Σ' όλο το μάκρος τυ δρόμυ περνύνε ςε κάμποσες ςιρες τιλεφονικα ςίρματα.

Εκι, μακρια φένετε κάπιος ςινικιζμος. Ινε ο μιχανοτραχτορικος ςταθμος. Σιρες-ςιρες ςτέκοντε τύβλινα μακρυλα χτίρια. Ινε τα νκαράζια. Μέςα ς' αφτα ιπάρχυν εκατοντάδες τράχτορα, αλονιςτικες μιχανες κε διάφορα άλα γεοργικα εργαλία. Πίςο απ' αφτα βρίςκοντε τα ςπίτια, όπυ μένυν ι τραχτορίςτες, ι εργάτες κε ι ιπάλιλι τυ ςταθμυ. Στι μέςι ίνε το εςτιατόριο κε το κλυμπ. Δεν περνάμε απ' το ςταθμο, γιατι τόρα εκι δε βρίςκετε κανις. Προχοράμε πιο πέρα ςτα χοράφια τυ γιτονικυ κολχοζιυ, όπυ δυλέβυνε τα τράχτορα κε ι αλονιςτικες μιχανες τυ ςταθμυ.

Απο μακρια πια βλέπυμε ςίνεφα ςκόνις κε ακύμε το ςφίριγμα τον μιχανον. Πλιςιάζυμε. Στον κάμπο αλονίζυνε.

Δυλέβυνε τρις αλονιςτικες μιχανες, πυ τις βάζυνε ςε κίνιςι τα τράχτορα.

Εδο βρίςκοντε ςχεδον όλι ι ιλικιομένι άντρες κε γινέκες τυ κολχοζιυ. Γίρο απ' τις αλονιςτικες μιχανες μαζέφτικαν ένα ςορο άντρες. Μερικι απ' αφτυς ανεβίκανε πάνο ςτα δεμάτια, τα λίνυνε κε τα βάζυνε ςτο τίμπανο. Αλι φέρνυνε κε κρατάνε ςακια κάτο απ' τιν αλονιςτικι μιχανι, απ' όπυ χίνετε μ' ένα ελαφρο θόριβο το αλονιζμένο κε λιχνιζμένο ςιτάρι. Ενα άλο πλίθος κυβαλάι αδιάκοπα τα γιομάτα ςακια ςτιν άλι άκρι τυ αλονιυ. Εδο τυς ςπόρυς τυς χορίζυνε ςε πιότιτες.

Πάνο απ' τα τεράςτια κόςκινα χίνετε αδιάκοπα το αλονιζμένο άχιρο, πυ το πέρνυν ι γινέκες με τα δικράνια κε το τραβάνε μακρια απ' τι μιχανι. Ι άντρες πέρνυνε με επιτιδιότιτα το άχιρο κε το βάζυν πάνο ςτιν πρέςα, πυ βρίςκετε λίγο παραπέρα απ' τιν αλονιςτικι μιχανι. Ιςτερα απο ένα λεφτο το άχιρο πετιέτε έκςο απ' τιν πρέςα δεμένο ςε μεγάλα χριςαφένια δέματα.

Απο κερο ςε κερο έρχοντε τα φορτιγα αφτοκίνιτα, φορτόνυν τα ςακια με το ςιτάρι κε τα κυβαλάνε ςτο ελεβάτορ.

Ι δυλια εδο γίνετε, όπος ςτι φάμπρικα.

Αφυ ίδαμε πια, πός γίνετε το αλόνιζμα ςτο κολχόζι, προχοράμε παραπέρα για το ελεβάτορ.

Το ελεβάτορ βρίςκετε 5 χιλιόμετρα μακρια κε ς' όλι αφτι τιν έκταςι τρέχυνε φορτιγα αφτοκίνιτα κε αμάκςια με αλονιζμένο ςιτάρι.

Αγόνας ενάντια ςτιν κςεραςία.

Σχεδον κάθε χρόνο καταςτρέφονταν απ' τιν κςεραςία δεκάδες χιλιάδες εκτάρια ςοδια ςτις μαβροχόματες ςτέπες τις τςαρικις Ροςίας.

Στο ανατολιχο μέρος τον ςτεπον ι ςοδια καταςτρέφονταν απ' το λίβα. Συφρόνανε κε κςερένονταν τα ςπιρια τυ ςιταριυ. Τα φίλα, τα φίτρα τον καρπυζιον κε τον πεπονιον χρεμόντανε ςα ζεματιζμένα με βραςτο νερο, κςερένονταν κε πέφτανε ςτι γι ι καρπι τον δέντρον.

Ι ςοβιετικι κιβέριςι διεκςάγι αποφαςιςτικο αγόνα ενάντια ςτι φριχτι αφτι μάςτιγα τις αγροτικις ικονομίας.

Διαδίνοντε φιτίες, πυ αντέχυνε καλα ςτιν κςεραςία.

Γίνετε μεγάλος αγόνας, για να καλιεργιθι ι γι με τέτιο τρόπο, πυ να φιλάγι μέςα-τις τιν ιγραςία.

Γίνετε μεγάλος αγόνας ενάντια ςτα αγριόχορτα, πυ ρυφάνε πολι νερο απο το έδαφος κε το κςερένυν.

Πέρνοντε διάφορα μέτρα για να ςιςορεφθι το χιόνι ςτυς κάμπυς.

Τις πιο κςερες περιφέριες τις αρδέβυνε: κάνυνε κανάλια κε διοχετέβυνε ς' αφτα νερο απο τα πιο κοντινα ποτάμια κε τις άλες δεκςαμενες.

Ι γέες τυ κάτο Ζαβόλζιε ίνε άνιδρες. Στο μέρος αφτο δεν ιπάρχυν ύτε ποτάμια, ύτε δεκςαμενες. Σιχνα εδο γίνοντε μεγάλες κςεραςίες, κέι ο λίβας κε ι θίελες ςικόνυν τι ςκόνι πςιλα ςτον αέρα.

Νερο δεν ιπάρχι. Γι' αφτο τα πλύςια μαβροχόματα δίνυνε πολι μικρι ςοδια. Στα χρόνια τις ανομβρίας ι ςοδια τον ςιτιρον καταςτρέφετε κε τα χοράφια μένυνε καμένα κε γιμνα.

Εκατομίρια εχτάρια έφορο μαβρόχομα χάνετε τυ κάκυ.

Κι όμος αφτα μπορύςανε να δόςυνε δεκάδες εκατομίρια τςέντνερα ςιτάρι. Χριάζετε μονάχα να ιπάρχι νερο.

«Ι μαβροχόματες ςτέπες τυ Ζαβόλζιε πρέπι να δίνυνε ςιτάρι ςτυς εργαζόμενυς τις ΕΣΣΔ»—έτςι αποφάςιςε το Κομυνιςτικο κόμα.

Στο Βόλγα, κοντα ςτο Καμίςιν θα φτιαςτι φράγμα κε ιςχιρος ιδροιλεχτρικος ςταθμος. Το φράγμα κε ι ιλεχτρικες αντλίες θα ανεβάςυν τα νερα τυ Βόλγα ςε μεγάλο ίπςος κε το νερο τυ Βόλγα μέςα απο κανάλια θα κςεχίνετε ςτυς κάμπυς τυ Ζαβόλζιε.

Τα μαβροχόματα εδάφι τυ κάτο Ζαβόλζιε θα πάρυνε νερο κε θα δόςυνε πολι πλύςιες ςοδίες.

Θ' αλάκςι κι ο γεογραφικος χάρτις τυ κάτο Ζαβόλζιε—«ποταμάκια» κε «ποταμι» θα τον διαςχίζυνε ςε διάφορες μεριες κε θα παρυςιαςτύνε «λιμνίτςες» κε «λίμνες»

Βρέςτε ςτο χάρτι τιν πόλι Καμίςιν.

Οφέλιμα οριχτα κε βιομιχανία.

Ι ζόνι τον μαβροχόματον ςτεπον ίνε πλύςια όχι μονάχα απο έφορα εδάφι. Στα βάθι τις ςτέπας αφτις βρίςκοντε ςπυδέα οφέλιμα οριχτα, προπάντον πολι πετροκάρβυνο κε μετάλεμα ςίδερυ.

Στιν οροςιρα τυ **Ντονέτςκι κριαζ** βρίςκοντε τεράςτια κιτάζματα απο πετροκάρβυνο.

Βρέςτε ςτο χάρτι τιν οροςιρα Ντονέτςκι κριαζ.

Ολο αφτο το μέρος, όπυ βρίςκετε το πετροκάρβυνο, ονομάζετε **λεκανοπέδιο τυ πετροκάρβυνυ Ντονετς,** ίτε Ντονμπας.

Διτικα απ' το Ντονμπας, πίςο απ' τον ποταμο Ντνεπρ, κοντα ςτιν πόλι **Κριβόι Ρογ,** καθος κε ςτι χερςόνιςο τις Κριμέας, κοντα ςτιν πόλι **Κερτς,** ιπάρχυνε μεγάλα αποθέματα απο μετάλεβμα ςίδερυ.

Στιν Κριμαικι χερςόνιςο βγάζυνε αλάτι.

Βρέςτε το χάρτι τα μέρι, όπυ βγένι μετάλεβμα ςίδερυ.
Βρέςτε το Κριβόι Ρογ κε το Κέρτς.

Το Ντονπας, το Κριβόι Ρογ κε το Κερτς ίνε πολι μεγάλες βιομιχανικες περιφέριες.

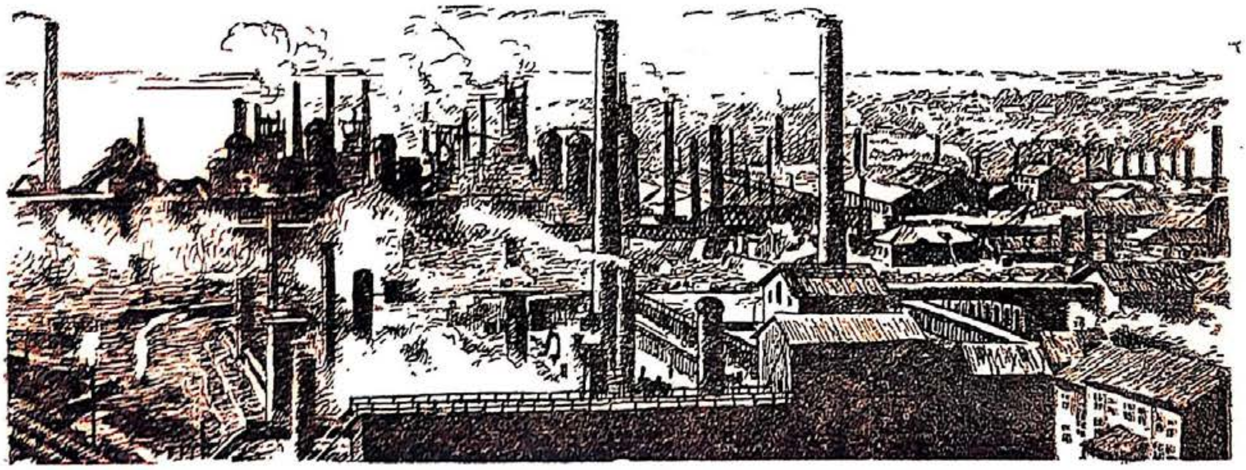

Το εργοςτάςιο τις Μακέεφκας.

Εδο βρίςκυντε δεκάδες κε εκατοντάδες ανθρακοριχία, μεταλία ςίδερυ κε μεταλυργικα εργοςτάςια.

Το Ντονμπας άλοτε κε τόρα.

Το Ντονμπας δεν ίτανε πάντα έτςι, όπος ίνε ςίμερα.

Στα παλια τα χρόνια ι ςτέπα εδο ίτανε ακατίκιτι κε το καλοκέρι καμένι απο τον ίλιο.

Στι ςτέπα αφτι βόςκανε μονάχα πρόβατα κε κάπυ-κάπυ ςιναντύςε κανις εκτάςις ςπαρμένες απο ςιτάρια.

Στα βάθι τις γις βρίςκονταν τεράςτια κιτάζματα πετρυκάρβυνυ, πυ δε χριςίμεβαν ςε κανένα.

Μα νά, ςτα μέςα τυ περαζμένυ εόνα άρχιςαν να φτιάνυντε ςιδερόδρομι κε μαζι μ' αφτο άρχιςε ν' αναπτίςετε γρίγορα ι βιομιχανία. **Χριάζονταν**

κάφςιμι ίλι ςε cίδερο. Γρίγορα μάθανε ι καπιταλιςτες, ότι ςτο Ντονμπας ιπάρχι μεγάλος πλύτος απο πετροκάρβυνο κε μετάλεβμα. Αρχιςαν ν' αγοράζυνε γέες ςτο Ντονμπας κε να φτιάνυν οριχία κε μεταλυργικα εργοςτάςια. Δεκάδες χιλιάδες χορικι, πυ φτόχεπςαν, ίρθαν έδο κε γένικαν ανθρακορίχι κε εργάτες ςτα μεταλυργικα εργοςτάςια. Μεγαλόςανε τα εργοςταςιακα χτίρια. Ανάπςανε ςε διάφορα μέρι ι ιπςικάμινες. Σ' όλες τις μεριες απλοθίκανε ςιδιροδρομικες γραμες. Πάνο απ' αφτες τρέχανε γρίγορα-γρίγορα ανικτα βαγόνια με μετάλεβμα κε κάρβυνο.

Πός δυλέβανε **π ρ ι ν** ςτα ανθρακοριχία. Μέςα ς' ένα χαμιλο ςκοτινο διάδρομο ο εργάτις κςαπλομένος ςιχνα πάνο ςτι ράχι έςπαζε το κάρβυνο. Περνόντας απο ςτενυς κε χαμιλυς διαδρόμυς τραβύςε με έλκιθρα το κάρβυνο κε τόφερνε κοντα ςτις βαγονέτες. Τ' άλογα, πυ ίταν πολι αδίνατα, κυβαλύςαν τις βαγονέτες κε τις φέρνανε κοντα ςτον ανελκιςτίρα.

Γίρο απ' τα οριχία κε τα εργοςτάςια φτιάςτικαν ένα ςορο μικρες πόλις απο παράνκες κε φτοχικες καλίβες. Μέςα ς' αφτες ζύςανε ι εργάτες.

Μέςα ςτα ιγρα οριχία ι εργάτες δυλέβανε 13 όρες το μερόνιχτο. Ολι ι δυλια γινότανε με το χέρι. Ο καζμας κε ι ςφίνα ίταν τα μόνα εργαλία τυ ανθρακορίχυ.

Για τι δυλιά-τυς ι εργάτες πέρνανε τιποτένιο μεροκάματο, ενο ι καπιταλιςτες πλυτένανε ςε βάρος-τυς.

Το παλιο Ντονμπας τόρα γένικε αγνόριςτο.

Απο τυς πρόιν νικοκιρέυς καπιταλιςτες δεν έμινε ύτε ςιμάδι.

Ο φιςικος πλύτος, τα οριχία κε τα εργοςτάςια τυ Ντονμπας γένικαν πια ιδιοκτιςία τις Σοβιετικις Ενοςις.

Φτιάςτικαν δεκάδες νέα ανθρακοριχία, αναδιοργανόθικαν, μεγάλοςαν κε φτιάςτικαν νέα μεταλυργικα εργοςτάςια.

Ι δυλια, πυ γίνετε ςτα οριχία, αναδιοργανόνετε ςίμερα με όλος διόλυ νέο τρόπο.

Κάτο ςτα ανθρακοριχία κατεβάςτικαν πολα μιχανικα τριπάνια. Τόρα ςχεδον όλι ι δυλια γίνετε με μιχανες. Ι ανθρακορίχι άρχιςαν πια να δυλέβυν όχι ένας-ένας, απομονομένι, αλα οργανομένι ςε μπριγάδες.

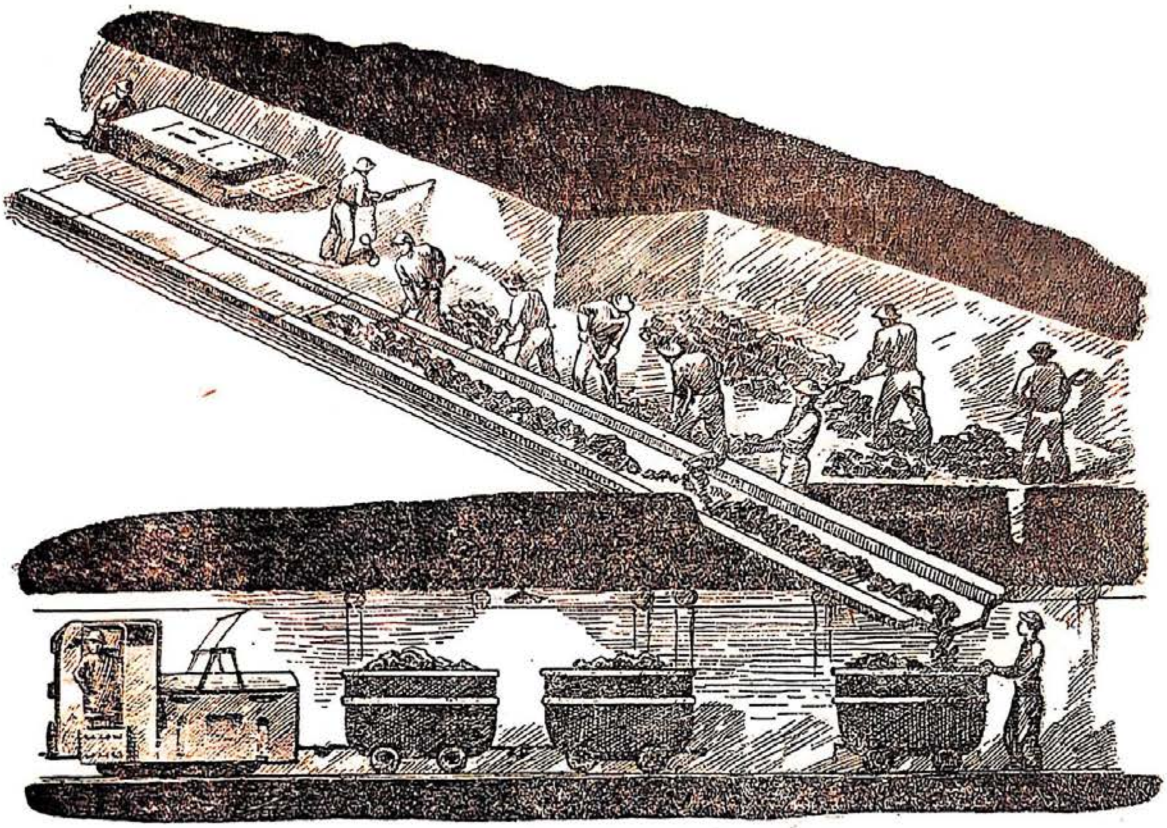

Πος δυλέβυνε σίμερα στα ανθρακοριχία. Μέσα σ' ένα μεγάλο ανιχτο μέρος, πυ φοτίζετε με ιλεχτρικο φος, δυλέβι ι μπριγάδα. Με τι μιχανι κόβυν το στρόμα τυ πετροκάρβυνο. Με το μιχανικο τριπάνι ανίγυνε τρίπες. Τις τρίπες αφτες τις γεμίζυν με εκριχτικες ίλες κε τινάζυνε στον αέρα το στρόμα. Το πετροκάρβυνο το ρίχνυνε με τα φτιάρια σε κατιφορικο λύκι κι απ' το λύκι χίνετε στις βαγονέτες. Ιστερα τις βαγονέτες τις κυβαλάνε ι ιλεχτρομιχανες, κε τις φέρνυνε κοντα στον ανελκιστίρα.

Αλαχσε ι ζοι τον εργατον τυ Ντονμπας. Φτιάστικαν για τυς εργάτες φοτινα ιγιινα σπίτια. Παντυ βλέπι κανις εστιατόρια, φάμπριχες-μαγιρια, πεδικυς κίπυς κε γιάσλι. Γίρο απ' τα σπίτια βλέπι κανις πάρκα κε κίπυς. Φτιάνοντε ιδραγογία, ιπόνομι κε λυτρα.

Ο ιλεχτρικος σταθμος τυ Ντνεπρ (Ντνεπρογες).

Βρέστε στο χάρτι το Ντνεπρογες.

Για να μπύνε σε κίνισι χιλιάδες μιχανες, πυ βρίσκοντε στα ανθρακοριχία κε τα εργοστάσια τυ Ντονμπας κε Κριβορόζιε χριάζετε τεράστια ποσότιτα ενέργιας. Οταν θα δυλέβυνε τα κενύργια εργοστάσια κε ανθρακοριχία, πυ φτιάνοντε κε σχεδιάζοντε να φτιαστυν, θα χριαστι ακόμα πιο πολι ενέργια.

Απο πύ θα παρθι αφτι ι ενέργια;

Μέςα στιν ίδια φίςι κε μάλιςτα πολι κοντα φάνικε, ότι βρίςκοντε μεγάλα αποθέματα, πυ κοςτίζυν δορεαν. Ινε ι ενέργια, πυ δίνι το τρεχάμενο νερο τυ Ντνεπρ.

Με βυιτο κε μύνκριζμα, πέφτοντας απο καταράχτι ςε καταράχτι κατρακιλύςε εδο απο τα πολι παλια χρόνια ο Ντνεπρ. Τα νερά-τυ μπορύςανε να παράγυνε μεγάλι δυλια, αν τα κάνανε να πέφτυν απο ένα μεγάλο ίπςος πάνο ςε οριζμένο μέρος.

Σίμφονα με τιν εντολι τις κιβέρνιςις κάμποςα χρόνια δυλέβαν ι ινζινιέρι για να λίςυνε το ζίτιμα, πός να χριςιμοπιίςυν τιν ενέργια τυ Ντνεπρ κε κατέλιχςαν στο ςιμπέραζμα, ότι χριάζετε να φτιαςτι ςτον Ντνεπρ απςιλο φράγμα κε ιδροιλεχτρικος σταθμος.

Χιλιάδες εργάτες κε ινζινιέρι μέςα ςε πέντε χρόνια αγονιζόνταν επίμονα μέρα κε νίχτα ενάντια στον Ντνεπρ.

Φτιάνοντας το φράγμα χριάςτικε να ιπερνικίςυν μεγάλες διςκολίες.

Ανανκαςτίκανε να φράκςυνε τον ποταμο ςε κάμποςα μέρι με κςίλινα διαφράγματα, να αντιλίςυν μέςα απ' αφτα το νερο κε να δυλέβυνε κάτο απο παντοτινο κίνδινο, γιατι τα ορμιτικα ρέματα θα μπορύςαν να μπυν μέςα' στα διαφράγματα κε να καταςτρέψυν όλι τι δυλια κι αφτυς ακόμα, πυ δυλέβανε μέςα.

Φράκςανε-τον Ντνεπρ με τεράςτιο φράγμα κε κοντα ς' αφτο φτιάςανε ιδροιλεχτρικο σταθμο.

Ερχοντε τα νερα τυ Ντνεπρ, χτιπάνε πάνο στο φράγμα κε μπένυνε μέςα στυς πλατιυς ςιδερένιυς ςολίνες, όπυ βάλανε τις τυρμπίνες τυ ιλεχτρικυ σταθμυ.

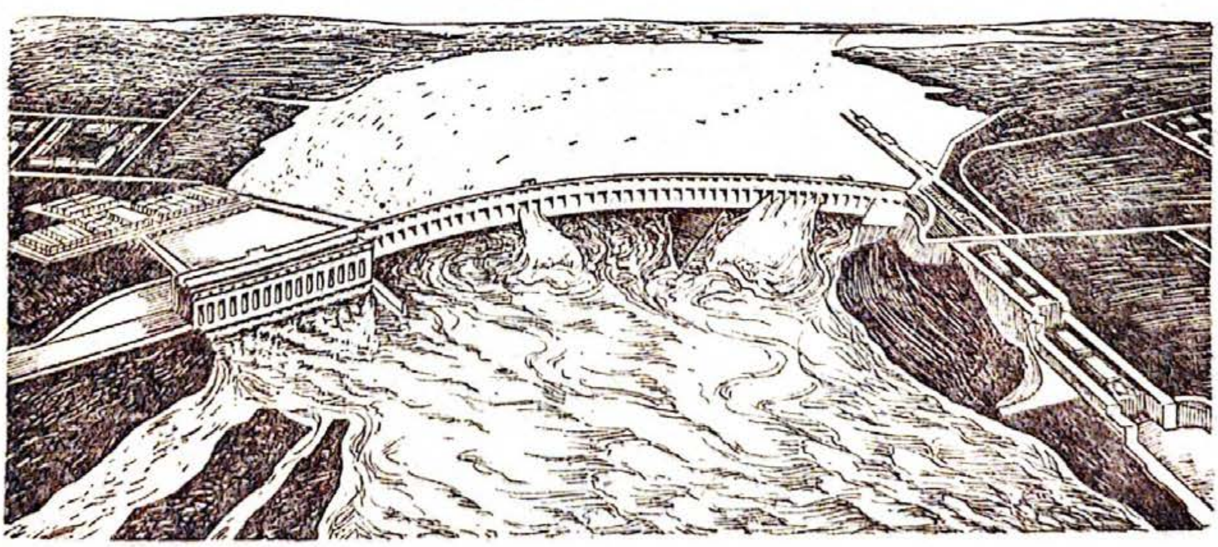

Το Ντνεπρογες.

Το νερο ορμάι με φοβερι δίναμι μέσα ςτυς ςιδερένιυς ςολίνες, χτιπα πάνο ςτα φτερα, πυ έχυν ι τροχι τις τυρμπίνας, κε τυς ςτριφογιρίζι. Αρχίςανε πια να δυλέβυν ι ιλεχτριχες μιχανες κε ςτέλνυνε το ιλεχτριχο ρέβμα απο τα ςίρματα τυ ιλεχτροςταθμυ ςε διάφορα μέρι.

Το ιλεχτριχο ρέβμα τυ Ντνεπρογες θα χάνι τόςι δυλια, όςι χάνυνε 18 εκατομίρια ιλιχιομένι εργάτες. Το Ντνεπρογες δεν περιορίζετε μονάχα ςτο να βάζι ςε χίνιςι τις μιχανες, πυ ιπάρχυν ςτα ανθραχοριχία κε ςτα εργοςτάςια τυ Ντονμπας Κριβορόζιε. Κοντα ςτο Ντνεπρ φτιάνυντε νέα εργοςτάςια: χιτίρια μαντεμιυ, χιτίρια ατςαλιυ, εργοςτάςια αλυμίνιυ, μιχανυργιχα κε χιμιχα εργοςτάςια. Ολα αφτα θα δυλέβυνε με τιν ενέργια τυ Ντνεπρογες.

Τα νερα ςχεπάςανε τυς φοβερυς χαταράχτες τυ Ντνεπρ. Ο Ντνεπρ έγινε πλοτος ς' όλι-τυ τιν έχταςι.

Απ' το Ντνεπρ θ' ανίχςυνε διόριγες, πυ θα πάνε ός τις άνιδρες ςτέπες, πυ τις έχαπςε ο ίλιος κε πυ βρίςχοντε απο τις διο μεριες τυ Ντνεπρ. Μέςα ςτις διόριγες θα διοχετέπςυνε το νερο, θα ζοντανέπςυν ι ςτέπες κε θα δόςυν τεράςτιες ςοδιες.

Το Ντεπρογες θα δυλέβι μ' όλι-τυ τι φόρα· το ρέβμα θα πάι ςτα ςοβχόζια κε χολχόζια κε θα δυλέπςυνε ςτυς ςοβχόζιχυς κε χολχόζιχυς χάμπυς τα ιλεχτροχίνιτα αλέτρια.

ΑΣΚΙΣΙΣ. Σιμιέςτε τι ζόνι τον μαβροχόματον ςτεπον ςτο ςχιματιχο χάρτι. Γράπςτε ςτον ςχιματιχο χάρτι τις ονομαςίες τον ποταμον, πυ διαςχίζυνε τις μαβροχόματες ςτέπες.

Σιμιόςτε ςτο χάρτι το Ντονπας κε τις πόλις: Κριβόι Ρογ κε Κερτς.

Σιμιόςτε ςτο χάρτι το Ντνεπρογες κε το φράγμα τυ Καμίςιν.

5. Ι ΖΟΝΙ ΤΟΝ ΚΣΕΡΟΝ ΣΤΕΠΟΝ.

Προς το βόριο μέρος απ' τιν Καςπία θάλαςα βρίςκετε ι απέραντι ζόνι τον κ ς ε ρ ο ν ς τ ε π ο ν. Ι ζόνι αφτι απλόνετε ςτις διο μεριες τυ χάτο ρέβματος τυ ποταμυ Βόλγα κε πιο πέρα ςτιν ανατολι, ός τα ςίνορα τις Κίνας.

Βρέςτε ςτο χάρτι τις κςερες ςτέπες.

Στις κςερες ςτέπες.

(Απο γράμα περιιγιτι).

Διο μίνες έχανα ςτις κςερες ςτέπες. Γίρο-μυ, όςο έβλεπε το μάτι-μυ, απλονόταν απέραντι μονότονι πεδιάδα. Ι ανιχςιάτιχι παρδαλι φορεςια τις ςτέπας βάςταχςε πολι λίγο. Γρίγορα πέςανε τα λυλύδια, πυ ίχαν χτιπιτα χρόματα, κε ι πρότες ζεςτες χαλοχεριάτιχες μέρες κςεράνανε τα πράςινα

χόρτα. Στις καφτερες αχτίνες τυ ίλιυ αντέχανε μονάχα ι απςεντια κε τα πςιλα χορτάρια. Ι ςτέπα ίταν κιτρινοπι, ςταχτια κε γεμάτι ςκόνι. Ολάκερες ςτίλες ςκόνις ςικόνονταν πςιλα κε μεταφέρονταν απο ένα μέρος ςε άλο απ' το φίςιμα τυ ανέμυ.

Τα ζόα κρίφτικαν απ' τι ζέςτι. Μονάχα ι ςάβρες περνύςανε κε χάνονταν ανάμεςα στα ςτελέχι τον απςεντιον.

Απο κερο ςε κερο μαζέβονταν ςίνεφα, άςτραφτε, βροντύςε κε πέφτανε ι πρότες μεγάλες σταλαματιες τις βροχις. Το φίςιμα όμος τυ ανέμυ έδιοχνε μακρια το ςίνεφο κε ι ςτέπα, όπος κε πρότα, έμινε κςερι κε γιομάτι ςκόνι.

Εδο κε κι ςτι ςτέπα έλαμπαν άςπρι λεκέδες. Ιταν τα αλατύχα χόματα. Ι γι ίταν ςκεπαςμένι απο λεπτο φλιο αλατιυ ςα να ίχε πέςι χιόνι.

Κάπυ-κάπυ λαμποκοπύςανε ςτον ίλιο ι αλμιρες λίμνες.

Το μέρος έριμο κε ακατίκιτο. Πύ κε πύ μακρια φένονταν καζάχικες κιμπίτκες κε γίρο απ' αφτες κοπάδια απο άλογα κε πρόβατα. Πότε δο πότε κι λαμποκοπύςαν ι άςπρες ςκινες κε πίργι, όπυ βρίςκονταν ι ανιχνεφτες κε ι εκςερεβνιτες.

Ι φίςι τον κςερον ςτεπον.

Ι ς ί ν θ ε ς ι τ ι ς ε π ι φ ά ν ι α ς. Κιτάκςτε ςτο χάρτι: ι επιφάνια τον κςερον ςτεπον δεν ίνε παντυ όμια. Το διτικο μιςο τον κςερον ςτεπον ίνε χαμιλι πεδιάδα, πυ χαμιλόνι προς τιν Καςπία θάλαςα. Το ανατολικο μιςο ίνε ιπςιλι πεδιάδα, όπυ βρίςκοντε χαμιλα βυνα.

Στιν κςερι ςτέπα.

I πεδιάδες, πυ ίνε στις κσερες στέπες, κάποτε ίταν πιθμένας τις θάλασας. Αφτο το μαρτιρυν ι πολες αλμιρες λίμνες, τα τμίματα τις γις, πυ ίνε ποτιζμένα με άλατα κε όστρακα, πυ σιναντύντε μέσα στι γι.

Κλίμα. Στις κσερες στέπες το καλοκέρι ίνε πιο ζεστο κε κσερο απ' ότι στις μαβροχόματες. Εδο σπάνια φτάνυνε ι ζεστι κε ιγρι άνεμι απ' τον Ατλαντικο οκεανο, κε το καλοκέρι σχεδον δεν έχι καθόλυ βροχες. Σιχνα φισα κσερος κε καφτερος άνεμος, ο λίβας. Απο τιν πολι ζέστι ι γι κσερένετε κε σκάζι.

Ο χιμόνας, όπος κε στις μαβροχόματες στέπες, ίνε μικρος, μα πιο τραχις. Το χιμόνα σιχνα γίνοντε χιονοθίελες. Στο τέλος τυ χιμόνα σιχνα γίνετε γλίστρα· όλι ι στέπα σκεπάζετε απο στρόμα πάγυ.

Ποταμι. Στις κσερες στέπες ι ποταμι ίνε λίγι. Ι μεγαλίτερι ίνε το κάτο ρέμα τυ **Βόλγα,** ο **Υράλις** κε ο **Εμπας.**

Το καλοκέρι ι ποταμι αφτι γίνοντε πιο ριχι. Στο τέλος τυ καλοκεριυ, ακόμα κε σ'έναν τέτιο μεγάλο ποταμο, σαν τον Υράλι, ι ποταμοπλοία γίνετε δίσκολι. Ι ριχι ποταμι κσερένοντε ολότελα. Ι περισότερι ποταμι τον κσερον στεπον δε φτάνυν ός τι θάλασα, χάνοντε μέσα στυς άμυς, ίτε χίνοντε σε μικρες λίμνες.

Βρέστε στο χάρτι τυς ποταμυς, πυ αναφέραμε παραπάνο.

Φιτία. Ι φιτία, πυ ιπάρχι στις κσερες στέπες, καθυς κε στις μαβροχόματες, αλάζι τιν άνικσι, το καλοκέρι κε το χινόπορο.

Εδο όμος φιτρόνυν κιρίος φιτα, πυ αντέχυνε καλα στιν κσερασία.

Απσεντια.

Στιν αρχι τις άνικσις, μόλις χάνετε το χιόνι κε το χόμα ρυφα τιν ιγρασία, γρίγορα αναπτίσοντε τα φιτα, πυ έχυνε βολβυς: ι αμαριλίδες, ι κίτρινι κε ι κόκινι λαλέδες. Για λίγο κερο ι κσερες στέπες σκεπάζοντε με πράσινα χόρτα.

Ιστερα όμος απ' τιν άνικσι έρχετε πολι γρίγορα το καφτερο κε κσερο καλοκέρι. Ι λαλέδες ρίχνυνε τα λυλύδια-τυς, μαρένοντε κε κέοντε τα χόρτα. Στι θέσιτυς έρχοντε τα φιτα, πυ αγαπύνε τιν κσερασία: ι σταχτερες μιροδάτες **απσεντιες**. Τα φιτα αφτα ίνε σκεπαζμένα με τριχιδάκια κε γι' αφτο εκσατμίζυνε λίγι ιγρασία. Εκτος απ' αφτο, φιτρόνι το **ανκάθι τις καμίλας**: χόρτο με μικρα φίλα κε μιτερα ανκάθια, κε διάφορα άλα **αγριόχορτα**, πυ κι αφτα δεν φοβύντε τιν κσερασία.

Σαλσόλα.

Τα φιτα τον κςερον ςτεπον έχυνε μακρυλες ρίζες, πυ μπένυνε βαθια μέςα ςτι γι κέ αποροφάνε απο κι τιν ιγραςία.

Τα φιτα αφτα βρίςκοντε αρεα το ένα απ' το άλο. Ανάμεςά-τυς φένετε ι γιμνι γι, πυ έχι ςκάςι απο τι ζέςτι. Στα μέρι, όπυ ιπάρχυν πολα άλατα μέςα ςτο έδαφος, ςιναντύντε ιδιέτερα φιτα, ι ςαλςόλες.

Εδαφος. Επιδι το ζεςτο κςερο καλοκέρι βαςτάι εδο πολι κε ι φιτία ίνε ςπάνια, μέςα ςτι γι δεν μπορι να ςχιματιςτι τόςι πολι ςαπίλα, όπος ςτις μαβροχόματες ςτέπες. Τα εδάφι τον κςερον ςτεπον ςινίθος ίνε ι πόκςανθα κε έχυνε λίγι ςαπίλα. Πύ κε πύ ςιναντύντε κε αλατύχα εδάφι. Μέςα ςτα εδάφι αφτα ιπάρχι πολι αλάτι.

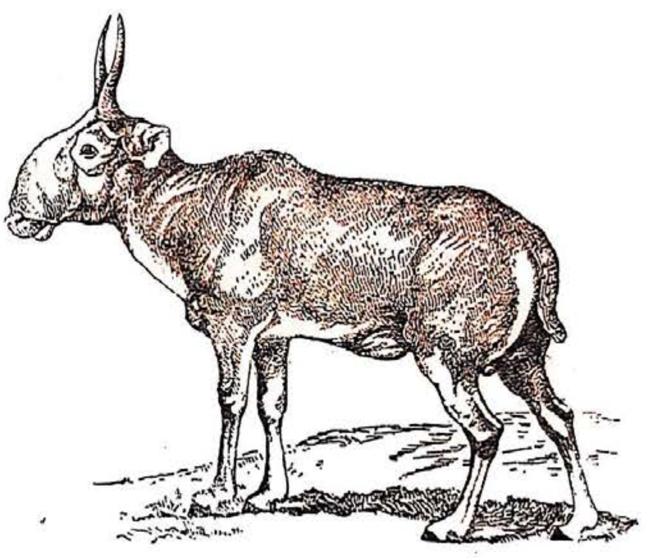

Φρανκενία.

Ο ζοικος κόζμος Τα μεγάλα ζόα ςτις κςερες ςτέπες ίνε λίγα. Εδο ςιναντύντε γοργοπόδαρες φρανκενίες (σαιγακ). Τα ζόα αφτα για να βρύνε τροφι κε νερο, κάνυνε μεγάλο δρόμο. Τρέχυν καλα κ' έτςι μονάχα γλιτόνυν απ' τιν καταδίοκςι τον λίκον.

Στις κςερες ςτέπες, καθος κε ςτις μαβροχόματες, ιπάρχυνε πολα τροχτικα: αρυρέι κε άλα. Εδο βρίςκοντε πολες ςάβρες κε φίδια κε απο τα έντομα: τζιτζίκια κε ακρίδες.

Τα περιςότερα ζόα τον κςερον ςτεπον έχυν το χρόμα τις καμένις ςτέπας κε γι' αφτο μόλις κςεχορίζυν πάνο ς' αφτι.

ΕΡΓΑΣΙΑ. Σινκρίνετε το κλìμα τον κςερον ςτεπον με το κλίμα τον μαβροχόματον.

Πέςτε, πός αλάζι ι φιτία, πυ ιπάρχι ςτις κςερες ςτέπες απο τιν άνικςι ός το χινόπορο.

Σινκρìνετε το έδαφος τον κςερον ςτεπον με το έδαφος τον μαβροχόματον ςτεπον. Γιατί ι κςερες ςτέπες έχυνε λιγότερι ςαπίλα;

Πέςτε, τί το ιδιέτερο έχυνε τα φιτα κε τα ζòα, πυ ιπάρχυνε ςτις κςερες ςτέπες.

Ι κάτικι τον κςερον ςτεπον.

Στις απέραντες εκτάςις τον κςερον ςτεπον απο τα παλια χρόνια ζύνε καζάχι κε καλμίκι.

Κιτάχτε ςτο χάρτι ςτι ςελ. 136, πύ ζύνε.

Ι λαι αφτι καταγίνοντε κιρίος με τι χτινοτροφία: φιλάγυνε μεγάλα

κοπάδια πρόβατα, άλογα κε καμίλες. Ι φιτία τον κσερον ςτεπον ίνε πολι λίγι, οςτόςο μπορι να θρέπςι αμέτριτα κοπάδια πρόβατα κε καμίλες, πυ ςτιν τροφί-τυς δεν ίνε τόςο απετιτικες.

Δεν πάι πολις κερος, πυ ι καζάχι κε ι καλμίκι περνύςαν απο ένα βοςκοτόπι ςε άλο. Διάλεγαν κάπυ ςτι ςτέπα ένα κατάλιλο τμίμα γις, ςτίνανε ςκινες απο κετζε κε ζύςαν αφτυ, όςπυ να φάνε τα ζόα όλο το κόρτο. Στις κιμονιάτικες ςτάνες-τυς φτιάνανε ςπίτια απο πιλο ανακατομένο με κοπρια.

Τόρα το μεγαλίτερο μέρος τον καζάχον κε καλμίκον πέραςε ςτο μόνιμο τρόπο ζοις.

Το πέραζμα τον καζάχον απο τόπο ςε τόπο.

Τα ζόα φάγανε κε πατίςανε το κόρτο, πυ ίτανε γίρο απ' το αυλ. Πρέπι να περάςυν ι καζάχι ςε άλο μέρος.

Απο το πρωι όλο το αυλ ίνε ςτο πόδι. Ι γινέκες κατεβάζυν κε διπλόνυν τις ςκινες, μαζέβυνε κε ταχτοπιυν τα καλια, τα ςτρόματα κε τα ςκέβι. Ι άντρες φορτόνυνε τυς αραμπάδες κε τις καμίλες.

Ολα πια ίνε έτιμα. Κςεκίνιςαν.

Πάνο ςτυς αραμπάδες, πυ τυς ςέρνυνε βόδια, κάθοντε ι γινέκες κε τα πεδια. Πίςο απ' αφτυς βιματίζυν ςοβαρες ι καμίλες. Πάνο ςτυς ίβυς-τυς βρίςκοντε διπλομένες ι ςκινες. Πίςο απ' τις καμίλες έρκοντε τ' άλογα κε ι αγελάδες. Πιο πίςο έρκοντε κοπάδια πρόβατα κε κατςίκες. Τρίζυνε ι αραμπάδες, βελάζυνε τα πρόβατα, μυνκρίζυν ι αγελάδες κε ι καμίλες κε κλιμιντρίζυν τα άλογα. Γίρο αντιχυν ι φονες τον πεδιον.

Μπροςτα απ' όλο το καραβάνι καβάλα ςτο άλογο προχοράι ο Αμπάι. Ι άλι άντρες καβάλα κι αφτι ςτ' άλογα έρκοντε τελεφτέι.

Μα νά, ο ίλιος πάι πια ςτι δίςι. Τα ςίνεφα πέρνυνε τριανταφιλένιο κρόμα. Σε λίγο θα ςκοτινιάςι. Ο Αμπάι δίνι κάπιο ςινιάλο κε το καραβάνι ςταματάι, για να περάςι τι νίχτα.

Το πρωι, μόλις βγένι ο ίλιος, κςανα μπένυν ςτο δρόμο. Το βράδι ςταματάνε πάλι για ανάπαψι.

Τέςερις μέρες προχορα έτςι το καραβάνι κατα κι, όπυ το κόρτο ίνε πιο κιμόδικο, όπυ το νερο ίνε γλικο, όπυ τα ζόα θα τρέφοντε καλίτερα.

Τέλος, τιν πέμτι μέρα κάπυ μακρια έλαμπςε μια λίμνι.

Δοκιμάςανε το νερο, το βρίκανε καλο κε νόςτιμο. Γίρο πικνο κε πράςινο κορτάρι.

Αποφαςίςανε να μίνυν εδο.

Στίςανε τις ςκινές-τυς κε νά, το αυλ ίνε έτιμο.

Ολόγιρα ςτο αυλ ςκορπιςτίκανε ς' όλες τις μεριες άλογα, αγελάδες, γίδες κε πρόβατα.

Καμια ιχοςαρια μεγάλα αγριόςκιλα φιλάγυνε το κοπάδι. Μπροςτα ςτις ςκινες ίνε αναμένες φοτιες κε πάνο απ' αφτες πςίνοντε φαγια.

Απ' το αυλ έρχετε καπνος κε ι μιρυδια τυ κςινυ κυμις (ίδος κςινόγαλυ).

Πός ζύςανε ι κάτικι τον κςερον ςτεπον πριν απ' τιν Οχτοβριανι ςοςιαλιςτικι επανάςταςι.

Στις τεράςτιες εχτάςις τον κςερον ςτεπον μπορύνε να τρέφυντε εκατοντάδες εκατομίρια ζόα.

Ο κερος όμος εδο ςιχνα δεν ίνε εβνοικος. Ι κςεραςία κέι το χόρτο. Το χιμόνα, όταν πέφτι λίγο χιόνι, κάνι γλίςτρα. Ι γι ςκεπάζετε με τόςο παχι φλιο πάγυ, πυ δε μπορύνε να τον ςπάςυνε ακόμα κε ι οπλες τον αλόγον. Τότε αρχίζι το „ντζυτ", διλαδι, αρχίζυν να πςοφάνε μαζικα τα ζόα απ' τιν ατροφία. Εχτος απ' αφτο, τα ζόα ςιχνα αροςτένυνε απο μάλι, άνθραχα κε άλες αρόςτιες.

Ι καθιςτεριμένι νομάδες εκςαρτύνταν ολότελα απ' τι φίςι.

Τίποτε δεν κάνανε για τιν πάλι ενάντια ςτο μαζικο πςόφιμα τον ζόον.

Οταν αρόςτενε το ζόο-τυς, πιγένανε ςε πςεφτοχτινίατρο, πυ με τι θεραπία-τυ χιροτέρεβε τιν κατάςταςί-τυ κε πςοφύςαν πιο πολα ζόα.

Στιν κςερι ςτέπα δίςκολα μπορι κανις να προμιθεφθι νερο. Πρέπι ν' ανίκςι βαθια πιγάδια. Τα καλίτερα πιγάδια τον ςτεπον βρίςκονταν ςτα χέρια τον μπέιδον.

Ι μπέιδες εποφελύντανε τιν αγραματοςίνι τις φτοχολογιας. Κάθε φορα, πυ δεν ιπίρχε τροφι, κάθε φορα, πυ πςοφύςαν τα ζόα, ολοένα κε πιο πολι πλύτεναν ι μπέιδες, ολοένα κε πιο πολι φτοχι γίνονταν μπατράκι-τυς.

Ι τςαρικι κιβέρνιςι δε φρόντιζε, βέβεα, κι αφτι για το νικοκιριο τον νομάδον, πυ βριςκόταν ςτις ςτέπες.

Αντίθετα, κατάςτρεφε τυς κατίκυς, πυ βρίςκονταν ς' αφτες τις ςτέπες: έπερνε τα βοςκοτόπια κε τι γι απ' τυς νομάδες κε τάδινε ςτυς ρόςυς, πυ έρχονταν απο άλα μέρι.

Τί κάνι ι ςοβιετικι εκςυςία για να καλιτερέπςι τι ζοι τον νομάδον τις ςτέπας κε για ν' αναπτίκςι τι χτινοτροφία τις ςτέπας.

Ι ςοβιετικι εκςυςία καταπιάςτικε ςοβαρα να αναδιοργανόςι το νικοκιριο τον νομάδον. Αρχιςε απο τον αγόνα για τιν άφκςιςι τον κοπαδιον, γιατι απ' αφτον τον αγόνα εκςαρτάτε ι καλοπέραςι τυ νομάδα.

Δε μπορι όμος να ανιπςοθι ι χτινοτροφικι ικονομία με τις παντοτινες

μεταχομίςις απο ένα μέρος ςε άλο. Γι' αφτο ι ςοβιετικι εκςυςία διεφχολίν με κάθε τρόπο τι μετάβαςι ςτο μόνιμο τρόπο ζοις.

Οργανόνοντε ςοματία για απο κινυ θέριζμα τυ χόρτυ, για τι ςπορα τυ χόρτυ, φτιάνοντε κινονικες μάντρες, ςκάβοντε κινονικα πιγάδια, δεκςαμενες. Οργανόνοντε χτινιατρικα τμίματα. Κε νά, τόρα, το μεγαλίτερο μέρος τον πρόιν νομάδον άρχιςε να ζι μόνιμι ζοι.

Οργανόνοντε «κόκινες κιμπίτκες» κε ςκολια για τιν ανίπςοςι τυ μορφοτικυ επιπέδυ τον καζάχον κε καλμίκον. Φτιάνοντε νοςοκομία.

Ι κςερες ςτέπες ίνε ακατάλιλες για τι γεοργία, μπορύνε όμος να θρέπςυν εκατοντάδες εκατομίρια ζόα.

Ι ςτέπες αφτες μπορύνε να δόςυνε πάρα πολι κρέας, όταν διεκςάγετε ςοςτα το χτινοτροφικο νικοκιριό-τυς.

Κε νά, ςτις κςερες ςτέπες αναπτίςετε ι ςοβχόζικι ανικοδόμιςι, οργανόνοντε χτινοτροφικα ςοβχόζια.

Τόρα πια ςτι ςτέπα ιπάρχυν πολα χτινοτοφικα ςοβχόζια κε κολχόζια.

Τα οφέλιμα οριχτα κε ι βιομιχανία.

Μέςα ςτα ένκατα τον κςερον ςτεπον ός τα τελεφτέα βρίςκονταν κριμένος τεράςτιος οριχτος πλύτος.

Ι έριμες ςτέπες ζοντάνεπςαν ςτα μέρι εκίνα, όπυ, χάρις ςτιν επίμονι δυλια τον ικοδόμον τις ςοςιαλιςτικις ικονομίας, κςεςκάφτικε ο πλύτος-τυς.

Σαν αδιάκοπο ρέβμα βγένι λαμποκοπόντας ςτιν επιφάνια τις γις το μάβρο κάρβυνο απ' τα ανθρακοριχία τις **Καραγαντας.** Μέρα-νίχτα τρέχι μέςα

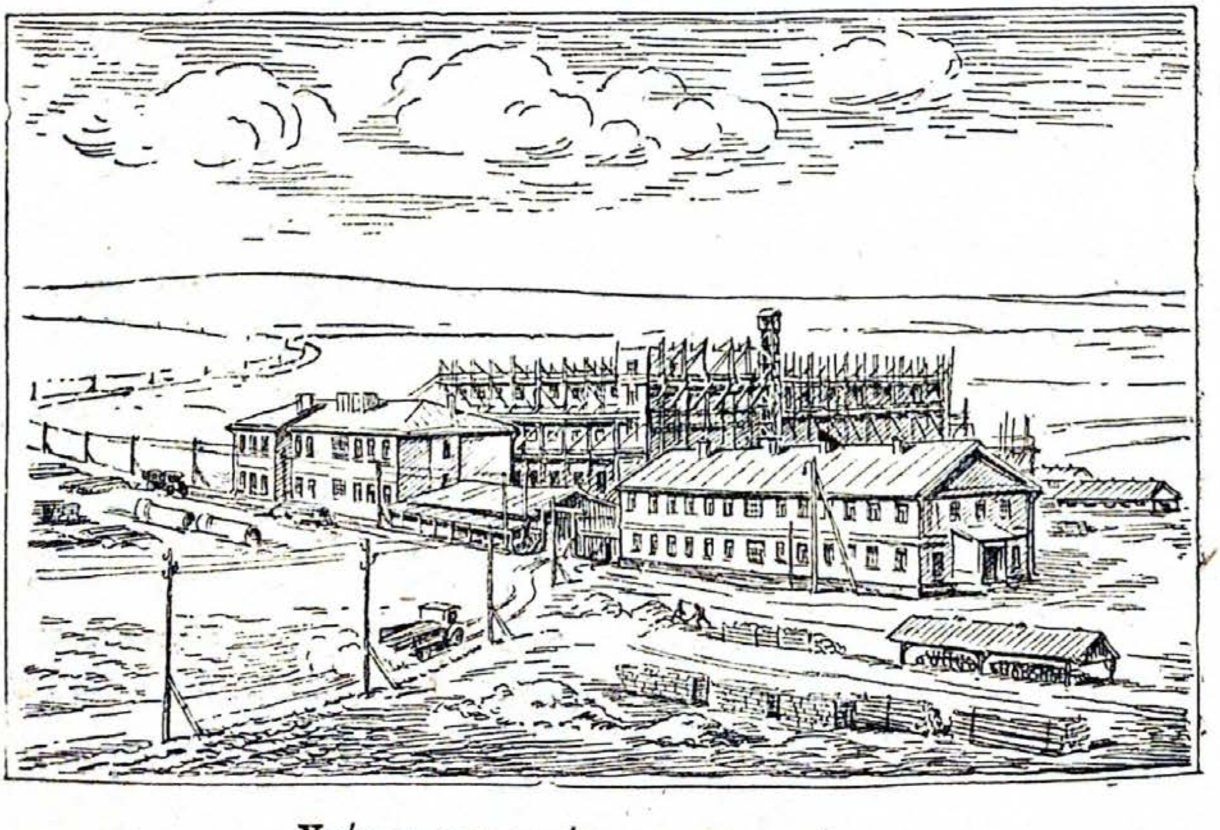

Χτίςιμο εργοςταςίυ ςτιν κςερι ςτέπα.

απ' τυς ςολίνες ι νάφθα τυ **Εμπα** απο τυς πίργυς, πυ βρίςκοντε ςτιν παραλία τις Καςπίας θάλαςας. Στιν παραλία τις λίμνις **Μπαλχας** φτιάνετε το πρότο ςτον κόζμο, ος προς το μέγεθός-τυ, εργοςτάςιο για το λιόςιμο χαλκυ.

Βρέςτε ςτο χάρτι τιν Καραγαντα, τις ναφθοπιγες τυ Εμπα κε τυ Μπακυ κε το μέρος, όπυ βγένι χαλκος κοντα ςτιν όχθι τις λίμνις Μπαλχας.

Αφτο όμος ίνε μονάχα ι αρχι. Στα βάθι τον κςερον ςτεπον βρεθίκανε τεράςτια αποθέματα απο μετάλεβμα χαλκυ, τςίνκυ, μολιβιυ κε άλα πολίτιμα οριχτα.

Ετςι ςιγα-ςιγα αλάζυνε ι κςερες ςτέπες κε μαζι μ' αφτες αλάζι κε ι ζοι τον καζάχον.

Ι καζάχι νομάδες γίνοντε ικοδόμι, μεταλορίχι, εργάτες νάφθας, παρατυν τι νομαδικι ζοι κε αρχίζυνε να ζύνε τιν πολιτιζμένι ζοι τον εργατον τις βιομιχανίας.

Νάφθα απ' τον πιθμένα τις θάλαςας.

Απο τα παλια χρόνια ι ψαράδες, πυ ταςιδέβανε ςτιν Καςπία θάλαςα, παρατιρίςανε, ότι το νερο, πυ βρίςκετε όχι μακρια απ' τιν πόλι Μπακυ λαμποκοπάι μ' όλα τα χρόματα τις ίριδας.

Κάνανε εκςερεβνίςις ςτιν ακρογιαλια κε ςτον πιθμένα τις θάλαςας κε βρίκανε, ότι βαθια, κάτο απ' τον πιθμένα βρίςκοντε ςτρόματα γις πλύςια ςε νάφθα.

Ι ςοβιετικι κιβέρνιςι αποφάςιςε να βγάλι απ' τι θάλαςα τι νάφθα.

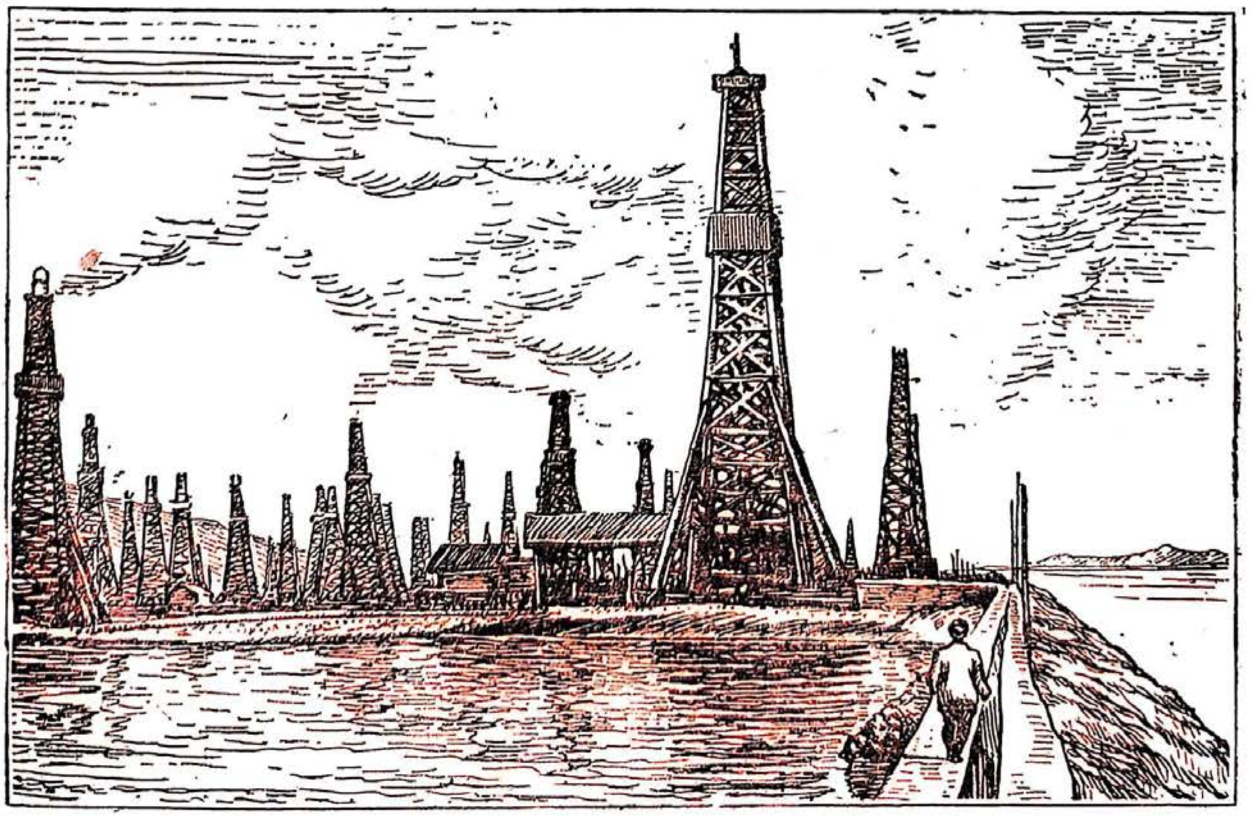

Φτιάςανε μέςα ςτι θάλαςα ένα παχι πέτρινο τίχο κε φράκςανε μ' αφτον ένα μέρος τις θάλαςας.

Στο αποκςεραμένο μέρος φτιάςανε εκατοντάδες πίργυς νάφθας κε άρχιςαν πια να βγάζυν νάφθα.

Σε λίγο κςεπίδιςε ι νάφθα κε ςχιμάτιςε πίδακα. Κλίςανε τον πίδακα κε διοχετέπςανε τι νάφθα με ςολίνες κατεφθίαν μέςα ςτις δεκςαμενες τις νάφθας.

Ι εργάτες κε ι ινζινιέρι καταχτίςανε απ' τι φίςι τεράςτιο ποςο νάφθας για τι ςοςιαλιςτικι ικονομία.

Εκι, όπυ εδο κε λίγα χρόνια ίτανε πιθμένας θάλαςας, ςίμερα βρίςκετε ολάκερο δάςος απο πίργυς νάφθας.

Τα αλιεφτικα πρόμιςλα.

Το διτικο μέρος τις ζόνις τον κςερον ςτεπον βρίςκετε ςτιν παραλία τις Καςπίας θάλαςας, ς' όλο το μάκρος τυ κάτυ ρέβματος τυ Βόλγα κε ς' όλο το μάκρος τυ ποταμυ Υράλι.

Σ' αφτα τα μέρι βρίςκετε μεγάλος πλύτος πςαριον. Εδο πιάνυν πολα πολίτιμα πςάρια. Τα πςάρια αφτα κςοδέβοντε όχι μόνο ς' όλι τιν Ενοςι, μα ςτέλνοντε κε ςτο εκςοτερικο.

Βρέςτε ςτο χάρτι αφτο το μέρος τις ζόνις.

Κοντα ςτο ςτόμιο τυ ποταμυ Βόλγα βρίςκετε ι πόλι **Αςτραχαν.**

Το Αςτραχαν ίνε ένα απ' τα πιο ςπυδεότερα κέντρα ςτο πςάρεμα. Γίρο ςτ' ακρογιάλια-τυ βρίςκοντε πάντα εκατοντάδες αλιεφτικα καίκια. Μέρα-νίχτα ςτιν εποχι τυ πςαρέματος κςεφορτόνυν εδο πςάρια.

Πριν απ' τιν επανάςταςι ςτο Αςτραχαν πλύτεναν ι μεγάλι έμπορι απ' τι δυλια τον πςαράδον.

Στο νέο Αςτραχαν βρίςκοντε δεκάδες χιλιάδες πςαράδες κολχόζνικι. Ανάμεςα ς' αφτυς βρίςκοντε πολι καλμίκι, πυ πριν λίγο κερο ίτανε νομάδες.

Τόρα εδο έχυνε φτιαςτι μεγάλα εργοςτάςια κονςέρβας, πςιγία κε εργοςτάςια, όπυ φτιάνοντε αλιεφτικα καράβια.

Βρέςτε τιν πόλι Αςτραχαν ςτο χάρτι.

Ι δρόμι ςινκινονίας ςτις κςερες ςτέπες.

Πριν απ' τιν Οχτοβριανι ςοςιαλιςτικι επανάςταςι τις κςερες ςτέπες διάςχιζε μονάχα μια ςιδεροδρομικι γραμι.

Ι γραμι αφτι κςεκινύςε απ' το **Ορενμπυργ** κε πίγενε νοτιο-ανατολικα προς το **Ταςκεντ.**

Βρέςτε ςτο χάρτι τι ςιδεροδρομικι αφτι γραμι

Ενα μεγάλο μέρος απ' τις απέραντες εκτάσις τον κσερον στεπον ίταν ολότελα αποσπαζμένο απο τα πολιτιζμένα κέντρα τις ΕΣΣΔ.

Σ' αφτές τις στέπες ι καμίλα ίτανε το μοναδικο ζόο, πυ χρισίμεβε για να περάσι κανις απο ένα μέρος σε άλο.

Στα τελεφτέα χρόνια φτιάστικε μια μακρια σιδεροδρομικι γραμι, πυ διασχίζι όλο το πλάτος τυ ανατολικυ μέρυς τον κσερον στεπον. Ινε ι **Τυρκεστανο-Σιβιριακι** σιδεροδρομικι γραμι (Τυρκσιμπ). Χάρις σ' αφτο το δρόμο ι ικονομία τυ κράι αναπτίσετε γοργα.

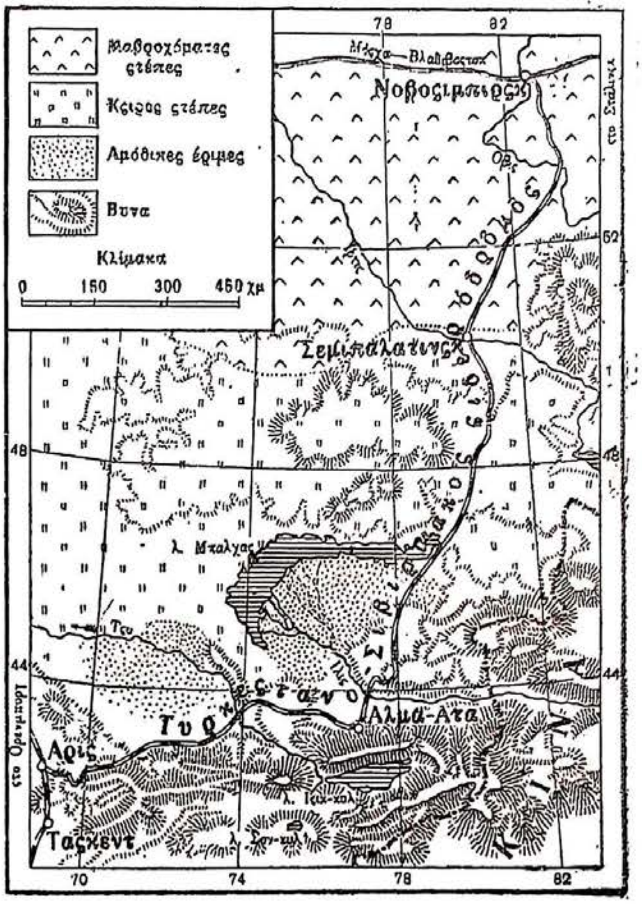

Τυρκεστανο-Σιβιριακος σιδερόδρομος.

ΑΣΚΙΣΙΣ. Σιμιόστε πάνο στο σχιματικο χάρτι τι ζόνι τον κσερον στεπον. Σιμιόστε τα μέρι, όπυ βγένυν τα κιριότερα οφέλιμα οριχτα. Σιμιόστε στο σχιματικο χάρτι, πύ ζύνε ι καζάχι κε πύ ι καλμίκι.

Σιμιόστε τις πόλις Αστραχαν κε Καραγαντα.

Σιμιόστε τον Τυρκεστάνο-Σιβιριακο σιδερόδρομο κε γράπστε τιν ονομασία-τυ.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΚΣΟ ΑΠ' ΤΟ ΜΑΘΙΜΑ. Σχιματίστε άλμπυμ με θέμα: „Ι ζόνι τον κσερον στεπον".

6. Ι ΖΟΝΙ ΤΟΝ ΕΡΙΜΟΝ.

Δυτικα απ' τιν Καστία θάλασα κε πιο νότια απ' τι ζόνι τον κσερον στεπον βρίσκετε ι ζόνι τον ερίμον.

Απ' το νότιο κε νοτιο-ανατολικο μέρος τι ζόνι αφτι τιν τριγιρίζυνε βυνα. Βρέστε στο χάρτι τι ζόνι τον ερίμον.

Τακσίδι στιν έριμο.

(Διίγισι περιιγιτι).

Σ' όλες τις πλεβρες φένονταν κιτρινοπι λόφι απο χιτυς άμυς. Κάποτε συ φενόταν, πος γίρο απλόνετε ατέλιοτι θάλασα με παγομένα κίματα.

Κάπυ-κάπυ ι αμόλοφι ίταν σκεπαζμένι απο κάτι μικρα δέντρα κε θάμνυς χορις φίλα. Σπάνια μεγάλοναν εκι κίτρινα κε ανκαθερα χόρτα.

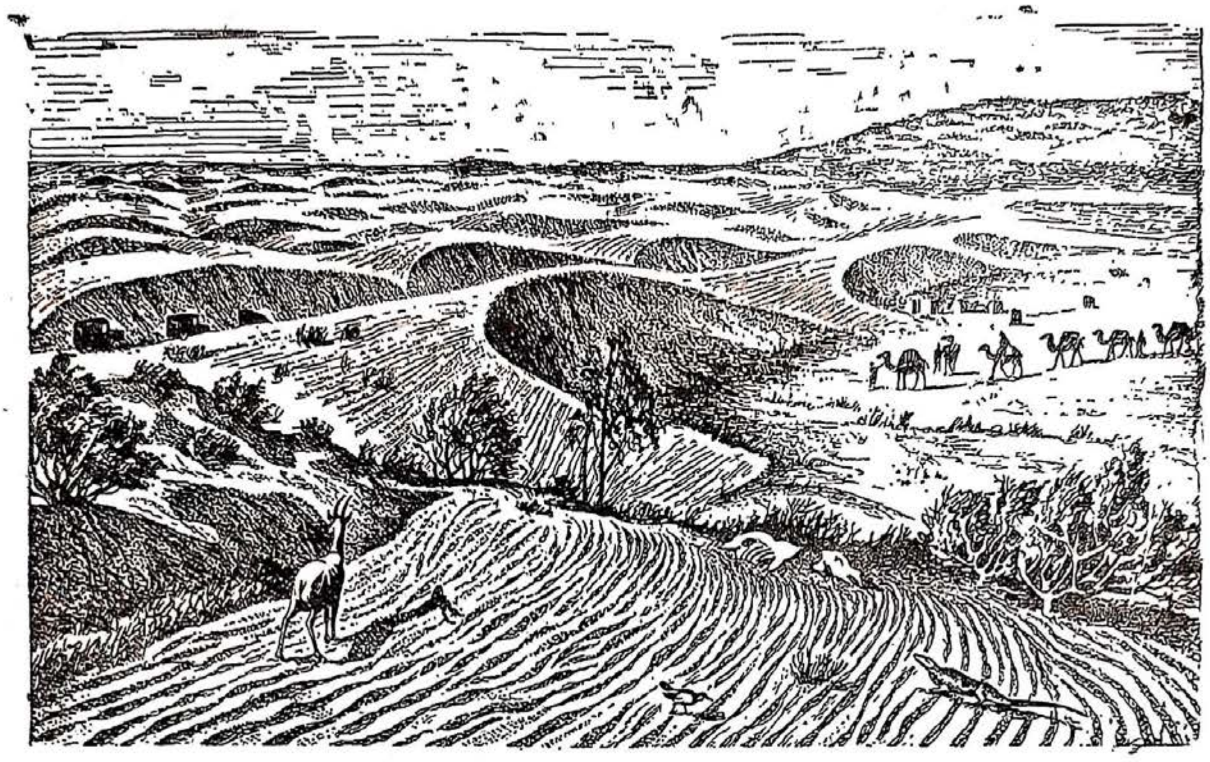

Στιν έριμο.

Μόλις έβγενε ο ίλιος, άρχιζε ι ζέςτι. Το μεςιμέρι ο άμος πίρονε ςε τέτιο βαθμο, πυ ίταν αδίνατο να περπατάι χανις κςιπόλιτος. Αχόμα κε τ' άλογα, πυ ίταν ςινιθιζμένα ςτι ζέςτι τις ςτέπας, αρνύντανε να φάνε κε ςτεκόντανε νιςταγμένα κε εκςαντλιμένα απ' τιν πνιχτικι, καφτερι ζέςτι. Μονάχα ι καμίλες, ος φένετε, δεν ιποφέρανε απ' τι ζέςτι.

Ι όρα 10 το πρωι άρχιζε ένας κςερος καφτερος άνεμος, πυ ςίκονε ολάκερα ςίνεφα πιρομένο άμο.

Τα ςίνεφα αφτα κρίβανε τον ίλιο απο πίςο-τυς. Μακρια δε φενότανε τίποτε.

Ο πιρομένος άμος χτιπύςε αλίπιτα ςτο πρόςοπο κε ςτα χέρια, χόνονταν ςτα μάτια, ςτ' αφτια κε προκαλύςε φαγύρα. Μόλις άνιγε κανις το ςτόμα-τυ, ο άμος έτριζε ανάμεςα ςτα δόντια-τυ.

Το βράδι ο ίλιος κιλύςε προς τι δίςι ςα βαρια πιρομένι ςφέρα κε ςκορπύςε το κόκινο φός-τυ ς' όλι τιν έριμο.

Το καραβάνι ίτανε πια έκςι μέρες ςτο δρόμο. Αχόμα κ' ι καμίλες ίχαν εκςαντλιθι απο το βαρι δρόμο κε τιν έλιπςι νερυ. Σέρνονταν με κρεμαζμένα τα κεφάλια, μόλις κινόντας τα πόδια.

Στο δρόμο ςιναντίςαμε ένα πιγάδι, αλα ίχε τόςο λίγο νερο, πυ δεν έφταςε να ποτίςυμε όλο το καραβάνι.

Μάς απιλύςε ςοβαρος κίνδινος.

Ενας απ' τυς τυρκμένυς, πυ ςινοδέβανε το καραβάνι, πρότινε να πάι μπροςτα να εκςετάςι το δρόμο.

Το βράδι γίριςε με ένα κλαδι χλορυ καλαμιυ.

Ολι πια νιόςαμε ότι τα βάςανά-μας θα τελιόςυνε γρίγορα.

Τιν άλι μέρα το καραβάνι έφταςε ςτον ποταμο Αμυ-Νταρια.

Ο ποταμος αφτος ίτανε πλατις κε ίχε πολα νερα. Γίρο απ' τις όχθες-τυ βρίςκονταν πλύςια πράςινι φιτία.

Ι φίςι τις ερίμυ.

Ι ςίνθεςι τις επιφάνιας. Κιτάχτε ςτο χάρτι: ι ζόνι τον ερίμον βρίςκετε ςτο τεράςτιο **Τυρανικο** βαθίπεδο. Κάποτε το Τυρανικο βαθίπεδο ίτανε πιθμένας θάλαςας. Νότια κε νοτιο-ανατολικα το βαθίπεδο αφτο γίνετε ιπςιλότερο κε προς τι νοτιο-ανατολικι άκρι-τυ ιπςόνοντε βυνα. Εδο βρίςκετε ι ορινι χόρα **Παμιρ.** Βοριο-ανατολικα απ' το Παμιρ εκτίνυντε τα βυνα **Τιαν-Σιαν**.

Κλίμα. Μακρια, μέςα ςτο βάθος τις ΕΣΣΔ βρίςκετε ι ζόνι τον ερίμον. Ι ζόνι αφτι βρίςκετε τόςο μακρια, πυ, ι ιγρι άνεμι δε φτάνυν ς' αφτι.

Στι ζόνι τον ερίμον κάνι πιο μεγάλι κςεραςία κε ζέςτι απ' ότι ςτις κςερες ςτέπες. Στι ζόνι αφτι ςιναντύντε τέτια μέρι, πυ το καλοκέρι δεν πέφτι ύτε μια ςταλαματια βροχι. Μερικες φορες πέφτι βροχι, μα πριν ν' ανκίκςι τυς πιρομένυς άμυς, εκςατμίζετε. Ι ζέςτι ανεβένι τιν ιμέρα ςε 50° ςτι ςκια.

Ο άμος, ι πέτρες κε τα μεταλικα αντικίμενα πιρόνυν τόςο πολι, πυ κένε τα χέρια. Ο υρανος εδο ίνε ςινίθος χορις ςίνεφα (κςάςτερος) κε γι' αφτο τα αντικίμενα, πυ ζεςτένοντε πολι ςτιν καλοκεριάτικι μέρα, τι νίχτα κριόνυνε γρίγορα. Τιν ιμέρα ςτιν έριμο κάνι ζέςτι κε τιν νίχτα δροςια.

Το καλοκέρι βαςτα 5—6 μίνες. Ο χιμόνας, απεναντίας, ίνε πςιχρος κε βαςτάι λίγο: κάνι παγονιες ός 20° κε κάποτε πιο μεγάλες.

Ποταμι. Απο τα βυνα, πυ βρίςκοντε ςτις άκρες τις ζόνις, ςτα Τυρανικο βαθίπεδο τρέχυνε πολι ποταμι. Ι περιςότερι όμος απ' αφτυς χάνοντε μέςα ςτυς άμυς ίτε κςερένυντε, όπος κε ςτις κςερες ςτέπες. Μονάχα διο μεγάλι ποταμι διαςχίζυνε τις αμόδικες ερίμες, **Καρα-Κυμ** κε **Κιζιλ-Κυμ,** κε φτάνυν ός τα παράλια τις **Αραλικις** θάλαςας. Αφτι ίνε: ο **Αμυ-Νταρια** κε ο **Σιρ-Νταρια.** Κε ι διο ποταμι αφτι πιγάζυνε απ' τυς πάγυς, πυ βρίςκοντε πάνο ςε πςιλα βυνα. Ο Αμυ-Νταρια πιγάζι απ' τα βυνα τυ Παμιρ κε ο Σιρ-Ντάρια απ' τα βυνα Τιαν-Σιαν.

Βρέςτε ςτο χάρτι τυς ποταμυς κε τις έριμες, πυ αναφέραμε παραπάνο.

Στον πιο ζεςτο κερο, όταν ι ποταμι τις ζόνις τον ερίμον γίνοντε ριχι ίτε κςερένοντε, ο Αμυ-Νταρια κε ο Σιρ-Νταρια κςεχιλίζυνε πλατια. Κι αφτο ςιμβένι, γιατι λιόνυνε ι πάγι πάνο ςτα πςιλα βυνα.

Στις έριμες ςιναντύντε κε λίμνες, μα ςιχνα ίνε χορις νερο. Το νερό-τυς εκςατμίςτικε κε στα κιλόματά-τυς έμινε κάταςπρο ςτρόμα απο αλάτι, πυ απο μακρια φένετε ςα χιονιζμένο μέρος.

Σακςαυλ.

Φιτία. Ακόμα κε στις αμόδικες έριμες ιπάρχυνε φιτα. Αφτα φιτρόνυν εδο ςπανιότερα, απ' ότι στις κςερες ςτέπες κε αντέχυνε στι ζέςτι κε στιν έλιπςι ιγραςίας.

Τα φιτα τις ερίμυ πάντα απιλύντε απ' τον άμο. Ι ςπόρι όμος, πυ έχυν πολα φιτα τις ερίμυ, ίνε τόςι ελαφρι, πυ όταν φιςάι ο άνεμος, πετύνε πιο μπροστα απ' τυς άμυς κε ι άμι δε μπορύνε να τυς ςκεπάςυνε με παχι ςτρόμα. Πολι θάμνι δεν έχυνε καθόλυ φίλα, έχυνε μονάχα λεπτα, ίςια κλαρια κι ο άμος περνα ελέφθερα ανάμεςα απ' αφτα κε κυβαλιέτε μακρια, χορις να ςταματάι κοντά-τυς.

Στις αμόδικες έριμες ςιναντύντε κε δέντρα, τα ς α κ ς α υ λ.

Τα δέντρα αφτα ίνε παράκςενα: ι κορμί-τυς ίνε ςτραβι, λιγιζμένι κε πάνο-τυς έχυν πολες ςχιζμάδες κε αβλάκια. Τα φίλα-τυς μιάζυνε με μικρα λέπια κε τα νέα πράςινα κλαράκια αντικαταςτένυνε στο δέντρο τα φίλα. Το δάςος τον ςακςαυλ δεν κάνι ςκια.

Στις όχθες τον μεγάλον ποταμον ι φιτία ίνε ολότελα διαφορετικι. Ι άμι εδο δεν απιλύνε τα φιτα κε ι ιγραςία ίνε αρκετι. Σ' όλο το μάκρος τον όχθον βρίςκετε πικνι φιτία απο ινδοκάλαμυς, καλάμια κε δέντρα.

Εδαφος. Στις αμόδικες έριμες δεν ιπάρχυν εδάφι. Τα φιτα, πυ ίνε ςκορπιζμένα αρια κε δεν έχυνε φίλα, δε δίνυνε ςχεδον καθόλυ ςαπίλα. Στα χαμιλα μέρι ςιναντύντε λίγο έφορα α λ α τ ύ χ α εδάφι. Πολι έφορα απεναντίας ίνε τα χόματα στις κιλάδες τον ποταμον. Τα χόματα αφτα έχυνε ςχιματιςτι απο τιν ιλι, πυ αφίνι κάθε χρόνο ο ποταμος, όταν πλιμιρίζι.

Ζοικος κόζμος. Με τιν πρότι ματια θα νομίςι κανις, ότι στιν έριμο δεν ιπάρχυν ζόα. Μα κιτάχτε πιο προςεχτικα τυς άμυς. Νά ένα πετραδάκι, νά ένα ακόμα, νά κε τρίτο, ζοντανέπςανε κε κινύντε χορις θόριβο. Δεν ίνε όμος πετραδάκια· το καθένα-τυς ίνε κεφάλι ςάβρας, πυ χόθικε μέςα στον άμο.

Στιν έριμο, όπος κε στις κςερες ςτέπες, ιπάρχυνε πολες ς ά β ρ ε ς κε φ ί δ ι α. Στιν όρα τυ κινδίνυ χόνοντε μέςα στον άμο. Σιναντύντε ςάβρες, πυ έχυνε μάκρος ός 2 μέτρα.

Απο τα μεγάλα ζόα στιν έριμο ςιναντύντε α ν τ ι λ ό π ε ς. Τα ζόα αφτα ίνε προφιλαχτικα κε φοβιτςιάρικα. Στον παραμικρο κίνδινο κρίβοντε με γριγοράδα θίελας.

Σχεδον όλα τα ζόα τις ερίμυ έχυν κιτρινοπο χρόμα κε γι' αφτο ανάμεςα ςτυς άμυς τις ερίμυ διακρίνοντε δίςκολα.

Στις όχθες τον μεγάλον ποταμον, όπυ βρίςκετε πικνι φιτία, ςιναντύντε κάπρι κε τίγρες.

Ι έριμες ίνε ι πατρίδα τυ πολίτιμυ ςπιτικυ ζόυ, τις καμίλας. **Χάρις** ςτις πλατιες ροζιάρικες πατύςες τον ποδιόν-τις, ι νκαμίλα περπατα **πάνο** ςτον άμο έφκολα, τον κερο πυ το άλογο βιθίζετε μέςα ς' αφτον.

Ι καμίλα μπορι να τρόι κςερα, ςκλιρα κε ανκαθερα χόρτα. Μπορι να **περάςι** κάμποςες μέρες χορις φαγι κε νερο. Σ' αφτο το διάςτιμα μπορι να **μεταφέρι** ταξιδιότες κε φορτία κάμποςες εκατοντάδες χιλιόμετρα μακρια.

ΕΡΓΑΣΙΑ. Σινκρίνετε το κλίμα τον ερίμον με το κλίμα τον κςερον ςτεπον. **Πέςτε,** πιά ιδιέτερα γνορίζματα έχυνε τα φιτα κε τα ζόα τις ερίμυ. Σε πιά **μέρι** τις ζόνις τον ερίμον ιπάρχυν έφορα χόματα.

Ι κάτικι τις ζόνις τον ερίμον.

Στι ζόνι τον ερίμον ζύνε υζμπέκι, τυρκμένι κε καζάχι.

Κιτάχτε ςτο χάρτι ςελ. 136, πύ ζύνε ι λαι αφτι.

Ι φίςι τον αμόδικον ερίμον ίνε φτοχι. Οςτόςο κ' εδο ιπάρχυν κάτικι. **Ι κάτικι** αφτι καταγίνοντε ςτι κτινοτροφία. Ι τςοπάνιδες ςαλαγυν μεγάλα **κοπάδια** πρόβατα κε καμίλες απο ένα φτοχο βοςκοτόπι ςε άλο.

Το αυλ τον κτινοτρόφον ίνε ςκορπιζμένα αρια μέςα ςτιν έριμο.

Στις κιλάδες τον ποταμον βρίςκετε πολι νερο, τα εδάφι κε ι φιτία ίνε **πλύςια.** Γι' αφτο απο τα πολι παλια χρόνια ενκαταςτάθικαν εδο ι άνθροπι

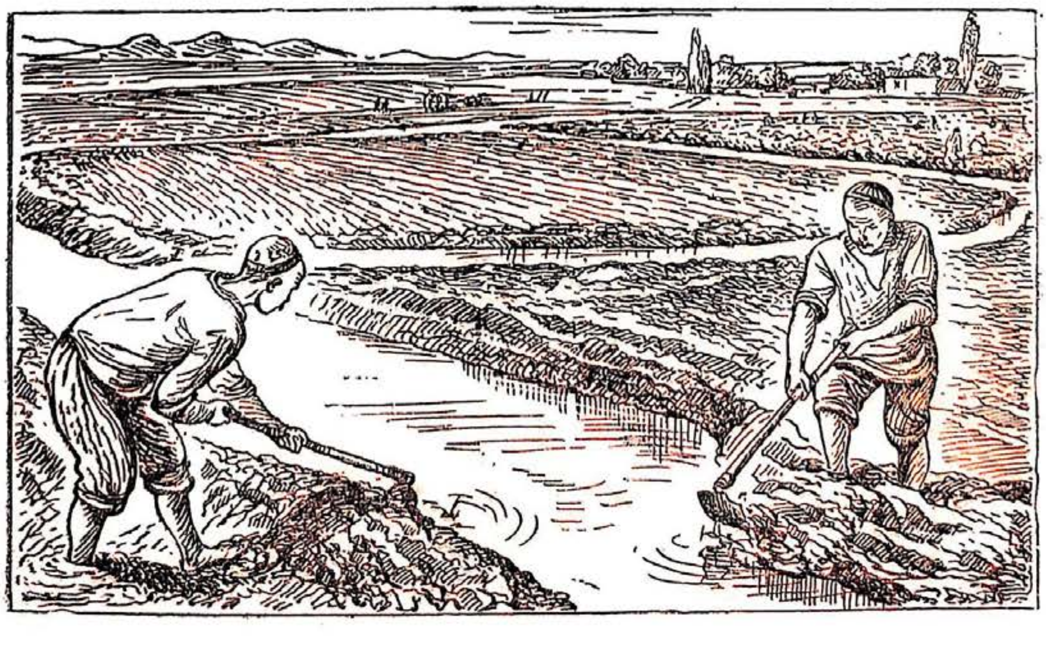

με μεγάλι προθιμία. Ο πλιθιζμος στις κιλάδες τον ποταμον ίνε πολιάριθμος. Καταγίνετε κιρίος ςτι γεοργία — καλιεργι κίπυς κε ςπέρνι πολι μπαμπάκι. Ι φιτίες τυ μπαμπακιυ πιάνυν ολοένα κε πιο πολες γέες.

Για ν' αρδέπςυνε τις άνιδρες γέες, απο τα πολι παλια χρόνια ανίκςανε κανάλια (αρικ), όπυ διοχετέβυνε τα νερα απ' τα ποτάμια.

Στι χόρα τον κτινοτρόφον τυρκμένον.

Ταξιδέβαμε με το καραβάνι ςτιν έριμο Καρα-Κυμ.

Βρέςτε-τιν ςτο χάρτι.

Γίρο εκτίνονταν ατέλιοτι κε μονότονι αμόδικι λόφι. Ι λόφι αφτι ίταν ςκέπαζμένι με τα απομινάρα τον φιτον, πυ καίκανε. Κάπυ-κάπυ τιχέναμε φιτίες ςακςαυλ.

Αχςαφνα πίςο απο ένα αμόδικο λόφο αναπάντεχα ανίχτικε μπροςτάμας ομαλι έκταςι $1^1/_2$ **χμ** μάκρυς κε πλάτυς. Πάνο ς' αφτι βριςκόνταν αραδιαζμένες 26 τυρκμένικες κιμπίτκες. Λίγο πιο πέρα, κοντα ςτα πιγάδια, ποτίζανε τα μικρα τον προβάτον κε τον καμίλον.

Ιτανε τυρκμένικο αυλ.

Μίναμε ν' αναπαφτύμε κε κάναμε δο διο μερόνιχτα.

Ιτανε καλοκέρι, ι πιο δίςκολι εποχι για τυς κατίκυς τις ερίμυ. Ι ανιπόφορι ζέςτι δε μας έδινε ιςιχία ύτε τιν ιμέρα, ύτε τι νίχτα. Ι ζοι μέςα ςτις κιμπίτκες ςχεδον νεκρόθικε. Ολι ι φιτία ολόγιρα κάικε κε ι τςοπάνιδες με τα κοπάδια-τυς πίγανε ςε μακρινα βοςκοτόπια κε ςε άλα πιγάδια.

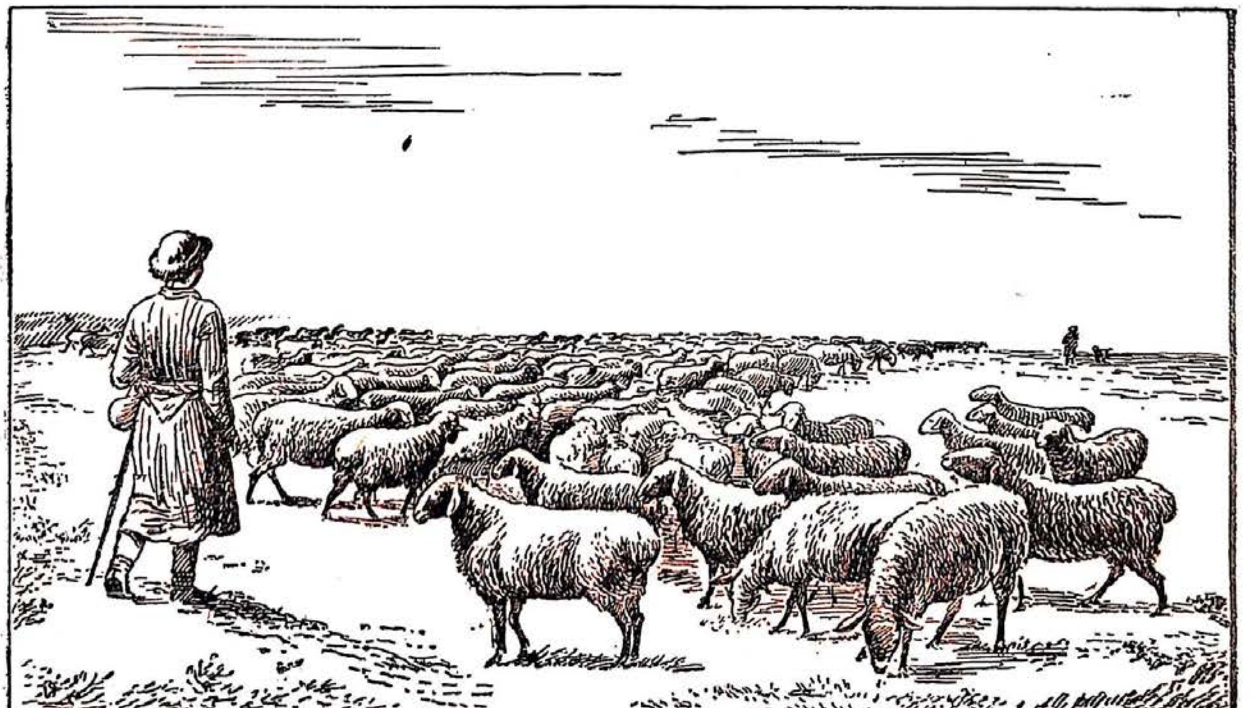

Μέςα ςε διο μέρες το καραβάνι-μας έφταςε το κοπάδι, πυ ίχε φίγι νορίτερα.

Ανεβίκαμε πάνο στον αμόδικο λόφο κε κατεβένοντας παρατιρίςαμε απο μακρια κάπια κίνιςι.

Φάνικε, ότι ίνε κοπάδι πρόβατα.

Προχορόντας ςκάφτανε με τις οπλές-τυς τον άμο τις Καρα-Κυμ, πυ μιάζι ςα ςκόνι. Ιταν παραπάνο απο χίλια. Ελαμπε ςτον ίλιο το μάβρο, νκρίζο κε κανελι μαλί-τυς. Απο τα πλάγια-τυς κι απο πίςο τρέχανε μεγάλα τςοπανόςκιλα. Μπροςτα-μπροςτα πίγενε ο τςοπάνος με μια μεγάλι ανκλίτςα ςτο χέρι.

Βαρια κε ιπέφθινι ίνε ι δυλια τυ τυρκμένυ τςοπάνυ. Ολάκερι μέρα γιρίζι ςτιν έριμο κάτο απο τον καφτερο ίλιο. Μίζερι ίνε ι φιτία τις ερίμυ κε γι' αφτο ο τςοπάνος ίνε ανανκαζμένος κάθε μέρα να κάνι μεγάλο δρόμο για να θρέπςι το κοπάδι-τυ. Κάποτε κςεςπάι καφτερος αμοςτρόβιλος κε ςκεπάζι το κοπάδι με άμο. Πάι καλα, αν δε βαςτίκςι πολι. Μα τιχένι καμια φορα πυ απ' τον αμοςτρόβιλο χάνοντε εκατοντάδες πρόβατα.

Κάθε χρόνο ι τυρκμένι παραδίνυνε ςτο κράτος εκατομίρια πολίτιμα καρακύλικα πρόβατα.

Στιν έφορι κιλάδα.

Ιςτερα απο μακρινο ταкςίδι ςτι γιμνι έριμο, μπίκαμε με τ' αφτοκίνιτο ςτι **Φεργανικι** κιλάδα. Ι κιλάδα αφτι βρίςκετε νοτιο-ανατολικα απ' το Ταςκεντ, δίπλα απ' τον ποταμο Σιρ-Νταρια.

Βρέςτε τιν κιλάδα αφτι ςτον χάρτι.

Στι Φεργανικι κιλάδα.

Ο τόπος άλαξε μονομιας. Περάσαμε κοντα απο πικνοφιτεμένυς κίπυς με οποροφόρα δέντρα κε απο πράσινυς κάμπυς. Σιχνα σιναντύσαμε ανθρόπυς, πυ πίγεναν πεζι ίτε καβάλα πάνο σε γαιδύρια.

Οστόσο εσθάνονταν κανις, ότι ι έριμος βρισκόταν κοντα. Πότε δεξια, πότε αριστερα ανάμεσα στυς κάμπυς φένονταν γιμνι τόπι.

Κάπυ-κάπυ τα χοράφια ίταν σκεπασμένα με άμο, πυ έφερνε ο άνεμος απο τιν έριμο.

Μα γρίγορα χάθικαν πια κε τα τελεφτέα χνάρια τις ερίμυ. Το αφτοκίνιτο έτρεχε ανάμεσα απο καταπράσινα χοράφια κε κίπυς.

Σε κάθε βίμα ίμασταν ανανκασμένι να περάσυμε πάνο απο αρδεφτικα κανάλια (αρικ).

Παντυ ίταν σκορπισμένα τα χορια τον υζπέκον.

Ασπρίζανε τα πιλόχτιστα σπιτάκια-τυς με τις ίσιες στέγες-τυς. Γίρο απ' τις αβλές-τυς ίταν φτιασμένι ιψιλι πιλόχτιστι τίχι. Κοντα στα σπίτια πρασινίζανε ι κίπι, ι μπαχτσέδες με τα μιροδάτα κε ζυμερα πεπόνια, κε τα αμπέλια.

Κάποτε φένοντα χοράφια σπαρμένα με τριφίλι κε σπάνια με ρίζι. Ολα αφτα πνίγονταν μέσα στα χοράφια τυ μπαμπακιυ.

Στι Φεργανικι κιλάδα ο ίλιος δίνι μεγάλι ζέστι κε φος κε ι γι αρδέβετε καλα με τα αρικ. Το μ π α μ π ά κ ι εδο δίνι πλύσια σοδια.

Ι Φεργανικι κιλάδα ίνε ένα απ' τα κιριότερα μέρι τις Σοβιετικις Ενο-

Το μάζεμα τυ μπαμπακιυ με μιχανι.

ςις, όπυ καλιεργίτε το μπαμπάκι. Τα υζμπέκικα κολχόζια κε σοβχόζια δίνυν κάθε χρόνο ςτι Σοβιετικι διμοκρατία εκατομίρια χιλιόγραμα μπαμπάκι ανότερις πιότιτας.

Πός ζύςαν ι κάτικι τις ζόνις τον ερίμον πριν απ' τιν Οχτοβριανι ςοςιαλιςτικι επανάςταςι.

Με τι δίναμι τον όπλον άρπακσε ι τςαρικι κιβέρνιςι τι γι, πυ βρίςκετε ςτι ζόνι τον ερίμον.

Ι λαι, πυ κατικύνε τι ζόνι τον ερίμον, ζύςανε πάνο-κάτο 70 χρόνια κάτο απ' τιν εκςυςία τον τςαρικον ςτρατιγον.

Ι ςτρατιγι αφτι αφερύςανε απ' τυς λαυς τον ερίμον τις καλίτερες γέες κε πέρνανε ςχεδον δορεαν το μαμπάκι κε τα ζόα-τυς. Ι κάτικι ίταν ιποχρεομένι να πλερόνυνε μεγάλυς φόρυς.

Παντυ εβλεπες ρύςικο ςτρατο.

Ι εργαζόμενι τις ζόνις τον ερίμον ζύςανε κάτο απ' το διπλο ζιγο τον

τςαριχον ςτρατιγον κε τον δικόν-τυς χάνον (βαςιλιάδον), τον μπέιδον (πλυςίον) κε τον μολάδον (παπάδον).

Για τι ζοι τυ πλιθιζμυ τις ζόνις τον ερίμον το νερο ίχε πάντα τεράςτια ςιμαςία.

Το νερο όμος το ίχανε ςτα χέρια-τυς ι χάνι κε ι μπέιδες. Οςο πιο πολι νερο ίχαν, τόςο πιο μεγάλι ίταν ι εκςυςία-τυς.

Για το νερο, πυ ςίμενε εκςυςία, ι χάνι ίχαν ανάμεςά-τυς πάντα πόλεμο. Στον κερο τυ πολέμυ καταςτρέφονταν ολάκερες πόλις, πυ βρίςκονταν ςτο άνθιζμά-τυς, κε ςκεπάζονταν απο τυς άμυς τις ερίμυ. Για το φτιάςιμο καναλιον ςτέλνονταν ς' αφτα τα μέρι δεκάδες χιλιάδες εργαζόμενι.

Ι λαι τις ζόνις τον ερίμον ίταν καθιςτεριμένι κε ίχανε πολες προλίπςις. Τα χοράφια-τυς τα καλιεργύςανε με προτόγονο τρόπο.

Πός αναπτίςετε κε καλιτερέβι το νικοκιριο κε ι ζοι τον κατίκον τις ζόνις τον ερίμον.

Πολες έφορες γέες, πυ βρίςκοντε ςτι ζόνι τον ερίμον, χάνοντε τυ κάκυ απο έλιπςι νερυ. Γι' αφτο ι ςοβιετικι εκςυςία πρότα απ' όλα έδοςε προςοχι ςτο άρδεμα.

Αρχιςαν να διορθόνυν τις χαλαζμένες διόριγες κε τα φράγματα κε να φτιάνυν κενύργια απο ςτερεα ιλικα: απο τςιμέντο κε ςίδερο. Αρχιςαν να αντλύνε το νερο όχι με κυβάδες, κρεμαζμένυς ςτυς τροχυς, αλα με μιχάνες.

Αφερέςανε τις γέες απ' τυς μπέιδες. Το νερο έπαψε να ίνε ατομικι ιδιοχτιςία. Ολι τόρα χριςιμοπιύνε το νερο δορεαν. Το μιράζυνε εκςίςυ ςτα χοράφια κε ςτυς κίπυς.

Τα αρδεφτικα κανάλια πλιθένυνε ολοένα κε πιο πολι. Ι έριμος μικρένι κάθε λίγο κε ελεφθερόνοντε έφορες γέες για ςπαρτα.

Μα για τιν ανάπτιξι τυ νικοκιριυ χριάζοντε καλι δρόμι ςινκινονίας, ςτι ζόνι όμος τον ερίμον τέτι δρόμι πριν δεν ιπίρχαν καθόλυ.

Αρχιςαν να φτιάνοντε λιθόςτροτι αμακςοτι δρόμι.

Για τιν ικονομία τις ζόνις τον ερίμον ςπυδέα ςιμαςία έχι κε ο Τυρκεςτανο-Σιβιριακος ςίδερόδρομος, πυ φτιάςτικε εδο κε λίγα χρόνια.

Απ' το δρόμο αφτο πάνε μεγάλα αποθέματα ςιτιρα, πυ τα ςτέλνυν απ' τις μαβροχόματες ςτέπες ςτι ζόνι τον ερίμον.

Χάρις ς' αφτο απελεφθερόθικαν τεράςτιες εκτάςις έφορες γέες, όπυ ςπέρνυνε τόρα πολίτιμο μπαμπάκι.

Ι αγροτικι ικονομία αναδιοργανόνετε.

Εκι όπυ ι αγρότες ένας-ένας έςκαφταν τι γι με προτόγονα εργαλία, τόρα χιλιάδες τράχτορα καλιεργύνε τα χοράφια τυ μπαμπακιυ τον κολχοζιον κε ςοβχοζιον.

Μπένυνε ςτα κολχόζια κε ι νομάδες προβατοτρόφι. Σχιματίζοντε μεγάλα προβατοτροφικα ςοβχόζια.

Μεγάλα τμίματα ςτιν έριμο ςπέρνοντε με χόρτα, πυ προορίζοντε για τροφι τον ζόον, κε ι νομάδες αρχίζυνε να περνάνε ςε μόνιμι ζοι. Για πρότι φορα ςτι ζόνι τον ερίμον αρχίςανε να φτιάνοντε εργοςτάςια κε φάμπρικες.

Ι Οχτοβριανι ςοςιαλιςτικι επανάςταςι άνιχςε ςτυς λαυς, πυ κατικύνε ςτι ζόνι τον ερίμον, φαρδι δρόμο προς τιν εκπολιτιςτικι ανικοδόμιςι.

Στι ζόνι τον ερίμον ςχιματίςτικαν ι ςοςιαλιςτικες ςοβιετικες διμοκρατίες: ι **Τυρκμένικι** με προτέβυςα το **Αςχαμπαντ** κε ι **Υζμπέκικι** με προτέβυςα το **Ταςκεντ.**

Βρέςτε ςτο χάρτι τις διμοκρατίες αφτες κε τις προτέβυςές-τυς.

Εχυν ανιχτι χιλιάδες ςχολια, όπυ τα πεδια τον Τυρκμένον κε Υζμπέκον ςπυδάζυνε ςτι μιτρικί-τυς γλόςα. Δεκάδες ανότερες ςχολες δίνυνε ςτις νέες ενοςιακες διμοκρατίες δικύς-τυς επιςτίμονες κε ινζινιέρυς. Φτιάνοντε κλυμπ, βιβλιοθίκες, κινιματογράφι κε θέατρα.

Πός αναπτίςετε ι βιομιχανία ςτι ζόνι τον ερίμον.

Στο Τυρανικο βαθίπεδο ι βιομιχανία αναπτίςετε γοργα.

Κςεφιτρόςανε βαμβακυργία, μεταξυργία, υφαντυργία, εργοςτάςιο αγροτικον μιχανον κε ιλεχτροςταθμι.

Στιν παραλία τις Καςπίας θάλαςας αναπτίςετε ι βιομιχανία πςαριον.

Στιν παραλία αφτι βρέθικε κε νάφθα.

Στον κόλπο τις Καςπίας θάλαςας, ςτο **Καρα-Μπογαζ-Νκολ,** βρέθικε μεγάλος πλύτος. Εδο βγένυν διάφορα άλατα.

Στο κέντρο τις ερίμυ Καρα-Κυμ βρεθίκανε μεγάλα αποθέματα θιαφιυ κε φτιάςτικε εργοςτάςιο θιαφιυ.

Μεγαλόνυν ι πόλις. Ι χτεςινι νομάδες γίνοντε εργάτες.

ΑΣΚΙΣΙΣ. Σιμιόςτε ςτο ςχιματικο χάρτι: τιν Αραλικι θάλαςα· τυς ποταμυς, πυ χίνοντε ςτιν Αραλικι θάλαςα: τον κόλπο Καρα-Μπογαζ-Νκολ· τιν έριμο Καρα-Κυμ, καθος κε τιν πόλι Ταςκεντ κε Αςχαμπαντ.

Βρέςτε ςτο χάρτι τα μέρι, όπυ βρίςκοντε τα οφέλιμα οριχτα ςτι ζόνι τον ερίμον κε ςιμιόςτε-τα ςτο ςχιματικο χάρτι.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΚΣΟ ΑΠ' ΤΟ ΜΑΘΙΜΑ. Σχιματίςτε άλμπυμ με θέμα „Ι ζοι τον ερίμον".

7. ΙΠΟΤΡΟΠΙΚΙ ΖΟΝΙ.

Στι Σόβιετικι Ενοςι ιπάρχυνε τέτια μέρι, όπυ δεν κάνι χιμόνα με χιόνια κε μεγάλες παγονιες.

Αφτι ι ζόνι ίνε ι ι π ο τ ρ ο π ι κ ι ζ ό ν ι τις ΕΣΣΔ.

Αν χε ι ζόνι αφτι κατέχι μιχρι έκτασι, οστόςο έχι μεγάλι αχςία για τιν Ενοςί-μας.

Στιν ιποτροπικι ζόνι ιπάγοντε: ι **νότια παραλία** τις **Κριμέας** χε ι **Μαβροθαλαςίτικι παραλία τυ Καφκάςυ.** Αφτες βρίςκοντε ςτα παράλια τις Μάβρις θάλαςας, πυ ποτε δεν παγόνι.

Ι ΝΟΤΙΑ ΠΑΡΑΛΙΑ ΤΙΣ ΚΡΙΜΕΑΣ.

Βρέςτε ςτο χàρτι τιν Κριμαικι χερςόνιςο. Βρέςτε τι νότια παραλία τις Κριμέας.

Μπροςτά-ςας έχετε μια γονία τις παραλίας τις Κριμέας.

Θάλαςα. Βυνα χε βράχι. Πάνο ςτιν πλαγια τυ βυνυ φένετε κάπιο χοριο. Μπροςτα απ' το χοριο ίνε πάρχο. Μέςα ς' αφτο μεγαλόνυνε ςε ανιχτο μέρος τα φιτα τυ δοματίυ-μας: ι μιρυδάτες δάφνες, ι ολεάντρες, γιομάτες απο τριανταφιλένια λυλύδια· μεγαλόνυν επίςις ι ςχυροπράςινες μανόλιες με τα πολι μεγάλα άςπρα-τυς λυλύδια. Στα παρτέρια ιπάρχυνε πολα λυλύδια με ζοιρα χρόματα.

Ανάμεςα ςτα δέντρα τυ πάρχυ κςεχορίζυνε τα ορθόχορμα ςχυροπράςινα χιπαρίςια με τις μιτερες χορφές-τυς.

Στυς γιτονιχυς χίπυς τυ πάρχυ οριμάζυνε τα φρύτα τυ νότυ: τα ροδάκινα χε τα βερίχοχα.

Καλοχεριάτικι μέρα. Λάμπι ο ίλιος χε χάτο απ' τις αχτίνες-τυ ι θάλαςα πέζι με πράςινα, με γαλάζια χε χιανα χρόματα. Τα χίματα τις θάλαςας ορμάνε ςτιν αχρογιαλια χε με χρότο ςπάζυνε πάνο ςτυς βράχυς-τις.

I φίςι.

Κλίμα. Τα **Κριμαικα** βυνα ιπεραςπίζυνε τι νότια παραλία τις Κριμέας απο τυς πςιχρυς ανέμυς τυ βορα.

Στιν παραλία το χαλοχέρι ίνε κςερο κε ζεςτο. Βαςτάι πάνο-κάτο 5 μίνες. Το χαλοχέρι ι βροχες εδο ίνε τόςο λίγες, όςτε ςινίθος το νερο δε φτάνι. Ο χιμόνας βαςτάι λίγο κε ίνε μαλακος. Το χιμόνα ςιχνα έχι ομίχλι κε βρέχι. Στι θάλαςα γίνοντε δινατες θίελες. Σπάνια ςτιν παραλία πέφτι χιόνι κε όταν πέφτι, γρίγορα λιόνι.

Ι άνιχςι βαςτάι λίγο κε έρχετε γρίγορα. Το Μάρτι πια ανθίζυνε τα φιτα τον κίπον. Ο καλίτερος κερος ςτι νότια παραλία τις Κριμέας ίνε ο Αβγυςτος, ο Σεπτέβρις κε ο Οχτόβρις. Αφτυς τυς μίνες ο ίλιος δεν κέι τόςο, όςο το χαλοχέρι. Ο κερος τότε ίνε καθαρος κε ζεςτος.

Οςο πςιλότερα ανεβένυμε προς τα βυνα, το κλίμα αλάζι. Στα βυνα, ακόμα κε το χαλοχέρι κάνι δροςια. Εχι ςιχνα βρέχι τον κερο, πυ ςτιν παραλία κάνι ζέςτι κε κςεραςία.

Ποταμι. Στι νότια παραλία τις Κριμέας ι ποταμι ίνε λίγι. Ι ποταμι αφτι πιγάζυν απ' τα βυνα. Τιν άνιχςι, όταν λιόνυν τα χιόνια, κε το χαλοχέρι μετα τις κατεγίδες ι ποταμι γίνοντε ορμιτιχι κε κςεχιλίζυνε. Ι περιςότερί-τυς το χαλοχέρι κςερένοντε.

Φιτία. Στι νότια παραλία τις Κριμέας ιπάρχυνε πολα αιθαλι φιτα. Τα φίλα-τυς ίνε ςκλιρα, ςκεπαςμένα με χοντρι φλύδα. Τα φιτα αφτά δε φοβάντε ύτε τι ζέςτι τυ χαλοχεριυ, πυ βαςτα πολι, ύτε τις ελαφριες παγονιες τυ χιμόνα. Τα αιθαλι φιτα όλο το χρόνο φιλάγυνε τα φίλα-τυς. Τέτια π.χ. ίνε ι εδέρα, πυ ίνε αναριχιτικο φιτο (λιάνα). Με ιδιέτερυς γάτζυς ι εδέρα ςκαρφαλόνι ςτις κορφες τον δέντρον κε τα ςκεπάζι ολότελα με τα ςκλιρα ςκυροπράςινα φίλα-τις.

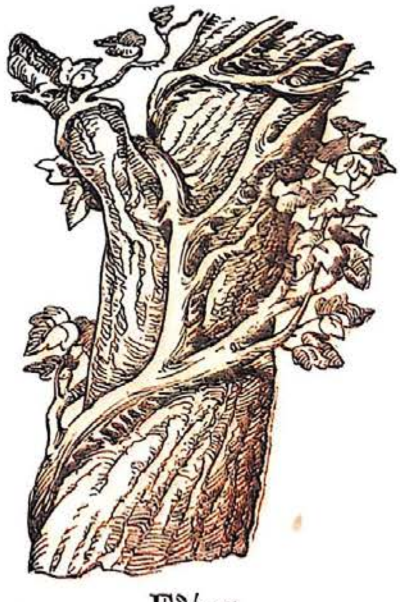
Εδέρα.

Ι νότια παραλία τις Κριμέας έχι λίγα άγρια φιτα. Τα περιςότερα φιτα τα έχι καλιεργίςι ο άνθροπος. Ιδιέτερα εδο αναπτίςοντε μερικα αιθαλι δέντρα, πυ μεταφέρθικαν απο άλες ιποτροπικες περιοχες: ι δάφνι με τα μιροδάτα δερμάτινα φίλα-τις, πυ χριςιμοπιύντε ςαν μπαχαρικο ςτο φαγι, ι ελια, πυ ι καρπί-τις μας δίνυνε το πολίτιμο ελεόλαδο, τα κιπαρίςια, πιραμιδοιδι βελονόφιλα δέντρα, πυ χριςιμέβυνε για εκςοραιςμο. Στυς κίπυς ςιχνα καλιεργύνε τις ολεάντρες κε τις μανόλιες.

Τα χορτόφιτα ςτιν παραλία αλάζυνε με τις εποχες τυ χρόνυ. Στις πλαγιες τον βυνον, πυ τις ζεςτένι ο ίλιος, ανθί-

ζυνε νορις τιν άνικςι ι αμαριλίδες κε ι βιολέτες. Κατόπι όλι ι παραλία ςκεπάζετε με ζοιρι πρασινάδα κε λυλύδια. Μόλις έρχετε ι καλοκεριάτικι ζέςτι, τα πράσινα χόρτα κιτρινίζυνε κε κέοντε. Στι θέςι-τυς έρχοντε ςπάνια ςκλιρα χόρτα με ανκάθια κε βελόνες. Τόρα φένοντε χτιπιτα τα απογιμνομένα μέρι τις γις, μεγάλες πέτρες κε χαλίκια.

Μόνο εκι, απ' όπυ περνάι ποταμος ίτε κελαρίζι ριάκι, όλο το χρόνο ίνε χόρτα κε λυλύδια, πυ έχυν ζοιρο χρόμα.

Πςιλα ςτα βυνα κάνι μεγαλίτερι δροςια κε ςιχνα βρέχι. Αλάζι κε ι φιτία. Στιν αρχι, ςτις πλαγιες τον βυνον φένοντε εδο κε κι τα *κριμαικα πέφκα*, κε ίςτερα ολάκερα δάςι απο πέφκα.

Πιο απςιλα, εκι, όπυ πέφτι περιςότερι ιγραςία, φένοντε τα φιλοφόρα δέντρα: ι *βελανιδια*, ι *μελία*, ι *οκςια* κε πολι *θάμνι*.

Σε μερικα μέρι τον Κριμαικον βυνον διατιρίθικαν ακόμα δάςι απο οκςιες, πυ αριθμύνε διακόςια χρόνια ζοι.

Ι κορφες τον Κριμαικον βυνον ίνε ίςιες κε ςκεπάζοντε με το πράςινο χαλι τον *ορινον λιβαδιον*.

Πριν απ' τιν Οχτοβριανι ςοςιαλιςτικι επανάςταςι τα κριμαικα δάςι τα καταςτρέφανε αλίπιτα. Κε όμος τα δάςι, πυ βρίςκοντε ςτις βυνοπλαγιες, ςινκρατυν τα νερα τις βροχις κε προφιλάγυνε τα ριάχια κε τα ποτάμια απο τιν κςεραςία. Τορα δεν επιτρέπετε ςε κανένα να κόπςι δέντρα απ' τα δάςι τις Κριμέας.

Ζοικος κόζμος. Ο ζοικος κόζμος τις Κριμέας ίνε πολι φτοχικος, γιατι εκςολοθρέφτικε απ' τον άνθροπο. Εδο ζύνε πολες *ςάβρες* κε *φίδια*, μα δεν ίνε έφκολο να τα διακρίνι κανις. Το χρόμα-τυς μιάζι με το χρόμα, πυ έχυν ι βράχι κε ι πέτρες, πυ βρίςκοντε γίρο, όπυ πάνο-τυς ζεςτένοντε ςτον ίλιο. Μόλις τα πλιςιάςι ο άνθροπος, αμέςος κρίβοντε μέςα ςτις ςχιζμάδες.

Στις ζεςτες ιλιόλυςτες μέρες αντιχύνε γίρο τα τςιρίζματα τον μεγάλον εντόμον. Ολι τιν ιμέρα τα τςιρίζματα αφτα ακύοντε πότε ςτο ένα δέντρο κε πότε ςτο άλο. Νομίζι κανις, πος κυδυνίζι κάθε κλάρι κε φίλο.

Πςιλα ςτα βυνα ςιναντύντε κε άλα ζόα. Κάποτε βλέπι κανις *ελάφια* κε *αγριοκάτςικα*. Πάνο ςτυς απρόςιτυς βράχυς φολιάζυνε *αιτι*.

Ι κάτικι τις Κριμαικις παραλίας.

Ο βαςικος πλιθιζμος τις Κριμέας ίνε ι *τατάρι*. Καταγίνοντε με τιν κιπυρικι.

Τα τατάρικα χορια ίνε ςκορπιζμένα ςτις κιλάδες τον ποταμον κε ςτις πλαγιες τον Κριμαικον βυνον. Εδο όλα ίνε καμομένα απο πέτρα: τα ςπίτια, ι μάντρες κε ι περίβολι.

Τα μικρά-τυς ςπιτάκια, ι «ςάκλες», ίνε φτιαγμένα τόνα πιο πςιλα απ'

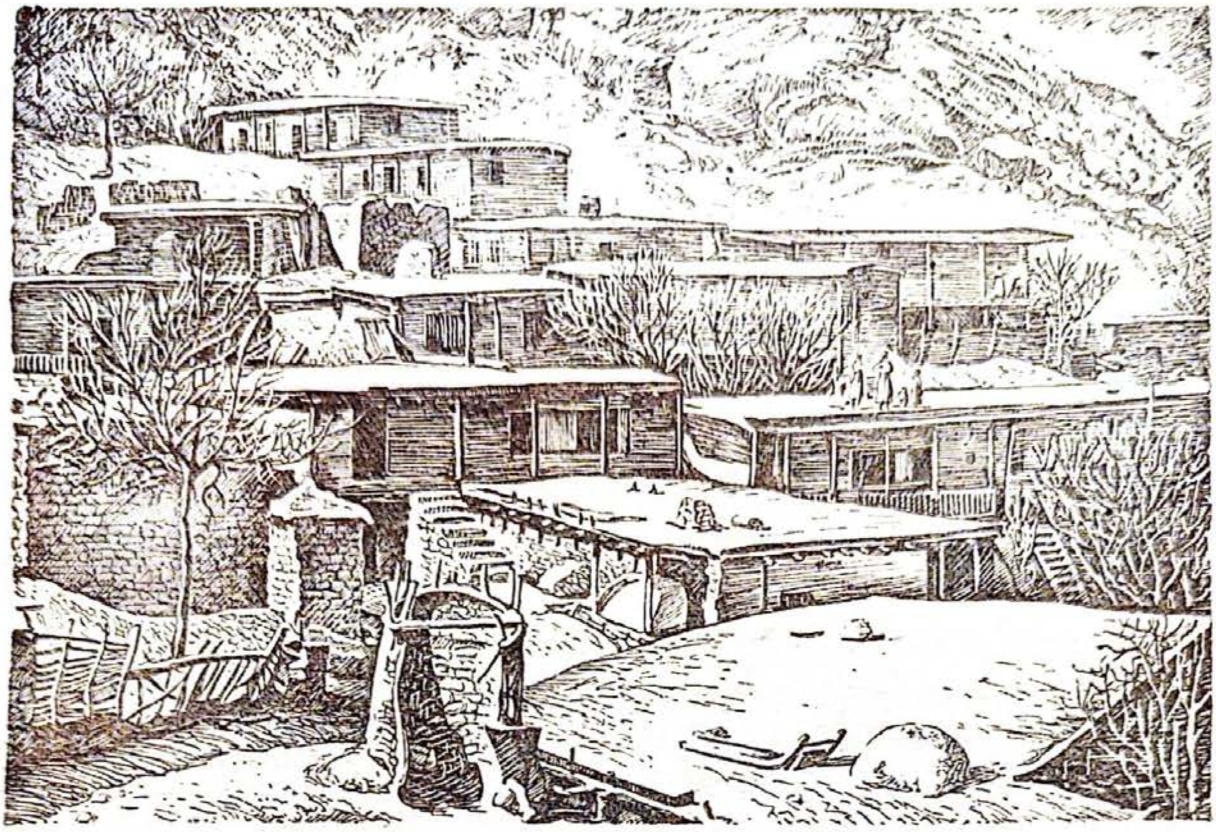

Татάριхο χοριο.

τ' άλο, ςχιματίζοντας έτςι ςκαλοπάτια. Ο πιςινος τίχος τις ςάκλιας ςινίθος ίνε βράχος. Ι άλι τίχι ίνε φτιαγμένι απο πέτρα κε πιλο. Ι ςτέγι τις ςάκλιας ίνε ίςια κε χοματένια. Πάνο ςτις ςτέγες κιμύντε κε κςερένυνε φρύτα. Ι ςτέγι χιςιμέβι ςαν αβλι κε ςαν δρόμος για το ςπίτι, πυ βρίςκετε πιο πςιλα. Για ν' ανεβι κανις ςτον απάνο μαχαλα ίνε ανάνκι να περάςι απο ςτέγι ςε ςτέγι, ανεβένοντας απο ςτενες πέτρινες ςκάλες.

Πός αναπτίςετε ι ικονομία τις νότιας παραλίας τις Κριμέας κε πός καλιτερέβι ι ζοι τον κατίκον.

Στιν Κριμαικι παραλία ι ιλιόλυςτες μέρες ίνε πολες κε δίνυνε τι δινατότιτα να καλιεργύντε πολίτιμα ίμερα φιτα.

Στυς κίπυς οριμάζυνε τα ρ ο δ ά κ ι ν α, κε β ε ρ ί κ ο κ α, τα α μ ί γ δ α λ α κε ι ε λ ι ε ς. Μεγάλες εκτάςις κατέχυνε τα α μ π έ λ ι α κε τα πολίτιμα τεχνικα φιτα.

Τα φιτα αφτα χριάζοντε νερο για πότιζμα, για να μι καταςτραφύνε. Εκι, όπυ ςτιν παραλία βρίςκετε νερο, θα δις απέραντυς αμπελόνες, κίπυς

κε πάρκα. Εκι, όπυ δεν ιπάρχι νερο, όλι ι φιτία κςερένετε κε καταςτρέφετε τις μέρες, πυ κάνι ζέςτι.

Το νερο ςτιν παραλία έχι μεγάλι ακςία.

Πριν απ' τι ςοβιετικι εκςυςία ι φτοχι τατάρι ζύςανε πολι άςχιμα. Ι καλίτερες γέες ςτι νότια παραλία τις Κριμέας βρίςκονταν ςτα χέρια τον τςιφλικάδον κε τον αβλικον τυ τςάρυ. Εδο βριςκόντανε τα χτίματα τυ ίδιυ τυ τςάρυ.

Ι φτοχι ίταν ανανκαζμένι να πλιρόνυν ακριβα για τι γι κε το νερο. Ζύςανε μέςα ςε παντοτινες ςτερίςις κε εκςαρτύνταν απ' τυς πλύςιυς.

Ολι ςχεδον ι φτοχι τατάρι ίταν αγράματι.

Ι εργαζόμενι τις νότιας παραλίας τις Κριμέας άρχιςαν να ζύνε τόρα μια νέα ζοι. Ι γι, ι κίπι κε τ' αμπέλια έγιναν ςοςιαλιςτικι ιδιοχτιςία. Εκι, όπυ πριν ιπίρχαν μονονικοκιρια, τόρα βλέπι κανις παντυ κολχόζια, πυ αγονίζοντε για τιν ανάπτικςι τυ νικοκιριυ κε τι βελτίοςι τις ζοις τον κολχόζνικον.

Φτιάςτικαν δεκάδες ςχολια, όπυ τα πεδια ςπυδάζυν ςτιν τατάρικι γλόςα. Ανίκςανε πολες βιβλιοθίκες κε κύρςα για τυς ενίλικυς.

Τ' αμπέλια τις νότιας κριμαικις παραλίας.

Το αμπέλι ίνε ένα απ' τα ςπυδεότερα φιτα τις παραλίας. Πολα κολχόζια κε ςοβχόζια καλιεργύνε κιρίος αμπέλια.

Ο τρίγος ςτ' αμπέλια.

I ιχόνα παραςτένι τρίγο ς' ένα απο τα ςοβχόζια. Τ' αμπέλια απλόνοντε ςτι νότια πλαγια τυ βυνυ, γιατι εδο έχι περιςότερο ίλιο κε καλίτερα οριμάζυνε τα ζαχαροτα ίδι τυ σταφιλιυ. Ο τρίγος γίνετε βιαςτικα. Πρέπι να κοπύνε με τον κερο τα όριμα τςαμπια. Δεκάδες εργάτες μαζέβυνε ςταφίλια. Γεμίζυν τα καλάθια ςταφίλια κε τα μεταφέρυν ςτ' αφτοκίνιτα. Τ' αφτοκίνιτα τα μεταφέρυν ςτις αποθίκες τυ ςοβχοζιυ πάνο απο καλο λιθόςτροτο αμακςοτο δρόμο. Απο κι ένα μέρος τον ςταφιλιον ςτέλνετε ςτα ςανατόρια για τυς αρόςτυς κε για κίνυς, πυ αναπάβοντε. Ενα μέρος θα ςταλι ςτο βορα, ςτις μακρινες προλεταριακες πόλις. Ενα άλο μέρος το επεκςεργάζοντε για κραςι.

I Κριμέα ίνε θεραπεφτίριο τις ΕΣΣΔ.

Το κςερο κε ζεςτο κλίμα, ο καθαρος θαλάςιος αέρας, τα ςταφίλια κε τα φρύτα τραβάνε ςτι νότια παραλία τις Κριμέας πολυς αρόςτυς. Ιδιέτερα οφέλιμι ίνε ι Κριμέα για κίνυς, πυ πάςχυνε τα πλεμόνια-τυς.

Στιν προεπαναςτατικι εποχι ι ιαματικες δινάμις τις φίςις τις νότιας Κριμαικις παραλίας ίταν απρόςιτες για τυς εργαζόμενυς. Τις εποφελύντανε μονάχα κίνι, πυ ζύςανε με τιν κςένι δυλια.

I ςοβιετικι εκςυςία έχι μετατρέπςι τι νότια Κριμαικι παραλία ςε θεραπεφτίριο για πολες εκατοντάδες χιλιάδες εργαζόμενυς. Τα παλάτια τυ τςάρυ, τον αβλικον κε τα εκςοχικα ςπίτια τον πλυςίον μετατράπικαν ςε ςανατόρια κε ςπίτια ανάπαφςις για τυς εργαζόμενυς. Στο καλίτερο τςαρικο παλάτι οργανόθικε ςανατόριο για τυς κολχόζνικυς.

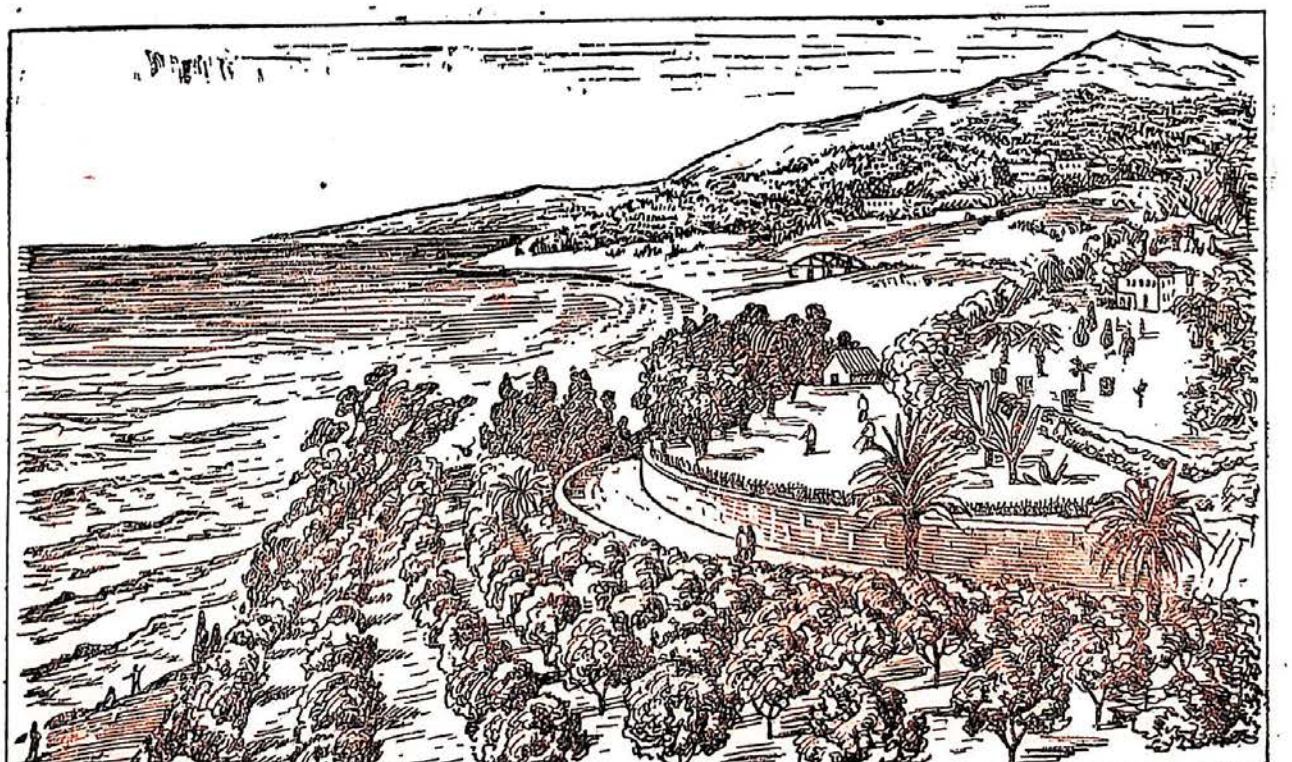

I ΜΑΒΡΟΘΑΛΑΣΙΤΙΚΙ ΠΑΡΑΛΙΑ ΤΥ ΚΑΦΚΑΣΥ.

I Μαβροθαλαςίτικι παραλία τυ Καφκάςυ βρίςκετε ανατολικα απ' τιν Κριμαικι παραλία.

Βρέςτε ςτο χάρτι τι Μαβροθαλαςίτικι παραλία.

I ικόνα παραςτένι μια γονία τις Μαβροθαλαςίτικις παραλίας τυ Καφκάςυ το Νοέβρι.

I παραλία ίνε ιλιόλυςτι. Κάνι τόςο μεγάλι ζέςτι, πυ ι άνθροπι γιρίζυνε ελαφρα ντιμένι κε μερικι λύζοντε ςτι θάλαςα. Στιν πλαγια τις παραλίας κάνανε κίπο απο μανταρίνιες κε πορτοκαλιες.

Τα χριςαφένια πορτοκάλια κε μανταρίνια οριμάςανε πια κε κςεχορίζοντε ανάμεςα απ' τα ςκυροπράςινα φίλα τον δέντρον. Γρίγορα θα τα μαζέπςυνε κε θα τα ςτίλυνε ςτις διάφορες πόλις τις ΕΣΣΔ.

Δίπλα απ' τον κίπο περνάι όμορφος αμακςοτος δρόμος. Πάνο απ' το δρόμο τρέχι ορμιτικα κάπιο αφτοκίνιτο. Μεταφέρι αρόςτυς ςτο ςανατόριο, πυ βρίςκετε πςιλα ςτιν πλαγια τυ βυνυ. Μπροςτα απ' το ςανατόριο ίνε πάρκο. Πίςο απ' το ςανατόριο φένετε ι κιλάδα τυ ποταμυ κε πάνο απ' αφτον ένα γεφίρι. Εδο μεγαλόνυνε πολίτιμα ίμερα φιτα. Γίρο απ' τυς καλιεργιμένυς κίπυς ιπάρχυνε δάςι. I ακρογιαλια κε ι πλαγιες τον βυνον ίνε ςκεπαζμένες απο πικνα δάςι, πυ δίςκολα μπορι να περάςι κανις ανάμεςα απ'αφτα.

I ακρογιαλια ιςχορι βαθιά μέςα, ςχιματίζοντας θαβμάςιυς ελιγμυς.

Ενα-ένα έρχοντε κε κςεςπάνε ςτιν ακρογιαλια τα κίματα τις θάλαςας.

I θάλαςα αφτι δεν παγόνι ποτε.

Πάνο απ' τιν ακρογιαλια ιπςόνοντε τα βυνα, πυ τιν ιπεραςπίζυν απ' τυς βόριυς πςιχρυς άνεμυς. Μερικες κορφες τον βυνον ίνε ςκεπαζμένες απο χιόνια.

I φίςι.

Επιφάνια. Αν θα κιτάκςετε ςτο χάρτι, θα δίτε, ότι το πλάτος τις Καφκαςιανις παραλίας παντυ δεν ίνε όμιο.

Στο βοριοδιτικο μέρος τα Καφκαςιανα βυνα φτάνυνε ςχεδον ός τιν παραλία. Προς τα νοτιο-ανατολικα τα βυνα μένυνε μακρια. Εδο ςτιν κιλάδα τυ ποταμυ εκτίνετε μια χαμιλι πεδιάδα. Ινε το **Κολχιδικο** βαθίπεδο.

Ολι ι παραλία ίνε ςτραμένι προς τι θερμι θάλαςα. Πάνο απ' αφτι ιπςόνοντε τα Καφκαςιανα βυνα, πυ ίνε διο κε τρις φορες πςιλότερα απ' τα Κριμαικα. Πολες κορφές-τυς ίνε ςκεπαζμένες απο εόνια χιόνια κε πάγυς.

Κλίμα. Το κλίμα τις παραλίας ίνε ιγρο ιποτροπικο. I διτικι άνεμι, πυ φιςάνε απο τι θάλαςα, φέρνυνε ςτιν παραλία μεγάλι ιγραςία. Τιν ιγραςία αφτι τιν ςινκρατάνε καλα ι πλαγιες τον βυνον.

Στιν παραλία τυ Καφκάςυ, όπος κε ςτι νότια παραλία τις Κριμέας, ο

χιμόνας περνα χορις χιόνια κε παγονιες. Το καλοκέρι εδο επίςις βαστα πολι κε ίνε ζεςτο. Οςτόςο εδο πέφτυνε πολι περιςότερα κατακαθίζματα, απ' ότι ςτιν Κριμέα. Ολο το χρόνο βρέχι. Πιο πολες βροχες πέφτυνε το χινόπορο κε το χιμόνα. Μερικες φορες μέςα ς' ένα μερόνιχτο ςτιν παραλία πέφτυνε περιςότερα ατμοςφερικα κατακαθίζματα, απ' ότι πέφτυνε μέςα ςε ολόκλιρο χρόνο ςτα άλα μέρι τις ΕΣΣΔ. Τα περίχορα τυ Μπατυμιυ ίνε το μέρος τις Ενοςις, όπυ πέφτυν ι περιςότερες βροχες.

Ποταμι. Απ' τα Καφκαςιανα βυνα κατεβένυνε ςτιν παραλία πολι ποταμι. Ι περιςότερι απ' αφτυς πιγάζυν απο τα χιόνια κε τυς πάγυς, πυ βρίςκοντε πάνο ςτα βυνα. Τα ποτάμια κατεβένυν ορμιτικα απ' τα βυνα κε παραςέρνυνε ςτο διάβα-τυς πέτρες, άμο κε ιλι. Στιν πεδιάδα το ρέβμα-τυς γίνετε πιο ίςιχο κε το νερο αποθέτι τις πέτρες, τον άμο κε τιν ιλι, πυ πίρε απ' τα βυνα. Το καλοκέρι, όταν γίνοντε κατεγίδες στα βυνα, κςεχιλίζυνε ι ποταμι κε πλιμιρίζυν τα πιο χαμιλα μέρι.

Φιτία. Σε κανένα μέρος τις ΕΣΣΔ δεν ιπάρχι τόςο πλύςια φιτία, όςο εδο ςτι ζεςτι κε ιγρι γονία τις χόρας-μας. Τόςο ι παραλία, όςο κε ι βυνοπλαγιες ίνε ςκεπαςμένες απο πολα πράςινα δάςι. Ι άνθροπι τις παραλίας ίνε ανανκαςμένι όλο τον κερο να αγονίζοντε ενάντια ςτι φιτία αφτι, πυ μεγαλόνι πολι γρίγορα. Το παραμελιμένο χοράφι ςε 1—2 χρόνια ςκεπάζετε απο φτέρες, πυ έχυν ίπςος 2 **μ**, ίτε απο δάςος, πυ τα δέντρα-τυ έχυν ίπςος 5—6 μέτρα.

Τα δάςι τις παραλίας αποτελύντε απο διάφορα δέντρα. Ανάμεςα ς' αφτα ςινάντύντε καρποφόρα δέντρα: α π ι δ ι ε ς, δ α μ α ς κ ι ν ι ε ς, κε α μ π έ λ ι α. Οχι λίγα ίνε κε τα αιθαλι: τα δ α φ ν ό δ ε ν τ ρ α κε τα δ α φ ν ο κ έ ρ α ς α. Γίρο απ' τα δέντρα ίνε περιτιλιγμένα περικοκλάδια, ι λ ι ά ν ε ς. Μερικες απ' αφτες τις λιάνες έχυν μιτερα ανκάθια. Ανάμεςα απ' αφτα τα αγριόχορτα δε μπορις να περάςις, αν δεν έχις μπαλτα ίτε καλο μαχέρι. Τα ανκάθια γατζόνυνε ςτα φορέματα, κε ανκιλόνυνε βαθια το κορμι ςτιν κάθε κίνιςι, πυ κάνι κανένας. Τα δάςι τυ Κολχιδικυ βαθίπεδυ, πυ βρίςκοντε μέςα ςτο βάλτο, ίνε πικνα κε διςκολοδιάβατα. Το δάςος ιποχορι μονάχα εκι, όπυ εκτίνοντε ι βάλτι. Στυς βάλτυς τις παραλίας έφκολα μπορι ν' αροςτίςι κανις απο τι βαςανιςτικι θέρμι τυ Καφκάςυ.

Ψιλα ςτις βυνοπλαγιες το κλίμα κε ι φιτία αλάζι. Στα δάςι εκςαφανίζοντε τα αιθαλι φιτα κε ι λιάνες. Αναφένοντε άλα ίδι δέντρον. Ακόμι πιο ψιλα βρίςκοντε τα ορινα λιβάδια κε κατόπιν τα εόνια χιόνια κε ι πάγι.

Εδαφος. Στι Μαβροθαλαςίτικι παραλία τυ Αντικαφκάςυ ςινάντύντε ιδιέτερα εδάφι κόκινυ χόματος: τα κ ο κ ι ν ο χ ό μ α τ α. Αφτα ίνε τα καλίτερα χόματα για τέτιες πολίτιμες φιτίες, όπος ίνε το τςάι, ι λεμονιες, ι πορτοκαλιες κε ι μανταρινιες.

Ζοικος κόζμος. Στα κολχιδικα δάςι, τα μιςοπλιμιριςμένα

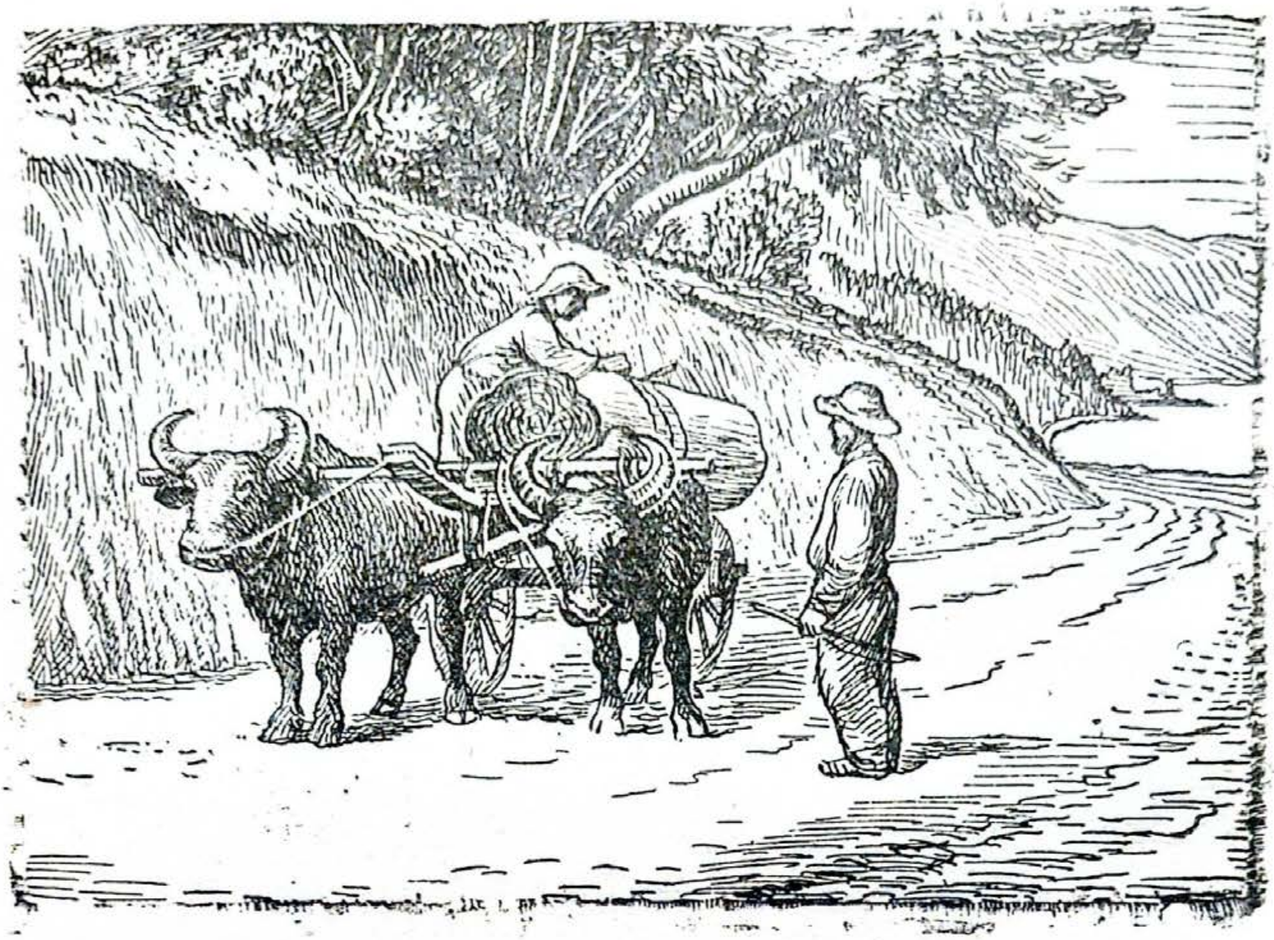

Ι μεταφορα φορτίον με τα βυβάλια.

απο νερο, ιπάρχυνε πολα κυνύπια, πυ διαδίνυνε τιν ελονοςία, κε εκατομιρια βάτραχι. Τα βράδια βλέπι κανις να πετάνε νιχτερίδες.

Στα πιο πςιλα μέρι τις παραλίας ιπάρχυνε πολα έντομα, ςάβρες κε φίδια.

Στα βυνα, πυ βρίςκοντε κοντα ςτι Μαβροθαλαςίτικι παραλία, διατιρίθικαν πολα μεγάλα ζόα. Αλοτε εδο ερχόντανε για κινίγι ο τςάρος κε ι αβλικί-τυ. Τόρα, ςίμφονα με απόφαςι τις ΚΕΕ, ςε έχταςι 350 χιλ. εχταρίον έχι απαγορεφτι το κινίγι. Ο προοριζμος αφτις τις απαγόρεφςις ίνε να διατιρίςι τι φίςι τυ Καφκάςυ, με όλο-τυ το φιτικο κε το ζοικο κόζμο.

Εδο ζύνε αγριόχιρι, ελάφια κε πάνθιρες.

Πςιλα ςτα βυνα ςιναντύντε ορινα κριάρια. Στυς απρόςιτυς βράχυς φολιάζυνε αιτι.

Χάρις ςτο ζεςτο κλίμα τις παραλίας τις Μάβρις θάλαςας, εδο εκτρέφυνε πιθίκυς για επιςτιμονικυς ςκοπυς.

Σαν εργατικα ζόα ςτιν παραλία χριςιμοπιυν τα βυβάλια. Αφτα ίνε δινατα ζόα, ικανα να μεταφέρυνε βαρια φορτία, ακόμα κε ςτα βυνα. Τα βυβάλια μπορύνε να ζύνε μονάχα ςε ζεςτο κλίμα. Ινε ςκεπαζμένα με παχι, ςχεδον άτριχο δέρμα.

ΕΡΓΑΣΙΑ. Σινκρίνετε το κλίμα κε τι φιτία τις νότιας παραλίας τις Κριμέας με το κλίμα τις Μαβροθαλαςίτικις παραλίας τυ Καφκάςυ.

Γιατί ι φιτία τις παραλίας τυ Καφκάςυ ίνε πιο πλύςια απ' τι φιτία τις Κριμέας;

Ι κάτικι τις παραλίας κε ι αςχολίες-τυς.

Στιν παραλία τις Μάβρις θάλαςας ζύνε ι καφκαςιανι λαι: α μ π χ ά ζ ι, α τ ζ ά ρ ι κε γ ε ο ρ γ ι α ν ι.

Ι αμπχάζι κε ι ατζάρι κατικύνε στο μεγαλίτερο μέρος τις παραλίας.

Ι κιριότερι αςχολία τον αμπχάζον ίνε ι γεοργία. Σπέρνυνε καλαμπόκι κε καλιεργύνε αμπέλια. Μα, λίγα αμπέλια καλιεργύντε όπος πρέπι. Τα κλίματα ςινίθος μεγαλόνυνε λέφθερα κε τιλίγοντε γίρο απ' τα δέντρα. Τα χορια τον αμπχάζον ίνε ςκορπιζμένα εδο κ' εκι κε γίρο ς' αφτα ιπάρχυν κίπι με οποροφόρα δέντρα, αμπέλια κε χοράφια καλαμποκιυ. Τα ςπίτια ίνε πλεγμένα απο βέργες ίτε φτιαγμένα απο ςανίδια. Ι στέγες ίνε ςκεπαζμένες με χαρτόματα, τα ςπίτια στιρίζοντε πάνο ςε στίλυς κε γίρο-γίρο έχυνε μπαλκονάκια.

Εδο δε χριάζοντε ζεςτα ςπίτια.

Ι ατζάρι, πυ κατικύνε στο νότιο κε νοτιο-ανατολικο μέρος τις παραλίας, ζύνε ςχεδον έτςι, όπος κε ι αμπχάζι.

Πός αναπτίςετε ι ικονομία κε πός καλιτερέβι ι ζοι τον κατίκον τις Μαβροθαλαςίτικις παραλίας τυ Καφκάςυ.

Στιν τςαρικι Ρ́οςία ι λαι τις Μαβροθαλαςίτικις παραλίας τυ Καφκάςυ ζύςαν πολι άςχιμα.

Ι τςαρικι κιβέρνιςι καθιπόταχςε τυς λαυς τυ Καφκάςυ κε πίρε τις καλίτερες γέες με ένοπλι δίναμι.

Τον κερο τις κατάχτιςις τυ Καφκάςυ ι αμπχάζι αντιστάθικαν πιο πολι απ' όλυς. Δεκάδες χρόνια αγονίζονταν επίμονα ενάντια στιν τςαρικι κιβέρνιςι κε στο τέλος αναγκαστίκανε να παραδοθύνε. Πολι απ' αφτυς ςκοτοθίκανε με τα όπλα στα χέρια κε κάμποςες χιλιάδες άνθροπι μεταναστέπςανε στιν Τυρκία.

Τις γέες, πυ ριμάχτικαν, τις μίραςε ι τςαρικι κιβέρνιςι στυς αχςιοματικυς κε κρατικυς ιπαλίλυς.

Ιςτερα απ' τιν Οχτοβριανι ςοςιαλιστικι επανάςταςι ι ζοι στι Μαβροθαλαςίτικι παραλία τυ Καφκάςυ άλαχςε ριζικα.

Σ' όλι τιν παραλία βρίςκοντε κολχόζια κε ςοβχόζια, όπυ καλιεργύνε

πολίτιμα ίμερα φιτα: τ ς ά ι, λ ε μ ο ν ι ε ς, π ο ρ τ ο χ α λ ι ε ς, μ α ν τ α ρ ι ν ι ε ς κε διάφορα τεχνικα κε ιαματικα φιτα.

Στις κιλάδες τον ποταμον φτιάνοντε εργοςτάςια. Μακρια απ' τιν παραλία φτιάνυντε νέι αμακςοτι δρόμι κε ςιδερόδρομι.

Ακόμα κε ςτα πιο απόμακρα χορια γίνετε αγόνας ενάντια ςτιν αγραματοςίνι, φτιάνοντε νοςοκομία, εκπεδεφτικα ιδρίματα κε ςχολια, όπυ τα μαθίματα γίνοντε ςτι μιτρικι γλόςα τυ πλιθιζμυ.

Τα παλάτια κε τα εκςοχικα ςπίτια, πυ βρίςκονταν ςτιν παραλία, μετατράπικαν ςε ςανατόρια κε ςπίτια ανάπαφςις.

Φτιάνυντε κενύργια ςανατόρια κε θεραπεφτίρια.

Ι παραλία τυ Καφκάςυ ίνε ι πιο ανθιζμένι γονία τις ΕΣΣΔ.

Σ' όλο το μάκρος τις παραλίας ίνε φτιαγμένος αμακςοτος δρόμος. Με όμορφυς ελιγμυς πότε κατεβένι ςτι θάλαςα, πότε ανεβένι ςτα βυνα, πότε περνάι απ' τα γεφίρια, πΰνε φτιαζμένα πάνο απ' τα πολιάριθμα ορινα ποτάμια. Σ' όλο το δρόμο απλόνοντε κίπι, αμπελόνες, καπνοφιτίες, πάρκα με αλέες φινικιον κε κιπαριςιον, όμορφα ςανατόρια κε ςπίτια ανάπαφςις.

Το κομυνιςτικο κόμα αποφάςιςε να μετατρέπςι ςε ανθιζμένο κίπο το Κολχιδικο βαθίπεδο με τυς βάλτυς-τυ κε τα αδιάβατα δάςι-τυ.

Ι βάλτι τις Κολχίδας θα μετατραπύνε ςε κίπυς.

Το Κολχιδικο βαθίπεδο βρίςκετε βοριο-ανατολικα απ' τιν πόλι Μπατύμι.

Βρέςτε το Κολχιδικο βαθίπεδο ςτο χάρτι.

Εδο κε λίγο κερο το Κολχιδικο βαθίπεδο ίτανε ςκεπαζμένο απο βάλτυς κε αδιάβατα δάςι, δεν ίχε ύτε δρόμυς, ύτε κατάλιλα μονοπάτια.

Ι ποταμι ίταν το μόνο μέςο ςινκινονίας. Ο πλιθιζμος ίταν λίγος κε ζύςε ςτα πιο πςιλα μέρι. Εδο κ' εκι ίταν φιτεμένα αμπέλια κε καλαμπόκι. Ι κάτικι ιποφέρανε απο ελονοςία. Ιταν ανανκαζμένι όλο τον κερο να αγονίζοντε ενάντια ςτα δάςι, πυ λίγο-λίγο κατεβένανε ςτα χοράφια, κε ενάντια ςτυς ποταμυς, πυ απιλύςανε να εκςολοθρέπςυνε τα ςπαρτα, τον κερο πυ κςεχιλίζανε.

Τόρα ι Κολχίδα αλάζι γρίγορα.

Ανίγοντε κανάλια κε αποκςερένοντε ι αδιάβατι βάλτι. Φτιάνοντε δρόμι. Κόβοντε τα αδιάβατα δάςι, πυ έχυνε μικρι ακςία.

Τόρα πια γλιτόςανε απ' τυς βάλτυς κάμποςες χιλιάδες εχτάρια γις. Εκι, όπυ εδο κε λίγο κερο πριν ίταν βάλτι, τόρα καλιεργύντε πολίτιμα φιτα. Αναφένοντε κίπι απο πορτοκαλιες, λεμονιες κε μανταρινιες. Ι φιτίες τυ τςαγιυ μεγαλόνυν ολοένα κε πιο πολι. Αναφένοντε φιτίες απο ςπυδέα βιομιχανικα φιτα.

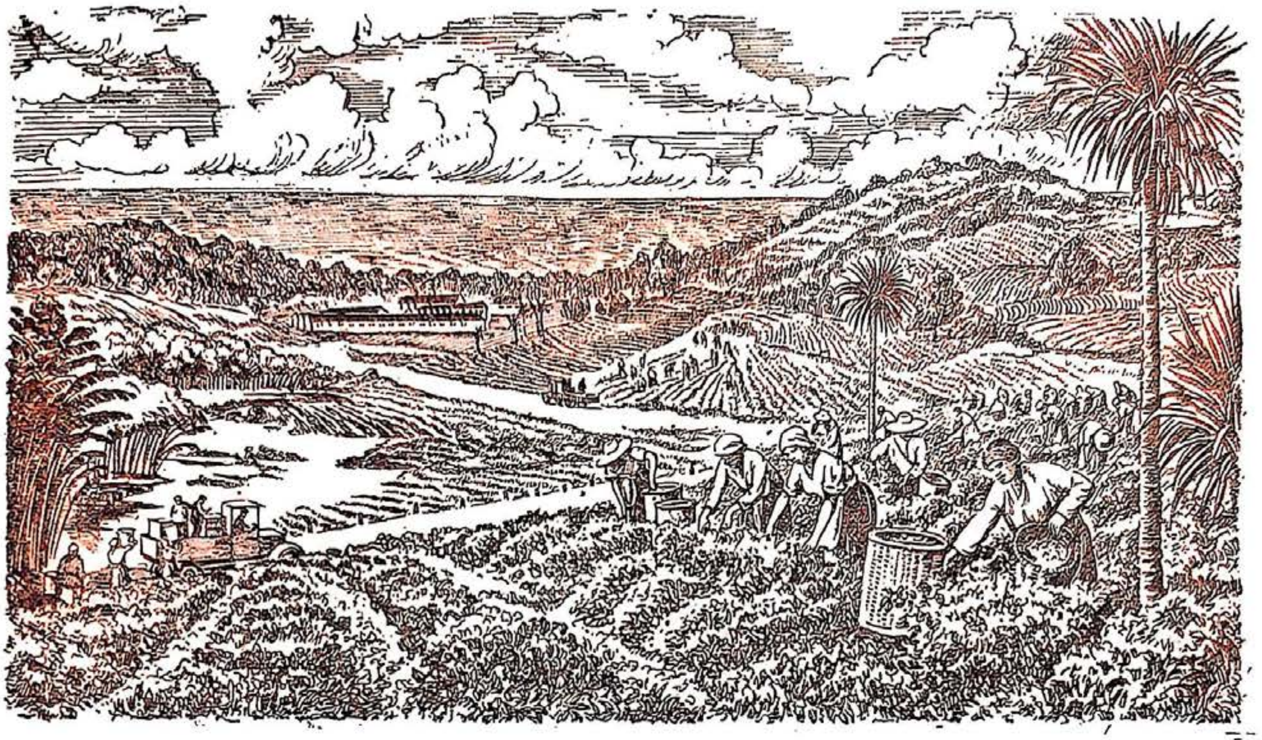

Στι φιτία τυ τςαγιυ.

Στιν φιτία τυ τςαγιυ.

Το τρένο κςεκίνιςε απ' το θοριβόδικο Μπατύμι κε τράβιχςε γρίγορα για τιν Τςάκβα. Περνύςαμε κοντα απο ςπίτια, πυ ίταν βυτιγμένα μέςα ςε λυλύδια, απο πικνες φιτίες θάμνον κε πςιλον δέντρον, πυ τα περιτιλίγανε ανκαθερες λιάνες. Τα ςκλιρα ςκυροπράςινα φίλα τον δέντρον, πυ ίτανε μυςκεμένα απ' τι βροχι, λαμποκοπύςανε τριγίρο.

Χορις να το καταλάβυμε, περάςαμε **13 χμ.** Βγίκαμε απο το βαγόνι. Μια δεντροςτιχία απο φίνικες μας οδίγιςε ςτις φιτίες τον ινδοκάλαμον, τον μανταρινιον κε τυ τςαγιυ.

Τραβίχςαμε ςτι φιτία τυ τςαγιυ. Το μέρος ίτανε λοφόδικο. Στις πλαγιες τον λόφον γραμες-γραμες ίτανε φιτεμένι θάμνι τςαγιυ. Ι θάμνι αφτι κςεχορίζανε χτιπιτα με το ςκυροπράςινο χρόμα-τυς πάνο ςτο κοκινοπο χόμα. Κάμποςες εκατοντάδες άνθροπι κόβανε τ' απάνο φίλα τυ τςαγιυ κε τα βάζανε μέςα ςε καλάθια.

Τα καλάθια με τα φίλα τυ τςαγιυ τα μεταφέρανε με φορτιγα αφτοκίνιτα ςτι φάμπρικα τυ τςαγιυ.

Ι φιτίες τυ τςαγιυ ςτιν παραλία τυ Καφκάςυ πιάνυνε τόρα δεκάδες χιλιάδες εχτάρια γις. Το τςάι το καλιεργύνε τα κολχόζια κε τα ςοβχόζια.

Εχυνε οργανοθι ιδιέτερι μιχανοτραχτορικι ςταθμι τςαγιυ, για να βοιθάνε τα κολχόζια. Τα ςοβχόζια χριςιμοπιύνε τις πιο πικιλόμορφες μιχανες.

Μπατύμι.

Το Μπατύμι ίνε ένα απο τα πιο σπυδέα λιμάνια τις Ενοςις. Απ' αφτυ ςτέλνοντε ςτο εκςοτεριχο νάφθα, φρύτα κε μετάκςι. Το Μπατύμι ίνε βιομιχανικο κέντρο κε κέντρο καλιέργιας πολίτιμον ιποτροπικον φιτον: τςαγιυ, πορτοκαλιον, μανταρινιον, λεμονιον κε πολον άλον τεχνικον φιτον.

ΑΣΚΙΣΙ. Σιμιόςτε ςτο ςχιματικο χάρτι το λιμάνι τυ Μπατυμιυ.
ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΚΣΟ ΑΠ' ΤΟ ΜΑΘΙΜΑ. Σχιματίςτε άλμπυμ με θέμα: „Ι ιποτροπικι ζόνι τις ΕΣΣΔ".

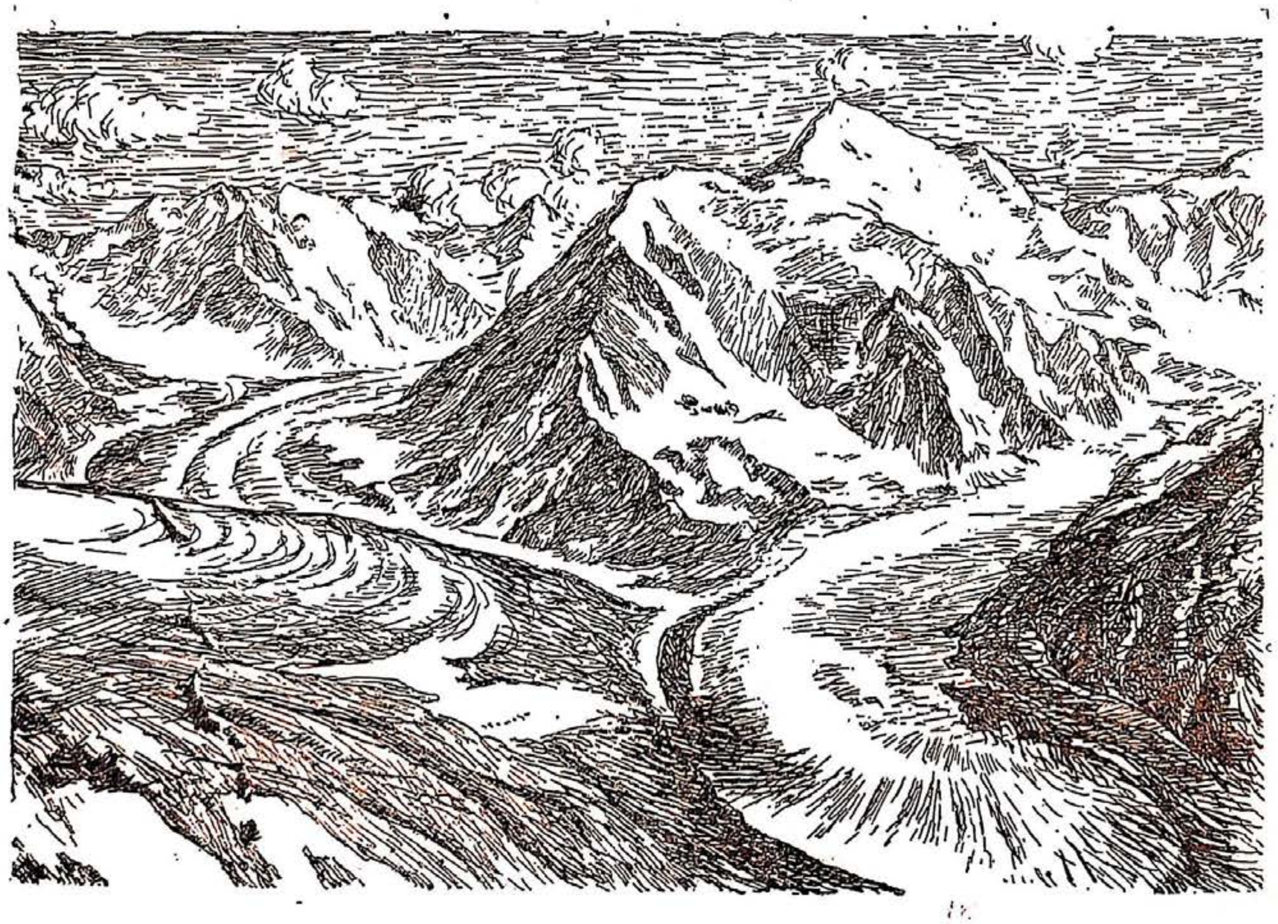

8. ΒΥΝΑ.

Τα βυνα τις ΕΣΣΔ βρίςκυντε κιρίος ςτις άκρες.

Βρέςτε ςτο φιςικο χάρτι τις ΕΣΣΔ τα βυνα:
Χιμπινικα, Υράλια, Καφκαςιανα, Κριμαικα, Αλτάια, Τιαν-Σαν κε τιν ορινι χόρα Παμιρ.

Στις διάφορες ζόνες βρίςκοντε βυνα. Τα Υράλια αρχίζυνε απο τον απόμακρο βορα, ςτι ζόνι τις τύντρας, προχορυν ςτο νότο ανάμεςα απ' τι ζόνι τις ταιγας, τον μαβροχόματον ςτεπον κε τελιόνυνε ςτις κςερες ςτέπες. Τα Καφκαςιανα κε Κριμαικα βυνα βρίςκοντε ανάμεςα ςτιν ιποτροπικι ζόνι κε τι ζόνι τον ςτεπον. Τα βυνα Τιαν-Σιαν κε ι ορινι χόρα Παμιρ βρίςκοντε ςτις άκρες τις ζόνις τον ερίμον.

Σε όπια ζόνι κι αν βρίςκοντε τα βυνα, ι φίςι-τυς, όπος κςέρετε, αλά-

ζι ανάλογα με το ίπςος. Οςο πιο πςιλα ανεβένι κανις, τόςο πιο πολι εςθάνετε το κρίο. Ι κορφες τον πιο πςιλον βυνον ακόμα κε το καλοκέρι ίνε ςκεπαζμένες απο εόνια χιόνια κε πάγο.

Μαζι με το ίπςος αλάζι ι φιτία κε ο ζοικος κόζμος τον βυνον.

Το ίπςος τον βυνον τις ΕΣΣΔ ίνε διαφορετικο. Τα πιο πςιλα απ' αφτα ίνε τα βυνα Τιν-Σιαν. Στο Παμιρ βρίςκετε ι πιο απςιλι κορφι τις ΕΣΣΔ, το **π ι κ Σ τ ά λ ι ν**, πυ έχι πάνο-κάτο $7\,{}^1/_2$ **χμ** ίπςος.

Βρέςτε ςτο χάρτι το πικ Στάλιν.

Απ' τον πίνακα κε τιν ικόνα, πυ ίνε ςιμιομένα ςτο φιςικο χάρτι τις ΕΣΣΔ, μάθετε: 1) πός ονομάζοντε ι πιο πςιλες κορφες τον βυνον, πυ αναφέραμε; 2) πό βρίςκοντε ι κορφες αφτες;

Το ένα πίςο απο τ' άλο προχοράνε τα βυνα, ςχιματίζοντας οροςιρες. Πςιλα πάνο απ' τα ςίνεφα ιπςόνοντε ι κορφες τον απςιλον βυνον. Στις ιλιόλυςτες μέρες λαμποκοπάνε πάνο ς' αφτα τα κάταςπρα εόνια χιόνια.

Πάνο ςε τέτιο ίπςος δε ζι κανένας. Μονάχα ι αιτι πετάνε δίπλα απ' τις κορφες αφτες.

Κάτο απ' τιν πίεςι τυ χιονιυ ι πάγι κατεβένυν αργα απο τίς χιονιζμένες κορφες. Απο μακρια φένοντε ςαν νάνε ποτάμια πάγον. Ινε ι **π α γ ε τ ό ν ε ς**.

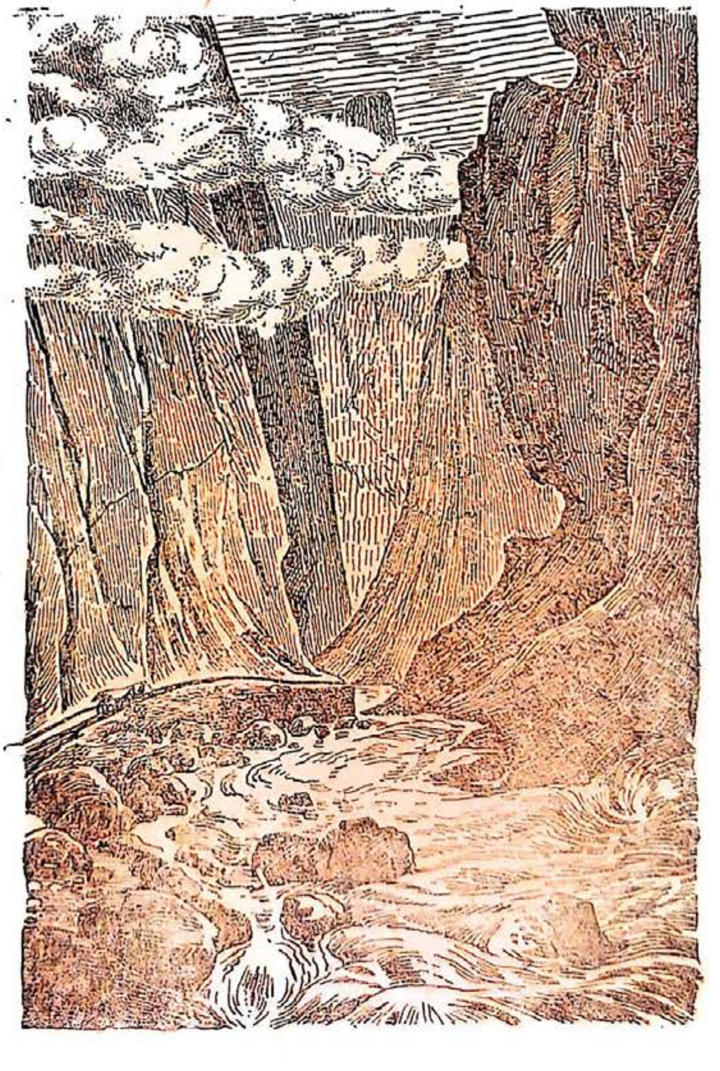

Χαράδρα.

Κατεβένοντας πιέζυν με τεράςτια δίναμι τυς βράχυς, αποςπύνε πέτρες κε κομάτια βράχυς κε τα κυβαλάνε μαζί-τυς.

Γλιςτρόντας απ' τις απότομες πλαγιες, ςπάζι ο πάγος, κοματιάζετε κε χορίζετε ςε βράχυς κε ςτίλυς απο πάγο.

Ο παγετόνας κατεβένι αργα-αργα ολοένα κε πιο χαμιλα. Απ' τιν άκρι-τυ τρέχι νερο κε κατεβένι ορμιτικα προς τα κάτο. Με θόριβο κε κρότο παραςίρι ςτο διάβα-τυ ολάκερες πέτρες. Τέτια ρέματα ανίγυνε ςτυς βράχυς βαθιες **ς χ ι ζ μ ά δ ε ς** (χαράδρες) με απόκριμνες πλαγιες.

Σιχνα βαθια κάτο ςτις χαράδρες τρέχυνε ορμιτικα τα ρέματα. Κάθε παγετόνας αποτελι πιγι κάπιυ ορινυ ρέματος. Πο-

λα ρέματα πιγάζυνε απο κάτο απο τυς παγετόνες κε τα χιόνια, κε όλα αφτα κατεβένυνε ςτιν κιλάδα.

Απρόςιτες φένοντε ι οροςιρες. Οςτόςο κε δο ζύνε άνθροπι. Στις βυνοπλαγιες κε ςτις κιλάδες ίνε ςκορπιζμένα τα χορια τον ορινον (γόρτςι). Τα πςιλα βυνα χορίζυνε το ένα χοριο απο το άλο.

Ανάμεςα ςτις κορφες ςιναντύντε χαμιλα μέρι, απ' όπυ ι ορινι περνύνε απο τι μια οροςιρα ςτιν άλι. Ινε τα ς τ ε ν α. Απο τα ςτενα πάνε δρόμι ςτα βυνα, πυ οδγύνε απο ένα χοριο ςε άλο.

Στα βυνα τυ Καφκάςυ.

Στυς πρόποδες τον βυνον. Αποφαςίςαμε ν' ανέβυμε ς' έναν απο τυς μεγαλίτερυς παγετόνες τυ Καφκάςυ. Μαζεφτίκαμε ςτο Νάλτςικ κοντα ςτυς πρόποδες τον Καφκαςιανον βυνον.

Ιτανε καλοκέρι κε έκανε ζέςτι.

Ανθιζαν ι τριανταφιλιες, ςτυς κάμπυς κιτρίνιζε το καλαμπόκι, ςτυς μπαχτςέδες οριμάζανε τα πεπόνια κε τα καρπύζια. Απ' τυς κίπυς κυβαλύςαν με καλάθια ςτο παζάρι ςταφίλια, βερίκοκα, μίλα κε απίδια. Ι βυνοπλαγιες ίταν ςκεπαζμένες απο πικνα δάςι οκςιας. Πιο πςίλα ςτιν πλαγια τυ βυνυ μαβρίζανε τα δάςι τον αςπροέλατον. Ακόμα πιο πςιλα πραςινίζανε τα λιβάδια τον πςιλον βυνον κε απότομα ιπςόνονταν ι τίχι τον απρόςιτον βράχον. Στιν πιο πςιλι κορφι ζογραφίζονταν καθαρα ςτον γαλάζιο υρανο ι κάταςπρες χιονιζμένες κορφες τον βυνον. Μας φένονταν παράκςενο, πός ςε τέτιο ζεςτο κερο βρίςκετε χιόνι ςτα βυνα.

Στα ορινα βοςκοτόπια. Διο μερόνιχτα κατα ςινέχια ανεβέναμε ςτα βυνα. Τα δάςι τις οκςιας τ' αφίςαμε πια πίςο-μας. Τα δάςι τον αςπροέλατον, απ' όπυ περνύςαμε, αρχίςανε να αρεόνυνε. Το μονοπάτι τυ βυνυ κςεπλίθικε απ' το ορινο ρέβμα. Κάτο απο μας, κάπυ βαθια θοριβύςε ένα αόρατο ρέμα. Πάνο απ' τα κεφάλια-μας ιπςόνονταν μεγάλι βράχι. Πύ κε πύ το μονοπάτι ίχε κςεπλιθι απ' το ρέμα. Τα γαιδύρια-μας φορτόμενα με τα ρύχα-μας, τις ςκινες κε τα τρόφιμα, με διςκολία ςαλέβανε τα πόδια-τυς κε κάθε λίγο ςκοντάφτανε. Ι οδιγι αμέςος τρέχανε κε τα βοιθύςανε να μιν πέςυνε ςτο βάραθρο.

Περνύςαμε απο πςιλο κε ςτενο μονοπάτι. Το ανέβαζμα βάςτακςε πολι όρα κε όλι ίμαςταν ςκοτομένι απ' τιν κύραςι.

Στα βοςκοτόπια. Τέλος φτάςαμε ςε μια καταπράςινι κιλάδα, πυ πάνο απ' αφτι έτρεχε ορμιτικα το ρέμα. Ενα όμορφο μονοπάτι ςχιμάτιζε ελιγμυς μέςα ςτα λιβάδια, πυ ίταν ςκεπαζμένα απο χόρτα, πυ μεγαλόνανε πολι γρίγορα. Ι γι κάτο απ' τα πόδια-μας ίτανε ιγρι κε γίρο κελαρίζανε τα ριάκια. Ιτανε τεχνιτο άρδεμα τον λιβαδιον, πυ ίςτερα τα θερίζανε. Χάρις ςτο άρδεμα, τα χόρτα εδο ίνε χιμόδικα κ' έχυνε μεγάλα μιροδάτα λυλύδια.

Πολι όρα βαδίζαμε ανάμεσα απ' αφτα τα λιβάδια, ανεβένοντας ολοένα κε πιο πςιλα.

Μα νά, άρχιςαν να φένοντε τεράςτιες πέτρες κε βράχι. Τα χόρτα γένικαν πιο χαμιλα. Ανάμεσά-τυς φένονταν μεγάλα ζοιρα λυλύδια ςχεδον χορις ςτελέχι.

Αχςαφνα μπροςτά-μας, ςα να βγίκε κάτο απο τι γι, κςεφίτροςε ένας γερο-βοςκος. Γρίγορα ακύςαμε βελάζματα κε τα πρόβατα μας περιτριγιρίςανε με περιέργια. Ο γέρος μας οδίγιςε ςτιν καλίβα-τυ. Μια μεγάλι πέτρα, πυ κίλιςε κε κρατίθικε απο τ' άλα τα κομάτια τυ βράχυ, αντικατάςτενε τυς τίχυς κε το νταβάνι. Μέςα ς' αφτι τι ςπιλια ίταν απλομένες προβιες, ςτέκονταν κάδι με γιαύρτι κε τιρι. Εδο περίμενε ο γέρος ολάκερες μέρες το κοπάδι με το τςοπανόπυλο. Περιμένοντά-τυς έφτιανε με το μαχέρι κςίλινα κυτάλια. Κιμιθίκαμε τι νίχτα ς' αφτι τι ςπιλια, για να κςεκινίςυμε τιν άλι μέρα με νέες δινάμις.

Ο παγετόνας. Κςιπνίςαμε πριν να χαράκςι. Ι ομίχλι αρεόθικε κε ίδαμε τον παγετόνα. Μέςα απ' τιν παγομένι ςπιλια, πυ βρίςκονταν κοντα ςτιν άκρι τυ παγετόνα, έβγενε ένα πλατι ορμιτικο ποτάμι.

Το πρωι ο υρανος ίταν κςάςτερος κε τραβίκςαμε κατα κι, πυ αρχίζι ο παγετόνας.

Πάνο ςτον παγετόνα ίταν ςκορπιζμένες εδο κ' εκι μικρες κε μεγάλες πέτρες, κελαρίζανε αναρίθμιτα ριάκια κε με θόριβο κριβόντανε μέςα ςτις βαθιες ςχιζμάδες.

Ο πάγος κ' ι χιονιζμένες κορφες, πυ ίταν γίρο, λαμποκοπύςανε ςτον ίλιο κε κςεχίνανε ολόγιρα τόςο πολι φος, πυ ανανκαςτίκαμε να φορέςυμε μάβρα ματογιάλια.

Ιςτερα απο τρις όρες ίμαςταν κοντα ςτυς πρόποδες τυ παγομένυ τίχυ κε κιτάζαμε ολόγιρα μ' ενθυςιαζμο.

Ολες ι διςκολίες τυ δρόμυ κςεχαςτίκανε.

Απ' τον απρόςιτο πέτρινο τίχο, πΰταν ριζομένος μέςα ςτυς πάγυς κε ςτα χιόνια, βροντύςαν αδιάκοπα τεράςτιι όνκι απο πάγο κε χιόνι, πυ πέφτανε απο πςιλα. Κάτο φενόντανε τεράςτιος κάμπος παγετόνα. Πέρα-πέρα ς' όλο τον παγετόνα ίταν αναρίθμιτες ςχιζμάδες κε βάραθρα. Πάνο απ' αφτον ίχανε μαζεφτι γαλάζιι ςτίλι, πυ απ' τιν παντοτινι κίνιςι πέφτανε απο κερο ςε κερο κε κοματιάζονταν.

Ανάμεςα ςτα ςίνεφα. Θαβμάζοντας το μεγαλίο τις ικόνας ίμαςταν έτιμι να παρατιρίςυμε ακόμα πολι κερο, μα απο κάτο ερχότανε πάνο-μας μια ολάκερι θάλαςα απο άςπρα κίματα ομίχλις. Αρχίςαμε να κατεβένυμε. Σε λίγα λεφτα βρεθίκαμε μέςα ς' ένα αςπριδερο ςκοτάδι. Αμέςος άρχιςε το κρίο. Μόλις-μόλις κςεχορίζαμε ο ένας τον άλο πάνο ςτον παγετόνα.

Ιτανε επικίνδινο να μίνυμε ςτον παγετόνα. Μπορύςαμε να πέςυμε ςε καμια ςχιζμάδα.

Αρχίςαμε να κατεβένυμε πασπατεφτα απ' τον παγετόνα. Ακςαφνα άρχιςαν ν' αρεόνοντε τα ςίνεφα, άνιχςαν μπροςτά-μας κε ίδαμε κάτο απ' τα πόδια-μας πάνο ςτιν ιπςιλι όχθι τις ςκινες κε τις φιγύρες τον ςινοδον. Κοντα ςτις ςκινες άναβε φοτια.

Το ορινο χοριο ςτον Κάφκαςο. Βράδιαζε. Απ' τα ορινα καλοκεριάτικα βοςκοτόπια κατέβεναν άντρες κε γινέκες. Πάνο ςτυς όμυς-τυς κυβαλύςανε τυλύμια — ςακια απο προβιες, γεμάτα κςινόγαλα — «αιραν».

Απο το μονοπάτι, πυ πιγέναμε, φένονταν το χοριο. Το αυλ φένονταν ςαν ένας ςορος απο πέτρες, κι αφτες νκρίζες κε κίτρινες, έτςι όπος κ' τ βράχι, πυ βρίςκονταν γίρο. Μές' τι μέςι ιπςόνονταν ο μιςοχαλαςμένος αρχέος πίργος.

Σινα?τύςαμε μικρα χοράφια ςπαρμένα με κριθάρι. Παντυ, όπυ τιχέναμε ανάμεςα ςτις πέτρες λακύλες, έςτο κε με λεπτο ςτρόμα γις, όλες ίταν ςκαλιςμένες κε ςπαρμένες.

Νά κε το αυλ. Στυς ςτενυς δρόμυς-τυ με διςκολία μπορυν να περάςυν διο φορτομένα γαιδύρια. Ι χαμιλες ςάκλες (καλίβες), πυ ίνε φτιαγμένες απο μικρες κε μεγάλες πέτρες, κιτάζανε προς το δρόμο με τα μικράτυς παράθιρα, πυ ίταν χορις τζάμια. Πάνο ςτις ίςιες ςτέγες κιμάτιζε το χόρτο. Εδο κάθονταν ςταβροπόδι ι ορινι με τα πέτςινα καπέλα. Ι γινέκες, τιλιγμένες ςε μεγάλες μαντίλες κλόθανε μάλινα νίματα. Το αδράχτι ςτριφογίριζε αδιάκοπα ςτα δάχτιλά-τυς. Κοντα ς' ένα ςπίτι ι γινέκες κοπάνιζαν κάπες, πυ ίνε αχόριςτι ςίντροφι τον ορινον.

Πός ζύνε ι ορινι.

Μακρια ςτα βυνα διόκςανε τα τςαρικα ςτρατέβματα τυς ορινυς τυ Καφκάςυ. Τα χοριά-τυς ίνε ςκορπιςμένα ςτις βυνοπλαγιες κε ςτις κιλάδες τον ποταμον. Αδιάβατα χιόνια κε απρόςιτι βράχι χορίζυνε τον ένα λαο απ' τον άλο. Κάθε μικρος λαος ςε διάςτιμα πολον εόνον ζύςε τι δικί-τυ ιδιέτερι ζοι. Ος τιν επανάςταςι ι ζοί-τυς έμενε έτςι, όπος ίτανε κάμποςυς εόνες μπροςτα.

Ι επανάςταςι κςίπνιςε τυς πιο καθιςτεριμένυς ορινυς λαυς για μια νέα ζοι.

Στι Σβανέτια.

Στο πιο βαθι μέρος ανάμεςα ςτα βυνα, βρίςκετε μια μικρι χόρα, πυ τι λένε Σβανέτια. Ι χόρα αφτι χορίζετε απο τον άλο κόςμο με απρόςιτα βυνα. Μονάχα ένα ςτενο επικίνδινο μονοπάτι περνα απο απόκριμνυς βράχυς, πάνο απο ένα μανιαςμένο ορινο ποτάμι. Το καλεκέρι ι ςβάνι μπορύςανε

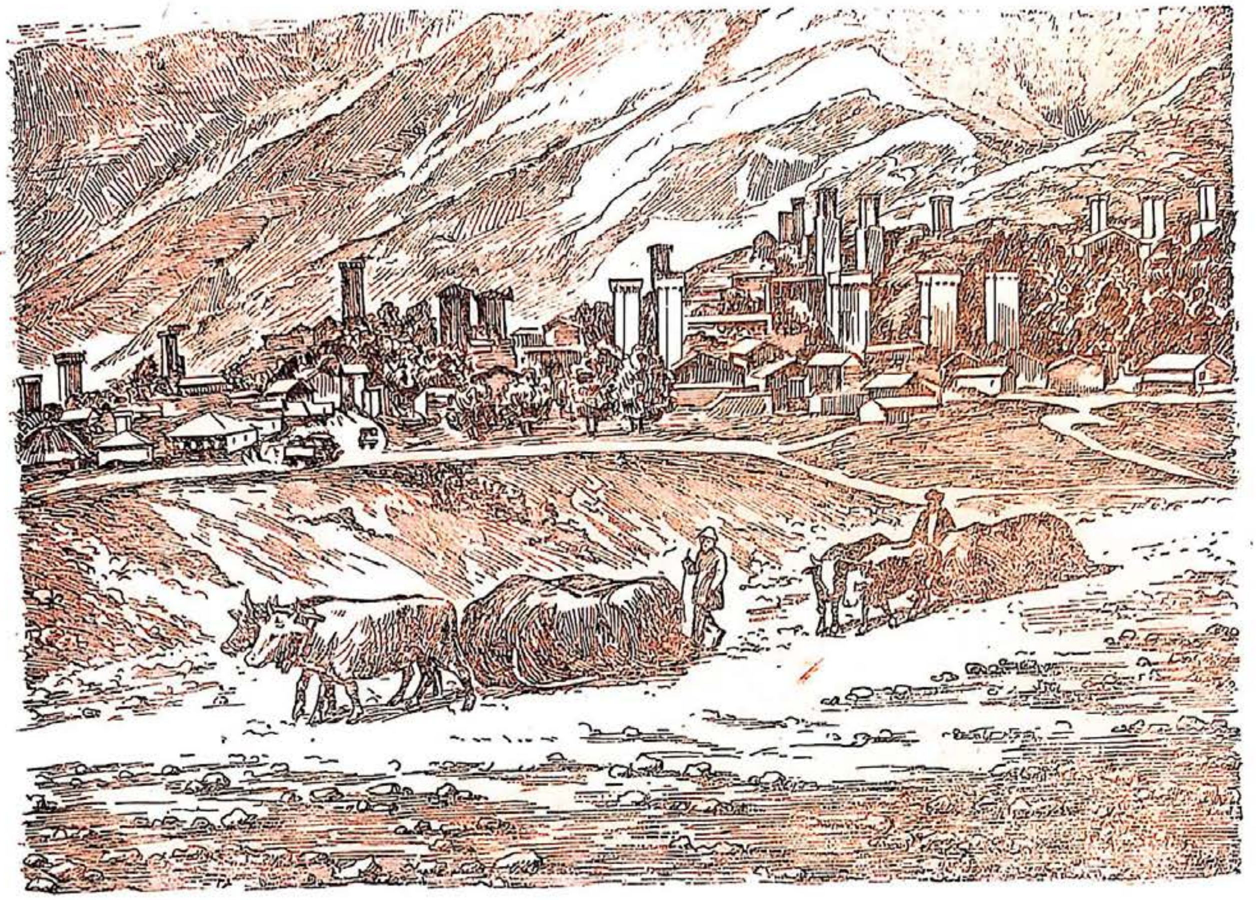

Χοριο τις Σβανέτιας.

να επικινονίςυνε με τον άλο κόζμο μονάχα με το μονοπάτι αφτο. Το χιμόνα σταματύςε κάθε επικινονία.

Ο μικρος αφτος λαος — το όλο 11 χιλ. άνθροπι — φίλαχςε ός τιν επανάςταςι τον αρχέο τρόπο τις ζοίς-τυ κε το προτόγονο νικοκιριό-τυ.

Ι ςβάνι καλιεργύνε με ζίλο τα μικρά-τυς χοράφια. Μα ός τιν Οχτοβριανι ςοςιαλιςτικι επανάςταςι τυς ίχαν μίνι τα προτόγονα εργαλία-τυς: αντι αλέτρι ίχανε ένα κομάτι κςίλο με λιγιζμένι προς τα κάτο ρίζα, κε πάνο ς' αφτι ίταν βαλμένο το γινι, αντι για βολοκόπο ίχανε δοκάρι με κυτςυρομένα κλαρια, αντι αλονιςτικι μιχανι ίχανε ςανίδι με βαριες πέτρες, πυ το ςέρνανε τα βόδια πάνο ςτα ςτάχια. Ι Σβανέτια δεν ίκςερε, τί ίνε τροχι. Το ςιτάρι κε τον ςανο τα κυβαλύςαν απ' τα χοράφια με έλκιθρα. Ι άνθροπι με τα φορτία περνύςανε τα βυνα πεζι ίτε καβάλα. Στι Σβανέτια δεν ιπίρχαν άλι δρόμι εχτος απ' τα μονοπάτια τον κινιγον κε τα μονοπάτια, απ' όπυ περνύςανε φορτομένα τα ζόα.

Ι ςβάνι ίταν πολι διςιδέμονες. Τα ιερα άλςι, τα ιερα δέντρα κε ι πιγες, τα ιερα ζόα, τα καλα κε κακα πνέβματα, ι λατρία τυ φενκαριυ, ι προςφορα θιςίας κάθε φορα, πυ αρχίζι μια δυλια, όλα αφτα τα απομινάρια τυ παλιυ κερυ φέρανε μεγάλι βλάβι ςτιν ικονομία τον ςβάνον.

Μα το πιο χιρότερο απ' όλα ίτανε ι βεντέτα, πυ κάπυ-κάπυ κε ςίμερα ακόμα διατιρίθικε.

Για τιν προζβολι ίτε το φόνο, πυ έγινε, όλι ι ςινχενις εκδικύντε ςε διάςτιμα πολον γενεον τυς ςινχενις τυ φονια. Μπορύνε ν' αποφίγυνε το θάνατο ι «εχθρι έματος» μονάχα αν ενκαταλίπςυν τιν πατρίδα-τυς.

Ετςι ζύςανε ι ςβάνι πριν απ' τιν επανάςταςι, απομονομένι απ' όλο τον κόζμο.

Ι ικονομικι ανάπτιχςι αλάζι κάθε χρόνο κε κάθε μίνα τι ζοι τις Σβανέτιας. Απελεφτερομένι απ' τυς ιγεμόνες, απ' τις επιδρομες κε τις καταςτροφες ι Σβανέτια προχοράι με γοργα βίματα για να φτάςι τυς μορφομένυς λαυς.

Πλάι ςτυς πίργυς κε ςτα αρχέα ςπίτια, πυ ίνε πέρα-πέρα καπνιζμένα κε πυ δεν έχυν φος κε αέρα, κςεφιτρόνυν κε πλιθένυν νέα φοτινα ςπίτια με θερμάςτρες κε παράθιρα. Στο κιριότερο χοριο άναπςε το ιλεχτρικο φος κε έχι φτιαςτι το πρότο ςτι Σβανέτια μεγάλο λυτρο. Εχι οργανοθι κοπερατίβα κε κινονικο εςτιατόριο.

Ολι ι χόρα έχι γεμίςι απο ςχολια, νοςοκομία κε χτινιατρικα τμίματα. Στα ςοβιετικα τέχνικυμ κε τα πανεπιςτίμια ςπυδάζυνε πολι ςβάνι.

Απο τιν παραλία τις Μάβρις θάλαςας έχι φτιαςτι αμακςοτος δρόμος, πάνο απ' τον οπίο περνυν αφτοκίνιτα.

Ι ικονομικι ανάπτικςι τυ Καφκάςυ.

Ιςτερα απ' τιν Οχτοβριανι ςοςιαλιςτικι επανάςταςι ι ορινι λαι τυ Καφκάςυ ενοθίκανε κε ςχιματίςανε τι **Σοςιαλιςτικι Ομοςπονδιακι Σοβιετικι Διμοκρατία τυ Αντικάφκαςυ** ΣΟΣΔΑ.

Σ' όλο τον Κάφκαςο άρχιςε πιρετόδικι ανικοδόμιςι. Φτιάνοντε δρόμι. Τόρα, ακόμα κε τα απόκεντρα αυλ έχυνε ςινκινονία με τα διάφορα χορια κε τις πόλις τις Ενοςις.

Διμιυργίτε νέα ικονομία.

Ι ορμιτικι βορινι ποταμι, πυ άλοτε παραςέρνανε τα γεφίρια, χαλνύςανε τις όχθες κε τα χορια, αρχίζυνε να εκςιπιρετύνε τον άνθροπο. Φτιαςτίκανε πολι ιδροελεχτρικι ςταθμι.

Το φτιάςιμο τον ςταθμον αφτον έχι τεράςτια ικονομικι ςιμαςία.

Ι ιδροςταθμι δίνυν ενέργια για τι βιομιχανία ολάκερυ ραγιονιυ. Αναφένοντε νέες επιχιρίςις. Ι φτοχι ορινι γίνοντε εργάτες βιομιχανίας. Αναπτίςοντε τα βιοτεχνικα πρόμιςλα. Το ιλεχτρικο φος φοτίζι τα ορινα αυλ.

Στα βάθι τον βυνον ίνε κριμένος τεράςτιος πλύτος. Εκι βρίςκοντε λογις-λογιον μεταλέβματα, πετροκάρβυνο, πολίτιμες πέτρες κε τέλος νάφθα.

Ο πλύτος αφτος βριςκόταν ολάκερυς εόνες κριμένος απ' τα μάτια τον

ανθρόπον. Πρέπι να μελετιθι ο ςχιματιζμος τον βυνον κε να γίνυνε μεγάλες ανιχνεφτικες εργαςίες, για να βρεθι ο πλύτος αφτος.

Ζοντανέπςανε τα βυνα.

Στις απόκεντρες, απρόςιτες κλιςύρες, εκι όπυ αρχίζυνε τα χιόνια κε κοντα ςτυς παγετόνες, ς' όλο τον Κάφκαςο δυλέβυνε ανιχνεφτικες ομάδες απο ινζινιέρυς κε επιςτίμονες. Αφτι τριπάνε τις πέτρες κε πέρνυνε δίγματα απ' τα ορινα πετρόματα. Μόλις βρίςκυνε ςτρόμα, πυ ίνε πλύςιο απο κάπιο οφέλιμο οριχτο, αμέςος φτιάνυνε οριχία κε εργοςτάςια.

Στον Κάφκαςο βρίκανε πολα μεταλέβματα. Οςτόςο τα Καφκαςιανα βυνα δε μελετίθικαν ακόμα πολι.

Στα βάθι-τυς βρίςκετε ακόμα πολις θιςαβρος.

Υράλια βυνα.

Τα Υράλια εκτίνοντε ςε έκταςι 2500 **χμ** απ' το Βόριο Παγομένο οκεανο ός το νότο, ςχιματίζοντας ολάκερυς ςορυς απο πέτρες.

Βρέςτε ςτο χάρτι τα Υράλια.

Με το ςιδιρόδρομο ανάμεςα απ'τιν οροςιρα τον Υραλίον. Ιςτερα απο μικρι ςτάςι ςτο ςταθμο τις Υφας το τρένο αρχίζι αργα-αργα ν' ανεβένι ςτο βυνο. Στιν κιλάδα ακύετε ο θόριβος, πυ κάνι κάπιο θοριβόδικο ορινο ποτάμι. Πάνο απ' αφτι κρέμοντε απόκριμνι βράχι. Ι βυνοπλαγιες ίνε ςκεπαζμένες απο δάςι. Κςεχορίζυνε καλα ι μιτερες κορφες τον έλατον. Κάπυ-κάπυ ςιναντύντε ανιχτα μέρι, ςκεπαζμένα απο μικρες κε μεγάλες πέτρες, πυ πέςανε απ' τις κόριφες τον βυνον.

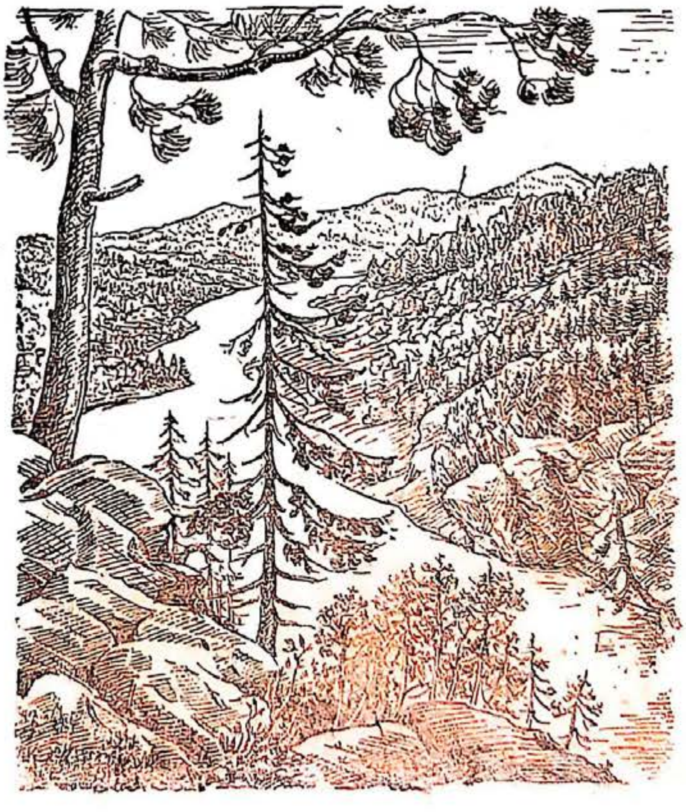

Τα Υράλια ςε πολα μέρι φαγόθικαν. Απ' τις παγονιες, το νερο κε τον άνεμο ςπάςανε κε κοματιάςτικαν ι κοριφές-τυς. Στα Υράλια δεν ιπάρχυν ύτε ψιλες κορφες, ύτε βαθιες χαράδρες.

Πίςο απ' τιν χαμπι φένετε κάπιο εργοςτάςιο.

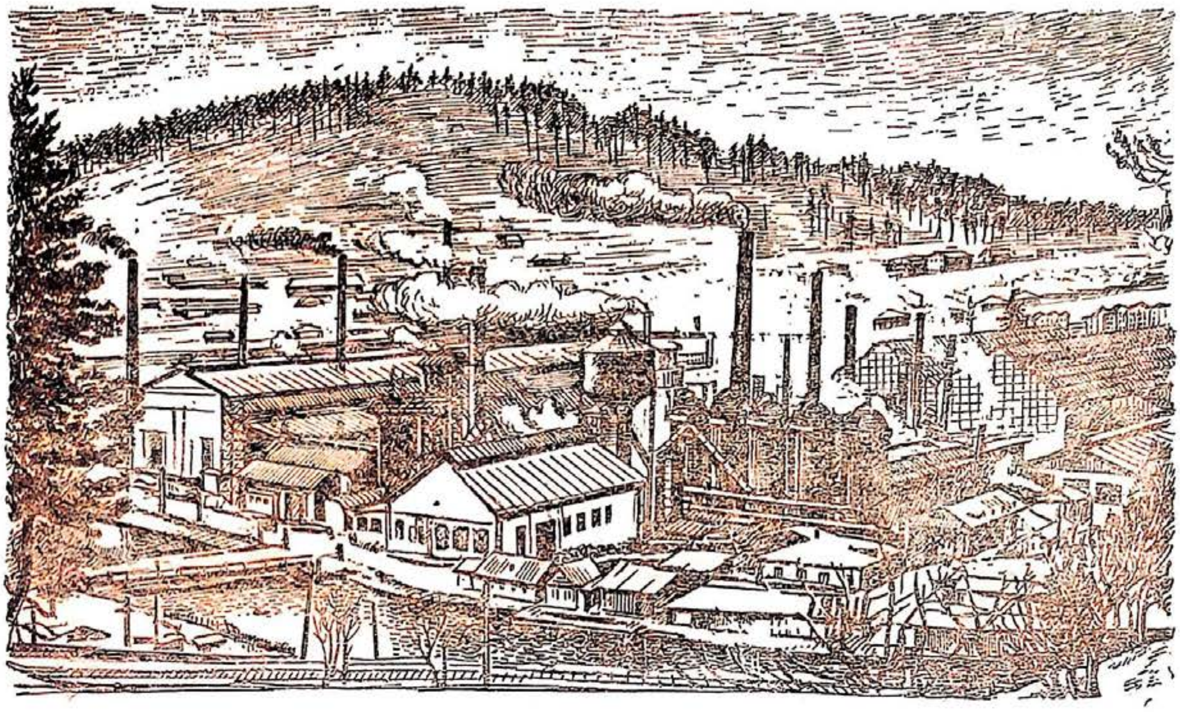

Το τρένο άρχισε να πιγένι πιο αργα, σέρνετε ς' όλο τα μάκρος τις απότομις πλαγιας κε διαγράφι ιμικίκλιο. Ανεβένυμε πάνο στο πιο στενο πέραζμα.

Κάτο, βαθια λάμπυνε τα φότα τυ εργοστασίυ κε τυ σταθμυ, πυ εδο κε λίγο βρισκόμασταν κοντά-τυς.

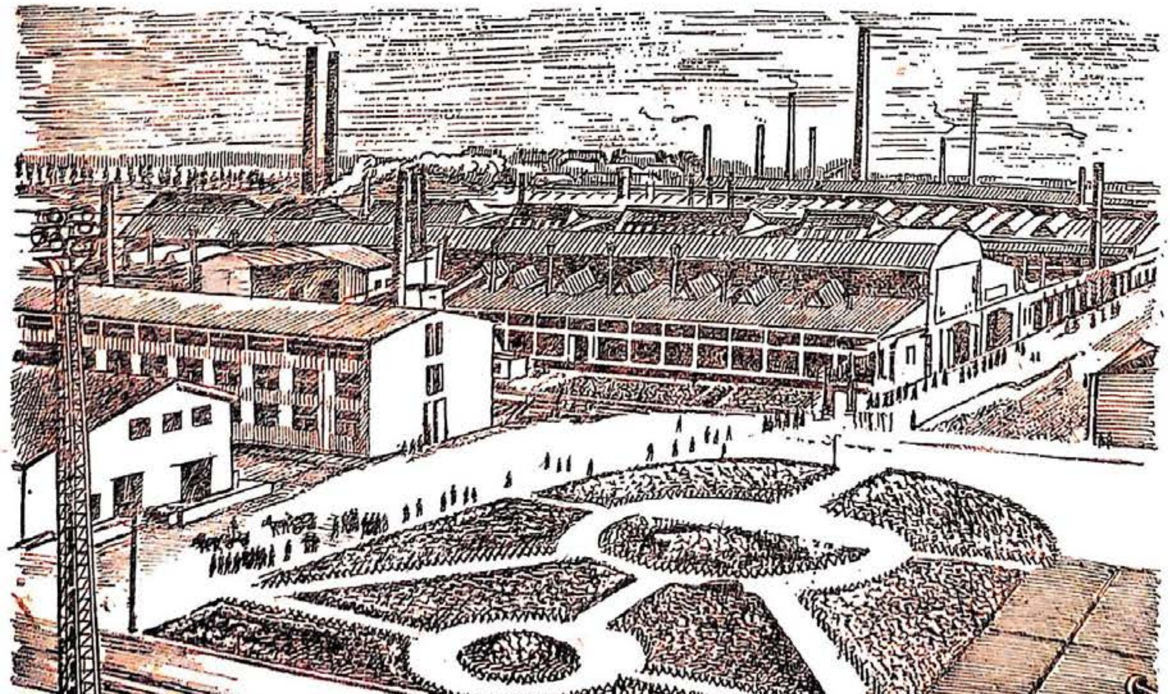

Νέο εργοστάσιο στο Υραλ.

Ι ατμομιχανι βυίζι κε πετάι στον αέρα τυλύπες ατμυ. Το δάσος φοτίζετε απ' τι φλόγα τις ατμομιχανις.

Ινε πια νίχτα, μα ι επιβάτες δεν κιμύντε. Βρισκόμαστε στο πιο στενο πέραζμα, στα σίνορα τις Εβρόπις κε Ασίας. Ελαμπσε ένας πέτρινος στίλος με τιν επιγραφι: Εβρόπι — Ασία.

Μερικα λεπτα ακόμα κε το τρένο κατεβένι γρίγορα απ' το βυνο. Ολοένα κε πιο γρίγορα περνα κοντα απ' τυς βράχυς, τις δασόδικες πλαγιες, αφίνοντας πίσο-τυ τις χαμιλες κορφες, πυ έχυν τα Υράλια. Μπροστά-μας απλόνετε ι στέπα, τα χοράφια τον σιτιρον.

Ι περιοχι τυ Υραλ έμινε πια πίσο-μας.

Τα Υράλια εδο κε πολα χρόνια ίνε γνοστα για το μεγάλο πλύτο-τυς.

Στα βάθι-τυς ίνε κριμένα: χρισάφι, μεταλέβματα χαλκυ κε σίδερυ. Οστόσο τον τεράστιο αφτο πλύτο άρχισαν να τον χρισιμοπιύνε σοστα μονάχα στα χρόνια τις σοβιετικις εκσυσίας. Αναφένοντε κε αναπτίσοντε γρίγορα στο Υραλ κενύργια εργοστάσια.

Μαγνιτογορσκ.

Στο νότιο μέρος τον Υραλίον, κοντα στις πιγες τυ ποταμυ Υράλι βρίσκετε το βυνο **Μαγνίτναγια**. Το βυνο αφτο όλο σχεδον αποτελίτε απο

Ιπσικάμινες τυ εργοστασίυ Μαγνιτογορσκ.

πολι πλύςιο μετάλεβμα ςίδερυ. Το μετάλεβμα εδο βρίςκετε κοντα ςτιν επιφάνια.

Πριν απ' τιν επανάςταςι ι επεξεργαςία τυ μεταλέβματος ςτο βυνο Μαγνίτναγια γινότατε με το χέρι κε μονάχα απ' τιν επιφάνια τυ βυνυ κυβαλύςανε το μετάλεβμα με τα άλογα. Ι έριμες γιμνες πλαγιες τυ βυνυ Μαγνίτναγια ίταν ςκεπαζμένες με αψεντιες.

Σίμερα κοντα ςτο βυνο Μαγνίτναγια, μέςα ςε διο χρόνια κςεφίτροςε ολάκερι πόλι, το **Μαγνιτογορςκ.** Εχι φτιαςτι ένα τεράςτιο μεταλυργικο εργοςτάςιο. Φτιάςτικαν ι μεγαλίτερες ςτον κόζμο ιψικάμινες, όπυ λιόνετε το ςιδερομετάλεβμα. Εδο δυλέβυνε χιλιάδες εργάτες. Στα ςκαλοπάτια τυ βυνυ γίνετε ι επεξεργαςία τυ ςιδερομεταλέβματος.

Ακύοντε κςεκυφαντικες εκρίκςις κε δεκάδες χιλιάδες τόνι μετάλεβμα πετιέτε ςτον αέρα απ' τα βάθι τις γις. Κάμποςες μεγάλες φαγάνες μαζέβυνε με τυς κυβάδες, πυ ανιγοκλίνυνε αφτόματα, το μετάλεβμα κε το μεταφέρυνε ςτ' ανιχτα βαγόνια, για να ςταλι ςτο εργοςτάςιο.

Στο εργοςτάςιο όλα ίνε μιχανοπιιμένα κι ι δυλια γίνετε με τις καλίτερες ςίνχρονες μιχανες. Πλάι ςτο εργοςτάςιο φτιάςτικαν τρις ιλεχτροςταθμι.

Το ιλεχτρικο ρέβμα βάζι ςε κίνιςι τον κρεμαςτο δρόμο κε χιλιάδες μικρες κε μεγάλες μιχανες. Το φράγμα, πυ έχι μάκρος ένα χιλιόμετρο, έφρακςε τον ποταμο Υράλι κε κρατα εχμάλοτο το νερο.

Κοντα ςτυς τρις ιλεχτροςταθμυς κςεςπύνε τα κίματα μιας κενύργιας τεράςτιας λίμνις.

Γίρο ςτο Μαγνιτογορςκ αναπτίςετε νέα αγροτικι ικονομία. Ι γιμνες πλαγιες τον λόφον πραςίνιςαν απο τυς λαχανόκιπυς.

Το Μαγνιτογορςκ βγάζι περιςότερο ςίδερο, απ' ότι τα μεγαλίτερα εργοςτάςια τις Εβρόπις.

Το εργοςτάςιο όμος τυ Μαγνιτογορςκ δεν έχι δικό-τυ πετροκάρβυνο.

Το λεκανοπέδιο τυ Κυζνετςκ, πυ βρίςκετε κοντα ςτα **Αλτάια,** έχι τεράςτια αποθέματα πετροκάρβυνυ, μα το μετάλεβμά-τυ ίνε λίγο.

Γι' αφτο το Μαγνιτογορςκ ενόθικε με το Κυζμπας κε ςχιμάτιςε το Υραλο-Κυζνετςκικο κομπινάτο. Το Κυζμπας ςτέλνι κάρβυνο ςτο Μαγνιτογορςκ κε το Μαγνιτογορςκ δίνι ςτο βιομιχανικο κέντρο τυ Κυζμπας, ςτο **Στάλινςκ,** μετάλεβμα.

ΑΣΚΙΣΙΣ. Σιμιόςτε ςτο ςχιματικο χάρτι τις κιριότερες οροςιρες τις ΕΣΣΔ. Σιμιόςτε με ςιμάδια τα κιριότερα μέρι τις εκςόρικςις οφέλιμον οριχτον. Σιμιόςτε ςτο ςχιματικο χάρτι το Μαγνιτογορςκ κε το Στάλινςκ.

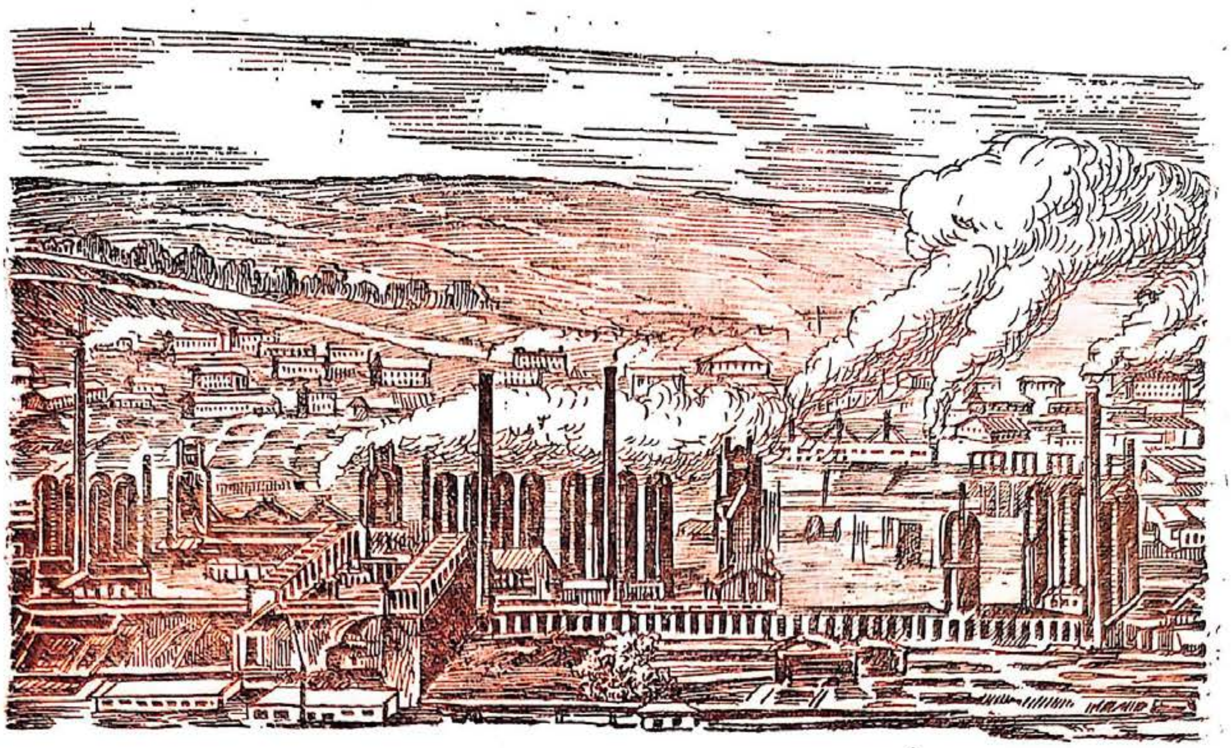

Ι πολιτία Στάλινςκ.

Ι εκςόρικςι τις νάφθας.

Στι διτικι παραλία τις Κασπίας θάλασας ιπάρχι μια μικρι χερσόνισος. Κίτε κοντα στυς πρόποδες τον Καφκασιανον βυνον. Το καλοκέρι όλι ίνε ιλιόλυστι. Ι ζέστι ίνε ανιπόφορι.

Γίρο ίνε όλα γιμνα. Μονάχα κάπυ-κάπυ βλέπι κανις κομάτια γις, όπυ φιτρόσανε αποκσεραμένες απσεντιες, γεμάτες σκόνι. Τα θολα νερα τις Κασπίας δεν εφχαριστυν το μάτι. Ι θάλασα καθος κε ι έριμι παραλία ίνε κατσυφιαζμένες. Μα γιατί άραγε ς' αφτι τιν έριμο χερσόνισο απλόθικε ι μεγάλι πόλι Μπακυ, έχυνε φτιαστι πολες σιδεροδρομικες γραμες, με μακριες σιρες περνυν τα φορτιγα τρένα κε κροτύνε τα μοτόρια;

Γιατί εδο ιπάρχι τέτια ζοιρι κίνισι;

Απάντισι ς' αφτες τις ερωτίσις δίνυν ι πίργι, πυ ο ένας κατόπιν τυ άλυ έχυνε απλοθι ς' όλι σχεδον τιν παραλία τις χερσονίσυ. Εδο βγάζυνε τι νάφθα.

Νά κε ο σινικιζμος. Εδο κε λίγο κερο στο μέρος-τυ ίτανε γιμνι στέπα κε τόρα εδο σε πανόρια χτίρια ζύνε χιλιάδες εργάτες, πυ δυλέβυνε στις ναφθοπιγες.

Ι πιο πολι νάφθα βγένι στα περίχορα τυ **Μπακυ**, τις **Γρόζνας** κε **Μαικοπ**.

Βρέστε τις πόλις αφτες στο χάρτι.

Απ' τις ναφθοπιγες τυ Μπακυ ι νάφθα στέλνετε με σολίνες στο λιμάνι τυ **Μπατυμιυ.** Αλος παρόμιος σολίνας νάφθας ενόνι τι **Γρόζνα** με το Τυαπσε.

Ι νάφθα, πυ βγένι, δεν χσοδέβετε μονάχα στιν ΕΣΣΔ. Ι σοβιετικι νάφθα εχσάγετε στο εχσοτεριχο.

Το **Τυαπσε** χε το **Μπατύμι** ίνε τα διο σπυδεότερα λιμάνια τις Μάβρις θάλασας απ' τα οπία εχσάγετε ι νάφτα-μας.

Βρέστε-τα στο χάρτι.

Κοντα στο λιμάνι τυ Μπατυμιυ ιπάρχυν πολες βοιθιτιχες σιδιροδρομιχες γραμες. Εδο πλεβρίζυνε φορτιγα πετρελεοφόρα πλία με σιμέες διαφόρον χρατον. Γεμίζυν με σοβιετιχι νάφθα χε τιν μεταφέρυν απ' τι Μάβρι θάλασα στιν Ιταλία, Γαλία χε στα άλα χράτι.

ΕΡΓΑΣΙΑ. Παραχολυθίστε στο χάρτι το δρόμο, πυ χάνι ι νάφθα για να πάι απ' τυ Μπατύμι στιν Ιταλία χε Γαλία.

ΑΣΚΙΣΙ. Σιμιόστε στο σχιματιχο χάρτι τυ Μπακυ, τι Γρόζνα χε το Τυαπσε.

ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΚΣΟ ΑΠ' ΤΟ ΜΑΘΙΜΑ. Σχιματίστε άλμπυμ με θέμα: „Τα βυνα τις ΕΣΣΔ".

III. ΓΕΝΙΚΙ ΕΠΙΣΚΟΠΙΣΙ ΤΙΣ ΕΣΣΔ.

Μάθαμε για τις ιχόνες τις φίσις, για τι δυλια τυ πλιθιζμυ κε τι ςοςιαλιςτικι ανικοδόμιςι ςτις χςεχοριςτες ζόνες τις φίσις.

Ας επαναλάβυμε όλι τιν ίλι, για να έχυμε γενικι ιδέα για όλι τιν Ενοςί-μας ςτο ςίνολό-τις.

1. Ι ΦΙΣΙ ΤΙΣ ΕΣΣΔ.

Επιφάνια.

Ανίκςτε μπροςτά-ςας το φιςιχο χάρτι τις ΕΣΣΔ. Κιτάχτε τα ςιμβατικα ςιμία κε δέςτε, πός ίνε ςιμιομένα πάνο ςτο χάρτι: τα βαθίπεδα, πυ ίνε πιο χαμιλα κε πιο πςιλα απ' το επίπεδο τις θάλαςας, τα ιπςίπεδα, τα βυνα, πυ έχυν μεςέο ίπςος, τα πςιλα βυνα κε τα βυνα, πυ ίνε ςκεπαζμένα απο εόνιο χιόνι κε πάγυς.

Απο το χάρτι φένετε, ότι ι ΕΣΣΔ ίνε πεδινι χόρα, χόρα με βαθίπεδα κε ιπςίπεδα. Στιν ΕΣΣΔ ιπάρχυνε κε βυνα. Τα βυνα αφτα βρίςκοντε κιρίος ςτις άκρες.

Δίκςτε ςτο χάρτι τα βαθίπεδα:

Το Δ ι τ ι κ ο-Ε β ρ ο π α ι κ ο β α θ ί π ε δ ο. Μέχρι πιές θάλαςες φτάνι ςτο βορα κε ςτο νότο; Πιά βυνα βρίςκοντε ςτιν ανατολι; Με πιά βυνα ςινορέβι ςτο νότο; Κοντα ςε πιά θάλαςα βρίςκοντε τα πιο χαμιλα μέρι-τυ;

Το Δ ι τ ι κ ο-Σ ι β ι ρ ι α κ ο β α θ ί π ε δ ο. Μέχρι πιά θάλαςα φτάνι ςτο βορα; Με πιά βυνα ςινορέβι ςτι δίςι; Με πιό ιπςίπεδο ςινορέβι ςτιν ανατολι; Με πιό βυνα ςινορέβι ςτο νοτιο-ανατολικο μέρος;

Το Τ υ ρ α ν ι κ ο β α θ ί π ε δ ο. Με πιά θάλαςα ςινορέβι ςτι δίςι; Με πιά βυνα ςινορέβι ςτο νοτιο-ανατολικο μέρος;

Δίκςτε ςτο χάρτι τα ιπςίπεδα:

Το Μ ε ς ε ο-ρ ο ς ι κ ο, τυ Π ρ ι β ό λ ζ ι ε κε το Α ν α τ ο λ ι κ ο-Σ ι β ι ρ ι α κ ο.

Πιό απ' αφτα τα ιπςίπεδα ίνε το πιό πςιλο;

Δίκςτε ςτο χάρτι τα βυνα:

Τα Υ ρ ά λ ι α, τα Κ α φ κ ς ι α ν α, τα Χ μ π ι ν ι κ α, τα Α λ τ ά ι α τυ Τ ι α ν-Σ ι α ν κε τιν όρινι χόρα Π α μ ι ρ.

Πιά απ' αφτα ίνε τα πιό πςιλα; Πιές βυνοκορφες ίνε ςκεπαζμένες απο εόνια χιόνια; Πιά απ' τα βυνα ίνε τα χαμιλότερα;

Δίκςτε ςτο χάρτι, πύ βρίςκοντε ι πιο πςιλες κορίφες τις ΕΣΣΔ, πυ δίχνι ι ικόνα κε ο πίνακας, πυ βρίςκοντε ςτι γονία τυ χάρτι.

Οριχτος πλύτος.

Ι Ενοςί-μας ίνε πολι πλύςια απο οφέλιμα οριχτα. Τα οριχτα αφτα ίνε απαρέτιτα για τιν ανάπτιχςι τις ςοςιαλιςτιχις ιχονομίας.

Κάθε χρόνο βρίςχυνε νέα οφέλιμα οριχτα. Κε ςτιν μαχρινι τύντρα, χε ςτο βάθος τις ταιγας, χε ςτιν χαφτερι έριμο ι ςοβιετιχι εχςερεβνιτες βρίςχυνε νέο πλύτο.

Ι ΕΣΣΔ ίνε ι πιο πλύςια απ' όλα τα χράτι ςε νάφθα. Απο πολι παλια χρόνια ίνε γνοςτι ι νάφθα, πυ βρίςχετε ςτον Κάφχαςο, χοντα ςτο **Μπακυ** χε τι **Γρόζνα**. Στα τελεφτέα χρόνια βρίχανε νάφθα χε ςε άλα μέρι: ςτις ςτέπες, χοντα ςτο νότιο Υραλ, χε ςτιν ταγια, διτιχα απ' τα Υράλια βυνα.

Βρέςτε ςτο χάρτι τα μέρι, όπυ ιπάρχι νάφθα.

Ος προς τα αποθέματα τυ πετροχάρβυνυ ι ΕΣΣΔ πιάνι τι δέφτερι θέςι ανάμεςα ς' όλα τα χράτι. Τα λεχανοπέδια τυ πετροχάρβυνυ ίνε χι αφτα ςχορπιζμένα ςτις διάφορες ζόνες τις Ενοςις: το **Ντονμπας** βρίςχετε ςτις υχρανιχες μαβροχόματες ςτέπες, το **Κυζμπας** βρίςχετε ςτιν ταιγα, νοτιο-ανατολιχα απ' το Διτιχο-Σιβιριαχο βαθίπεδο χε ι **Καραγαντα** βρίςχετε ςτι ζόνι τον χςερον ςτεπον.

Βρέςτε ςτο χάρτι τα μέρι, όπυ ιπάρχι πετροχάρβυνο.

Οςον αφορα τα αποθέματα τυ ςιδερομεταλέβματος, ι ΕΣΣΔ χατέχι τιν πρότι θέςι, όπος χε ςτι νάφθα. Τα χιριότερα χιτάζματα τυ ςιδερομεταλέβματος ίνε: το **Κριβόι-Ρογ** ςτις υχρανιχες ςτέπες, το **Κερτς** ςτιν Κριμέα χε ι οροςιρα τον **Υραλίον**

Βρέςτε ςτο χάρτι τα μέρι, όπο ιπάρχι ςιδερομετάλεβμα.

ΕΡΓΑΣΙΕΣ. Θιμιθίτε, πιά αχόμα οφέλιμα οριχτα βρίςχοντε ςτις διάφορες ζόνες τις ΕΣΣΔ χε βρέςτε-τις ςτο χάρτι.

Σιμιόςτε ςτο ςχιματιχο χάρτι τα μέρι, όπυ ιπάρχυν τα ςπυδεότερα οφέλιμα οριχτα.

Ποταμι.

Βρέςτε ςτο χάρτι τυς ποταμυς:

Το Ντνεπρ, το Ντον χε το Βόλγα. Απο πιό ιπςίπεδο πιγάζυν αφτι ι ποταμι; Σε πιά θάλαςα εχβάλυν; Δίχςτε ςε πιό μέρος τυ Ντνεπρ έχι φτιαςτι το Ντνεπρογες.

Τον Πετςόρα χε τον Υράλι. Απο πιά βυνα πιγάζυνε; Σε πιές θάλαςες εχβάλυν;

Το Νέβα. Απο πιά λίμνι πιγάζι; Σε πιό χόλπο εχβάλι;

Το Βόριο Ντβίνα. Βρέςτε το μέρος, πυ ενόνοντε ι διο ποταμι, πυ ςχιματίζυνε το Βόριο Ντβίνα. Σε πιά θάλαςα εχβάλι;

Το Σιρ-Νταρια κε Αμυ-Νταρια. Απο πιά βυνα πιγάζυνε; Πό εκβάλυν;

Τον Οβι, Γενιςέι κε Λένα. Απο πό πιγάζυν αφτι ι ποταμι; Σε πιές θάλαςες εκβάλυν;

Τον Αμυρ. Βρέςτε το μέρος, όπυ ενόνοντε ι διο ποταμι, πυ ςχιματίζυνε τον Αμυρ. Σε πιά θάλαςα εκβάλι; Με πιό κράτος ςινορέβι ι ΕΣΣΔ με τον ποταμο Αμυρ;

Κλίμα.

Μελετόντας τις φιςικες ζόνες τις ΕΣΣΔ ίδαμε, ότι στιν τεράςτια έκταςί-τις το κλίμα δεν ίνε παντυ το ίδιο.

Τί ίδυς ίνε το κλίμα τις πολικις ζόνις κε τις ζόνις τις τύντρας; Πόςυς μίνες βαςτάι στις ζόνες αφτες ο χιμόνας; Πός φοτίζι κε ζεςτένι εκι ο ίλιος το καλοκέρι κε πὸς το χιμόνα;

Το μεγαλίτερο μέρος τις ΕΣΣΔ βρίςκετε προς το νότο απ' τον πολικο κίκλο, στιν έφκρατι ζόνι.

Πιές ζόνες τις φίςις βρίςκοντε εδο; Πός αλάζι το κλίμα τις έφκρατις ζόνις απ' τον πολικο κίκλο προς το νότο;

Σχεδον ς' όλι τιν έχταςι τις ΕΣΣΔ-ι θερμοκραςία τυ χιμόνα διαφέρι παραπολι απο τι θερμοκραςία τυ καλοκεριυ.

Στο διτικο μέρος τις ΕΣΣΔ ο χιμόνας ίνε μαλακος κε το καλοκέρι δροςερο. Οςο προχορα κανις πιο πέρα στιν ανατολι, τόςο περιςότερο ίνε ζεςτο το καλοκέρι κε τόςο πςιχρότερος γίνετε ο χιμόνας. Απο πύ προέρχετε αφτο;

Το διτικο μέρος τις ΕΣΣΔ βρίςκετε όχι μακρια απ' τον Ατλαντικο οκεανο, απ' όπυ περνα το ζεςτο ρέβμα τυ Γολφςτριμ.

Ι κςιρα ζεςτένετε απ' τον ίλιο πιο γρίγορα απ' ότι ι θάλαςα, πυ βρίςκετε κοντα, κριόνι όμος γρίγορα. Γι' αφτο στι θάλαςα το καλοκέρι ίνε πιο μεγάλι δροςια, απ' ότι στιν κςιρα κε το χιμόνα πιο μεγάλι ζέςτι. Ο άνεμος, πυ φιςα απ' τον Ατλαντικο οκεανο, μετριάζι τι ζέςτι το καλοκέρι κε το χιμόνα το κρίο.

Εκςον απ' αφτο κοντα στι θάλαςα ο υρανος ςιχνα ίνε ςινεφιαζμένος. Το καλοκέρι τα ςίνεφα ελατόνυν τι θέρμανςι τις κςιρας κε το χιμόνα τιν ιπεραςπίζυνε απ' το πολι κρίο.

Οςο προχορα κανις πιο μακρια στιν ανατολι, τόςο λιγότερο φτάνυνε ι άνεμι απ' τον Ατλαντικο οκεανο κε γι' αφτο ο χιμόνας γίνετε πιο τραχις κε το καλοκέρι πιο κςερο κε ζεςτο.

Το κλίμα τυ Ανατολικο-Σιβιριακυ ιπςίπεδυ κςεχορίζι με τυς τραχις χιμόνες κε το ζεςτο καλοκέρι. Κοντα στιν πόλι Βερχογιανςκ βρίςκετε το πιο πςιχρο μέρος τις γίινις ςφέρας (ο πόλος τυ πςίχυς). Εδο δε φτάνυν ι άνεμι, πυ έρχοντε απ' τον Ατλαντικο οκεανο. Τα βόρια πα-

ράλια τις Αςίας περιβρέχοντε απ' τον Παγομένο οχεανο, όπυ αχόμα χε το χαλοχέρι πλέυνε πάγι.

Ο υρανος χιμόνα-χαλοχέρι ίνε αςινέφιαςτος. Το χιμόνα ςτις δινατες παγονιες (ός 70°) έχι ίςιχες μέρες, χορις ανέμυς. Το χαλοχέρι εδο ίνε ζεςτο.

Το χλίμα τυ Τυρανιχυ βαθίπεδυ διαχρίνετε για τιν χςεραςία-τυ. Εδο δε φτάνυν ι ιγρι άνεμι απ' τον Ατλαντιχο οχεανο, μα φιςύνε χςερι άνεμι. Εδο βρίςχοντε ι έριμές-μας.

Στιν Απο Ανατολι, ςτο νοτιο-διτιχο μέρος τις Καμτςάτχας χε ςτα παράλια τις Γιαπονέζιχις θάλαςας το χαλοχέρι έχι πολα ατμοςφεριχα χαταχαθίζματα· τα φέρνυν ι άνεμι, πυ φιςάνε απ' τον Ιρίνιχο οχεανο. Γι' αφτο εδο το χαλοχέρι χςεχιλίζυν ι ποταμι απ' τις μεγάλες βροχες χε γίνοντε πλιμίρες.

Τι νότια παραλία τις Κριμέας χε τι Μαβροθαλαςίτιχι παραλία τυ Καφχάςυ τιν ιπεραςπίζυν τα βυνα απ' τυς πςιχρυς ανέμυς τυ βορα. Το χλίμα εδο ίνε θερμο ιποτροπιχο. Το χιμόνα ςχεδον δεν έχι παγονιες. Οταν ςε μας το Δεχέβρι χάνι χρίο, ςτον Αντιχάφχαςο έχυνε θερμες ιλιόλυςτες μέρες, ανθίζυν ι βιολέτες χε τα τριαντάφιλα χι οριμάζυνε τα πορτοχάλια χε τα μανταρίνια.

Ι νότια παραλία τις Κριμέας έχι χςερο χλίμα χε ι παραλία τις Μάβρις θάλαςας ςτον Κάφχαςο ίνε το πιο ιγρο μέρος τις Ενοςις· ι διτιχι άνεμι φέρνυν εδο ιγραςία απο τι Μάβρι θάλαςα, πυ τιν ςινχρατυν τα πςιλα βυνα χε χςεςπάι ςε άφθονι βροχι, πυ πέφτι ςτις πλαγιές-τυς.

Ι ζόνες τις φίςις.

Μελετόντας τις ζόνες τις φίςις, γνοριςτίχαμε με τα εδάφι, τι φιτία χε το ζοιχο χόζμο χάθε ζόνις.

Θιμιθίτε τί ίδυς εδάφι ςιναντύντε ςτιν τύντρα, ςτι δαςιχι ζόνι χε ςτις ςτέπες. Πιό ίνε το πιο έφορο έδαφος; Πός έχι ςχιματιςτι; Γιατί το έδαφος τον χςερον ςτεπον ίνε φτοχο απο ςαπίλα;

Παραχολυθίςτε, πός αλάζι ι φιτία χατα ζόνες. Γιατί ςτιν τύντρα δεν ιπάρχυν δάςι; Γιατί ςτα ανάμιχτα δάςι φιτρόνυν άλα δέντρα χε ςτιν ταιγα άλα; Πιά διαφορα έχι ι φιτία τον χςερον ςτεπον απο τι φιτία τον μαβροχόματον ςτεπον; Γιατί ι έριμος ίνε φτοχι απο φιτία;

Θιμιθίτε, πιά ζόα ςιναντύντε ςτιν τύντρα, ςτι δαςιχι ζόνι, ςτις ςτέπες χε ςτις έριμες χε πός χςεχορίζυνε απο το χρόμα-τυς τα ζόα τις τύντρας χε τις ερίμυ; Πιά ςιμαςία έχι γι' αφτα τα ζόα το χρόμα-τυς;

Ι πιχιλία τον εδαφον τις φιτίας χε τυ ζοιχυ χόζμυ ςτιν Ενοςί-μας εχςιγίτε με τι διαφορα τυ χλίματος ςτιν απέραντι έχταςί-τις.

Τα διάφορα φιτα απετύνε για τι ζοί-τυς διαφορετιχι ποςότιτα ζέςτις χε ιγραςίας. Μεριχα φιτα ζύνε ςτιν τύντρα, ςτον χρίο βορα, μεριχα ςτο ζεςτο νότο· μεριχα μπορύνε να ζύνε ςε ιγρα χε άλα ςε χςερα μέρι.

Σε διαφορετιχο χλίμα χε ςε διαφορετιχι φιτία ςχιματίζετε χε διαφορετιχο έδαφος. Στο νότιο μέρος τις έφχρατις ζόνις, ςτις ςτέπες, ςχιματίζετε μαβροχόματο έδαφος απ' τα απομινάρια τον φιτον, πυ ςαπίζυν. Στιν χρία, τιν εόνια παγομένι τύντρα, το ςάπιζμα γίνετε ςε πολι μιχρο βαθμο χε τα απομινάρια τον φιτον διατιρύντε χορις να ςαπίςυν. Στο ιγρο δαςιχο έδαφος ι ιγραςία αποροφάτε αδιάχοπα απ' το έδαφος, διαλίι χε χυβαλα τις διαλιτες υςίες, πυ χριςιμέβυνε για τιν τροφι τον φιτον. Αντίθετα, το έδαφος τον χςερον ςτεπον χε τις ερίμυ περιέχι πολι μεγάλι ποςότιτα άλατα.

Απ' τιν άλι μερια τα φιτα εχςαρτύντε απ' το έδαφος. Στι βαλτόδιχι τύντρα φιτρόνυνε χαλα τα βρία χε ι μιρτίλι. Στο έδαφος αφτο δε φιτρόνι ι ςτίπι, γιατι χριάζετε έδαφος ςτέπας. Στο έδαφος τον χςερον ςτεπον, πυ ίνε εμποτιζμένο με αλάτι, φιτρόνυν ι ςαλςόλες. Τα άλα φιτα ςτο έδαφος αφτο δε φιτρόνυν.

Το ίδιο μπορι να πι χανις χε για τα ζόα. Μεριχα ζόα ζύνε ςτον απόμαχρο βορα χε άλα ςτο ζεςτο νότο. Τα βορινα ζόα έχυν πιχνι χε ζεςτι γύνα. Τέτια γύνα δεν έχυνε τα ζόα τυ νότυ.

Ετςι με τιν αλαγι τυ χλίματος απο το βορα ςτο νότο αλάζυν χε τα εδάφι τις ΕΣΣΔ, χε ο φιτιχος χε ζοιχος χόζμος.

2. Ι ΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΙΣ ΕΣΣΔ.

Βιομιχανία.

Στιν τςαριχι Ροςία μονάχα μεριχες περιοχες ίχαν αναπτιγμένι βιομιχανία. Ολι ι άλι χόρα ςχεδον δεν ίχε ύτε φάμπριχες, ύτε εργοςτάςια. Στιν αγροτιχι Ροςία χςεχορίζονταν ιδιέτερα μεγάλα βιομιχανιχα χέντρα: το Πετερμπυργ (τόρα Λενινγραντ), ι Μόςχα χε το Ντονμπας.

Γίρο ς' αφτες τις «απέραντες εχτάςις μπορύςαν να χορέςυν δεχάδες μεγάλα πολιτιζμένα χράτι. Κε ς' όλες αφτες τις εχτάςις βαςιλέβι... μιςοάγρια χατάςταςι χε ι πιο πραγματιχι αγριότιτα», — έτςι ίχε πι ο Β. Ι. Λένιν για τιν τςαριχι Ροςία.

Αναπτίςοντας όμος ι ΕΣΣΔ τι ςοςιαλιςτιχί-τις ιχονομία, έχι πια μετατραπι απο χόρα αγροτιχι ςε χόρα προτοπόρα βιομιχανιχι.

Αλαχςε ο χάρτις τις Σοβιετιχις Ενοςις. Σ' όλες τις αχρινες περιοχες, όπυ βαςίλεβε «ι πιο πραγματιχι αγριότιτα», αναφένοντε χολχόζια, ςοβχόζια, εργοςτάςια, οριχία, μεγάλι ιλεχτριχι ςταθμι χε πόλις.

Θιμιθίτε, πός χριςιμοπιίτε ο πλύτος τον διαφόρον ζονον. Βρέςτε ςτο χάρτι τον ζονον τις φίςις τα νέα έργα, πυ ςας ίνε πια γνοςτα.

Βρέςτε ςτο χάρτι τον ζονον τις φίςις τα πιο ςπυδέα βιομιχανιχα ραγιόνια, πύνε

ςιμιομένα πάνο ς' αφτον. Δίχςτε τα ραγιόνια, όπυ βγένι πετροκάρδυνο, νάφθα, ςιδερομετάλεδμα χε τα ραγιόνια τις βιομιχανίας χςίλυ.

Βρέςτε ςτο χάρτι τις πόλις, όπυ βρίςκοντε τα μεγαλίτερα εργοςτάςια: τι Μόςχα χε το Γόρχι (εργοςτάςια αφτοχινίτον), Σταλινγραντ, Χάρχοβο χε Τςελιάμπινςχ (τραχτοριχα εργοςτάςια), Σαράτοβ χε Ζαπορόζιε (εργοςτάςια χομπάιν), Ροςτοβ (εργοςτάςιο αγροτιχον μιχανον).

Βρέςτε ςτο φιςιχο χάρτι τις ΕΣΣΔ τυς μεγαλίτερυς ιλεχτροςταθμυς: τις Σατύρας, τυ Ντνεπρ χε τυ Βόλχοβ.

Αγροτιχι ιχονομία.

Μαζι με τιν ανάπτιχςι τις βιομιχανίας αναπτίςετε χε ι αγροτιχι ιχονομία τις ΕΣΣΔ.

Εχι, πυ ίταν εχατομίρια μιχρα μονονιχοχιρια, τόρα έχυνε ςχιματιςτι χολχόζια. Δεν ιπάρχυν πια χυλάχι, πυ θιςάβριζαν ςε βάρος τις εργαςίας τον φτοχον αγροτον. Ι χολχόζνιχι γίνοντε έφπορι.

Χιλιάδες ςοβχόζια χε μιχανοτραχτοριχι ςταθμι ςχεπάςανε πέρα-πέρα όλι τι χόρα. Ολοένα χε πιο πολι διαδίνοντε ανάμεςα ςτα χολχόζια χε ςοβχόζια ι αγροτιχες μιχανες.

Ι ΕΣΣΔ έγινε χόρα τις πιο μεγάλις χε πιο προτοπόρας ςτον χόζμο ςοςιαλιςτιχις αγροτιχις ιχονομίας.

Θιμιθίτε, πιά ίδι αγροτιχις ιχονομίας ίνε αναπτιγμένα ςτιν τύντρα, ςτι δαςιχι ζόνι, ςτις μαβροχόματες χςερες ςτὲπες, ςτις έριμες χε ςτιν ιποτροπιχι ζόνι.

Πός γίνετε ςτις διάφορες ζόνες αγόνας ενάντια ςτις φιςιχες ςινθίχες, πυ δεν ίνε εθνοιχες για τιν αγροτιχι ιχονομία: ενάντια ςτυς βάλτυς, ςτιν έλιπςι ιγραςίας χε ςτα ζιζάνια τον χοραφιον;

Δρόμι ςινχινονίας.

Ι δρόμι τις ςινχινονίας ίνε ένας πολι ςπυδέος τομέας τις λαιχις ιχονομίας· χορις αφτυς δε μπορι να δυλέβι ςοςτα ύτε μια επιχίριςι χε δε μπορι ςοςτα να αναπτίςετε ι ιχονομία τις χόρας.

Το ςιδεροδρομιχο δίχτι ςτα διάφορα μέρι τις Ενοςις δεν ίνε όμιο. Στιν τςαριχι εποχι φτιάνονταν ςιδερόδρομι μονάχα ςε μεριχα μέρι τις Εβροπαιχις Ροςίας. Το μεγαλίτερο χέντρο ςιδεροδρομιχυ διχτιυ ίτανε πάντα ι Μόςχα. Απο δο ςαν απο χέντρο, ι ςιδερόδρομι διαχλαδόνοντε ς' όλες τις μεριες. Πιχνο ςιδεροδρομιχο δίχτι έχι χε ι Υχρανία με το Ντονμπας. Μα πολι λίγι ςιδερόδρομι ιπάρχυν ςτα άλα μέρι τις Ενοςις.

Ι ςοβιετιχι ανιχοδόμιςι ςιμαντιχα πια μεγάλοςε το ςιδεροδρομιχο δίχτι χε πολι ςιδερόδρομι γίνοντε ιλεχτροχίνιτι.

Παρακολυθίςτε ςτο φιςικο χάρτι τις ΕΣΣΔ τυς ςιδερόδρομυς, πυ πάνε απο τι Μόςχα ςτο Λενινγραντ—Μύρμανςκ, ςτο Μίνςκ, ςτο Αρχάνκελςκ, ςτο Κίεβο—Οντέςα, ςτιν Κριμέα κε ςτον Κάφκαςο.

Δίχςτε τι ςιδεροδρομικι γραμι Μόςχα—Βλαδιβοςτοκ.

Δίχςτε τι ςιδεροδρομικι γραμι, πυ πάι απο τι Μόςχα ςτο Ταςκεντ, ςτι Λετονία κε Πολονία. Δίχςτε τον Τυρκεςτανο-Σιβιριακο ςιδερόδρομο, πυ έχι φτιάςι ι ςοβιετικι εχςυςία.

Μαζι με τις ςιδεροδρομικες γραμες μεγάλι ςιμαςία έχυν κε ι ιδάτινι δρόμι. Ι μεταφορα εμπορεβμάτον απ' τυς ιδάτινυς δρόμυς κοςτίζι φτινότερα, απ' ότι με το ςιδερόδρομο.

Σε πολα μέρι τις Ενοςις, όπυ δεν ιπάρχυν ςιδερόδρομι, ι ποταμι ίνε μοναδικι δρόμι ςινκινονίας.

Ο πιο ςπυδέος ιδάτινος δρόμος ίνε ο ποταμος Βόλγας.

Το καλοκέρι όμος τα νερα τυ Βόλγα λιγοςτέβυν, παρυςιάζοντε κςέρες, πυ διςκολέβυνε τιν ποταμοπλοία.

Εχι ςχεδιαςτι να φτιαχτυν κάμποςα μεγάλα φράγματα κε ιςχιρι ιδροιλεχτρικι ςταθμι ςτο Βόλγα.

Τα φράγματα θα ςικόςυν πςιλα το νερο τυ Βόλγα κε θα καλιτερέπςυν τιν ποταμοπλοία.

Ανίγυνε κανάλια για να καλιτερέπςυν τυς ποταμίςιυς δρόμυς κε να μεγαλόςυν το δίχτι-τυς. Ετςι ο Βόλγας με τι βοίθια τον καναλιον έχι ενοθι εδο κε πολι κερο με τι Βαλτικι θάλαςα. Ο ιδάτινος αφτος δρόμος ονομάζετε **Μαρίινςκι.** Ο δρόμος αφτος αρχίζι απο το Βόλγα πάνο απ' τον παραπόταμό-τυ Σέκςνα, περνάι ανάμεςα απο κάμποςα ποτάμια, πυ ίνε ενομένα με κανάλια, ανάμεςα απ' τι λίμνι Ονέγα κε Λαδόγα κε απ' τον ποταμο Νέβα ςτο Φινικο κόλπο.

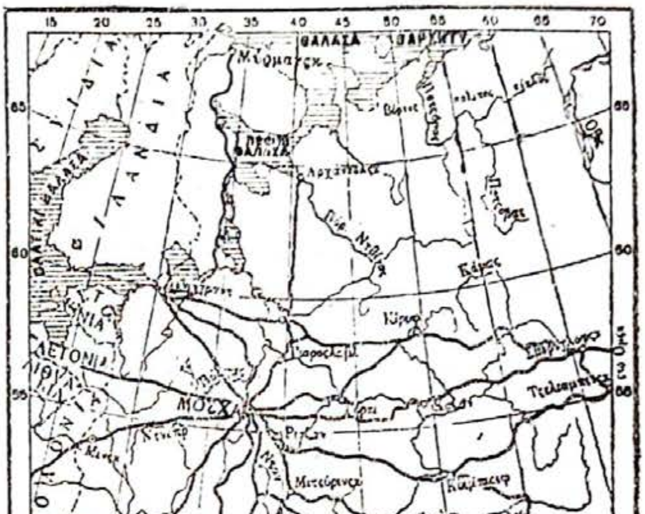

Ι ςιδεροδρομικι διακλάδοςι τις Μόςχας.

Παρακολυθίςτε ςτο χάρτι τις ΕΣΣΔ τον ιδάτινο δρόμο Μαρίινςκι.

Οςτόςο ο ιδάτινος δρόμος τυ Μαρίινςκι δε φτάνι για τιν γρίγορα αναπτιςόμενι ικονομία τις Ενοςίς-μας: ςτα 1933 έχι φτιαςτι το κανάλι **Λεφκις θάλαςας—Βαλτικις** ανάμεςα ςτι λίμνι **Ονέγα** κε **Λεφκι** θά-

λαςα. Ετςι έχι φτιαςτι ο ιδάτινος δρόμος απο τι Λεφκι θάλαςα ςτι Βαλτικι.

Βρέςτε-τον ςτο χάρτι.

Τέλιοςε το φτιάςιμο τυ καναλιυ **Μόςχα — Βόλγα.** Αφτο ίνε ο πιο ςίντομος δρόμος απο τον ποταμο Μόςχα ςτον απάνο Βόλγα. Ι Μόςχα έγινε ςπυδέο ποταμίςιο λιμάνι.

Θα ενοθι με κανάλι ο ποταμος Βόλγας με τον Ντον. Αφτο θ' ανίξι διέξοδο απ' το Βόλγα ςτιν Αζοφικι κε Μάβρι θάλαςα.

Ολες αφτες ι εργαςίες θα καλιτερέψυν τιν ποταμοπλοία ςτο Βόλγα κε θα διμιυργίςυν τον ονομαζόμενο «Μεγάλο Βόλγα».

Κιτάχτε προςεχτικα το χαρτι τυ „Μεγάλυ Βόλγα".

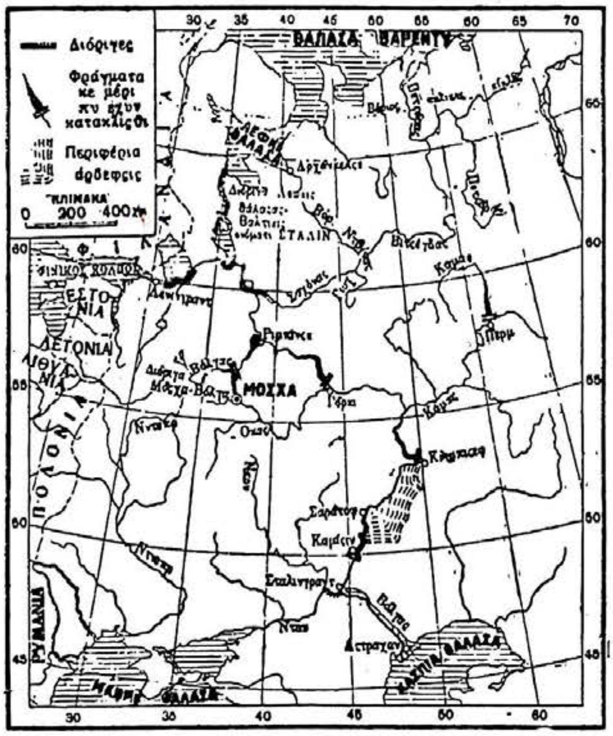

Χάρτις τυ „Μεγάλυ Βόλγα".

Αλος ςπυδέος ιδάτινος δρόμος ίνε ο πόταμος Ντνεπρ. Ι καταράχτες, πυ ιπίρχαν ςτο κάτο ρέμα-τυ, ίταν μεγάλο εμπόδιο για τιν ποταμοπλοία. Το φράγμα τυ ιλεχτροςταθμυ τυ Ντνεπρ ανεβάζι το επίπεδο τυ νερυ. Ετςι ι καταράχτες έμιναν κάτο απ' το νερο κε όλος ο Ντνεπρ έγινε πλοτος.

Για τι ςινκικονία τις ΕΣΣΔ με τ' άλα κράτι χριάζοντε θαλάςιι δρόμι.

Μεγάλι ςιμαςία έχι ο **Βόριος θαλάςιος δρόμος,** πυ περνα απ' τον Βόριο Παγομένο οκεανο κοντα απο τα βόρια παράλια τις ΕΣΣΔ. Τα ςπυδεότερα λιμάνια τυ βορα ίνε: το **Μύρμανςκ,** το **Αρχάνκελςκ** κε ι **Ιγάρκα.**

Ι πιο ςπυδέες θάλαςες για τι ςινχινονία με τ' άλα κράτι ίνε ι Βαλτιχι χε ι Μάβρι θάλαςα. Απ' αφτες τις θάλαςες περνα ο δρόμος απ' τιν ΕΣΣΔ ς' όλα τα χιριότερα κράτι τις γίινις ςφέρας.

Τα ςπυδεότερα λιμάνια ίνε: ςτιν παραλία του Φινικυ κόλπυ τις Βαλτιχις θάλαςας το **Λενινγραντ**, ςτιν παραλία τις Μάβρις θάλαςας ι **Οντέςα** χε το **Μπατύμι** χε ςτιν παραλία τις Γιαπονέζικις θάλαςας το **Βλαδιβοςτοκ.**

Δίχςτε τα χιριότερα λιμάνια τις Σοβιετικις Ενοςις.

Δίχςτε ςτον πανκόζμιο χάρτι τυς θαλάςιυς δρόμυς απ' το Λενινγραντ ςτο Λονδίνο, απ' το Μύρμανςκ ςτι Νέα Ιόρκι, κι απο τιν Ιγάρκα ςτο Λονδίνο.

IV. ΠΟΛΙΤΙΚΙ ΕΠΙΣΚΟΠΙΣΙ ΤΙΣ ΕΣΣΔ.

1. Ενοςι τον Σοβιετικον Σοςιαλιςτικον Διμοκρατιον.

Κιτάχτε ςτο διιχιτικο χάρτι τις ΕΣΣΔ. Θα δίτε ς' αφτιν έντεκα Σοβιετικες Σοςιαλιςτικες Διμοκρατίες, πυ προεpετικα ενόθικαν κε ςχιμάτιςαν τιν Ενοςι τον Σοβιετικον Σοςιαλιςτικον Διμοκρατιον.

Νά πός ονομάζοντε αφτες ι έντεκα ενοςιακες διμοκρατίες:

Ροςικι Σοβιετικι Ομοςπονδιακι Σοςιαλιςτικι Διμοκρατία,
Υκρανικι Σοβιετικι Σοςιαλιςτικι Διμοκρατία,
Μπελορύςικι Σοβιετικι Σοςιαλιςτικι διμοκρατία,
Αζερμπαιτζάνικι Σοβιετικι Σοςιαλιςτικι διμοκρατία
Γεοργιάνικι Σοβιετικι Σοςιαλιςτικι Διμοκρατία,
Αρμένικι Σοβιετικι Σοςιαλιςτικι Διμοκρατία,
Τυρκμένικι Σοβιετικι Σοςιαλιςτικι Διμοκρατία,
Υζμπέκικι Σοβιετικι Σοςιαλιςτικι Διμοκρατία,
Ταтζίκικι Σοβιετικι Σοςιαλιςτικι Διμοκρατία,
Καζάχικι Σοβιετικι Σοςιαλιςτικι Διμοκρατία
Κιργίζικι Σοβιετικι Σοςιαλιςτικι Διμοκρατία.

Ι Ενοςι τον Σοβιετικον Σοςιαλιςτικον Διμοκρατιον ίνε όχι μονάχα προεpετικι, αλα κε αδελφικι ένοςι τον λαον. Δεν ιπάρχι καταπίεςι ενος λαυ απο άλον, όπος ίταν στιν τςαρικι Ροςία. Ολι ι λαι ςτιν ΕΣΣΔ ίνε ιςότιμι.

Βρέςτε ςτον χάρτι τιν κάθεμια απ' τις ακόλυθες διμοκρατίες.

Ι Υκρανικι Σοβιετικι Σοςιαλιςτικι Διμοκρατία βρίςκετε ςτο νοτιο-διτικο μέρος τις Ενοςις, ςτα ςίνορα τις Ρυμανίας κε Πολονίας. Απ' το νότιο μέρος ςινορέβι με τι Μάβρι κε Αζοφικι θάλαςα. Προτέβυςα τις Υκρανίας ίνε το **Κίεβο**.

Ι Μπελορύςικι Σοβιετικι Σοςιαλιςτικι Διμοκρατία βρίςκετε ςτο διτικο μέρος τις Ενοςις, ςτα ςίνορα τις Πολονίας. Προτέβυςα-τις ίνε το **Μινςκ.**

Προς νότον τον Καφκαςιανον βυνον, ανάμεςα ςτι Μάβρι κε Καςπία θάλαςα βρίςκοντε τρις ενοςιακες διμοκρατίες: ςτο διτικο μέρος τυ Αντικάφκαςυ κοντα ςτι Μάβρι θάλαςα βρίςκετε ι Γεοργιανικι Σοβιετικι Σοςιαλιςτικι Διμοκρατία (προτέβυςά-τις ίνε το **Τμπιλίςι**)· ςτο ανατολικο μέρος, κοντα ςτιν Καςπία θάλαςα βρίςκετε ι Αζερμπαιτζάνικι Σοβιετικι Σοςιαλιςτικι

Διμοχρατία (προτέβυςά-τις ίνε το **Μπακυ**)· στο νότιο μέρος, στα ςίνορα τις Τυρκίας κε τυ Ιραν βρίςκετε ι Αρμενικι Σοβιετικι Σοςιαλιςτικι Διμοχρατία (προτέβυςά-τις ίνε το **Ερεβαν**).[1]

Προς ανατολας τις Καςπίας θάλαςας βρίςκοντε: ι Τυρκμένικι Σοβιετικι Σοςιαλιςτικι Διμοχρατία (προτέβυςά-τις ίνε το **Αςχαμπαντ**). Ι Υζμπέκικι Σοβιετικι Σοςιαλιςτικι Διμοχρατία (προτέβυςά-τις ίνε το **Ταςκεντ**). Ι Τατζίκικι Σοβιετικι Σοςιαλιςτικι Διμοχρατία (προτέβυςά-τις ίνε το **Σταλιναμπαντ**). Ι Κιργίζικι Σοβιετικι Σοςιαλιςτικι Διμοχρατία (προτέβυςά-τις ίνε το **Φρύνζε**), κε βόρια απ' αφτες βρίςκετε ι Καζάχικι Σοβιετικι Σοςιαλιςτικι Διμοχρατία (προτέβυςά-τις ίνε το **Αλμα-Ατα**).

Ολι τιν άλι έκταςι τις Ενοςις τιν καταλαμβάνι ι μεγαλίτερι απ' τις ενοςιακες διμοχρατίες — ι Ροςικι Σοβιετικι Ομοςπονδιακι Σοςιαλιςτικι Διμοχρατία. Προτέβυςα τις ΡΣΟΣΔ κε προτέβυςα όλις τις Ενοςις ίνε ι **Μόςχα**.

2. Ι ΛΑΙ ΤΙΣ ΕΣΣΔ.

Στιν τεράςτια έκταςι τις Ενοςις ζύνε πάνο-κάτο 170 εκ.

Ος προς τον αριθμο τον κατίκον ι ΕΣΣΔ κατέχι τιν τρίτι θέςι ανάμεςα στα άλα κράτι τις γίινις ςφέρας.

Ο πλιθιςμος τις ΕΣΣΔ ίνε πολι πικιλόμορφος ος προς τιν εθνικί-τυ ςίνθεςι. Στι Σοβιετικι Ενοςι ζύνε πάνο-κάτο 60 έθνι, εθνικες ομάδες κε εθνότιτες. Ι λαι αφτι διακρίνοντε ο ένας απ' τον άλο απο τι γλόςα-τυς, το ίδος τυ νικοκιριύ-τυς κε τα ίθι κε έθιμα.

Βρέςτε στο χάρτι ςελ. 136, πύ ζύνε ι γνοςτι ςε ςας λαι.

Ι έμπορι κε ι κρατικι ιπάλιλι (τςινόβνικι) τις τςαρικις Ροςίας λιςτέβανε τυς καθιςτεριμένυς λαυς, πυ βρίςκονταν στις απόμακρες περιοχες. Ι ρόςι ίταν ι κιρίαρχι εθνικότιτα. Ι ρόςι κρατικι ιπάλιλι διικύςαν όλυς τυς λαυς, πυ κατικύςαν στι Ροςία. Ι ροςικι γλόςα ίτανε γλόςα όλον τον κιβερνιτικον ιδριμάτον. Στα ςχολια διδάςκανε τα πεδια μονάχα στι ροςικι γλόςα.

Ι περιςότερι λαι δεν ίχανε δικί-τυς γραφι κε δικό-τυς αλφάβιτο.

Ι τςαρικι κιβέρνιςι άναβε κε ιποδάβλιζε εθνικα μίςι ανάμεςα στυς λαυς για ν'αποτραβίκςι τιν προςοχι τον καταπιεζόμενον λαον απο τον αγόνα ενάντια στον κιριότερο εχθρό-τυς — τιν αφτοκρατορία. Ι έλιπςι δικεομάτον κε το λίςτεμα τον εργαζομένον, πυ δεν ανίκαν στι ροςικι εθνικότιτα, τυς οδιγύςαν στο κςεχαρβάλομα τις ικονομίας-τυς κε στιν εκςαθλίοςι.

Ι Οχτοβριανι ςοςιαλιςτικι επανάςταςι ελεφθέροςε όλυς τυς λαυς τις

1 Ος τα 1936 ι διμοχρατίες αφτες μπένανε στιν Αντικαφκαςιανι Σοςιαλιςτικι Ομοςπονδιακι Σοβιετικι Διμοχρατία (ΑΣΟΣΔ).

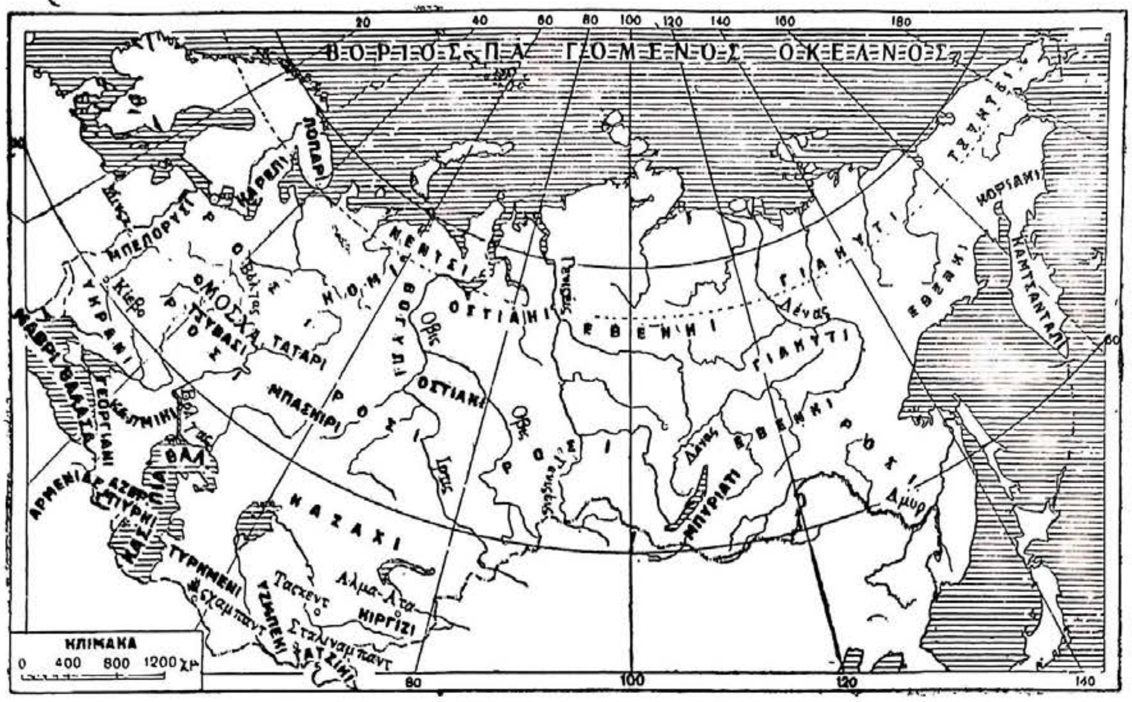

Πύ ζύνε ι διάφορι λαι τις ΕΣΣΔ.

Ροςίας κε τυς έκανε ιςότιμα μέλι τις Ενοςις τον Σοβιετικον Σοςιαλιςτικον Διμοκρατιον.

Στα απόκεντρα μέρι τις Ενοςις ι βιομιχανία αναπτίςετε γρίγορα. Ι λαι τον διαφόρον εθνικοτίτον μπένυν στις γραμες τον ικοδόμον τις ςοςιαλιςτικις ικονομίας τις ΕΣΣΔ. Πολι πρόιν νομάδες ενκαταςτάθικαν μόνιμα γίρο απ' τα νέα βιομιχανικα κέντρα.

Ακόμα κε εκίνες ι εθνότιτες πυ προτίτερα ίταν καθιςτεριμένες κε ολοκλιροτικα αγράματες, έχυν τόρα δικί-τυς γραφι κε δικά-τυς ςχολια. Ι διδαςκαλία παντυ γίνετε ςτι μιτρικι γλόςα.

Ετςι λιπον ςτι ςοβιετικι εκςυςία αλάζι ι ζοι τον λαον τις Σοβιετικις Ενοςις.

1. Ι ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΧΟΡΕΣ.

Στι γίνι σφέρα εκςον απ' τιν ΕΣΣΔ ιπάρχυν κε πολες άλες χόρες. Οςτόςο μονάχα ςτιν ΕΣΣΔ ι εκςυςία ανίκι ςτιν εργατικι τάκςι κε ςτυς εργαζόμενυς αγρότες. Μονάχα ςτιν ΕΣΣΔ ανικοδομίτε ςοςιαλιςτικι ικονομία.

Σ' όλες τις άλες χόρες νικοχιρέι ίνε ι καπιταλιςτες κε ι τςιφλικάδες.

Ολι ι εκςυςία ςτο κράτος ς' αφτυς ανίκι· ς' αφτυς ανίκι το μεγαλίτερο μέρος τον γεον κε όλες ι φάμπρικες κε τα εργοςτάςια.

Ι εργατικι τάκςι κε ι εργαζόμενι αγροτια αφτον τον χορον δυλέβυνε για τυς καπιταλιςτες κε τυς τςιφλικάδες.

Ι καπιταλιςτες κε ι τςιφλικάδες εποφελύντε τι δυλιά-τυς, για να θιςαβρίςυν ι ίδιι κε να πλυτίςυν.

Κινιγόντας το κέρδος ι καπιταλιςτες ζιτυν ολοένα κε νέα μέρι, για να πυλίςυν τα εμπορέβματά-τυς κε για ν' αποχτίςυν φτινες πρότες ίλες κε φτινα εργατικα χέρια. Τα πιο δινατα καπιταλιςτικα κράτι αρπάκςανε γι' αφτο το ςκοπο χόρες πλύςιες ος προς τι φίςι-τυς, μα ανιπεράςπιςτες, κε γι' αφτες διεκςάγυν παντοτινυς πολέμυς ανάμεςά-τυς. Τέτιες χόρες, πυ έχυν καταχτιθι, ονομάζοντε *απικίες*.

Στα τελεφτέα χρόνια τα καπιταλιςτικα κράτι τα έχι ανκαλιάςι βαθια ικονομικι *κρίςι*.

Ι καπιταλιςτες, κινιγόντας περιςότερα κέρδι, ρίκςανε ςτιν αγορα πολι μεγάλο ποςο εμπορέβματα. Ετςι τα εμπορέβματα γένικαν πολα κε ι αγοραςτες λίγι.

Ο εργατικος πλιθιζμος τον καπιταλιςτικον χορον δεν έχι αρκετα χρίματα, για ν' αγοράςι τόςα, όςα χριάζετε για να ικανοπιίςι τις ανάνκες-τυ. Ι αγορες τυ εκςοτερικυ πλιμίριςαν απο τα εμπορέβματα, πυ νορίτερα ίταν πια ετιμαζμένα.

Πολι κλάδι τις βιομιχανίας *ςταματίςανε*, εκςον απ' τιν πολεμικι βιομιχανία, πυ δυλέβι εντατικα για τιν προετιμαςία τυ πολέμυ.

Ι παραγογι άρχιςε να *λιγοςτέβι*. Αρχιςαν να *κλίνυνε τα εργοςτάςια* κε *ι φάμπρικες*. Εκςολοθρέβονταν ένα ςορο εμπορέβματα: χίνανε ςτα ποτάμια γάλα κε πετύςανε ςτι θάλαςα καφε.

Κι όλα αφτα γίνονταν τον κερο, πυ πινύςαν εκατομίρια άνεργι.

Σ' όλες τις καπιταλιςτικες χόρες ι εργατικι τάκςι κάτο απ' τιν καθο-

δίγισι τυ χομυνιςτιχυ χόματος διεχςάγι επίμονο αγόνα ενάντια ςτυς χαπιταλιςτες, τυς τσιφλιχάδες χε τις χιβερνιςίς-τυς.

Οργανόνοντε απεργίες, «πορίες πιναζμένον». Σε πολες χόρες γίνοντε ένοπλες ςινχρύςις με τιν αςτινομία χε τα ςτρατέβματα, πυ αργότερα μετατρέποντε ςε εχςεγέρςις.

2. Ι ΑΠΙΚΙΕΣ ΤΟΝ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΟΝ ΧΟΡΟΝ.

Τα πέντε έχτα τις γίινις ςφέρας βρίςχοντε χάτο απο τιν εχςυςία τον χαπιταλιςτον. Τα πιο δινατα χαπιταλιςχιχα χράτι πίραν ςτα χέρια-τυς τις μαχρινες πλύςιες γέες ςτιν Αφριχι, Αμεριχι, Αφςτραλία χε Αςία. Δεν ίτανε δίςχολο γι' αφτυς να χαταλάβυν αφτες τις γέες, επιδι ίταν χατιχιμένες απο διάφορυς χαθιςτεριμένυς λαυς.

Ολες τις γέες αφτες, πυ χαταχτίςανε ι χιβερνίςις τον χαπιταλιςτιχον χορον, τις χιρίχςανε απιχίες-τυς. Ι χαπιταλιςτες ίνε ς' αφτες απόλιτι νιχοχίριδες.

Πυλάνε εχι τα εμπορέβματά-τυς με μεγάλα χέρδι. Διαχιρίζοντε όπος θέλυν όλο το φιςιχο πλύτο αφτον τον χορον. Λ ι ς τ έ β υ ν ε μ ε τ ο ν π ι ο ά γ ρ ι ο τ ρ ό π ο χ ε χ υ β α λ ά ν ε ς τ ι ς χ ό ρ ε ς-τ υ ς τ ι ς π ρ ό τ ε ς ί λ ε ς, χ α τ α ς τ ρ έ φ υ ν ε τ υ ς ν τ ό π ι υ ς χ α τ ί χ υ ς, α φ ε ρ ύ ν ε τ ι ς γ έ ε ς-τ υ ς χ ε τ υ ς α ν α ν χ ά ζ υ ν ε ν α δ υ λ έ β υ ν ε γ ι' α φ τ υ ς.

Ι περιςότερες χόρες, πυ χαταχτίςανε τα χαπιταλιςτιχα χράτι, βρίςχοντε ςτιν τροπιχι ζόνι.

Στις χόρες αφτες το χλίμα ίνε ζεςτο, ςε πολα μέρι ιγρο χε γι' αφτο ι φιτία ίνε πολι πλύςια. Εδο φιτρόνυν πολα φιτα, πυ ίνε πολίτιμα για τον άνθροπο — το δέντρο τυ χαυτςυχ, τις χινίνις, το αρτόδεντρο, ι χοχοφόρι φίνιχες, το ζαχαροχάλαμο χε ι μπανάνες. Πλυςιότατες εςοδίες δίνυν ι φιτίες τυ χαφε, τυ χαχάο, τυ ριζιυ χε τυ χαυτςυχ. Σ' αφτα τα μέρι ιπάρχυν χε πολίτιμα οφέλιμα οριχτα: μεταλέβματα χαλάι, αςιμιυ, χαλχυ χε χριςος.

Ι χαπιταλιςτες λιςτέβυν όλο αφτο το φιςιχο πλύτο χε τον χυβαλάνε απ' τις απιχιαχες χόρες ςτα μέρι-τυς.

Στις απιχιαχες χόρες ζύνε λογις-λογιον λαι.

Ι ζοι τον απιχιαχον λαον ίνε βαρια. Σε περίπτοςι, πυ αρνύντε να δυλέβυν, ςινίθος τυς φιλαχίζυν. Για το παραμιχρο τυς επιβάλυνε ςοματιχι τιμορία. Σιχνα τυς δέρνυνε τόςο βαρια με το χαμτςίχι, πυ πολες φορες πεθένυν απ' τις χαμτςιχιες. Ιδιέτερα βαρια ίνε ι θέςι τον αφριχανον νέγρον.

Ολόχλιρα χορια εχςανανχάζοντε απο ςτρατιοτιχι δίναμι να φτιάνυνε ςιδιρόδρομυς χε αμαχςοτυς δρόμυς. Σιχνα δυλέβυνε γιμνι ός τι μέςι μέςα ςτο βαλτόνερο. Ι δυλιες γίνοντε ςχεδον με γιμνα χέρια. Ιλιχο για τιν ιχοδόμιςι προμιθέβοντε μόνι-τυς ι νέγρι.

Στον χαπιταλιςτι ςιμφέρι πιο πολι νάχι νέγρο αντι μιχανι. Γιατι για

να κινιθι ι μιχανι, χριάζετε χάφςιμι ίλι. Ο νέγρος όμος δυλέβι ςχεδον δορεαν. Ι βενζίνι ίνε αχριβι κε ι μπανάνες, πυ ίνε ι κιριότερι τροφι τυ νέγρυ, ίνε δορεαν.

Ι καπιταλιςτες λιςτέβυνε το φιςικο πλύτο τον απικιον κε εκςολοθρέβυνε άγρια τιν εργατικι δίναμι.

Κατα χιλιάδες πεθένυν ι νέγρι κε ι άλι κάτικι τον απικιακον χορον απ'τιν πολι βαρια δυλια ςτα δάςι τυ καυτςυκ, ςτο φτιάςιμο δρόμον, ςτις φιτίες κε πεθένυνε κατα μάζες απ'τις αρόςτιες. Δεκαεφτα χιλιάδες νέγρι πεθάνανε μονάχα ςτο φτιάςιμο ενος ςιδιρόδρομυ ςτι βελγικι αφρικανικι απικία.

Μα κε ι εργαζόμενι τον απικιον κςεςικόνοντε πια ενάντια ςτυς καταπιεςτές-τυς, τυς καπιταλιςτες. Στις απικίες φυντόνι το επαναςτατικο κίνιμα. Ολοένα κε πιο θαρετα κε οργανομένα κάτο απ'τιν καθοδίγιςι τυ κομυνιςτικυ κόματος εκςορμύνε ι εργαζόμενι τον απικιον.

Ιπάρχυνε ςτι γίινι ςφέρα κε τέτιες χόρες, πυ λογαριάζοντε ανεκςάρτιτες, ςτιν πραγματικότιτα όμος ίνε ιποταγμένες ςτα πιο δινατα καπιταλιςτικα κράτι κε βρίςκοντε κάτο απ'τιν εκςυςία-τυς.

Μια απ'αφτες τις χόρες ίνε ι απέραντι κε πικνοκατικιμένι **Κίνα.**

3. Ι ΣΠΥΔΕΟΤΕΡΕΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΤΙΚΕΣ ΧΟΡΕΣ ΚΕ Ι ΑΠΙΚΙΕΣ-ΤΥΣ

Ε ν ο μ έ ν ε ς Π ο λ ι τ ί ε ς τ ι ς Α μ ε ρ ι κ ι ς (ΕΠΑ). Ι Ενομένες Πολιτίες τις Αμερικις ίνε ι πιο πλύςια καπιταλιςτικι χόρα.

Ι Ενομένες Πολιτίες τις Αμερικις βρίςκοντε ςτο κ ε ν τ ρ ι κ ο κε ςτο ν ό τ ι ο μ έ ρ ο ς τις Βόριας Αμερικις.

Βρέςτε ςτο χάρτι τις Ενομένες Πολιτίες τις Αμερικις κε τιν προτέβυςά-τυς Β ά ς ι ν κ τ ο ν.

Καθορίςτε απ'το χάρτι ςε πιά θερμικι ζόνι βρίςκοντε ι ΕΠΑ.

Κιτάχτε, πιά κράτι ςινορέβυνε με τις ΕΠΑ κε πιί οκεανι τις περιβρέχυνε.

Παρακολυθίςτε απ'το χάρτι το δρόμο απ'τι Ν έ α Ι ό ρ κ ι ός το Δενινγραντ.

Μάθετε απο το χάρτι, πόςα χιλιόμετρα ίνε απο τι Νέα Ιόρκι ός το Λενινγραντ.

Ι κιριότερες απικίες τον ΕΠΑ ίνε: το νιςι **Πορτο-Ρίκο,** πυ βρίςκετε νότια απ'τι Νέα Ιόρκι, τα νιςια τις **Χαβάις** κε τον **Φιλιπίνον** ςτον Ιρινικο ακεανο κε ι χερςόνιςος **Αλάςκα,** πυ βρίςκετε ςτο βόριο-διτικο μέρος τις Βόριας Αμερικις.

Βρέςτε όλα αφτα ςτο χάρτι.

Το νιςι Πορτο-Ρίκο, τα νιςια τις Χαβάις κε τον Φιλιπίνον βρίςκοντε ςτι ζεςτι ζόνι. Εδο καλιεργύνε φιτίες καφε, κακάο, μπανάνας.

Παρακολυθίςτε ςτο χάρτι το δρόμο, απ'όπυ μεταφέρετε ο καφες απο το νιςι Πορτο-Ρίκο ςτιν πόλι Σαν-Φρανκίςκο.

Ανκλία. Ι Ανκλία βρίςκετε ςτο νιςι τις Μεγάλις Βρετανίας, ςτα παράλια τις Διτικις Εβρόπις. Ι Ανκλία ίνε χόρα ναφτικι.

Μάθετε απο το χάρτι, ςε πιά θερμικι ζόνι βρίςκετε ι Ανκλία.
Βρέςτε ςτο χάρτι τιν Ανκλία κε τιν προτέβυςά-τις, το Λονδίνο.

Απ'τα παλια χρόνια ι Ανκλία έχανε μεγάλο θαλάςιο εμπόριο. Τα καράβια-τις πλέανε ςτις διάφορες θάλαςες τις γίινις ςφέρας. Σ'όλα τα μέρι ι Ανκλία έχι καταχτίςι πολες πλύςιες γέες.

Το εμβαδο τον γεον, πυ κατάχτιςε ι Ανκλία, ίνε 140 φορες μεγαλίτερο απ'τιν έχταςι τις ίδιας Ανκλίας. Κιτάχτε ςτο χάρτι, πόςο μεγάλο ίνε το εμβαδο, πυ έχυν ι χτίςις τις Ανκλιας. Ι κτίςις αφτες ίνε χροματιζμένες με το ίδιο χρόμα, όπος κε ι Ανκλία.

Νά ι κιριότερες χτίςις-τις: **Ινδίες, Αφςτραλία, Νοτιο-Αφρικανικι ένοςι, Καναδας.**

Βρέςτε-τις ςτο χάρτι.

Ενα μεγάλο μέρος τον χτίςεον τις Ανκλίας βρίςκετε γίρο ςτον Ινδικο οκεανο.

Ο ςιντομότερος θαλάςιος δρόμος απ'τιν Ανκλία ςτις Ινδίες περνάι απ' τι Μεςόγιο κε Εριθρα θάλαςα. Ο δρόμος αφτος ίνε πολι ςπυδέος για τυς άνκλυς καπιταλιςτες. Απ'το δρόμο αφτο φέρνυνε για τις φάμπρικές-τυς τις πρότες ίλες απ'τις απικίες κε μεταφέρυν εκι τα εμπορέματά-τυς. Ο δρόμος αφτος ίνε πολι ςπυδέος ακόμα κε για το ότι μπορύνε να διικύνε πιο έφκολα τις απικίες κε να τις ιπεραςπίζυνε απ'τις άλες καπιταλιςτικές χόρες.

Παρακολυθίςτε ςτο χάρτι το θαλάςιο δρόμο, απ'όπυ περνύνε τα εμπορικα καράβια απ'τιν Ανκλία ςτα βόρια λιμάνια τις ΕΣΣΔ κε πίςο.

Γαλία. Ι Γαλία βρίςκετε ςτο διτικο μέρος τις Εβρόπις.

Βρέςτε ςτο χάρτι τι Γαλία κε τιν προτέβυςά-τις, το Παρίςι.
Μάθετε, ςε πιά θερμικι ζόνι βρίςκετε. Πιός οκεανος τιν περιβρέχι. Με πιά κράτι ςινορέβι;

Ι Γαλία ίνε ι μεγαλίτερι χόρα ςτιν Εβρόπι ίςτερα απ'τιν ΕΣΣΔ.

Καθορίςτε απο το χάρτι, ςε πιὰ διὲφθινςι απο τι Μόςχα βρίςκετε το Παρίςι.
Βρέςτε ςτο χάρτι το δρόμο, πυ φέρνι απο τι Μόςχα ςτο Παρίςι.

Ι Γαλία έχι πάρα πολες απικίες.

Κιτάχτε ςτο χάρτι το εμβαδο τον απικιον τις Γαλίας. Ινε χροματιζμένες με το ίδιο χρόμα, όπος κε ι Γαλία.

Το εμβαδο τον γαλικον απικιον ίνε 22 φορες μεγαλίτερο, απ' το εμβαδο τις ίδιας τις Γαλίας.

Ι απικίες τις Γαλίας βρίςκοντε ςτο βοριο-διτικο μέρος τις Αφρικις. Σ' αφτι ανίκι κε το νιςι **Μαδαγαςκάρι** ςτα νοτιο-ανατολικα παράλια τις Αφρικις κε το ανατολικο μέρος τις χερςονίςυ **Ινδοκίνας** ςτιν Αςία.

Βρέςτε ςτο χάρτι τις απιχίες τις Γαλίας.

Κιτάχτε ςτο χάρτι: απο πιά θάλαςα περνάι ο δρόμος προς τις γαλιχες απιχίες, πο βρίςχοντε ςτιν βορινι παραλία τις Αφριχις. Απο πιό δρόμο μεταφέρυν τα εμπορέβματα απ' τι Γαλία ςτιν Ινδοχίνα.

Γερμανία. Ι Γερμανία βρίςχετε ςτο χεντριχο μέρος τις Εβρόπις.

Βρέςτε ςτο χάρτι τι Γερμανία χε τιν προτέβυςά-τις, το Β ε ρ ο λ ί ν ο.

Εχςετάςτε ςτο χάρτι, ςε πιά θερμιχι ζόνι βρίςχετε ι Γερμανία.

Κιτάχτε ςτο χάρτι, με πιά χράτι ςινορέβι, απο πιό μέρος περιβρέχετε απο θάλαςες; Σε πιά θερμιχι ζόνι βρίςχετε;

Καθορίςτε ςτο χάρτι, ςε πιά χατέφθινςι απ' τι Μόςχα βρίςχετε το Βερολίνο

Ι Γερμανία σίμερα δεν έχι απιχίες. Ολες τις απιχίες, πυ ίχε, τις αφερέςανε τα άλα χράτι ςτον ιμπεριαλιςτιχο πόλεμο.

Ι γερμανι χαπιταλιςτες χε ι χιβέρνιςι δραςτίρια προετιμάζοντε για νέο πόλεμο. Θέλυνε ν' αρπάχςυνε ένα μέρος τις ΕΣΣΔ χε να το χάνυν απιχία-τυς.

Ιαπονία. Ι Ιαπονία, όπος χε ι Ανχλία, ίνε χόρα ναφτιχι. Βρίςχετε ςτα νιςια τις ανατολιχις παραλίας τις Αςίας.

Βρέςτε ςτο χάρτι τιν Ιαπονία χε τιν προτέβυςά-τις, το Τ ό χ ι ο.

Μάθετε απ' το χάρτι: ςε πιές θερμιχες ζόνες βρίςχετε.

Κιτάχτε ςτο χάρτι: ςε πιά χατέφθινςι απο τι Μόςχα βρίςχετε ι Ιαπονία. Σε πιό μέρος ι Ιαπονία ςινορέβι με τιν ΕΣΣΔ. Απο πιύς δρόμυς μπορι χανις να πάι απο τι Μόςχα ςτο Τόχιο.

Ι ςπυδεότερες απιχίες τις Ιαπονίας ίνε: ι **Κορέα** χε το νιςι **Φορμόζα.**

Στα τελεφτέα χρόνια ι Ιαπονία χατέλαβε τι **Μαντζυρία.**

Βρέςτε ςτο χάρτι τις απιχίες τις Ιαπονίας.

Κίνα. Ι χίνα βρίςχετε ςτο νοτιο-ανατολιχο μέρος τις Αςίας.

Βρέςτε ςτο χάρτι τιν Κίνα χε τιν προτέβυςά-τις, το Ν α ν χ ι ν.

Μάθετε, ςε πιά ζόνι βρίςχετε.

Παραχολυθίςτε πάνο ςτο χάρτι το δρόμο, πυ φέρνι απο τι Μόςχα ςτο Ναvχιν.

Ο φιςιχος πλύτος τις Κίνας εδο χε πολι χερο τραβύςε τιν προςοχι τον χαπιταλιςτον απ' τις διάφορες χόρες. Ι χαπιταλιςτες τις Ανχλίας, Αμεριχις, Ιαπονίας χε Γαλίας όλι φροντίζυνε να χαταλάβυνε τιν Κίνα.

Αφτι φέραν εδο τα εμπορέβματά-τυς. Αρχιςαν να αγοράζυν εδο γέες, να ανίγυνε οριχία χε μεταλία, να φτιάνυν εργοςτάςια. Πίρανε ςτα χέρια-τυς όλο το φιςιχο πλύτο χε όλι τι βιομιχανία τις Κίνας.

Παραχολυθίςτε πάνο ςτο χάρτι τυς δρόμυς, πυ φέρνυνε ςτιν Κίνα απο τι Νέα Ιόρχι, το Λονδίνο, το Παρίςι, το Τόχιο χε το Σαν-Φρανχίςχο.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΕΝΟΣΙ ΤΟΝ ΣΟΒΙΕΤΙΚΟΝ ΣΟΣΙΑΛΙΣΤΙΚΟΝ ΔΙΜΟΚΡΑΤΙΟΝ.

ΣΕΔ.

I. Ι θέςι τις ΕΣΣΔ ςτι γὶινι ςφέρα 3

II. Ιχόνες απ' τι φίςι κε τι ζοι τον κατίχον τις ΕΣΣΔ . 10

1. Ι πολιχι ζόνι 10
2. Ι ζόνι τις τύντρας 25
3. Ι ζόνι τον δαςον 38
4. Ι ζόνι τις δαςόςτεπας κε τον μαβροχομάτον ςτεπον 65
5. Ι ζόνι τον χςερον ςτεπον 80
6. Ι ζόνι τον ερίμον 89
7. Ιποτροπιχι ζόνι 99
8. Βυνα 112

III. Γενιχι επιςχòπιςι τις ΕΣΣΔ 125

IV. Πολιτιχι επιςχόπιςι τις ΕΣΣΔ 134

ΧΑΡΤΙΣ ΤΥ ΚΟΖΜΥ 137

№ 234

Главный редактор Х. КАЧАЛОВ.

Редактор Ф. ГРИГОРИАДИ.

Ответ. по корректуре С. АСАНОВ   Техред. Ю. ТОПАЛИДИ

Сдано в набор 7/VII-1937 г.
Издание № 278
Формат бумаги 62×94¹/₁₆
Тираж 2500
Цена книги 70 к., переплет 25 к.

Подпис. в печ. 31/VII-1937 г.
Уполкрайлит Г. —20
Об'ем печ. 9.
Заказ № 1250

Типография „Коммунистис" ст. Крымская 1937 г.

Τιμή 95 κ.

Цена 95 к.

№ 9754

Д 18
401-2а

На греческом языке

Л. Г. ТЕРЕХОВА и В. Г. ЭРДЕЛИ

ГЕОГРАФИЯ

Учебник для начальной школы

Часть вторая

Четвертый класс

СКЛАД ИЗДАНИЯ
Ростов на Дону,
Ул. Московская, 53.
— КОГИЗ —